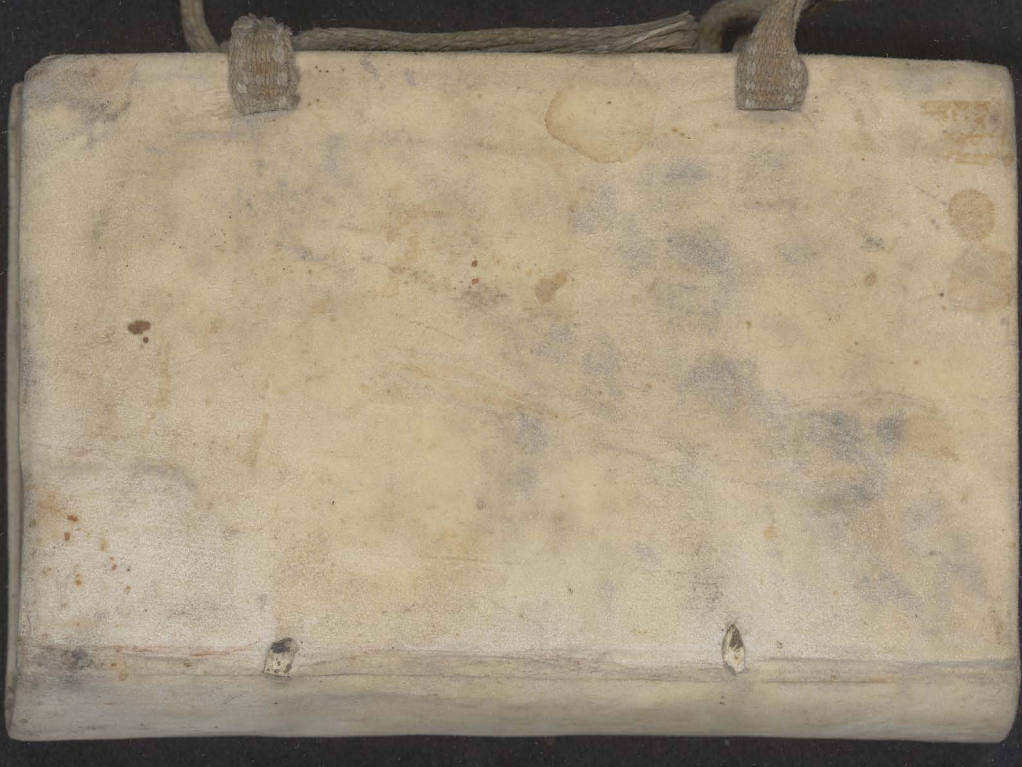

THESAVRVS

ELEGANTIARVM ALDI MANVTII PRORSVS NOVO,

EOQVE APTISSIMO ORDINE, in vsum omnium politæ, & copiosæ orationis studiosorum distributus.

ADIECTA INTERPRETATIONE Germanica, & Gallica correctiore.

Cum duplici Indice, Germanico, & Latino perfectissimo.

HVIC EDITIONI ACCESSERE CLIX. elegantiarum Regulæ, cum aliquot orationis variandæ formis, adhæc copiosissimus elegantiarum Ciceronis commentarius.

OPERA

IOHANNIS BVCHLERI.

Editio hæc prioribus emendatior est.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Bernardi Gualtheri, Anno 1622.
Cum Gratia & Priuilegio S. C. M.

Erem Canaldus
ppe Varsaviam

A.VI.13

ELEGANTIARVM STVDIOSÆ IVVENtuti Typographus S. P.

Ffero vobis Sextum adolescentes studiosissimi Elegantiarum Manutii Thesaurum, accuratius omnino à mendis vindicatum, & indice in quo frustra quæratur nihil locupletatum. Fatentur apertè & ingenuè peritiores omnes, quibus videre contigit, inter varias quæ circumferuntur editiones, cum hac nostra quæ conferri mereatur, reperiri nullam: Etenim quæ in aliis confusa & dispersa ponuntur, in præsente tanto labore & studio distincta atque coniuncta sunt, vt vix Aldi in conscribendis primùm, quàm deinceps in ordinem distribuendis, aut maior cura, aut difficilior labor, aut vtilior opera fuisse videatur. Cæterum ne quis illud Horatii, *Laudat venales qui vult extrudere merces*, in me forte torqueat, plura non addam, minimè interim dubitans æquum lectorem, singulis probè perspectis vltro ad sententiam meam abiturum. Additi sunt editioni huic, adolescentes ornatissimi, 159. elegantiarum canones, &, vt delectum

verborum in dicendo, & scribendo habendum esse vobis constet, locupletissimus minus elegantium cum Ciceronianarũ, hoc est, elegantissimarum φράσεων adiunctione Index: vestrum erit hunc non semel legendo percurrere, & quid seligendum, inque vsum transferendum sit æstimare. Valete, & laboribus his alacres fruimini.

Vestri studiosissimus

Bernardus Gualtherus.

AD ELOQVENTIÆ Candidatum Ioannis Buchleri Paræneſis.

HOs ſi carminibus ſuis vetuſtas
Effert non ſine laude, qui vel vnum
Exegêre ſolo malum paterno;
Ecqua laude vehendus Aldus, ille
Inquam, qui dedit elegantiarum
Nobis aureolum, & benè expolitum,
Dignum corde, cerebro, & ore librum?
Quo multis grauibuſque Barbariſmis
Immerſam miſerè Latinitatem
Primo reſtituit ſuo nitori:
Tetra Barbarie, hanc iugo premente,
Vltra Barbariam procul fugata,
Quæ pridem omnibus in ſcholis vigebat.
O verè ter & amplius benigno
Ortus ſidere, cuius Herculanus
Plus quàm iure poteſt labor videri.
Non cælum rutilas, & vſque pulcras

Dum noctu tenebris micat remotis
Stellas tot numero simul tueri
Offert, hoc Phrasium elegantiorum
Quantam est cernere copiam libello.
Quem si gnauiter in stylo iuuentus,
Et sermonibus in tuis sequare,
Te facundia deseret nec vnquam.

Re

Register oder Verzeichnuß dero Teutschen Phrases / so in diesem Büchlein verfasset sind.

Abbrechen/ letzē jemand. 149.
Abend/der abend felt ein. 8
Abfallen/Rebellisch werden. 135.277
Abgünstig. 192.193
Ablauffen/Plundern. 263
Ablauffen zum end. 134.313
Ablegen alle forcht. 324
Abziehen/verreysen. 98.194
Achten viel oder wenig. 72
Achten hoch. 10. 215. 318. 341.
Achten höher. 22
Achten auffs wetter. 42
Acht haben. ibid.
Achten auff die gerechtigkeit 200
Aduceren/Aduocat. 253
Aestimiren. 72
Alexander war klug im streit 169
Alleinlich leben. 305
Allen fleiß ankehren. 265. 337
Aller fleißigst sein. 336
Alle mühe vnd arbeit verlieren. 202
Alle macht gebrauchen. 56
Allen vberfluß meyden. 89 304.
Alles regieret Gott. 261
Alle zeit. 396
Alt/alterthumb. ib.
Alte gewonheit verlassen. 68
Alte gewonheit. 68.331
Alte meynung. 331
Alten raht ist gut. 1
Ambt bedienen. 166.241
Andechtig sein. 231
An tag kommen. 119
Anderer leut hülff brauchen. 345.
Anders im hertz / anders im gesicht. ib.
Anderer leut raht folgen. 63.
Anfang. 173
Ander end gewinnen / denn man meinet. 122
Andechtig anmercken. 62
Angefangen/ angefangenes werck verlassen. 17.275
Angebotten dienst. 269
Angenem. 144.189
Anwenden allen fleiß. 54
Anklagen / Ang klagt werden. 3
Ankommen an ein statt. 23
Anmercken mit allē fleiß. 62
Annehmen ein Regiment. 5.102
Annehmen der Gemeinden

sach. 5
Annehmen anderer sachen. 78.
Ansehen/anschawen. 191
Ansehens haben. 335
Anstundt. 308
Antwordten auff jemands frag. 283
Appelles war ein küstreicher mahler. 259
Arbeit gewohnt werden 26. 39.
Arbeit nicht vertragen können. 111.226.328
Arbeit vergeblich thun. 109
Argistig. 27
Arm. 253
Armut. 224
Aufflegen jemands schuldt. 281
Aufnehmen in sein hauß. 154
Auff sich nehmen Sorg. 78
Auffrichtig sein/gerecht sein. 303
Auff das new angefangen 34.
Auff sich nehmen andere sachen. 78
Auffs letzt/zu letzt. 84
Aus diesem leben fahren. 227.
Ausbündig sein. 21
Auß dem Krieg kompt viel elendes. 33
Außgehen auß der kammer. 123
Auß dem land verbant. 124
Auß anderer widerwertigkeit trost bekommen. 66
Außsprechen. 21
Auß dem landt ziehen. 97

B.

Bald. 308
Bannen/in den bann thun. 190
Bedencken. 83
Bedrogen werden. 123.127
Bedörffen. 116.117
Begeh haben. 85
Begirig sein. ib.
Befelch annehmen. 5.102
Befelt jemad seine sach. 51
Befelch haben. 166
Befelch volbringen / oder verrichten. 234.241
Befinden sich nit wol. 327
Befleissigen. 336
Befleissigen sich der tugendt. 337
Begeren auß gantzem hertzen. 85
Begraben. 301
Behülflich. 345
Belebt/ geschickt. 156.157
Belägern. 235
Belägerung entsetzen. 236
Belohnung bekommen. 264
Bemühet sein. 239
Bequem. 238.326
Berahtschlagen. 5
Berauben. 26
Bereidt zu allen dingen. 251
Beschedigen. 10. 101
Beständig sein. 66.67.176
Beschädigen jemand. 33.228

Bergen. 319
Bestimpter tag oder zeit. 89
Bestreitten seine feind. 252
Beschirmen sein vatterlandt ibid.
Beschlossen weg. 19
Bespringen jemands vnuersehens. 11
Beschreiben. 80
Betrüben. 107.108.111
Bezahlen. 306
Bewahren sein erbtheil. 61
Bewahren sein ehr. 93
Beweinen der gemeindē beschwernus. 257
Beweisen grosse lieb. 16
Bewilligen. 59
Bewohnen. 81
Beybleiben / gesellschafft thun. 49.81
Beystand thun. 246
Beystehen in aller noth. 4
Bey seiner meinung bleiben 300.
Bleiben an einem ort. 26
Bitten. 317
Bitten auß gantzem hertzen 285
Blind. 39
Böβheit der menschen. 258
Böβ zeichen. 244
Böse zeitung. 233
Bossen stehen nicht wol. 232
Böβ von jemand sagen. 212. 220.
Böser menschen seind mehr dann guten. 342
Böse wege. 19.195
Brandt. 25
Brieff enden. 56
Brieff senden. 211
Brieff setzen schreiben. 212
Brieff vollgenögen. 211
Buch zuschreiben oder dedicirē. 80
Burger gut burgers. 246
Burger werden. 46
Burgerlicher krieg. 92

C.

Carolus wird billich mit Julio vergliechen. 9
Cicero ist der beste Aduocat gewesen. 253
Cicero vnd Cato seind gute freund gewesen. 16
Crassus war ein geitziger man. 28
Commendiren / befehlen jemans seine sachen. 51

D.

Das beste thun. 54
Danckbar sein. 181
Dancken. ib.
Dapffer kriegs Leut. 32
Dapffer bestreiten. 168
Dapffere that thun. 23 55
Dapffer sich erzeigen. 32
Das Reich mehren. 31
Das sündige leben bessern. 283
Darist dir nicht angelegen. 191
Dienstlich sein. 242
Den muth fallen lassen. 137
Dienst anbieten. 269
Demosthenes ist Platonis

discipul gewesen. 98
Den Krieg förchten. 33
Dem König folgen. 81.114
Demütig. 117
Den Geist auff geben. 227
Den hafen erreichen. 261
Dencken allzeit. 49
Den mund halten / nicht reden. 227
Der gemeynden nutz suchen. 21
Der gemeynden freyheit suchen. 22
Der abend felt herein. 8
Der gerechtigkeit vorstehen. 197
Deuden / verklären. 162
Dieb / diebstal. 140
Die fortun ist vnstetig. 138
Die schlachtordnung stellen. 249.
Dignitet bekommen. 95.143 149
Die gedanckē auffsprechē. 21
Die flucht nehmen / fliehen 130
Die boßheit der menschen ist groß. 258
Discipul / student. 98
Disputiren. 99
Die tugend hat grosse gewalt. 262
Die wol leben / sollen lohn empfangen. 267
Dollerey. 140
Dräwen. 222
Drincken. 38
Drucker. 116
Dulden. 164
Düncken / mich düncket. 116
Dürfftig. ib.
Du bist ein vrsach meiner ehren. 95
Du hast mich betrogen. 123
Du kennest mich nit. 238

E.

Edel / edelleuth. 14
Edelkunst. 232
Ehr vnd reichtum erlangen. 18
Ehren / geehret werden. 148. 149.244
Ehr erlangen. 18.95.143. 152.
Ehr letzen. 86.94.95.149
Ehr bewähren. 93
Ehrlich. 148
Ehrliche ding von jemad sagen. 152
Ehrgeitzig sein. 142
Ehr nachsetzen. 87.149.150
Ehr verthedigen. 151
Ein end machen. 134
Ein brieff endigen. 56
Einfältig / auffrichtig gemüth. 303
Ein schwere sach auff sich nehmen. 126
Ein herzliche that thun. 126 127
Ein Land ablauffen / berauben. 263
Einer meynung sein. 60
Ein ewig Nam erlangē. 129
Ein rede ändern. 57
Ellend / groß ellend. 40. 223
Ellendige zeit. 40. 321
Entgegen gehen. 239

End nehmen. 313
Endigen. 134
End dem anfang der sachen gleich machen. 135
Endlich/ auffs letzt. 84
Entschuldigen / entschuldigung. 121
Enge wege/ oder berge. 19.
Entsetzen ein Statt. 235
Entdecken sein gemüth. 20
Entlediget werden von betrübnus. 332
Erb/erbschafft / oder patrimonium bewahren. 61
Erb/Erb werden. 147
Erfahrner Man. 124
Erfrewen. 204. 205
Erfahrung. 98
Erhört werden. 120
Er ist eines ehrlichen tods gestorben. 229
Er ist liebens werth. 13. 45. 177.
Er ist gar kurtzweilig. 124. 125
Erlangen was man begert. 4
Ernstlich anmercken. 62
Erheben. 162
Erlauben. 239
Ermahnen. 153
Ernidrigen. 158
Erwachen des morgens früh. 96.119
Erwehlen das beste. 117
Erzehlen jemands rede. 81
Erzehlen was man gesehen hat. 229
Erzeigen sich dapffer im Krieg. 32
Erzörnen ein wenig. 241
Es taget/es wird tag. 97
Es ist kalt. 139
Es scheinet war zu sein. 330
Es ist ein schand. 80
Es ist ein grosser brand gewesen. 25
Es stehet einem guten Bürger zu. 2. 46
Es ist zu wünschen. 86
Ein ewigen nam oder lob bekommen. 129. 142

F

Fabeln oder lügen sagen. 221
Fallen. 39
Fallen in ohmacht. 83
Falsch hertz haben. 348
Fall stricke legen. 189
Faul sein/ faulheit/ trägheit. 159
Feind sein. 183
Feind schafft machen. ib.
Fertig etwas außzurichten. 251.
Feist/fett werden. 260
Fugen bey einander/oder zusamen fugen. 58
Fleissig thun was befohlen ist. 52
Fleissig sein im schreiben. 95. 96. 336
Fleissig suchen. 274
Flucht nemen. 139
Folgen ander leuth raht. 69
Folgen der wollust. 344
Folgen der tugend. 326
Folgen der eltern raht. 69. 127.

Folgen des Königs seiten 81 114
Fortfahren wie angefangē. 346
Förchten. 323
Forcht ablegen. 324
Fragen. 191
Frag auffiösen, 99
Frech/Tyrannisch sein. 76. 239
Frechen sein vnrecht / vnschuldt. 334
Frechheit gebrauchen gegen seine kinder. 77
Frey/köhnlich. 209.210
Frey von schatzung. 170
Freyheit suchen. 269
Freye kunsten lehren. 211
Frembde freundtlich auffnehmen 256
Frembdlingen herbergē. 154
Freundschafft scheiden / vertieren. 102. 265
Freundschafft halten. 130
Freundschafft erzeigen. 16. 145. 239.
Freūd sein vnd eines sins. 16
Freundtlich jemāds empfangen. 120. 154
Freundschafft mit jemandt machen. 304
Früe auffstehē/erwachen. 56
Fruchtbar weib. 349
Friedsam leben. 325
Frölich sein. 235
From gemüth. 216
Für augen stellen. 63. 225
Für ein wolthat achten 35
Fuchs schwentzer meiden. 341
Fürwar/es ist gewiß. 43
Fürziehen. 41

G.

Gacht werden. 129
Gebannet werden auß dem landt. 124
Geboren werden. 230. 349
Gedencken allzeit. 48
Gedencken einen zur tugend zu bringen. 49
Gefährlich sein / in gefahr sein. 257
Gefangen sitzen. 40
Gefellig sein. 32. 289
Gefeint sein. 302
Gefühlen habē/oder nit. 347
Gegenpart / oder widerpart. 7
Gehen lassen. 97
Gehast werden. 192
Geitz/geitziger Mensch. 28
Gehorsam. 233
Geitz ist ein vrsach vilfes bösen. 29
Gelehrt. 106
Gelehrt im Griechischen so wol/als im Latein. 106
Gelehrter Medicus. ib.
Gelt mangel haben. 187
Gelt haben. 256
Gelegene zeit. 321
Gelegenheit 238. 321
Gelästert werden. 249
Gelehrtheit zieret den menschen. ibid.
Glauben halten. 268. 317
Glücklich leben. 130. 340

Ge-

Gemein vnglück. 52
Gemein berg. 53
Gemeinschafft machen. 304
Gemeinschafft halten. 130.
Gemeine meynung. 61.245
Gemeine gewohnheit. 68
Gemeinde nutz suchen. 2.3
Gemeiner sachen handlung annehmen. 5
Gemein geschrey od sag. 288
Gemeinden wolfarth lieben 22.23
Gemeinden nutzen verderben. 99.287
Gemüt zu erkennen gebt. 20
Geneigt sein von Natur. 3. 236
Geniessen der fortun. 139
Geraden. 315.
Gerecht sein. 303
Gerechtigkeit ist eine Tugendt. 201
Gerechtigkeit achten. 200
Gering achten. 73
Geringer schad. 88
Geringer mensch. 332
Gern bey der See sein. 138
Geschickt/beleffenheit. 155. 157
Geschickt sein zu allen dingen. 24
Gesellschafft thun. 49.81
Gesund machen / Curieren. 75.76.291.
Gestrafft werden. 273
Gesund werden / genesen. 75.
Getrewer bott. 318
Getrew sein / Getrewer Knecht. 133
Gewiß. 43
Gewissen ist ein gut zeug. 59
Gewalt treiben / brauchen. 56
Gewalt leiden. 333
Gewalt brechen. 168
Gewinn / oder gewinnen. 213
Gewonheit. 68.69.191.286
Gewohnt werden der arbeit des vnglücks. 26.39.237
Gleich/gleiche sach/ 302
Gleublich. 176.325
Gleub mir für gewiß. 45. 191
Glücklich/glückhafftig sein. 131.340
Glück ist vnstet. 63.138
Gute schulen haben. 336
Guten fortgang haben. 315
Gottes forcht/Gottesförchtig sein. 279
Gott in der noht anruffen. 82.279
Gottes grosse gütigkeit. 88
Gott regieret alles. 20
Gottes mildigkeit ist groß. 88.
Gott hilfft dem der jhn anrufft. 70.88
Grosse sorg auff sich laden/ oder nemen. 78.126
Groß gemüth. 216
Grosse mühe. 126
Grewlich. 76
Grüssen jemand. 290
Grosse begierd haben. 85

Groß geacht werden. 122. 218
Groß mangel an geld. 187. 256
Grosse pest / o der sterben. 259
Grosse sünd thun. 254. 293
Günstig sein. 146
Gunst bekommen. 145
Guts erzeigen. 37
Gute gedächtnuß. 221
Guter Capitein. 115
Guten verstand haben. 180. 198. 394

H.

Hafen nit können erreichen. 261.
Halten. 74
Hader oder zanck. ib.
Halten sich vor weiß. 26
Halten viel von sich selbs. 25.
Handlung eines andern annehmen. 5
Hartes hertz haben. 13
Heiß / hitzig / grosse hitz. 39
Herbergen gute freund. 154
Herrlicher Capitein. 115
Herrlich hauß. 111
Herrliche that / oder sach. 126
Herrliche that der tugend. 32
Heßlich / vnsauber. 82
Hertzlich bitten. 285
Heuchler / heucheley. 8
Heimlich halten. 318. 319
Heimlich strick legen. 189
Herzu thun. 22
Hoch achten. 10. 217. 218. 341
Hoffart kompt auß reichthumb. 31
Hoffen / hoffnung. 306. 307
Hoffnung verliehren. 86
Hoher berg.
Hören. 31
Hüte dich für vnmäßigkeit 41
Hüten sich vor den fuchsschwentzern. 341

J.

Jagen. 329
Jährlichs ampt vollenden. 6
Ich rahte dir daß / ich gebe dir den raht. 69 83
Jemands gemüt erkennen. 19
Jemands hülff gebrauchen. 162
Jemands beystehen. 246
Jemands gut dünckẽ. 71
Jemands in seinem studieren helffen. 71
Jemands folgen. 81. 114.
Jemands rhat gehen. 69. 83
Jemands raht folgen. 127 69.
Jemand schuld auffliegen. 281
Jemands seine sach befehlen. 51
Jemand verderben. 99
In gefahr sich setzen / stellen. 257
In den ban thun. 190
In jammer bringen. 11

In ewig schand gerathen/ fallen. 80
In ohnmacht fallen/ ohnmächtig werden. 83
Ins ellend gerahten/ oder fallen. 284
Irren. 160
Jugend/von der jugend an 7.155.201.
Jung von alter. 201.231

K.

Kalt/kält. 139
Kammer verleyhen. 154
Kauffmanschafft treiben/ gewerb treiben/ handlen. 231
Keyser. 115.166
Keinen wein trincken. 38
Kennest mich nit. 238
Klagen vber einē mit recht. 275.
Kleidung. 178
Kleinhertzig / kleinmütig. 157.323
Kleinmütig werden / desperieren. 323
Kleinschade. 88
Kost thun. 316
Kranck sein. 327
Kranck werden vom studieren. 9
Kriegs gefahr / krieg förchten. 33
Krieg annehmen. 34
Krieg enden. 33
Krieg bringt viel schaden. ibid.
Krieg erneweren. 34
Krieg führen. 32
Kühn vnd schamloß. 209
Kurtzweilig / lustig sein. 124
Kurtze wort. 247
Küssen. 250

L.

Lachens sich enthalten. 284
Landtbawung annehmen. 12
Landt mehren. 22.31
Landt messen. 293
Lang leben. 197
Lange Rede. 248
Lästern / hinderrücks reden. 249.
Läster red. ibi.
Lassen wissen. 43
Leben beschütz n. 122
Laut ruffen. 47
Lehnen. 154
Leichtlich. 125
Leichtfertig etwas außrichten. 251
Leichte sach. 123
Leichtfertige ding suchē. 172
Leichtfertig Mensch. ibid.
Letztlich. 84
Lehren. 198
Lieben einer dē andern. 7.45
Liebe kompt auß der Tugendt. 17
Liebē, liebtich/liebens wehrt. 13.14.136
Liebe erzeigen/beweisen. 16. 17
Lieb erwecken / verursachen. 13
Lieben auß der massen. 14. 22.45.339.
Lieben von jugend auff. 7

Lins

Lindern den Schmertzen. 220
Liegen ist ein schand. 244
Listig / vernünfftig. 27.180
Lob Gottes. 82
Loben. 55.82.145.207
Lobens wehrt. 55.82.208
Lob vnd Ehr erlangen. 18. 198.208.215.
Lob von jemand sagen. 207 215.227.
Lohn. 264
Lügen reden. 221
Lustieren / sich verlustiern. 279 289.
Lust zum studieren. 313

M.

Mahlen/mahler. 259
Man muß niemands glauben. 134
Mangel leiden / Noht leiden. 187
Maria die Mutter Christi war vberauß schön. 272
Manieren zu schweren. 199
Mehren / vermehren das Reich. 22.31
Mäßigkeit in essen vnd trincken ist nützlich. 89.304
Meiner natur. 3
Meinung hoch achten. 246
Meinung so gemein ist. 245
Meinen. 273
Meinung behalten. 66
Meinung veränderen. 298 300
Meine meinung. 294
Memorie. 221
Mitt/mittigkeit. 88
Mitte natur. 21.210
Mich verdreust zu leben. 340
Meß lesen. 289
Mißgünstig. 192.193
Mißmütig werden. 231
Mit einem sein. 81
Mit allem fleiß vnderstehen. 54
Mit Gott sich berahtschlagen. 70
Mit zustimmen. 59
Morgens früh auffstehen. 96
Müd oder matt sein. 132
Mühseelige wege. 19
Mustern im Läger. 214
Musick singen. 40
Muht schöpffen oder bekommen. 21.
Muht fallen lassen. 128.

N.

Nach der Tugend trachten 72.
Nachfolgen. 162
Nachfolgen vnsern Eltern in aller Tugend. 18.
Nachkömlingen. 263
Nachstellen hinderlistiger weise. 189
Nahe bey ein maur kommen. 23
Namen nennen. 231
Natürliche werck thun. 329
Newbegierig. 232
Nit fort gehen/ oder gerahten/wie man meynet. 314
Nit gefallen lassen. 185
Nit bedürffen. 116

Nit gewohnt sein. 286
Nichts mercken/oder fühlen. 298
Nicht maß halten im essen. 89
Nicht können schlaffen. 112
Nicht mild sein.
Nicht verlohren geben. 86
Nicht thun können. 116
Nicht viel von sich halten. 25
Nit vertragen können. 111. 226.328.
Nicht wissen. 113.134.160. 161.
Niemandt ist zu frieden mit dem seinen. 74
Nüchtern. 304
Nutz suchen. 240 256
Nützlich sein. 89.175.346

O.

Obersten. 166.215
Oberste theil deß Hauses. 130.
Offenbahren. 110
Ohnmechtig werden. 83
Ohnwirdig zu lieben. 177
Orestes hat seine Mutter erstochen. 228

P.

Pabst sein. 261
Pferd lauffen lassen. 119
Pestilentz/groß sterbens. 259
Poeterey an sich nehmen. 261

Q.

Quad von jemands reden. 212

R.

Raht fragen. 63.70
Rahten/rahtschlagen. 69.83.
Raht für gut halten. 59
Raht folgen. 69.127
Ruffen laut. 47
Rechnen. 232
Recommendiren. 49
Rechte liebe. 16.17.271
Rechter richter. 197
Red endigen. 57
Rede. 247
Reden unehrlich von einem. 212.220
Rede erzehlen. 81
Regiment der gemeynden annehmen. 5
Regieren ein Land. 4. 141
Reich. 102.144.293
Reichthum ist unbestendig. 62.104 138
Reichthumb suchen. 104
Reichthumb verachten. 62. 72
Reich genug. 102. 293
Reiß annehmen. 194
Reuterey. 118
Richten/gericht besitzen. 197
Richten nach rechter sachen. ibid.
Riesen/grosse Leut. 141
Römisch Reich vermehren. 22.
Ruhen nach vollendē werck. 276

S.

Sach daran ist viel gelegen. 301

Schad. 88
Schädlich sein. 33.101. 228
Schalckheit oder listigkeit gefelt mir nit. 27
Schamlos. 170
Schand. 80
Schand begehen. 179.293
Scheiden von seinem Vatterland. 97
Scheidwort sagen/scheiden. 87.343
Schenckung thun. 206
Schicken nach der zeit. 42
Schlaffen. 112
Schlagen mit bengeln. 140
Schlagen 330
Schlachtordnung stellen. 249
Schmertzen. 107
Schmeichelen. 341
Schöne wort geben. 247
Schöne kinder. 272
Schreiben/beschreiben. 211. 212
Schrifften der Alten werden gelobt.
Schuldt jemandt auffliegen. 281
Schuldig seyn. 234
Schwach/vnnd starck sein. 327
Schwächen. 79
Schweigen. 318
Schweren. 199
Schwächer machen. 206
Schwerer last. 9
Schwere sach. 91.239. 246
Schwerlichkeit haben. 206
Schwere Sünd / grobsündigen. 293
Schweigen/nit schweigē. 57
Schwermütig sein. 205
Schwere betrübnuß haben 109.205
Sehr gröblich 14.219
Sehen. 332
Sein bestes/sein vermögen thun. 54
Sein dienst wol betreden/wol versehen. 234.241
Sein gemüth erkennen geben. 20
Sein gedancken außsprechen. 21
Sein leben für jemandt stellen. 227
Seinen Vatter ehrn. 244
Sein vätterlich Erb bewahren. 61
Sich hütē für Fuchsschwentzer oder Augendiener. 341
Sich mit Gott berahten. 70
Sich nach der zeit haltē. 42
Sich verlustieren. 279
Sich vorstehen lassen. 273
Sich widersetzen. 135
Sich bessern. 283
Singen / wol singen. 40
Sober essen/ nicht viel essen. 304
Sonderlich glückhafftig. 57
Sorgen. 79
Sorg auff sich nehmen. 78
Sorg tragen für andere Leuth. 78. 84
Sorg für dein Ehr. 92

Sorg tragen für seine gesundheit. 326
Spanisch Kleid. 178
Spüren von Angesicht. 58
Spielen. 214
Standhafftig. 66
Starck gegen die Fortun. 135
Starcke macht. 11.136
Starcker Mann. ibid.
Statthalter deß Pabsts. 331
Stelle dir für augen. 63. 225
Sterben/ein jeder muß sterben. 227
Sterben ehrlich. 229
Stillen. 164
Stoltz. 317
Straffen. 76
Straffen die Vbelthäter. 273
Streiten glücklich. 272
Streiten für sein Vatterland. 252
Studieren. 105.128. 155
Studia werden nicht viel geacht. 310
Studieren in der Philosophy. 259
Studieren/ etwas lehrnen in der jugendt. 155.310
Studieren zu viel. 310
Studia vndterlassen / oder versäumen. 311
Studia ein zeitlang bleiben lassen. ibid.
Studieren ist allezeit nützlich. 312
Sünden/sündigen. 254.293
Supplicieren. 317
Suchen seinen eignen nutzen. 240.347

T.

Tag werden. 97
Theilhafftig machen eines eines Gutes. 52
Theilhafftig seiner liebe machen. 252
Theologia ist die vornembste wissenheit. 322
Thewere Bücher/ hochschätzige liberey. 265
Thewre zeit. 40
Todt/tödtlich abgehen. 107. 228
Trawrig sein. 107.108 109.205.
Trawrigkeit erneweren. 111
Tribut geben. 329
Trösten / tröstlich sein. 64 65
Trotzig/ eygensinnig/ widerspennig. 236
Tugendt/ tugendhafftig/tugentreich. 155.263.266. 338
Tugendt hilfft der fortun/ wird den Schaden vergelten. 54.266
Tugent ist allezeit nützlich. 337
Tugendt hat gewalt vber die fortun. 340
Tugendten Gottes. 82
Tugendt mit arbeit bekommen.

men. 338
Tugend gibt Ehr. 363
Tugendhafft wird geehret. 338.
Thun was man kan. 55
Thür schliessen/ auffthun/ oder eröffnen. 181
Tyranney treiben / tyrannisch sein/ oder handeln. 108.

V.

Vbels von jemands reden / vbels nachreden / oder jemandts verschwetzen. 212. 220.
Vber einen setzen/einen vorziehen. 41
Vbereinstimmen / vbereinkommen. 60
Vberlast thun / Vberlästig sein. 240
Vberreden/vberstreiten. 258
Vbertreffen. 27
Vberwinden / vberwonnen. 333.
Verachten / verleimbden / in verachtung bringen. 71. 72.
Veracht /verworffen werdē/ für nichts gehalten werden. 71.284.
Verbannen. 124
Verborgen halten / bleiben verbergen. 319
Verbrennen. 25
Verderben jemandt. 11.99
Verdienen/ verdienst. 221
Verdrießlich leben. 340
Vereinigen / vergleichen. 186
Vergeben / nachlassen / verzeyhen/ vergebung/ nachlassung. 251
Vergeblich dräwen. 130
Vergeblich.arbeit/ vergebliche mühe/ vnnötiger fleiß/ ohnnötige sorg. 202
Vergelten jemandts Wolthaten. 280
Vergessen / vergeßlich sein. 35.235.
Vergleichen / vereinigen jemandt / vbereinkommen / vereinigen. 9
Verhären / niderwerffen. 306
Verheissen/verheissung halten / verheissung jemandt leisten/gelöbten thun. 268 317
Verhinderen/ verhinderung jemandt thun/versäumen. 164
Verhinderung / verletzung / versäumung. 136
Verklärt werden / verklärung. 162
Verlangen / verlangen haben/verlangen tragen/zeitlang werden. 85
Verlassen werden von seinen Freunden / verwandten/bekanten. 132
Verlassen seinen Vatter/ seine Mutter. 210
Verlieren all sein gut 287
Verlohren geben seinen muht

muht. 86.137.323
Verlengerung jemands sach 90
Vermahnen jemandt. 153
Vermindern. 222
Vermindern jemands betrübnuß 220
Vermühten. 57
Vernidrigen sich zu sehr. 158
Vernünfftig. 304
Verreisen willens sein. 98. 194
Versichert sein. 123. 333
Versöhnen / vereiniget werden. 186
Verscheidene meynung haben. 100
Verstand brauchen. 180. 296
Verstehen. 189
Vertrawen. 133. 225
Verynehren. 94
Verwanden / Freundt haben. 269
Verworffener Mensch. 71. 332
Verwunderen sich. 223
Verzagen. 86. 137. 323
Verziert sein mit aller Tugendt. 263
Verwundt werden. 348
Viel von sich selbst halten. 25
Viel guts wünschen. 86
Viel gelts haben. 256
Viel verwandten haben. 269
Vnachtsamer Haußhalter. 240
Vnandächtig. 195
Vmhälsen. 18
Vmbringen. 226
Vnbegierlich / viel begeren. 320
Vnbehörlich gewin. 213
Vnbeschampt / Schamloß. 170
Vnbeschambt sündigen. 258. 254. 293
Vndanckbarkeit. 181
Vndanckbar sein. ib.
Vnderscheid. 89. 102
Vnderwiesen werden. 76
Vnehrlich. 182
Vnerschrocken / Hoch gemuht. 216
Vngeduldig. 164
Vngefehr gesehen. 21
Vngelegene zeit. 320
Vngeschickt / vngelehrt. 124 178.
Vngleublich. 176
Vngleich. 90
Vngleiche dinge dienen nit zusammen. 58
Vnglück ist iederman nahe. 57. 62
Vnglück vnderworffen sein 137
Vngeschickt / vnbelebt. 79. 157. 161. 163.
Vngestrafft lassen. 171
Vngetrew. 179
Vngewisse zeittung. 288
Vngewisse ding. ib.
Vngewohnt. 286
Vngläublich. 176
Vngunst bekommen. 192. 231
Vnmässigkeit tödtet viel Leuth. 146
Vnmögliche ding befehlen. 196

Vnrecht frechen. 334.
Vnnützlich zubringen. 101. 104
Vnmöglich. 116
Vnmöglich zu bezahlen. 306
Vnrecht thun. 184. 185.
Vnsinnig rasendt. 140. 188
Vnuerträglich / mühselig. 111. 168.
Vnwirdig zu lieben. 177
Vnuerscheiden meinung. 101
Vnuorsichtig. 169.
Vnwürdig der wolthaten. 177
Vnstetig. 176
Vnuersehens jemands bespringen/vberfallen. 11
Vnrecht beklagt werden. 186
Vnrecht vergelten. 185
Vnrecht vergessen. 186
Vnschuldig beklagen. ib.
Vnschuldig verdammen. 187
Vnschuldig. ib.
Vollenden seine regierung. 6
Vollenden sein arbeit. 173. 275.
Von jederman gehaßt werden. 192
Von kind auff. 7. 142. 271
Von Natur genetzt sein. 3
Vornehmen bestendig halten. 66. 268
Vornehmen erzehlen 20. 122
Vornehmer Mann. 335
Vorsehend sein. 270
Vor sich nehmen. 83. 292.
Vorsichtigkeit. 271
Vorsatz machen. 292
Vortgang haben. 315
Vortreffen/vorgehen. 330
Vorzeiten. 244
Vrsach eines auffruhrs. 30
Vrsach geben 238
Vrsach einiges bösen. 30

W.

Wann es dir wolgehet / so hastu viel freund. 269. 315.
Wanckelmütig. 176
Warheit lieben. 330
Weg verschlossen. 196
Wenig achten. 72
Wehren/dauren. 115
Weichwütig werden. 323
Wein trincken. 38
Weitläufftig schreiben. 210
Weit von einander. 212
Weißheit 291
Wenig Leuth lieben die Tugendt. 322
Wenns sich zutregt. 2
Wichtige sach. 301
Widerspännig sein. 241
Widerstandt thun den bösen begierden. 301
Widerstehen. 135
Widerumb kehren. 278
Wissenheit. 322
Wissen vor gewiß. 123
Wissen lassen. 43
Wissen was einer für ein Mensch ist. 20
Winter. 159
Wohnen auff den bergen. 147.
Wol anstehen. 2
Wolbekant. 19
Wol fortgehn / oder gerahten.

ten 315
Wollüsten. 344
Wolthat thun/erzeigen. 37
Wol zu paß sein. 327
Wol zu frieden sein. 74
Wolthaten nit vergessen. 39
Wolthaten vergelten. 4. 280.
Wolerfahrner Mann. 124 279
Woltredener Mensch. 117
Woltredende weyse. 247
Wolstehende sach. 174. 335
Wund bekommen die vnheilbar ist. 348
Wünschen. 86

Z.

Zanck haben mit jemandt. 73. 74.
Zeichen der Tugendt. 339
Zeit oder weil bekommen. 250. 321.
Zeit/rechte zeit. 12. 46
Zierde. 249
Zoll geben. 329
Zollmeister/Zölner. 6b.
Zorn/ Zornig werden. 193
Zuerkennen geben. 20
Zu hohen ehren bringen. 160
Zuflucht zu Gott haben. 70. 82. 88. 279
Zu frieden sein mit dem seinen. 74
Zu lob vnd ehr gereichen. 92
Zumessen jhm selbst. 26
Zunehmen in tugendt. 336
Zu nichts machen. 167
Zuschreiben jemandt ein Buch. 80
Zu schanden machen. 101
Zukünfftig ding zuerforschē. 244.
Zu keiner ehr kommen. 152
Zusehen zu der Gerechtigkeit. 5
Zutragen / weñ sich zuträgt. 2. 314
Zweiffelhafftig sein. 112
Zwingen böse Leuth. 47
Zwingen sein gemüht. 282
Zwölff Jahr alt. 231

FINIS.

ELE-

ELEGANTIÆ ALDI MANVTII.

A

ABIECTVS. ABIICERE SE.

Ein kleinhertziger dencket auff keine lobwirdige wercke.

L'esprit par trop abiect ne pense aucune chose digne de gloire.

ANguſtos animos ampla & præclara cogitatio non ingreditur.

Ex humili animo | abiecto | puſillo | exili | ieiuno | anguſto gloriæ cupiditas non emergit | exoritur | exiſtit | effluit.

Ihr könnet eweren muth nicht fallen laſſen ohne ewer groſſe vnehre.

Tu ne peux flechir la grandeur de ton courage sans ton grand deshonneur.

Animi tui magnitudinem inflectere ſine ſummo dedecore non potes.

Animum demittere | imminuere | animo cadere turpiſſimum tibi erit | magno tibi vitio dabitur | ſummo tibi erit dedecori.

Subibis infamiam, ſi ab animi tui præſtantia deſciueris.

Humilis iam eſſe tuus animus, qui ſublimis erectuſque erat, ſine graui infamia non poteſt.

Sublimia cogitabat animus tuus | nihil non altum ſuſcipiebat: iam demiſſus | humilis | abiectus eſt | iam humi ſerpere | humi iacere videtur.

Excelso animo eras: si te demiseris, aut humile quidquam cogitaueris, facies turpissimè | dedecus admittes | grauis infamia consequetur.

Vide Contemptus. Humilitas nimia. Timidus. Vilis Homo.

ACCIDIT.

Wenn sichs zutregt daß ich euch kan dienst thun / wil ich thun was mir gebürt.

Si l'aduient que ie te puisse faire seruice, ie ne faudray à faire mondeuoir.

SI accidet, vt operam nauare tibi possim, officio meo non deero,

Si continget | si eueniet | si vsu veniet | si res | si tempus | si occasio feret | postulabit | poscet | exiget | requiret | si occasio se offeret | sedabit | se ostendet | offeretur | dabitur | ostendetur | si fortuna feret | si fortuna occasionem attulerit | detulerit | præbuerit | si tempus accidet, vt opera mea tibi vtilis esse possit | vt opera mea è re tua | in rem tuam | è commodo tuo | ex vsu tuo esse possit, satisfaciam officio meo | officium meum præstabo | non committam, vt officium meum desiderari possit | vt meę partes requirantur.

Es ist vngefehr geschehen / daß ich mein gerichtshandel verlohren habe.

Il est aduenu par hazard, que i' ay perdu mon proces.

VT causa ceciderim, casu factum est.

Vt litem perdiderim, euenit | obuenit | contigit | obtigit | accidit | factum est | casus tulit | fortuna tulit | fortuna fecit | fortunæ placuit.

Vide Fortuna. Successus.

ACCOMMODARE VOLVNTATEM suam ad Rempubl.

Es stehet einem guten Bürger wol an / daß er seinen willen vereinige mit der gemeindt. nutz.

C' est

C'est le deuoir d'vn bon citoyen, de conioindre sa volonté auec le bien public.

BOni ciuis est, suam voluntatem ad publicam causam accommodare.

Ad bonum ciuem partinet | bonum ciuem decet, suam voluntatem ad publicam causam aggregare | adiũgere | conferre | suam voluntatem cum publica causa cõiungere | in omni sua voluntate quid rationes publicæ ferant | quid Resp. postulet | spectare | intueri | attendere | nihil vnquam velle à publica re seiunctum | alienum | disiunctum | separatum | remotum | nihil vnquam velle quod Reip. rationibus non conducat | expediat | vtile sit | nihil velle quod Reip. commoda non postulent.

Vide. Reip. vtilitatem curare.

ACCOMMODATVS ALICVIVS naturæ.

Er ist gantz meiner natur.

Il est du tout de ma nature.

COnuenit optimè cum ingenio meo.

Mirè factus est ad naturam meam.

Vehementer est ad meæ vitæ rationem & consuetudinem accommodatus.

ACCVSARE. ACCVSARI.

Cato / vnangesehen seine sonderliche vnschuld / ist fünfftzig mahl angeklagt worden.

Cato, non obstant sa singuliere innocence, a esté accusé cinquante fois.

CAto cognomento Censorius, cum nemini esset probitate inferior, quinquagies accusatus est.

Cato qui Cẽsorii cognomẽ tulit, qui Cẽsorius est nũcupatus | qui Censorii cognomine vsus est, cũ neminẽ haberet integritate superiorem | cũ nemini deprobitate cõcederet | cũ bonitate inter omnes excelleret | præstaret, quinquagies tamẽ in iudiciũ | ius | crimẽ vocatus est | postulat' est | ei dicta dies est | eius nomẽ delatũ est | causam

sam dixit vitæ suæ| vitam suam atque innocentiam probare coactus est|subijt iudicium|venit in iudicium| reus fuit| reus factus est| reus sedit| sedit reorum loco| iudicium| tribunal adiuit| accusatorũ audiuit impura maledicta | acerba conuitia | accusationis molestiam sustinuit| accusatores habuit| negotium ei accusatores exhibuerunt | in iudicio est ab accusatoribus exagitatus|crimina in eum conjecta sunt|collata|allata|illata.

Vide Ignauiæ nomine accusare.

ACQVIRERE OPTATA.

Es ist ein angenehmes ding/das man erlanget / was man begeret.

C'est vne chose fort agreable d'obtenir ce qu'on desire.

IVcundum est optata impetrare. Iucundum est potiri| frui optatis | optatorum compotem fieri | optata tenere|obtinere|assequi|consequi| attingere | pertingere| optata adipisci|acquirere| inuenire| nanciscì| reperire |sibi comparare | nobis optata contingere| obtingere|euenire | ad optata peruenire |aliquid ita cadere| succedere| euadere|fieri| procedere,vt volumus & optamus| aliquid eum exitum habere | sortiri | nanciscì| inuenire,quem volumus & optamus.

Vide Virtutem laboribus sibi comparare.

ADESSE ALICVI.

Ich wil euch beyst. hen in der noth.

Ie l' ayderay au besoing.

OPem feram,cùm res postulabit. Adero tibi| præsto ero, vbi opus erit| vbi tempus feret | si rerum tuarum ratio poscet| si occasio requiret | vbi erit è re tua| si pertinere ad te videro| si tua referre intelligam.

Vide Opitulari.

ADMINISTRARE LAVDABILITER prouinciam.

Er hat das Land mit grossem Lob vnd seiner Ehr regieret.

Il à

Ilà gouuerné le pais auec grand' louange & à son honneur.

PRouinciam cum laude gessit. Rexit præclarè prouinciam. Egregiè administrauit prouinciam.

Magnâ virtutis & innocentiæ famâ prouinciæ præfuit.

In illius administratione prouinciæ summa virtus enituit.

In gerenda prouincia laudes illorum æquauit, quorum nomina propter egregia facta, singularemque iustitiam, perpetuò viuent in animis hominum | quorum vigebit memoria in multos annos multis testata expressaque rectè factorum monumentis | quorum memoriam ob iustitiæ præclara facta excipiet ac tuebitur immortalitas.

ADMINISTRARE REMP.

Wer sol das Regiment der gemeynden dörffen annemmen / wann er gedenckt an die gefahr die ihr möchten zukommen?

Qui oseroit entreprendre l'administration de la republique, se mettant au deuant des yeux les perils qui lui imminent?

QVis Remp. attingere audeat, tot periculorum metu propositō?

Quis Remp. capessere | suscipere | administrare | gerere | tractare | quis ad Rempublicam se | sua studia conferre | quis operā Reip. dare | in Republica versari facilè ac libenter velit | animū inducat, qui sibi tot impendere | imminere pericula intelligat | tot periculis impēdentibus | imminentibus?

Im Regiment der gemeynden muß man vber all zusehen zu der gerechtigkeit?

Au gouuernement de la republique faut-il auoir sur tout esgard à la Iustice.

IN administranda Rep. rectum spectare debemus. In tractanda Repub. | in administratione Reip. ius | honestum tueri | spectare | sequi | nihil præterea debemus.

Ich mag mich nicht lang berathschlagen / ob ich die handlung meiner sachen annemen solle.

Il n' eſt pas en moy de prendre conſeil, ſi te doive entre prendre le maniement des affaires publiques.

NOn eſt mihi expedita de capeſſenda Rep. deliberatio.

Integra mihi res non eſt ad conſulendum, capeſſam, nec ne Remp.

Teneor implicatus, nec mea expedire conſilia poſſum de ſuſcipienda Republica. Non eſt mihi libera | ſoluta deliberatio | liberam non habeo capiendi conſilii facultatem de ſuſcipienda | adminiſtranda Republ.

Vide Magiſtratum gerere.

ADMINISTRARE RES ALIENAS.

Meine ſachen ſolten einen guten fortgang gehabt haben/ wenn jr die handlung recht darvon gehabt hettet.

Mes affaires euſſent eu bon ſucces, ſi tu euſſes eu le maniement.

REs meæ bene & ex ſententia ſucceſſiſſent, ſi tu eas geſſiſſes.

Res meæ proſperè cecidiſſent | nihil in rebus meis accidiſſet incommodè, ſi tu eas adminiſtraſſes | tractaſſes | curaſſes | procuraſſes | ſi rebus meis præfuiſſes | operam dediſſes | ſi rerum mearum | ſi fortunarum mearum cura penes te fuiſſet | ad te pertinuiſſet | ſi tua in rebus meis opera vſus eſſem | ſi rationes meæ te curatorem | te procuratorem habuiſſent.

Vide Curare res alienas.

ADMINISTRATIONIS ANNVÆ finem attingere.

Ich hab meinen Jårigen luſt vollendet.

I' ay acheué ma charge annuelle.

ANnuo munere ſum perfunctus.

Abſoluta eſt annua adminiſtratio.

Emeritæ mihi ſunt annuæ operæ.

Emeritum mihi eſt annuum tempus.

Annuum munus | tempus confeci | abſolui | decurri.

An-

Annui imperii| administrationis annuæ finem attigi.
Ad finem perueni.
Abiit|præteriit dies annua|annus imperii mei.

ADOLESCENS. ADOLESCENTIA.
Ab adolescentia.

Wir haben angefang̃ n einander zu lieben von iugent auff.
Nous auons commence à nous enetr' aimer des nostre bas aage.

AMicitia est inter nos inita iam inde à prima adolescentia.
Amare cœpimus inter nos iam tum, cum adolescentuli essemus.
In amicitia coiuimus à primis adolescentiæ annis.
Animos nostros amore iunximus iam ab illo tempore, cum annos adolescentiæ primos attigissemus.
Amicitiam iunximus | amicitia est inter nos instituta|concreta iam inde ab ephebia.
Ortus est inter nos amor, cum ex ephebis vixdum excessissemus| essemus egressi.

ADVERSARI, ADVERSARIVS.

Ihr seyd vns viel zu harten gegenpart.
Vous nous este vn aduersaire trop aspre.

ADuersarium te nimis grauem habemus.
Nimis acrem | infensum | acerbum | vehementem| crudelem te aduersarium habemus.
Nimis acerbus| nimis aduersus | nimium grauis atque infensus nobis es.
Oppugnas nos| nobiscum pugnas |nobis aduersaris quam potes acerrime & grauissimè | nimium grauiter.
Nullam aduersus nos iniuriam prætermittis.
Nulla non iniuria| nulla re non lacessis.
Tu is contra nos viribus vteris.
Quidquid habes virium, contra nos confers.
Tuam in nos vim confers.
Omnia conaris|nihil non agis|moues|tentas| moliris|experiris| machinaris| moues oēs machinas | nihil non tentas ad perniciem nostram.

Aduersario te vtimur nimis acerbo | nimis infenso.
Agis contra nos | in nos | aduersus nos | pugnas aduersus nos inique nimis.

Irruis in nos quo potes impetu | quam potes maximo | eo impetu, qui potest esse maximus.

Facis maximum impetum contra nos.

Aduersarius es nobis nimis infensus | infestus | vehemens | sæuus | propensus nimis ad exitium nostrū | nostrum sanguinem nimis auide sitiens | totus incumbens ad perniciem nostram.

Vide Pugnare, Affligere.

ADVESPERASCIT.

Es ist abend felt herein.
Le soir vient.

ADuesperascit. Vespertinum crepusculum adest, Nox aduentat. Lucem tenebræ pellunt.

Vespera appropinquat. Diei iam succedit nox.

Dies abit nocte aduentante. Cedit iam nocti dies.

ADVLARI. ADVLATOR.

Meynet nicht daß ich solchs sage durch heuchlerey.
Ne pense pas que ie die cela par flacterie.

NE me putes fictè loqui, vt gratiam à te ineam. Noli putare me hoc auribus tuis dare | gratiam tuam aucupari | velle tuis auribus inseruire | esse blādum | assentatione vti | assentationis artificio tuam gratiam quærere.

Noli putare hoc me loqui ad voluntatem tuam | ad colligendam beneuolentiam tuam | te mihi vt adiungam | tuam in amicitiam vt me penitus insinuem.

Vide Gratificari. Oratio blanda.

ÆGROTARE EX ITINERIS labore.

Er ist vom reysen so müde gewesen/daß er in ein gefährliche kranckheit gefallen.

Ita-

Ils s'atellement laſſe de cheminer, qu'il eſt tombe en vne fort dangereuſe maladie.

ITineris labore ita eſt defatigatus, vt in grauem inciderit morbum.

Itineris laborem ita grauem ſenſit|expertus eſt | itineris labore ita eſt affectus| fract⁹, vt ægrorauerit periculosè|dubia vitæ ſpe | vt morbo ſit affectus difficillimo.

Labor itineris ita grauiter eum affecit | afflixit, vt morbi cauſam attulerit, & eius morbi, qui vitam in diſcrimen adduceret|in quo de vita prorſus ageretur | in quo vita veniret in dubium.

Vide Feſſus de via.

ÆGROTARE EX STVDIORVM labore.

Er war kranck worden/wegen zu vil ſtudierens.

Il eſtoit tombé en maladie par auoir trop eſtudié.

INciderat in morbum ex immoderato ſtudiorum vſu.

Ægrotabat|iacebat|morbo languebat|male ſe habebat|affectus grauiter erat | valetudine vtebatur aduerſa|decũbebat oppreſſus morbo | laborabat morbo| valebat peſſimè ex labore| ex intemperantia ſtudiorũ| ex nimia ſtudiorum conſuetudine|ob ſtudiorum labores|quod ei ſtudiorum modus eſſet nullus| quia minime ſibi parceret in ſtudiis.

Vide Valetudo infirma. Studere ſupra modum.

ÆQVIPARARE.

Carolus iſt gʒ mit recht dem Julio Ceſari vergliechen werden.

Charles peult à bon droict eſtre paragonné à Iule Cæſar.

CArolus meritò Iulio Cæsari comparandus est. Carolus meritò æquandus | exæquandus | æquiparandus | assimilandus est Iulio Cæsari | par | similis | æqualis | minimè virtute inferior | minimè absimilis | minimè dissimilis | minimè impar existimandus est Iulio Cęsari | cum Iulio Cæsare conferendus | Cæsari minimè post habendus | tanti quanti Cæsar faciendus | Cæsaris virtutes assequitur | vinci à Cæsare se non patitur.

Niemandt kan mit euch vergliechen werden.

Il n'y a personne, qui puisse estre esgale a toy.

TEcum conferri nemo potest.

Tecum comparari | contendere | tibi æquari | æquiparari | assimilari nemo potest. Incomparabilis es. Nemo est, qui tibi par sit. Solus | vnicus es.

ÆSTIMARE.

Ich weiß wie hoch ihr ihn achtet.

Ie sçay quel credit il a enuers toy.

NOui quanti eum facias. Noui locum, quem tenet apud te | quo sit apud te loco | qui sit apud te.

Ich bitte vmb des grossen ansehens willen / darin ihr bey mir seyd / das ihr diesen Menschen annemet.

Ie vous prie pour la grande reputation en laquelle tu es aupres de moy, de receuoir cest homme ici.

PRo eo quanti te facio, peto àte, vt hominem suscipias.

Pro eo quanti es apud me | pro eo quanta mea est erga te obseruantia | quantum tibi tribuo | quantum tibi defero | pro mea de te opinione | pro animo | voluntate | studio in te meo, peto à te, vt hominem complectare | foueas | in tuis habeas.

Vide Contemnere. Magnipendere.

AFFLIGERE.

Die grosse menge der auffrührischer hat Franckreich sehr beschädiget.

La grande troupe des sedit ieux a fort endommagé la France.

Mvl-

MVlta mala Galliæ peperit seditiosorum multitudo.

Multa damna| detrimenta| incommoda| infortunia Galliæ attulit| intulit| inuexit seditiosorum manus.

Gallia damna tulit|pertulit| sustinuit| passa est| perpessa est|cepit|accepit|damnis affecta est| in damna incidit| incurrit| magnam sui iacturam fecit|grauissimis afflicta malis est|vehementer vexata| valdè comminuta est ex seditiosorum perfidia|ob impudentissimam turbulentorum fraudem & audaciam.

Der Krig hats gantze Land in iamer bracht.
La guerre a mis tout le pais en grand desastre.

SVmmis difficultatibus regionem vniuersam bellum affecit.

Ex bello|belli causa|propter bellum magnæ calamitates acciderunt|euenerunt|obuenerunt| contigerunt |obtigerunt| illatę sunt|allatæ sunt|oblatę sunt vniuersæ regioni.

Vniuersam regionem in multas difficultates bellum coniecit|impulit.

Bellum vniuersæ regioni exitiosum | pernicioſum| calamitosum fuit | exitio|damno|detrimento|incommodo|calamitati fuit.

Ihr habt all ewere Freund verderbet.
Tu as ruiné tous tes amis.

TV tuorum omnium salutem afflixisti.

Tuos perdidisti| euertisti fortunis omnibus| In vltimum discrimen | in miserrimum statum adduxisti| inhanc omnium deterrimam omniumque miserrimam conditionem adduxisti.

Tuis exitium peperisti|perniciem attulisti|summam calamitatem ac pestem importasti.

Vide. Amplificatio dignitatis. Dissensio ciuilis.
Miserrimus. Bellum minime bellum.

AGGREDI ALIQVEM.

Die Straffenschender bespringen den reysenden Mann vnuersehens.

Les brigands assaillent les voyageurs par embuches.

LAtrones ex insidiis viatores aggrediuntur. Latrones ex occultis locis subito | repentino | improuiso | nec opinato impetu viatores aggrediuntur | adoriuntur | inuadunt | petunt | in viatores irruunt | impetum faciũt | impressionem faciunt | incurrunt | insiliunt | in viatores sese immittunt | injciunt | inferunt.

Vide Impetum facere.

AGRICVLTVRA. AGRICVLTVRÆ vacare.

Es wird sehr gelobt daß man sich begibt zum Landbaw.

On loüe fort, quandon s'abdonne à l'agriculture.

AGriculturæ operam nauare, laudi ducitur. Nobile est opus agriculturæ.

vacare | insudare | inseruire agrorum cultui | dare | dicare | tradere se colendis agris | terræ cultui | agricolam agere | ruri opus facere | se exercere in opere rustico, decori | honori ducitur.

ALIQVANDO.

Die zeit wird kommen daß man die tugend wird ehren.

Le temps viendra, que la vertu sera en honneur.

FErt aliquando illa dies quæ virtutem illustret. Lucebit | illucescet ille dies | veniet illud tempus | lucem illam aliquando videbimus | diem aliquando illum sol afferet mortalibus, cum summus virtuti honos habeatur | tribuatur | cum virtuti debita merces persoluetur | debiti honores persoluantur | cũ virtuti deferatur plurimum | cum virtuti locus honestus vbiquè sit | cum virtus colatur | tanti æstimetur quanti est | cum virtus in honore sit magna in primis honestaque sit | honestum locum habeat | cum virtus sit inter ea, quæ prima dicuntur.

ALTVS.

Der Berg Olympus vbertrifft mit seiner höhe alle andere berge.

Le mont Olympe surpasse en hauteur toutes les autres montagnes.

OLympus altissimus montium esse dicitur.

Olympus maximè celsus|excelsus|arduus|eminēs|procerus|sublimis|supremus esse dicitur.

Olympus dicitur altitudine mira super omnes mōtes esse|omnes alios montes excedere|superare.

Vide. Gigas.

AMANDVS, SEV AMORE dignus.

Er ist werth daß man jhn liebet.

Il est digne d'estre aime.

DIgnus est qui diligatur.

Amore hominum dignus est.

Est qui ametur.

Es seind viel ding in jhme/ welche die liebe der Menschen zu sich erwecken können.

Il y aen luy plusieurs choses, qui peuuent gaigner l'amitie des hommes en son endroit.

SVnt in illo, quæ amorem conciliēnt.

Possidet, quæ ad colligendam beneuolentiam valent.

Ad alliciendas voluntates|ad animos adiungēdos|ad comparanda hominum studia nihil desiderat|nihil in eo requiras|nihil ei deesse dicas. Causas amoris in eo plurimas, odii nullas, inuenias.

Amandus est propter multas suauitates ingenii, officii, humanitatis.

Eius suauitates|virtutes ipsi hominum amorem cōciliant|adiungunt studia|gratiam pariunt|comparant|adipiscuntur.

Er muß ein hartes hertz haben/ der jhn nicht liebet.

C'est vn homme dur de cœur, qui ne l'aime point.

FErreus sit, qui illum non amet.

Auersus ab humanitate|expers humanitatis|prorsus homo non sit, qui illum amore non complectatur

Jch liebe euch/ vnd bin darzu bewegt durch ewere wolthaten vnd gute zuuersicht/ so ich zu euch habe.

Ie l'ayme, estant esmeu par tes bienfaits, & la bonne opinion que i'ay conceue de toy.

DIligo te beneficio quidem tuo prouocatus, sed iudicio etiam incitatus meo.

Fit beneficijs tuis, & inductione quadam animi mei, vt te diligam.

Contuli me ad te amandum, quia te dignum amore iudico| quoniam amabilis| quoniam is meus in te amor ex iudicio fluxit.

Meum de te iudicium consecutus amor est.

Mea de tuis virtutibus opinio beneuolentiam peperit.

AMARE VEHEMENTER.

Ich hab euch auß dermassen sehr lieb.
Ie l'aime singulierement.

AMo te plurimum.

Sic te diligo, vt neminem magis, ne ipsum quidem.

Singulari erga te amore sum.

Singulari sum in te beneuolentia.

Ego te, vt oculos meos, aut siquid oculis est carius, diligo.

Nemo est omnium, in quem magis, quàm in te, mea sit propensa beneuolentia| qui mihi te sit carior| quem ego vehementius, quàm te, diligam| quem ego maiore, quàm te, beneuolentiâ complectar| quem ego magis ex animo, quàm te, diligam.

Quo amoris vinculo adstricti sumus, eo nihil potest esse arctius| id eiusmodi est, vt laxari nullo modo possit.

Summè| vehementer| valdè| magnoperè| maximoperè| maximè| etiam atque etiam| mirè| mirificè| incredibiliter| vnicè| singulariter| egregiè| insigniter| ex animo| ex intimo sensu| cum primis| in primis| apprimè| præcipuè| admodum| oppidò| maiorem in modum| mirum in modum| minimè vulgariter| non mediocriter te diligo.

Omnibus tibi necessitudinis causis coniunctus maximè sum.

Ita

Ita multæ mihi tecum necessitudinis causæ sunt, vt nihil possit esse iucundius.

Omnes mihi necessitudines | necessitudinum causæ|omnia mihi necessitudinis summa iura tecum intercedunt.

Mihi tecum omnia sunt.

Amo te singulariter omnibus decausis.

Omnibus ad te amandum causis, adducor|moueor|impellor.

Causam tui diligendi nullam non habeo.

Arctissimo necessitudinis vinculo coniuncti sumus.

Nihil est nostra necessitudine coniunctius.

Peruenit ad summum amicitia nostra.

Beneuolentia in te mea ad summum peruenit|aucta sic est | ita iam creuit, vt nihil ad eam possit accedere.

Amor in te te meus is est|ita accumulatus est, vt addi nihil possit.

Æque | similiter | pariter ac me ipsum | itidem vt me ipsum | non aliter, non secus ac me ipsum te diligo.

In te amando nemini concedo.

Qui te vehementius diligat, concedo nemini.

Amorem in te meum cogitatione fortasse consequi|complecti possum, verbis quidem exprimere|explicare|expromere profectò non possum.

Cùm te multi diligant, in amore tamen omnes vinco|principatum appeto | primas partes mihi vendico| principem locum obtineo.

Fero te in oculis. Mihi es in amoribus.

Nihil mihi est te carius.

Secundum Deum|post Deum | excepto Deo | cum à Deo discessi, nemo mihi est te carior.

Primum in amore Deum, te habeo proximum.

Amor in te meus tantus est, quantus potest esse maximus.

Hæreres mihi in animo|in medullis| in intimis sensibus.

Vt pater in filium, ita ego in te sum animatus.

Habeo te loco fratris.

Quid

Quid est cur te non etiam atque etiam diligam? Quod vinculum quod studij genus aut officij quæ omninò res amori nostro amicitiæ coniunctioni necessitudini nostræ deest in amicitia nostra requiri aut desiderari potest?

Amorem in te meum verbis exprimere qui possum, quem cogitatione vix complector cuius magnitudinem vix mente comprehendo?

Wolt jhr freundschafft mit dem halten / so habt jhr niemand der kluger oder euch mehr zugethan sey / wenn ewere sachen solchs werden erfordern.

Si vous voulez entretenir amitié auec ceſt homme là, vous n'aurez perſonne plus vaillant, & plus affectionné à vous, quand les affaires le requeront.

SI complecti hominem volueris, neminem habebis, cùm res tuæ postulabunt, neque præstantioris animi, neque maioris in te beneuolentiæ.

AMOREM PATEFACERE.

Ich werd meine außbündige liebe gegen euch mit der that erzeigen.

Ie monſtreray par œuure mon ſingulier amour enuers vous.

MEam in te singularem beneuolentiam re declarabo.

Meam in te non mediocrem non vulgarem eximiam summam incredibilem beneuolentiam re ostendam patefaciam quouis officiorum genere testificabor testatam apud te relinquam tibi probabo sic officijs ac studijs illustrabo, vt eam & tu, & omnes clarissimè cernant sic officijs illustrabo, vt ea tibi, atque adeo cunctis hominibus, clarissimè pateat.

Nullum erga te officium hominis amantissimi prætermittam.

AMOR MVTVVS.

Cicero vnd Cato waren grosse freunde / vnd in der sachen der gemeinden eines sinnes.

Cice-

Cicero & Caton estoyent grands amis, & aux affaires de la republique de mesme opinion.

ERant Cicero & Cato, & amicitiâ & sensibus in Rep. coniunctissimi.

Amabant inter se vehementer Cicero & Cato, & erant pariter in Remp. animati | & erant sensibus in Rep. consentientibus.

Wir lieben einander. *Nous nous entr'aimons.*

MVtuò amamus inter nos.

Vicissim | pariter | æquè | similiter | amore mutuo | pari | non dissimili amamus inter nos.

Par voluntas ab vtroque nostrum accipitur, ac redditur.

Ihr habt mir nicht so grosse liebe bewiesen alß ich euch. *Ton amour n'a point correspondu au mien.*

ANimus tuus in amore mihi non respondit.

Non præstitisti mihi eum animum, quem debebas.

Parem in me beneuolentiam minimè declarasti.

Mutuæ beneuolentiæ significationem non dedisti.

Tuum in me amorem non esse cum meo conferendum | inferiorem esse meo | infra meum esse | non esse te mutuo erga me animo | non æquè atque ego sum in te, animatum demonstrasti | indicasti.

AMOR RECTVS EX VIRTVTE.

Die liebe ist allein zu preysen/welche auß der tugend vnd nit auß dem glück herspriesset. *C'est amour seul est digne de louange, qui procede de la vertu plustost, que la prosperité.*

EA demum laudabilis est | ea præclara beneuolentia, quam virtus, non fortuna peperit.

Honestus & rectus amor ille est, qui ex animi potius, quàm è fortunæ bonis exoritur | emergit | existit | emanat | effluit.

Qui virtutem in diligendis amicis, non fortunam sequitur, is optimo consilio vtitur | laudabiliter agit | ei laus debetur.

Quicunque fortunam in amore spectat, non virtutem,

tem, iudicio labitur | sincerum in eo simplexque iudicium requiras | desideres.

AMPLECTI.

So offt ich ihn sehe/so vmbhâlß: ich ihn.

Toutes & quantes fois que ie le voy, ie l' embrasse.

QVotiescunq; eũ video, medium amplector | complector | amplexor | brachia homini in collum iniicio | amplexu hominem peto | aggredior | vincio | arctè teneo | contineo | foueo | apertis brachiis eum amplexurus adeo | ad eius caput aduolo | meum pectus eius committo | constringo | adiungo | appello | admoueo pectori.

AMPLIFICATIO DIGNITATIS.

Da jhr mehr ehr muste erlangen/hat der vnwill ewerer feind euch darnider geschlagen.

Lors que tu debuois obtenir plus grande dignité, alors l' iniure de tes ennemis t' a ruiné.

QVo tempore plus consequi dignitatis debebas, tum te tuorum inimicorum afflixit iniuria.

Quo tempore debuit illustrior esse tua laus | debebas florere | altiùs ascendere | maiorem obtinere existimationem | præstantiorem esse loco | maior ac præstantior haberi debuisti, tum te tuorum inimicorum iniuria perdidit | oppressit | euertit omnibus bonis | ad exitium detrusit | impulit | non modò è numero viuentium, sed planè infra mortuorum conditionem amandauit.

Vide Honori fauere. Impetum facere. Affligere.

AMPLIFICATIO HONORIS, ET diuitiarum.

Ich erfrewe mich der vermehrung ewer ehren vnnd reichthumb.

Ie m' esiöüy de veir le grand accroissement de ton honneur & & de tes richesses.

LÆtor quod magnas tibi tum fortunæ, tum dignitatis accessiones video esse factas.

Multum & ad fortunam, & ad dignitatem tuam accessisse | additum esse | tum fortunam, tum dignitatem tuam magnoperè creuisse | auctam esse | amplificatam esse |

esse|valde te fortunâ simul & dignitate auctum | quod tua sit dignitas illustrior, domestica res amplior| quòd & honore magis quàm antea florere, & abundare cœperis fortunæ bonis, vehementer gaudeo.

ANGVSTA LOCA.

In dem gebirg Apenninus genant/ hat es enge vnd mühseelige wege.

Il y a grands & difficils destroicts de chemin au' mont Apennin.

IN alpibus Apennini magnæ sunt admodumque difficiles locorum angustiæ.

Impeditissimus est ad iter faciendum mons Apenninus.

Labor est maximus per montem Apenninum iter habentibus.

Per Alpes Apennini iter habentibus magno sunt impedimento difficultates & angustiæ locorum.

Nihil incommodius, quàm illas Apennini montis ãngustias pertransire.

Nihil molestius, quàm ex illis Apennini montis angustiis ac difficultatibus euadere.

Per Apennini Alpes euntibus angusta loca crebra se obiiciunt|impedimenta opponunt| difficilem ac laboriosam viam reddunt.

Vide Iter difficile.

ANIMVM ALICVIVS PENITVS cognoscere.

Ich wolte ihr köndet mit ewren augen sehen/ was gunst ich zu euch trage.

A la mienne volonté que tu peusses voir de tes yeux comment ie te suis affectionné.

VEllem, quomodo affectus erga te sim, oculis cernere tibi liceret.

Vellem, quæ sit in te animi mei propensio, posses inspicere.

Cuperem sensus tibi patere intimos animi mei.

Nihil

Nihil mihi esset optatius, quàm vt eas mentis meæ partes, quæ oculos latent/ab oculis remotæ sunt/oculis minimè patent, posses introspicere/perlustrare/dispicere/dignoscere.

Nihil mihi suauius/antiquius/carius posset accidere/euenire/cadere/succedere/contingere, quàm vt tu in penitiores animi mei recessus oculorum aciem dirigeres.

Ich weiß was er für ein Mensch ist.
Ie cognoy bien quel homme c'est.

PRobè hominem noui.

Pulcrè/præclarè/perfectè/planè/penitus hominem noui.

Habeo illum omninò cognitum.

Qui sit/quo animo/quo sensu/quo ingenio præditus sit/qui sit eius animus/quæ voluntas, me non latet/optimè noui.

Sensus eius egregiè teneo/calleo.

Neque ipse me, neque status eius vlla ex parte latet/præterit/fugit.

Mein vorhaben ist euch wol bekant.
Mes desseins te sont bien cogneus.

MEa consilia planè tibi nota sunt.

Qui sit sensus meus/quæ consilia, probè nosti/præclarè intelligis/non te latet.

Cognitum habes ac perspectum animum meum.

Tenes consilia mea/meum animum/sensus meos.

Vide Detrimentum leue.

ANIMVM APERIRE.

Wenn ich die gelegenheit werd haben, sol ich euch mein hertz zuerkennen geben.
Quand l'occasion se presentera, ie vous feray entendre mon affection.

VBi se obtulerit occasio, indicabo tibi animum meũ.

Cùm occasio postulabit/vbi res feret, patefaciam tibi animum meum/significabo/declarabo/aperiam/testi-

testificabor | te tibi probabo animum meum | extabit animus meus | patebit | cōstabit | perspectus erit animus meus | significationem tibi dabo | signa ostendam | argumenta præbebo animi mei | animum tibi meum certa præbebunt argumenta | ex apertis | minimè obscuris | dubiis argumentis | signis | indiciis | testimoniis animum meum | meam voluntatem | meos sensus cognosces | perspicies | intelliges | coniicies | mea in te studia extabunt | efficiam vt notior sit & illustrior meus in te animus.

Ich kan mein g dancken mit keinen worten außsprechen.

Il ne m' est pas possible de donner par parolles mes pensées a entendre.

MEntis cogitata non est, vt possim verbis explicare.

Mentis consilia | animi sensa | sensus intimos non est vt possim enuntiare | verbis proloqui | non est vt possim oratione | sermone depromere | explanare | exprimere | efferre | enuntiare | patefacere | ostendere.

Exprimendis animi sensis impar oratio est | nulla sufficit oratio | verba desunt | apta verba requiruntur.

Mentem oratio non assequitur | non æquat | exprimere satis non potest.

ANIMVM RECIPERE.

Durch ewere löbliche thaten haben die so verzagt waren / widerumb einen muth geschöpfft.

Par tes loüables actiones, ceux qui auoient eu crainte, ont maintenant repris courage.

TVis præclaris actionibus, qui antea timebant, excitati sunt.

Tuis præclaris actionibus, qui antea timebant, recreati sunt | ad bonam spem | ad fortitudinem reuocati sunt | animos receperunt | recuperarunt | collegerunt | reuocarunt.

AN TECELLERE.

Niemand kan in allen dingen außbündig seyn.

Il n' ya personne qui puisse en toutes choses estre excellent.

NEmo in omnibus potest excellere.

Nemo

Nemo in omnibus potest præstare | primas ferre | primus esse | superare omnes | æqualem non habere | esse sine equali | omnib. præire | anteire | antecellere | excellere | præterri | insignis esse | eminere | palmam ferre | cum nullo conferri | esse anteſignanus.

Vide Vir perfectus. Patronus præstantissimus. Conditio singularis.

ANTEPONERE.

Man muß höher achten das / was ehrlich / dann was nützlich ist.

Il faut plus preferer ce, qui est honneste, à ce qui est vtile.

DEbemus honestum spectare magis, quam vtile Honestum magiscolere | diligere | curare | sequi debemus, quam vtile,

Honestum pluris, quàm vtile, æstimare | facere | pendere | putare | reputare | ducere debemus.

Honestum vtili præferendum | præponendum | anteponendum.

Antiquior | potior | prior nobis debet esse de honesto cura, quam vtili.

De honesto potius expedit, quam de vtili, laborare | cogitare | curam gerere.

Propositum habere decet honestum potius quàm vtile.

Ad honestum potius quam vtile nostra consilia | studia | cogitata | decet intendere | dirigere.

Vtile contemni præ honesto decet.

In nostris consiliis & cogitationibus plus honesto quàm vtili, debet esse loci.

Spectare honestum magis, quàm vtile, nostra debet industria.

Conferri | referri ad honestum potius, quam ad vtile, nostra debent consilia.

Maiorem decet honesti rationem habere | ducere, quam vtilitatis.

Ich hab nichts lieb ers gehabt / dann der gemeynden wolfahrt vnd freyheit.

Ie n'ay rien eu de plus cher, que le ſalut public & commune liberté.

CVræ mihi fuit ſalus ac libertas publica ſic, vt nulla res æquè.

Nihil antiquius communi ſalute ac libertate iudicaui.

Omnium rerum mihi prima fuit publica ſalus ac libertas.

Communi ſalute ac libertate nihil mihi fuit potius.

Omnia ſum aſpernatus præ communi ſalute ac libertate.

Pluris apud me, quam omnes res, vniuerſorum ſalus ac libertas fuit.

Nulla de re tantum, quantum de communi ſalute ac libertate laboraui.

Salutem publicam ac libertatem rebus omnibus antepoſui|præpoſui|prætuli.

Vide Credere alicui. Vita cara.

APPELLERE.

Ich bin geſtern zu Lüch ankommen.

Ie ſuis hier arriué à Liege.

HEri Leodium veni.

Appuli|appulſus fui|acceſſi|aduenì|peruenì|deuenì| attigi heri Leodium.

APPROBARE.

Was ihr thun werdet/ wird jedermenniglich gefallen.

Ce que tu feras, ſera au grand contentement d'vnchaſcun.

OMnibus approbantibus hoc facies.

Nemini non ſatisfeceris.

Hoc tuum factum reprehendet nemo| nemo non probabit| nemo erit qui non probet.

Hoc tuo facto lætabuntur omnes.

Vide Conſentire.

APPROPINQVARE.

Es gezähmet ſich nicht wol/ daß man der mawren ſo nahe kompt.

Il n'eſt pas ſeant S'approcher ſi pres de la muraille.

Non

NOn decet tam propè accedere parieti.
Non conuenit tam hærere patieti|appellere|applicare|admouere se parieti|appropinquare|accedere|proximum esse parieti|parietem propè tenere|parietem versus tendere|adire|contendere|agere|se impellere|ad parietem deflectere|iuxta parietem ire.

Ich meine die sach sey beynahe zu einem ende kommen.
Ie croy que l'affaire est proche de la fin.

VT opinor res non abest longius.
Vt opinio mea fert, non longè absumus à re|longinqua res non est.
Puto rem aut iam esse aliquam, aut appropinquare.
Aut confectum iam aliquid, aut inibi esse arbitror.

Vide Bellum imminens.

APTVS AD OMNIA.

Er hatte von natur ein geschickligkeit zu allen dingen.
Il auoit naturellement vne dexterité à toutes choses.

DEderat hoc natura, quidquid aggrederetur, vt egregiè conficeret.
Natus ad omnia videbatur.
Ingenium acceperat à natura ad omnes res appositum atque accommodatum.
Eo erat|eo vtebatur ingenio, quiduis vt exequi|præstare satis commodè posset.
Præcipuo quodam naturæ munere aptus erat|accõmodatus|appositus ad omnia.
Hãbebat hoc à natura, vt quamcunque ad rem se cõferret|quamcunque rem capesseret, eâ non pessimè perfungeretur|ex ea cum laude discederet.
Aptissimus erat ad omnes res.
Nemo erat illo commodior, aut aptior.
Propriè factus à natura videbatur ad oẽs res.
Appositum quiddam possidebat ad omnes res.
In omni re|in omni iudicio elegantissimus est.
Egregio iudicio perpolitus est.

Sum-

Summa est in illo ingenij suauitas & elegantia. Nihil agit non aptè| non commodè| non eleganter| non laute| non venustè| non lepidè| non egregiè.

Lepores| elegantiam| lautitiam| venustatem habet in omni re.

Quidquid agit, cum lepore agit| cum elegantia| sic vt gratiam ab omnibus ineat| vt aptior| accommodatior,| idoneus magis videatur esse nemo.

Vide Paratus. Ingeniosus.

ARDERE.

Helena hatber iſt die ſtat Troia verbrand worden.

A l' occaſion d' Heleine la ville de Troia aeſte bruslee.

HElenæ causâ Troia conflagrauit.

Helenæ causâ Troia incendio perijt| igne absumpta est| consumpta est| arsit| exarsit| flagrauit| deflagrauit| incensa est.

Dieſe nacht iſt ein groſſer brand geweſen.

Ceſte nuict vn gran feu c' eſt allumé.

HAc nocte non mediocre excitatum est incendium.

Hac nocte vehemens ignis accensus est| ædes multæ conflagrarunt| combustæ sunt| igni correptæ| consumptæ| absumptæ sunt| grauis admodum periculi| summi damni exorta flamma est.

ARROGANTIA NIMIA.

Ihr hattet zu viel von euch ſelbſten.

Tu preſumes trop de toy.

ARrogas tibi plus, quàm licet.

Altius, quàm oporteat, ipse te extollis.

Nimium tibi tribuis| arrogas| assumis.

Nimium te effers| tibi places| assentaris tibi ipsi| te amas.

Cum de te iudicas, non rationem consulis| non veritatem.

Largiris ipse tibi plus, quàm veritas concedat| plus quàm veritati.

Plus tibi assumis, quàm deceat|liceat| conueniat|æquum sit|oporteat|ratio ferat|patiatur|concedat.
Ita superbè agis, vt ferri non possis.
Superbia es prorsus non ferenda.
Parem tibi neminem esse vis.
Te cunctis antefers.
Omnes despicis, te verò vnum suspicis.
Tibi ipse magnus es atque eximius.
Amas ipse te sine riuali.
Omnia putas esse in te vno collocata.
Fortunam ipsam minus esse teipso fortunatã putas.
Persuasum habes tuis te fortunis ipsam fortunam anteire.

Ich misse mir so viel nicht zu.
Ie ne m'attribue pas tant.

NOn mihi tantum tribuo.
Non eam de me opinionem suscepi.
Hoc mihi non sumo|assumo|arrogo|adsciſco.
Non ita mihi assentor. Non ita mihi placeo.
Non ita me effero.
Non in me tantum statuo|pono|loco.
Non ipse mihi tanti sum Non ita valdè me amo.
Non ipse me tanti facio|æstimo|pendo|puto|reputo|duco.

Ich halte mich nicht für so weyse.
Ie ne me tiens pas pour ſi ſage.

AD hunc me sapientiæ gradum peruenisse non puto.
Eam mihi sapientiam contigisse non sentio.
Fateor eò me sapientiæ non peruenisse| eâ me sapientiâ non esse|non vsque adeò me sapere.

Vide Gloriæ cupidus.

ASSVESCERE LABORIBVS.

Ihr seid der arbeit nicht gewohnet.
Tu ne t' es pas encores accouſtumé au trauail.

NOndum laboribus assueuisti.

Non-

Nondum es laboribus assuetus/assuefactus.
Labores ferre ac sustinere nondum consueuisti.
Labores nondum satis expertus es/sensisti/tulisti.
Nondum es in laboribus planè versatus/exercitatus.
Nondum tibi familiaris labor est.
Rudis/insolens es in laboribus.

Vide Consuetudo. Obstupefacere, Callum obducere.

ASTVTIÆ. ASTVTIAS improbare.

Schalckeit vnd tückigkeit gefallen mir nicht.
Les ruses & finesses ne me plaisent pas.

Astutiæ mihi non placent.
Astutiæ mihi non probantur/non satisfaciunt.
Non amo astus/artem simulandi/fraudem artificio tectam/mores ab aperta quadam simplicitate alienos.
Sum ab astutis alienus.
Abhorret animus meus ab astutijs.
Fucum ac fallacias/vafritiem/nimiam calliditatem/astuta ingenia/versuta/vafra/animis callida/ingenia ad astutias/vafritiem/calliditatem propensa naturali quodam odio prosequor.

ASTVTISSIMVS.

Hannibal vbertroffe alle die Carthaginēser in Krigs listen.
Hannibal estoit au faict d'armes entre tous ceux de Carthage le plus fin & ruse.

Hannibal in scientia rei militatis astutissimus fuit omnium Pœnorum.
Hannibal in re bellica/in gerendis bellis callidissimus/vaferrimus/versutissimus fuit omnium Pœnorum/vafritie/calliditate/astutijs/astu/arte vicit/anteiuit/antecessit omnes Pœnos/præstitit/antecelluit/superior fuit omnibus Pœnis/excelluit inter Pœnos/parem habuit Pœnorum neminem.

Vafritie|calliditate|versutia|astutiis|astu|arte in re bellica nemo omnium Pœnorum cum Hannibale conferendus|comparandus|æquandus|componendus.

In bellicis astutijs atque artibus aspirare ad Hannibalem ex Pœnis nemo potuit.

Ad eam calliditatem|vafritiem|artem, qua gerendis bellis Hannibal excelluit, aspirare ex omnibus Pœnis nemo potuit.

Quis Pœnorum Hannibali gerendorum bellorum scientiâ par fuit?

Quis perfectam belli gerendi rationem vt Hannibal tenuit|calluit|nouit|possedit|consecutus est|obtinuit?

Vide Fallere. Sincerus. Solers.

AVARITIA. AVARVS. AVARITIÆ nomine accusari.

Man helt euch für einen geitzigem Menschen.

L'on te tient pour vn homme auaricieux.

AVaritiæ nomine malè audis.

Suspectus in primis es auaritiæ nomine.

Auaritiæ tibi crimen obiicitur|exprobratur.

Auaritiæ flagras infamiâ.

Infamiâ laboras auaritiæ.

In te confertur auaritiæ culpa.

Tibi auaritiæ nota inuritur.

Accusaris|reprehenderis|exagitaris vt in auaritiam pronior|vt ad auaritiam procliuior|vt homo diuitiarum nimis appetens|immoderatè sitiens|supra modum cupidus|cupidior quàm satis est|vt homo nimius in diuitiarum cupiditate.

Vnder allen Römern war kein geitziger dann Crassus.

Il n'y auoit aucun entre les Romains plus auaricieux que Crassus.

Pessimè omnium Romanorum audiebat Crassus auaritiæ nomine.

Maximè omnium Romanorum Crassus auaritiæ flagrabat infamiâ.

Nemi-

Nemini grauior ac turpior in vrbe Roma, quàm Crasso, inurebatur auaritiæ nota.

Auaritiæ vitio Crassum magis, quàm quemuis alium, hominum notabat opinio.

Aurum sitire maximè vnus omnium Crassus putabatur.

Opes appetere magis quàm cæteri|præter cæteros Crassus putabatur.

Incumbere ad opes|inhiare diuitijs tanto studio, quanto in vrbe Roma nemo præterea, Crassus existimabatur.

Vide Diuitias omni studio quærere. Inclinare. Parcus Lucrari.

AVARITIA COMMVNE vitium.

Der geitz ist heutiges tags vberall zerstrewet.

L'auarice est pour le tourd'huy espandue partout.

His temporibus auaritia omnium animos occupauit ac tenet.

His temporibus latissimè patet auaritia.

In omnium animos irrepsit auaritia.

Infecti sunt omnes auaritiæ labe.

Auaritiæ vitio hodie fere nemo non laborat.

Propensi fere omnes sunt ad auaritiam.

Vbique|vbiuis|vbiuis locorum|vbique locorum dominatur|regnat|viget maximè auaritia.

Nusquam non est auaritia.

Auaritia orbem terrarum est complexa.

In re quærenda|in opibus congerendis|indiuitijs colligendis|comparandis|contrahendis|plus operæ ponitur|consumitur|locatur, quàm deceat.

Ad summum peruenit auaritia.

Eo processit|eo est auaritia progressa, quò maximè potuit|quò longius non datur|quo non licet vlterius.

AVARITIA MVLTORVM malorum causa.

Der geitz ist ein vrsprung vnd wurtzel vieles böses.

L'auarice est la source & la racine beaucoup de maux.

PArit auaritia multa mala.

Existunt|nascuntur|proficiscuntur|proueniunt|effluunt|emanant|exoriuntur ex auaritia multa mala.

Multorum malorum causa|origo|principium|fons|radis auaritia est.

Multorum malorum causa referenda in auaritiam|conferenda in auaritiam|ascribenda|assignanda|tribuenda auaritiæ est.

Culpam sustinet auaritia multorum malorum.

AVCTOR TVRBARVM AVT malorum.

Du bist ein vrsach dieses aufruhrs.

Tu es cause de ceste esmeute.

TVes auctor harum turbarum.

Hæ turbæ te auctore fiunt|ex te fiunt|oriuntur|veniunt|accidunt|ex te proficiscuntur|manant|prodeunt.

Tu has turbas cies|facis|excitas|das|exhibes|seris|moues|affers|trahis|edis.

Tu es harum turbarum fons|caput|origo|excitator|principium|radix|causa.

Du bist ein vrsach alles dieses vbels.

Tu es aut heur de tous ces maux.

TV hæc mala peperisti.

Tu hæc mala excitasti.

Tu horum malorum causa|fons & origo es.

Tu tantas malorum faces incendisti.

Tu horum malorum initium attulisti.

Auctor horum malorum præter te nemo fuit.

A te fluxerunt hæc mala|damna|incommoda|infortunia|detrimenta|hæ calamitates|acerbitates.

A te fluxit hæc pernicies|hoc exitium|hæc rerum euersio.

Horum malorum culpam sustines.

Horum in te malorum culpa conferenda est omnis.

Hæc tibi sunt ascribenda|assignanda mala.

Has calamitates vni tibi acceptas referre debemus.

AVDI-

AVDIRE.

Warumb höreſt du nach ihren worten?
Pour quoy preſtes tu l'oreille à leur propos?

CVr ad illorum ſermonem aures tuæ patent?
Cur horum ſermonibus aures præbes?
Cur hi tuis auribus vtuntur æquiſſimis?
Cur hi te tam facilem habent in audiendo?
Cur tantam audiendi moleſtiã aures tuæ ſuſtinent?

AVGERE. AVGERI.

Pompeius hat das Römiſche Reich ſehr gemehret.
Pompée a grandement aggrandi l'Empire de Rome.

VAldè Pompeius auxit imperium Romanum.
Pompeius valdè amplificauit imperium Romanum.
Pompeius multum protulit|produxit|protendit imperij Romani terminos.
Multum addidit Pompeius | adiunxit ad imperium Romanum.
Pompeius multas regiones in populi Romani poteſtatem redegit|populo Romano ſubegit|ad populi Romani ditionem adiunxit.
Magna per Pompeium ad imperij Romani vires| ad opus populi Romani acceſſio facta eſt.

Das Römiſche Reich iſt in kurtzer zeit mit viel Ländern gemehret.
L'Empire Romain en peu de temps eſt augmenté de beaucoup de pais.

MVltis regionibus breui auctum eſt imperium Romanum.
Multarum regionum acceſſio facta eſt ad imperium Romanum.
Multæ regiones in ditionem populi Romani venerunt| in poteſtatem populi Romani redactæ ſunt|ſubactæ ſunt.
Multæ regiones ad imperium Romanum acceſſerunt|additæ ſunt|adiunctæ ſunt.
Iura poteſtatemque populi Romani ſubierunt multæ regiones.

Ich hab zu diesen hüpschen sprüchen in diesen letzten truck viel zugethan.

I ay beaucoup adiouſté à ces elegances en ceſte nouuelle edition.

EGo his elegantiis noua hac editione multum addidi.

His elegantiis per me magna acceſſio facta eſt | multum eſt additum.

Hæ elegantiæ magnum per me incrementum ceperunt | acceperunt | ſuſceperunt | magnoperè auctæ | valde locupletatæ ſunt.

Hæ elegantiæ multò locupletiores | auctiores | copioſiores | vberiores | pleniores procedunt | in lucem eduntur | produnt | exeunt | producuntur.

Vide Minui.

B.

BELLICOSVS.

Er hat sich im krieg klug vnd dapfer erzeiget.

Il s' eſt morſtré en guerre preux & vaillant homme.

INbellis oſtendit ſe acrem & fortem virum.

Probauit | præſtitit ſe in bellis acrem ac fortem virum.

Ita fortem ac ſtrenuam operam nauauit, vt magnam laudem tulerit.

Rem bellicam fortiter ac ſtrenuè tractauit | geſſit | adminiſtrauit.

Es ſeind viel dapfferer Kriegsleut vmb kommen.

Il y a de fort vaillans ſoldats de faits.

PeriêRe milites virtute præſtantes.

Interiit militum manus egregia | fortitudine excellens | cuius virtuti committi multum poſſet.

Flos exercitus, & robur vniuerſum, ſoboleſque militum cecidit.

Vide

Vide Fortis exercitus. Imprudens in periculis. Magnanimus.

BELLVM ABSOLVERE.

Thut ewer beſtes / damit der krieg nicht fortgehe.

Employe toutes tes forces, à ce que laguerre ſoit tous entierement aneantie.

IN eam curam incumbe, ne qua belli ſcintilla relinquatur.

Omnibus viribus conare, vt belli extrema deleas | vt belli reliquias perſequare atq; conficias | vt profligatum à te | confectum, abſolutum || ſublatum penitus bellum lætari poſſimus.

Vide Bellum ſuſcipere. Finem imponere.

BELLVM IMMINENS.

Wir förchten vns eins groſſen Kriegs.

Nous ſommes en crainte de grande guerre.

VErſamur in timore magni belli.

Belli magni timor impendet.

Graue bellum in metu eſt.

Aduentare | appropinquare | adeſſe iam graue bellum videtur.

Graue bellum timemus | metuimus | formidamus | extimeſcimus | pertimeſcimus | perhorreſcimus.

Res ad arma ſpectat.

BELLVM MINIME BELLVM, ſed pernicioſum.

Der Krieg bringt groß vnd vici ſchaden mit ſich/

La guerre ameine quand & ſoy beaucoup & grands dommages.

MVlta damna, eaque grauia, bellum creat.

Infert | importat bellum multa mala.

Vehementer bellum regiones vaſtat | vexat | affligit | corrumpit | deiicit | proſternit | opprimit.

Bellum perdit regiones | corrumpit omnia | perdit omnia | quaſi flamma vrit & conſumit omnia.

Multis & grauibus damnis bellum regiones afficit.

Nulla calamitas est|nullum exitium | nihiltam durum|tam acerbum, quod in bello regiones non sentiãt| experiantur|ferant|sustineant|perpetiantur.

Nullius mali expers est|nulla vacat calamitate regio illa, in qua bellum geritur.

Perculsa bello atque prostrata iacent omnia.

Inuehitur bello quidquid mali excogitari potest. Ecquod infortunium est| ecqua calamitas|acerbitas | dirtas est , quæ non ex bello nascatur | oriatur | creetur?

BELLVM RENOVARE.

Lepidus hat den Bürgerlichen Krieg zwischen den Bürgern ernewert.

Lepidus à renouuellé la guerre ciuile entre les citoyens.

LEpidus bellum ciuile inter ciues renouauit.

Lepidus bellum ciuile redintegrauit | suscitauit iã extinctum|inflammauit iam restinctum | rursus excitauit | concitauit| denuo commouit | conflauit.

Lepidus ciues nouo bello implicauit| in bellum denuo coniecit | magnis belli fluctibus obiecit.

Ex præsenti tranquillitate Lepidus magnas belli tempestates commouit|excitauit.

BELLVM SVSCIPERE.

Es ist offt ein vermessenheit/Kriege vorzunehmen: aber ist nicht allein ein zeichen von glück/sonder auch von dapfferkeit/wenn man jhn zu einem glücklichen end bringen kan.

C'est souuẽt folie vne chose temeraire, d'entreprendre la guerre, mais c'est vn signe non seulement d'heur , ains auſſi de prouesse, quandon la peut heureusement finir.

BEllum suscipere sæpe temeritatis est|ad exitum verò feliciter perducere, non fortunæ solùm sed virtutis etiam est argumentum.

Bellum inire | inferre| mouere | ad bellum ingredi| arma capere|ire ad arma, sæpe temeritatis est: perficere autem|absoluere|restinguere| victoria terminare|operato exitu concludere, non fortunæ solùm, sed virtutis etiam est argumentum.

Qui

Qui bellum suscipit, is temerè sæpe facit | temerario impellitur consilio | temeritatis impulsu peccat, qui verò belli extrema delet | qui bello finem imponit | facit | statuit | qui belli reliquias aufert | conficit | delet, non fortunæ solùm, sed virtuti quoque acceptum referre debet.

BENEFICII LOCO PONERE.

Ich will das für ein sonderliche wolthat achten.
Ie reputeray cela pour vn singulier benefice.

HOc ego summi beneficij loco ponam.

Hoc inter maxima beneficia referam | numerabo.

Hoc apud me non exigui beneficij | non vulgaris gratiæ locum obtinebit.

Ita credam tulisse me beneficium singulare | gratiam tantam, quanta potest esse maxima.

BENEFICIORVM MEMORAVT immemor.

Ich will mein lebtag ewer wolthat nicht vergessen.
Ie n' oublieray de ma vie tes bien faicts.

TVa in me beneficia nunquam obliuiscar.

Tua erga me merita | magnitudinem tuorum erga me meritorum semper meminero | memoria tenebo | perpetua memoria tuebor | custodiam | conseruabo.

Nulla dies | nulla temporis vetustas | non casus vllus | non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet | ex animo delebit | tollet | auferet | obliuione delebit | obruet | obscurabit | extinguet.

Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna | perpetua | nunquam interitura memoria.

Nunquam apud me tuum beneficium intermorituru existima.

Tuam in me singularem benignitatem | tuam in me incredibilem liberalitatem semper in animo | semper in oculis habebo | perire apud me aut euanescere nunquam patiar.

Hærebunt mihi in animo | mente | memoria tua beneficia.

Fixa permanebunt| impressa in animo ac mente pa-
rebunt| extabunt tua beneficia.

Vitæ par & æqualis erit recordatio meritorum tuo-
rum.

Qui mihi vitam dedit, ille ipse tuorum officiorum
memoriam terminabit.

Finis mihi ac terminus & vitæ, & memoriæ beni-
gnitatis in me tuæ idem erit| futurus idem est.

Semper meminero | memoria retinebo | tuebor
mente atque animo | nunquam obliuiscar| nunquam
apud me delebit obliuio beneficia| officia | merita er-
ga me tua.

Memorem me tibi, quæcunque se occasio dederit |
obtulerit, probabo.

Gratum me tibi memoremque præstabo.

Præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam meri-
torum tuorum.

Gratum me nullo non loco | nullo non tempore
memorem | numquam non gratiæ referendæ studio-
sum senties| experieris| cognosces.

Grati animi laudem in me non requires | non desi-
derabis.

Non committam, vt ingratum me appellare possis|
vt in illo officio, quod bene merentibus debetur, iu-
re me ac meritò quisquam reprehendat.

Enitar, vt in vitium ingrati animi non incidam| ne
quis mihi turpem ingrati animi notam possit inurere|
ne quis mihi ingrati animi vitium | crimen | culpam
possit obiicere.

Enitar, vt ab ingrati animi vitio| crimine| culpa| turpi
infamia longissimè seiungar | discedam| absim| valdè
procul absim.

Enitar, vt ea culpa vacem| vacuus sim| caream| vt e-
ius culpæ sim expers, quam committunt, qui nullam
referendæ gratiæ curam suscipiunt | qui de referenda
gratia minimum laborant.

Enitar, &, vt spero, consequar, vt te de me optimè es-
se meritum læteris | vt officia erga me tua voluptati ac
lætitiæ tibi sint | vt ex tuis in me officiis voluptatem
capias|

capias| vt officiorum tuorum fructum feras| percipias| colligas| vt gratiæ tuæ gratiam à me feras| vt parem tibi referam gratiam| par pari vt referam| vt officia tua paribus officiis æquem| compensem| remunerem| remunerer.

Quàm amanter me tractaueris| quàm benignè mihi feceris| quàm studiosè in omni re commodaueris| quàm humaniter ac benefice mecum egeris| quibus officiis amicitiam nostram colueris| prosecutus sis| quibus me rebus auxeris| ornaueris| honestaueris, ipse mihi, atque etiam aliis commemorabo| ita diu recordabor, quamdiu mihi viuere contigerit| semper meminero.

Vide Ingratus. Remunerare.

BENEFICIVM CONFERRE.

Ich hab ihm alles guts erzeigt / das mir möglich gewest/ wiewol ich kein vergeltung dafür gewerdig.

Ie luy ay monstre tous les faueurs, qu'il m' a peu estre possible, iacoit que ie n' en attendisse aucune recompense.

Contuli quæ in illum officia potui: licet remunerationem planè nullam expectarem.

Quantum in me fuit| quantum efficere & consequi potui| pro meo studio, meaque industria, complexus illum sum| affeci| auxi omnibus officiis| contuli in illum quæ beneficia| quæ merita potui: quanquam ab eo minimè parem gratiam expectarem.

Nullum officij genus aut studij| nullam omnino rem, quæ vel ad vtilitatem illius vel ad laudem spectaret, omisi| prætermisi| infectam reliqui, licet futurum non sperarem, vt memorem & gratum experirer.

Omnia, quæ quidem præstare mihi licuit, profecta in illum sunt: cum tamen spe nullaniterer| spes me nulla teneret futurum aliquando, parem vt mihi gratiam referret| vt officia mea paribus compensaret officijs| remuneraretur officiis| æquaret officiis| vt nullum grati animi signum ostenderet| vt se memorem gratumque probaret| vt vllum omninò studiorum officiorumque meorum fructum ferrem.

Meam in illum voluntatem & beneuolentiam, quandocunq; res tulit, vbi tempus & occasio postulauit, re probaui, ostendi, significaui, declaraui, patefeci: spe tamen adductus nulla gratiæ referendæ.

Bene meritus de illo sum, quàm potui studiosissimè: quanquam illius erga me voluntati diffiderem, quamq; spem in illius voluntate minimâ ponerem, quanquã pariter animatum in me fore non confiderem, vt paribus mihi responderet officiis.

Die wolthat so jhr mir erzeigt/ seind nit fast groß.

Les bien faits, que i'ay receu de toy, ne sont guerre grands.

NOn magna in me beneficia contulisti.
Non valde de me meritus es.
Beneficium vel à te nullum accepi, vel accepi minimum.
Exigua sunt quæ apud me beneficii collocasti, posuisti.
Non magnis à te affectus sum beneficiis.
Grauia non sunt, exigui momenti, parui ponderis ea sunt, quæ mea causa fecisti.
Beneficia tibi debeo non ita magna.
Obligasti me, obstrinxisti me mediocribus officiis.

BIBERE.

Die Römische Weiber truncken vorzeiten keinen Wein.

Les femmes Romaines iadis ne beuuoyent du vin.

PRiscæ mulieres Romanæ non vtebantur vino.
Non fuit vinum potus, vel potio Romanarum mulierum.
Romanæ mulieres vino abstinebant.
Vini vsus apud Romanas mulieres non erat.
Erant abstemiæ mulieres Romanæ.

Vide Ebrius.

C.

CADERE.

Gebend hab ich ein sorglichen fall gethan.
En marchant ie suis cheu auec grand danger.

MAgno cum periculo inter ambulandum cecidi.
Magno cum periculo inter ambulandum lapsus sum/corrui/humi decidi &c.

CÆCVS.

Blind sein.
Estre aueugle.

CÆcum esse/ orbum/captum oculis esse.
Luminibus/ oculis minimevti posse.
Rerum species minimè posse inspicere/intueri/cernere/lustrare oculis.

Vide Videre.

CALLVM OBDVCERE.

Ich bin deß vnglücks so gewohnet/daß ich darin gar verhart.
Ie suis tellement accoustumé à supporter les aduersitez, que ie suis tout endurcy.

MAlorum vsus mihi sensum ademit.
Occalluit iam animus diuturno malorum vsu.
Callum obduxit animo meo diuturna calamitatũ consuetudo, sic vt minimè sentiat/sic vt sensu prorsus vacet/sic vt sensum amiserit.
Leuiora videntur, quæ diu sustinui mala.

Vide Obstupefacere. Assuescere laboribus.

CALOR INGENS.

Dieser vergangen Monat ist fast heiß gewesen.
Ce mois passé il a fait grand chaud.
Præterito mense magni calores fuerunt.

Calorem immensum|ingentem| habuimus præterito mense.

Mensem habuimus maximè calidum.

Præterito mense caloris magna vis fuit | solis radios vehementissimos sensimus | magna caloris copia visa est|maximè caluit.

CANERE MVSICE.

Es seind wenig die wol singen können.

Il y a peu de gens qui sçachent bien chanter.

PAuci rectè canere norunt.

Pauci rectè canunt| rectè canendi artem callent| canendo vocem ritè nunc intendere, nunc remittere sciunt|canendi modos probè callent.

Paucis contigit eum in canendo tenere modum, vt in eorum modulatione nihil prorsus agnoscas absonũ & inconcinnum|inconditum.

Pauci moderari|efferre vocem sciunt, dum canunt, atque componere ea ratione, vt aures nihil offendat| vt aures nihil respuant|reijciant|improbent.

CARCERIBVS FRENARE aliquem.

Jemand gefangen setzen.

Emprisoner quelqu'vn.

ALiquem in vincula conijcere.

Aliquem in vincula ducere| perducere.

Aliquem in carcerem detrudere| compellere|ducere|duci iubere| pellere|conducere|trahere| mittere| rapere|præcipitem dare|conijcere | includere.

Carceribus aliquem frenare|coercere.

In carcere aliquem asseruari iubere|detineri iubere.

Tradere aliquem in custodiam | mandare aliquem custodiendum.

CARITAS ANNONÆ.

Die essenspeiß ist so theur/daß alle Welt groß elend leiden muß.

Les viures sont si chers, que tout le monde est contraint d'endurer grande misere.

ITa cara est annona, vt incommodis multis affici omnes cogantur.

Ita grauis est penuria | ea caritas ac rerum omnium difficultas est | eæ sunt angustiæ | ita carè veneunt | tanti pretii sunt | tanti sunt res omnes vt incommodis multis premi | laborare | vexari omnes cogantur.

Ex immoderata penuria | ex nimia caritate annonæ | ex annonæ difficultate exiſtunt | oriuntur | gignuntur, quæ ferri vix possint, incommoda multa.

Vide Pauper, Pretiosa bibliotheca.

CAVERE.

Hütet euch daß ihr nicht trettet vber die grentze der meſsigkeit.

Garde toy d'outre passer les bournes de continence.

CAue ne continentiæ terminos transgrediare. Vide | studium adhibe | consilio vtere | diligenter animaduerte | aduerte | nè longius progrediare, quàm continentiæ ratio præscribit. Attende quàm diligenter potes, nè, quos tibi continentia terminos præscribit, eos transeas | transilias | trajicias | eos transgrediare | prætergrediare | excedas | ab ijs excedas.

Vide Vitare.

Warumb ſolte ich leiden / das man jn / der geringer dann ich / vber mich ſetze.

Pourquoy endureray ie, que l'on' prefere à moy celuy qui m'est inferieur?

QVamobrem, qui est infra me, mihi patiar anteponi? Quamobrem, qui nihil ad me est, mihi patiar præponi?

Cur ei debeo cedere | loco cedere | locum cedere | locum dare, qui comparandus | æquandus | conferendus | par omnino mihi non est?

Quid est causæ, cur primas ei partes concedam | primas ad eum partes deferri sinam | primo eum loco statuam | eum ante me collocari patiar | anteire me patiar eum, quem nulla res mecum æquat | cuius meritis mea merita antecellunt.

Quid

Quid est causæ, cur honore superior habeatur, qui in virtute inferior est?

Vide Anteponere.

CEDERE TEMPORI.

Es gezihmet einem weisen Mann/daß er sich richte nach der zeit.

Il appartient à vn homme sage de s' accommoder au temps.

SApientem decet tempori cedere.

Sapientis est| sapientia est| sapientiæ est| conuenit| sapienti| proprium sapientis est| ad sapientem pertinet| consilij est| rationis est, consulere temporibus| seruire temporibus| necessitati parere| rationem temporis habere| conformare se ad temporis rationem| consilia & actiones tempore moderari| actiones suas pro temporum statu & suscipere & deponere| ita se gerere, vt præcipere tempus videtur| vt temporis ratio fert ac postulat| res ad tempus accommodare| vti tempore| quæ tempus postulat, ea seruare atque exequi| quasi consiliarium sequi in agendis rebus| quasi consiliarium habere tempus.

Consiliario vti tempore sapientem decet.

Qui tempus consulit| qui rationem temporis habet| qui nullam rem agit, quam tempus improbare videatur, is vere sapiens est| hunc verè sapientem dicas| sapientem qui hunc appellet, non errabit.

Wenn man auff dem Meer fehret/muß man wol acht auffs wetter haben.

En allant sur mer faut-il prendere esgard aut temps.

IN nauigando tempestati obsequi debemus.

In nauigando debemus ad rationem temporis| ad tempestatem consilia accommodare| quasi ducem sequi tempestatem| spectare quid tempus postulet.

In nauigando pendere oportet à tempestate| spectanda tempestas est| habenda tempestatis ratio est. Cursus nauigationis ad rationem tempestatum moderandus| dirigendus| tenendus.

CER-

CERTE.

Fürwar der sich vom zorn leyt verführen/thut offt viel ding die jhm bald leid sein.

Certainement, celuy qui se laisse transporter par courroux, fait souuentes fois plusieurs choses, desquelles tout incontinent il s'en repent.

SAnè, qui se iracundia patitur efferri, is eo progredi-tur quò paulò post peruenisse pœniteat.

Certe | certò | reuerà | profectò | sine dubio | proculdubio | absque dubio | quidem | sanè quidem | omninò | planè qui se iracundiâ patitur auferri | abripi | auocari à ratione | à consilio abduci, is ea committit, quę mox infecta velit esse | is in eum locum abducitur, vnde exitus non facilè datur.

Gewiß ist es/daß der zorn ein vrsach ist vieles böses.

C'est vne chose certaine, que le courroux est cause de beaucoup de maux.

CErtum est, quod multa mala pariat iracundia. Pro certo est | exploratum est | omnibus apertum est | constat | perspicuum est | oculis ac sensu ipso percipitur, quod ex iracundia mala multa gignantur | erumpant | fluant | manent.

Minimè dubium est | nemini obscurum est | vocari in dubium | venire in dubium non potest | ambigi | dubitari non potest | nemini dubium esse potest, quin multorum malorum culpam sustineat iracundia | quin multorũ malorum causa sit in iracundiam conferenda.

CERTIOREM FACERE.

Ich laß euch für gewiß wissen/ daß die sach also gehet/ wie ich euch gesagt hab.

Ie t'aduertis pour certain, que l'affaire va tout ainsi, que ie t'ay dit.

EGo te certiorem facio, rem ita habere, vt dixi.

Te certiorem reddo | enucleatè | explorate | planè hoc ad te scribo | tibi significo | declaro | ostendo | non

dubium

dubium affero | profero | defero | nuntio | denuntio | renuntio | expono | explico | indico | explano | exprimo | narro | aperio | patefacio | tibi hoc confirmo | volo tibi hoc esse exploratum | certum | cognitum | perspicuum | perspectum | volo te habere exploratum &c | volo esse tibi pro explorato | volo te certum esse | pro certo habere | volo tibi esse aperte testatum | te de hoc minimè dubitare | ambigere volo | impero | iubeo | de hoc te minimè esse dubium velim | hoc te minimè in dubium reuocare velim | hoc te sine vllo dubio | sine vlla dubitatione tenere velim | in hoc tibi nullam dubitationem | nullum dubitationis | nullum dubitandi locum relinqui velim | omni te scrupulo | æstu | dubitatione libero | exoluo | eximo | tibi hoc notissimum esse | minimè obscurum esse | non esse ambiguum volo.

Lassét mich wissen wie ewere sachen stehen.

Fay moy scauoir quel est l'estat de tes affaires.

FAc me certiorem de toto statu tuo.

Fac me certiorem de omnibus consiliis tuis.

Significa mihi, expone | aperi | explica | perspicuè demonstra mihi, qui sit rerum tuarum omnium status | qui tuus animus | qui sensus sit | quæ tua consilia sint.

Fac, vt de tuis rebus tuisque consiliis cognoscam | inte ligam | certior fiam | ex tuis litteris erudiar | instruar.

Imaginem rerum omnium cogitationumque tuarum literis ostende.

CERTO SCIRE.

Ich hette nie vermutet / daß euch dieses ampt solte geweigert seyn.

Ie n'ay iamais suspeçonné, que ce magistrat te seroit refusé.

NVnquam suspicatus sum fore, vt excludereris hoc magistratu.

Nunquam dubitaui | dubium | ambiguum mihi nunquam fuit | nunquam venit mihi in mentem dubitare | ambigere | suspicari | nunquam mihi fuit obscurum | parum apertum, vt hic tibi magistratus non deferretur | vt repulsam ferres | vt reiicereris.

Pro

Pro certo semper existimaui | certò sum arbitratus | certa spes animum meum tenuit | exploratum mihi fuit, prorsus mihi persuasi futurum, vt ad hunc honoris gradum peruenires | aditus tibi ac via pateret | ne tibi vnquam eunti ad hunc honorem via præcluderetur.

Petitionis tuæ ratio nunquam explorata mihi non fuit.

Petitionis tuæ ratio incerta | dubia | ambigua | obscura nunquam fuit.

Repulsam te laturum | accepturum mihi nunquam persuasi.

Glaubt mir gewiß / daß die sach in solchem stand ist.

Croy asseurement, que l'affaire est en tel estat.

PLanè credas, rem ita se habere.

Induc animum | induc in animum | ita esse pro certo habe | persuade tibi | pro certo existima | ita crede, vt minime dubites | exploratum atque omnino certum | pro comperto habeas | sit hoc apud te minimè dubium | sit exploratum rem in hoc statu esse | rem eiusmodi esse | hunc esse rei statum | hoc loco rem esse.

Ich weiß gar wol wie ewere sachen geschaffen seind.

Ie cognoy fort bien l'estat de vos affaires.

QVi sit rerum tuarum status optimè scio.

Qui sit rerum tuarum status præclarè noui | egregiè intelligo.

Noui | cognitum habeo | probè teneo statum rerum tuarum.

Non me fugit | latet | præterit status rerum tuarum.

De tuis rebus planè mihi constat | mihi exploratum est | compertum habeo | mihi dubium | obscurum non est.

Glaubet vestiglich / dz euch niemand mehr liebet dann er.

Croye fermement, qu'il n'y a personne qui t'aime plus, que luy.

SIc habeto, neminem illo esse ad te amandum propensiorem.

Velim sic habeas | pro certo habeas | planè credas | tibi

tibi persuadeas | prorsus animum inducas | cum animo tuo constituas | pro explorato | pro comperto | oraculi loco habeas | minimè dubites | minime dubitanter credas | persuasum atque fixum in animo tuo sit | ita credas prorsus, vt dubitatio tibi nulla relinquatur | superfit | reliqua sit | credas mihi itidem, vt oraculo credere | hoc mihi ita credas, vt editum ex oraculo putes, illum nemini concedere, qui te magis ex animo diligat | te illi neminem esse cariorem | singularem illius esse in te beneuolentiam | summam in illo esse ad te ad mandum beneuolentiam.

Vid. Certiorem facere. Putare.

CIVEM BONVM SE PRÆBERE.

Macht es also / das jhr ein gutet Burger befunden werdet.

Fay que tu te monstres bon citoyen.

DA operam, vt bonum ciuem te præbeas.

Enitere, vt bonum ciuem agas | vt bonum ciuem te præstes | vt boni ciuis partes tueare | sustineas | agas | exequare | vt boni ciuis officio satisfacias | vt ea præstes, quæ bonum ciuem decent | vt ea præstes, quæ expectantur ab eo, qui boni ciuis nomen aucupatur.

Noli committere, vt boni ciuis in officio reprehendaris.

Caue, ne boni ciuis officium prætermittas | ne quid à te committatur bono ciue minus dignum | ne quid à te fiat indecorum bono ciui | ne ciuis eius, qui ciuitate dignus haberi velit, partes in te requirantur | officium in te desideretur.

Obeunda tibi sunt | præstanda tibi sunt non indili genter aut languidè munera boni ciuis.

CIVIS. CIVITATE DONARI.

Vorzeiten ward man der tugend / vnnd nicht der reichtumb halben Bürger zu Rom gemacht.

On estoit iadis creé citoyen de Rome à cause de la vertu, non pas des richesses.

CIuitate Romana donabatur, qui virtute, non qui diuitiis emineret.

Non

Non diuitiæ, sed virtus aditum patefaciebat ad ciuitatem Romanam.

Non opes, sed virtus ciuitatem Romanam dabat.

Patebat Romana ciuitas virtuti potius, quàm diuitijs.

Dignus Romana ciuitate putabatur | ius Romanæ ciuitatis consequebatur | recipiebatur in ciuitatem | ad ciuium numerum adscribebatur | ciuis locum obtinebat | referebatur inter ciues | adscribebatur in ciuitatem | particeps ciuitatis ciuiliumque munerum fiebat | impertiebatur ciuitate | perueniebat in ciuitatem | ei ciuitas communicabatur, non qui opibus abundaret | afflueret | valeret, sed qui virtute polleret | excelleret | præstaret.

Non instructis ac bene paratis à re domestica, sed virtute præditis hominibus facilis erat | expeditus | minimè dubius ad Romanam ciuitatem cursus | via patebat | via nullo negotio aperiebatur ad iura muneraque omnia ciuitatis Romanæ | præmium Romana ciuitas erat.

CLAMARE.

Es darff keines lauts ruffens.
Il n' est pas besoing de crier si haut.

NOn opus est tam clamare.

Non opus est tantum clamorem edere | tantam vocem efferre | atrollere | intendere | iactare | tam magna voce inclamare | tam vociferari | conclamare.

COERCERE.

Man muß die vnmässige leut zwingen.
Il faut refrener les intemperans.

COercendi sunt intemperantes.

Reprimendi | comprimendi | frenandi | cohibendi sunt intemperantes.

Modestos reddere oportet intemperantes.

Opera danda est, vt immodestorum impetus reprimatur | cupiditati obuiam eatur.

Vide

Vide Impedire. Reprimere.

COGITARE PERPETVO.

Ich gedenck allzeit auff euch.
Ie pense continuellement à toy.

NVnquam de te non cogito.
Nunquam mihi ex animo effluis| excidis| discedis.
Meæ curæ omnes in te sunt.
Te semper spectat animus meus.
Meæ cogitationes ad te referuntur omnes.

Ich denck allzeit auff eweren vortheil.
Ie pense continuellement à ton prouffit.

TOto animo de tuis commodis ornamentisque cogito.
Valdè laboro de tuis commodis & ornamentis.
Tuus mihi honor|tuæ res|tuæ fortunæ etiam atque etiam|vehementer mihi curæ sunt.
De vtilitate ac laude tua æquè ac de meipso|sic, vt nemo magis, cogito.
De vtilitate tua tam cogito, quàm qui maximè.
Tuam vtilitatem assiduè specto.
Hæret animo meo de tuis commodis assidua cogitatio.
Si quid è re tua est, id maximè laboro.
Tuæ rationes quid postulent, nunquam non attendo.
Tuam vtilitatem meæ spectant cogitationes omnes.
Meas curas ad tuum commodum omnes contuli.
Animus meus in tua vtilitate fixus & locatus est.

Ich gedenck allz tt ewer vnd eweres sachen.
Ie pense continuellement à toy, & à tes affaires.

NVllum à me tempus prætermittitur de te tuisque rebus cogitandi.
In te tuisque rebus animus perpetuò est.
Excubo animo tua tuarumque rerum causa.

Meæ

Meæ cogitationes in te tuisq; rebus consumuntur omnes.

Omnis mihi de te tuisq; commodis cogitatio est.

Ich dencke auff nichts anders/dann wie ich dich möchte zur tugend bringen.

Ie ne pense à autre chose, si non à t' emmener à la vertu.

OMnem meam cogitationem in ostendenda tibi virtute fixi & locaui.

In tradenda tibi virtute sum totus.

Hoc vnum mea spectat industria, thesauros tibi virtutis vt aperiam ac tradam.

Versor in hoc studio totus, vt aditum tibi ad virtutē patefaciam | vt ornem te virtute | vt ad virtutem duce me peruenias.

Hac in re atq; cura mens mea tota versatur, quæ sit dignitas, qui splendor, quæ pulcritudo virtutis me magistro vt intelligas.

COMITARI.

Ich wil bey dir in allen fällen bleiben.

Ie t' accompaignerayen toute fortune.

IN omni te fortuna comitabor.

In omni fortuna tibi comes ero | me tibi comitem adiungam | præbebo | hærebo tibi | hærebo lateri tuo | tibi affixus ero | à te | à latere tuo non discedā | non diuellar.

Semper | nunquam non | in omni tempore acloco | assiduè | assiduus tecum ero.

Nunquam abs te seiungar.

Non digrediar abs te | non recedam abs te, vsque dum volueris | quoad volueris | dum tua voluntas feret | nisi te volente | lubente | concedente | permittente.

Nulla me res, nisi tua voluntas, abs te auellet | amauebit | seiunget | disiunget | abiunget.

Vide Societatem inire.

COMMENDARE ALIQVEM ALIcui diligentissimè.

Ich recōmendire jhn so sehr bey euch/als es mir möglich ist.

Ie te recommande le plus qu'il m'est possible.

Sic tibi eum commendo, vt maiore cura [studio] solicitudine animi commendare non possim.

Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, vt quos diligentissimè valdeque ex animo soleo.

Eum tibi commendo ea commendatione, quæ potest esse maxima.

Sic tibi eum commendo, vt neque maiore studio quenquam, neque iustioribus de causis commendare possim.

Maximoperè vt meum amicum, & vt tua dignum amicitia, tibi commendo.

Vehementer te rogo, vt cures, vt ex hac commendatione mihi quàm maxin as, quàm primùm, quàm æpissimè gratias agat.

Si me tanti facis, quanti & ipse æstimat, & ego sentio; cures quàm primùm intelligam hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attulisse, quantum & ipse sperauerit, nec ego dubitarim.

Gratissimum mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantũ cui tribuisti plurimùm; id est, si eum quàm maximè, quibuscunque rebus honestè ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris.

Cures, vt is intelligat, hanc meam commendationem maximo sibi apud te adiumento fuisse.

Hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito esse omnium grauissimam.

Eum si tibi commendabo verbis ijs, quibus, cum diligentissimè quid agimus, vti solemus, vix tamen studio meo satisfeciſſe mihi videar.

Quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice vt intelligam.

Genere commendationis mirifico, eoque planè, quod sit ex intima arte intimoque ex animo depromptum, vsum me putato.

Si vlla mea apud te commendatio valuit, (multas autem valuisse plurimum scio) hæc vt valeat rogo.

Velim tibi persuadeas, nihil me maiore studio à te pete-

petere, nihil te mihi gratius facere posse, quàm si omnibus tuis opibus, omni studio eum iuueris.

Velim eum omnibus tuis officijs atque omni liberalitate tueare.

Velim eum quàm liberalissimè complectare.

Velim eum quàm honorificentissimè pro tua natura, & quàm liberalissimè tractes.

Peto à te maiorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea causa, vt eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conseruatum velis.

Ita à te peto, vt maiori studio, magis ex animo petere non possim, vt omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate & potestate tua proficisci poterit, non modò re, sed etiam verbis, vultu denique exprimas.

Peto à te maiorem in modum, vt ei omnibus in rebus quantum tua dignitas fidesque patietur, commodes.

Maiorem in modum à te peto, vt cùm omnes meos æquè ac tuos obseruare pro nostra necessitudine debeas, hunc in primis ita infidem tuam recipias, vt ipse intelligat, nullam rem sibi maiori vsui aut ornamento, quàm meam commendationem esse potuisse.

Vehementer mihi gratum erit, si eum humanitate tua, quæ est singularis, comprehenderis.

Eum, si me diligis, eo numero cura vt habeas, quo meipsum.

COMMENDARE ALTERI NEgotium alicuius.

Ich commendire euch alle seine sachen.

Ie te recommande tout son affaire.

OMnem tibi rem atque causam eius commendo atque trado.

Eius negotium tibi commendo ac trado, vt grauissimè diligentissimeque possum, sic velim suscipias, vt si esset res mea.

COMMITTERE ALIQVID alteri.

Erfülle fleiß ig alles was ich dir befohlen habe.

Execute entoute,diligence tout ce que ie t' ay commis.

QVidquid tibi commisi, diligenter exequare.

Quod tibi munus imposui | quod tibi negotium dedi|quod tibi mandaui|quod tibi mandatum dedi|quam tibi mandaui prouinciam|mandatam tibi à me rem diligenter absoluas | diligenter perficias.

Fac vt mea mandata dirigas|persequare | conficias| exhaurias.

Vide Iubere. Vti opera alicuius.

COMMVNICARE REM SVAM cum altero.

Ich wil euch theilhafftig machen meines guts.

Ie te feray part de mes biens.

COmmunicabo tecum rem meam.

Impertiam tibi rem meam.

Rei meæ particeps eris. Partem capies de re mea.

Communis erit inter nos res mea.

Non mihi magis, quàm tibi|non minus tibi, quàm mihi|tibi pariter ac mihi|æque vtriq; nostrum mea res patebit.

Vtemur communi iure |æquo iure| pari potestate mea re.

Iuris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in mea re.

Mecum meam rem communem habebis.

Vide Participare. Communis mons.

COMMVNIS MISERIA.

Alles vnglück ist jederman nahe.

Tout sorte de mal heur est proche d' vn chascun.

OMnibus omnia impendent mala.

Miserrimè cum omnibus atque infeliciter agetur.

Expers malorum nemo erit.

Vexa-

Vexabit omnes eadem calamitas.
Aduersa omnes omnia sustinebunt.
Suum quisq; miserrimum pondus sustinebit.
Pari omnes calamitate prementur.
Nulla est acerbitas, quæ non omnibus impendeat| immineat| quæ non omnes maneat.
Manet omnes|impendet omnibus|vrget omnes|aduentat| appropinquat | iam adest omnibus eadem calamitas.
Nemini rectè erit.
Nemo erit, cui pessimè non sit | quipessimè se non habeat | qui non aduersa fortuna vtatur |qui non aduersis fortunæ fluctibus iactetur.
Communis erit omnium fortuna.
Eadem|par|similima erit omnium fortuna.
Miseriis nemo vacabit.
Malorum incendio flagrabit vnusquisque.
Communis erit omnium, non propria cuiusquã malorum tempestas|vis malorum|iniquitas fortunæ.

Es ist solch zeit vorhanden / daß ich den für glücklich achte/ so vorhin wol gestorben ist.

Tant de maux s'approchent, que te tiens celuy pour heureux, qui par auant sera party de ce monde.

EA temporum impendet conditio', vt optimè actum cum eo putem, si quis antè è vita discesserit.

COMMVNIS MONS.

Dieser Berg ist vns gemein.

Ceste montaigne est commune à nous deux.

HIc tibi mecum communis est mons.
Hic inter nos communis est mons.
Particeps vterque nostrum huiusce montis est.
Mons hic pertinet ad vtrumque nostrum.
Hic mons iuris vtriusque nostrum est.
Ius habemus vterque in hoc monte. (est.
Æqua vtrique nostrum huius montis possessio
Vide Communicare rem suam cum altero.

COMPENSARE DAMNA.

Die tugent wird euch den schaden vergelten/welchen euch die fortun zugefügt.

La vertute recompenſera le dommage que tu as receu de la fortune.

QVod à fortuna damnum accepiſti, compenſabit virtus.

Reſarciet virtus quod à fortuna damnum retuliſti.

Quibus te calamitatibus implicauit fortuna, ijs te virtus expediet.

Medebitur ijs malis virtus, quibus te afflixit fortuna|quò te fortuna coniecit.

Vt acerbam fortunam ſenſiſti, ita dulcem ac ſuauem virtutem experieris.

Quantum detrimenti|incommodi|calamitatis|malorum à fortuna tuliſti, tantos à virtute atque adeò maiores fructus capies|percipies|feres|colliges.

Vide Remunerare.

CONARI OMNI STVDIO.

Ich will mein euſſerſte beſtes thun.

Ie m' employtray de tout mon pouuoir.

SVmmè conabor. Contendam omni ſtudio.

Enitar omnibus tum animi, tum corporis viribus.

Toto pectore incumbam. Omni vi contendam.

Agam pro mea virili parte|pro mea parte| pro viribus cunctis|totis viribus| omnibus neruis | omni meo ſtudio| quantum eſt in me | quantum in me poſitum eſt|quantum in me ſitum eſt| quoad poſſum|quantum valeo|quantum quidem præſtare ipſe poſſum | quantum conſequi viribus licet.

Conferam ad hanc rem omnes vires | omnia ſtudia| quidquid erit in me induſtriæ|operæ|curæ| diligentiæ.

Minimè parcam viribus. Elaborabo pro viribus.

Nullum ſtudium | nullam operam aut induſtriam prætermittam.

Dabo operam quantum in me erit.

Dabo

Dabo operam pro eo, quod in me erit.
Ita contendam, vt nihil magis.

Cæsar hat gethan was er gekönd.
Cæsar ya faict tous ses efforts.

QVo maximè potuit studio, Cæsar incubuit.
Quo maximè potuit studio, Cæsar enixus est|laborauit.
Cæsaris postea mira contentio est consecuta.

Vide Aduersari. Honorem lædere. Remunerare. Detrahere. Cogitare perpetuò.

CONARI PRÆCLARVM QVID.

Die sich vnderstehen ein dapffere that zu thun / sonder sorgen wehrt/obs schon keinen glücklichen fortgang hat.
Ceux là meritent louange, qui entreprennent quelque haut faict, tacoit qu'ilne leur succede heureusement.

QVi facinus egregium aggrediuntur, ijs, etiamsi non succedat, laus tamen aliqua debetur.

Qui ad res præclaras animum adijciunt | animum adiungunt | sese applicant | sua studia conferunt | qui præclaris in rebus industriam suam exercent | operam ponunt, ij, vel si spem fortuna frustretur | fallat | ij, vel si spei exitus non respondeat, vt id quod velint, minus assequantur | vt, quò spectant, minimè perueniant, omni tamen eos ornari laude æquum.

Qui ad summam gloriam suæ vitæ cursum dirigunt | qui summa petunt | qui ad summa contendunt, etiam si spe frustrentur | etiam si quò intenderint, non perueniant | etiam si metam non attingant, est tamen cur laudentur | non sunt omni prorsus laude summouēdi | decus tamen aliquod | mercedem voluntatis egregiæ ferre debent | præstantis | excellentis | excelsi | erecti tamen animi præmium ferre debent.

Magna suscipientibus | ad res egregias | nobiles | præclaras | eximias aggredientibus, vel si frustra labor suscipiatur | vel si inanis opera sit | vel si non plane

feliciter/non prosperè/non optimè/non omnino ex animi sententia res cadat, habendus tamen honos est.

Præclara conantes, in secundis, tertijsque, si consequi prima non licet, consistere tamen laus est.

CONARI PRO VIRIVM imbecillitate.

Er hat alle seine macht/wiewol sie gering/wider mich gebraucht.

Il a employe toutes ses forces, non obstant qu' elles estoyent petites, contre moy.

FRactam illam & debilitatam vim suam in me contulit.

Pro suarum virium infirmitate/imbecillitate/tenuitate nihil non egit, mihi vt incommodaret/obesset/damnum inferret/afferret/crearet.

Cunctis viribus, quæ illi supererant exiguæ/infirmæ/imbecillæ, ad meam perniciem incubuit/vsus est.

Vires illas, quæ illi reliquæ erant imbecillæ/infirmæ/parum firmæ/haud satis firmæ, collegit & contulit omnes ad me opprimendum/euertendum/affligendum/perdendum/contulit ad exitium meum/perniciem meam/summam calamitatem meam.

CONCLVDERE EPISTOLAM.

Ich will meinen brieff endigen/bittent jhr wollet mir günstig sein.

Ie mettray fin à ma lettre, apres que ie t' auray prié de m' aimer.

FInem scribendi faciam, si te primum rogauero, vt me diligas.

Epistolæ clausula hæc erit, vt beneuolentiam in me tuam abs te petam.

Epistolam ita concludam/ita finem epistolæ faciam/imponam, vt te rogem, vt me diligas, teque hortor ad illud studium, vnde laus emanat maxima.

CON-

CONCLVDERE ORATIONEM.

Ich weiß nit wie ich meine reden endigen solle.
Ie ne scay comment te pourray metire fin à mon propos

NOn video, qui possim institutæ orationi finem Imponere.

Non video, quo possim fine institutam orationem claudere|absoluere|perficere.

Quemadmodum exitum expediam institutæ orationis non reperio.

CONDITIO SINGVLARIS.

Ich bin sonderlich glücklich.
Ma felicité est singuliere.

EA est mea fortuna, vt conferri nemo mecum possit. Ea est mea conditio, vt exemplum simile planè nullum extet.

Præcipua|propria|minimè communis mea fortuna est.

Singulari sum fato.

Longè alia conditione ego sum, ac cæteri.

Vide Antecellere.

CONIICERE CONIECTVRA.

Nach dem daß man vermuthen kan.
Selon qu'on peut conjecturer.

QVantum videri|intelligi|colligi|deprehendi|perspici coniecturâ potest.

Quantum assequi|consequi coniectura|coniectando possimus.

Quantum opinione|coniecturâ augurari possumus.

Man muß nichts reden von dingen/so ausser allem vermuten sein.
Il ne faut parler de choses qui sont hors de toute conjecture.

HAbendus ijs de rebus sermo non est, quæ positæ non sunt in coniectura.

Abstinendum est earum rerum sermone|omittẽdus est|dimittendus|prætermittendus|abducendus ijs

de rebus sermo|habendus iis de rebus sermo non est, quæ extra coniecturam sunt|quæ à coniectura procul absunt|quæ minimè à coniectura pendent|quas coniectura ante capere|percipere|prospicere|prouidere|assequi|coniicere|coniectare|augurari|diuinare non licet|quæ sunt eiusmodi, vt eas vaticinari nemo |possit|quæ sunt eiusmodi, vt ad eas coniectura accedere|vt de iis certo coniicere|certã coniecturam facere|certus vates esse|coniector esse nemo possit|de quibus difficilis admodum coniectura est|de quibus incerta & obscura diuinatio|obscurum auguriũ est|in quibus quid futurum sit|euẽturum sit, suspicari non licet|in quibus quid afferre|parere dies|casus|fortuna|sors possit suspicari non licet.

Vide Lætari. Prouidere. Ignorare rerum euentus

CONIICERE EX FACIE.

So viel als ich an seinem Angesicht hab spüren können/trege er mir ein Feindliches hertz.

Selon que i' ay peu coniecturer de ses yeux, il est mal affectionné enuers moy.

VT ex facie potui colligere, animo est mihi inimicissimo.

Quod ex vultu|ex oculis|ex fronte potui conijcere|intelligere|suspicari|vt potui de vultu, qui est index & imago animi coniecturam facere|vt mihi vultus significat|ostendit|vt signa quædam, quæ animum vultu coarguunt|patefaciunt|exprimunt|mihi demonstrãt|ex ea significatione, quam mihi vultus dedit, male animatus in me est|pessimè de me sentit|inimicè cogitat aduersus me|animo est mihi admodum infenso.

CONIVNGERE. CONIVNGI.

Vngleiche ding kan man nicht leichtlich beyeinfügen.

Les choses dissemblables ne se peuuent facilement conioindre.

Quæ

QVæ dissimilia sunt, non facilè coniunguntur. Quæ dissimilia sunt | non simul constant | non inter ea cõuenit | non associantur | conglutinantur | committuntur | copulantur | non satis firmo vinculo constringi possunt | non facile in vna sede morantur | non cohærent.

Dissimilium infirma societas est.

CONSCIENTIA. CONSCIVS SIBI.

Mein gewissen ist mein zeuge/wz ich zu euch für gunst trage.
Ma conscience seule me tesmoigne assez, quelle a est é mon affection enuers toy.

QVo fuerim semper in te animo, testem habeo conscientiam meam.

Qui meus fuerit erga te animus | quo sensu in te fuerim | quomodo in te fuerim animatus, testis ipse mihi sum | teste vti meipso possum | teste licet vti conscientiâ meâ | conscius ipse mihi sum.

CONSENSVS. CONSENTIRE. consentaneum.

Ich halte ewren rahtt für gut. Ich bin mit euch eins.
I' approuue ton conseil Ie suis de ton aduis.

COnsilium mihi tuum probatur.
Idem sentio quod tu.
Meus cum tuo sensus congruit.
Assentior tibi. In eadem sumus hæresi.
Idem sequor quod tu.
Tuam sequor sententiam.
Recte sentire mihi videris.
Nihil à tua mea distat | dissentit | discrepat opinio.
Accedo ad tuam sententiam.
Tecum sum eiusdem sententiæ.
Probo tuum consilium.
Meum iudicium cum tuo coniungo.
Meam sententiam ad tuam aggrego.
Hoc sentio, quod tu sentis.

Jch werde das für gut halten/ so fern ewer Vatter rhatet das jhrs thut.

Ie trouueray cela fort bon, pourueu que ton pere conſeille de lefaire.

ITa faciendum iudicabo, ſi modò, id vt facias, ſuadet pater tuus.

Ita faciendum iudicabo, ſi modò, id vt facias, cenſet | auctor eſt | conſulit pater tuus.

Aſſentiar tibi, aſſentiente patre tuo.

Aſſentiar tibi, ſi facis approbante patre | ſi tuo cum iudicio patris tui iudicium congruit | ſi de patris ſententia facis | ſi pater non diſſentit | ſi ad tuam ſententiam pater accedit.

Diß ſtimmet mit deinem brieff nit wol vber ein.

Ceeynes'accorde pas auec tes lettres.

NOn conuenit hoc cum litteris tuis.

Non congruit | non conſentit | non quadrat hoc cum literis tuis.

Non eſt hoc tuis litteris conſentaneum.

Diſcrepat hoc à tuis literis.

Abhorret à tuis literis.

Alienum eſt à tuarum literarum ſententia.

Jch wils alſo machen/ das jhrs werdet gut befinden.

Ie feray que tu approuueras mon opinion.

PRobabo tibi meam ſententiam.

Efficiam, vt opinio tibi mea cum ratione congruere videatur.

Oſtendam eſſe, cur probes meam ſententiam | acquieſcas meæ ſententiæ.

Wir ſeindt beyde eines ſinnes.

Nous ſommes du meſme aduis.

IDem ſentimus.

Coniunctum eſt meum conſilium cum tuo.

Conſentiunt | concinunt ſententiæ noſtræ.

Nihil à tuâ mea diſſentit | diſtat | diſcrepat opinio.

A tuo iudicio mea ſententia non abhorret.

Idem vtriq; noſtrũ videtur | placet | arridet | probatur.

Idem

Idem sequimur Idem est vtriusque sensus.
Congruit cum opinione tua sententia mea.
Dissensio inter nos nulla est.
Dissensionis, aut controuersiæ inter nos nihil est.
Controuersia mihi nulla tecum intercedit.
Conuenit inter nos.

Vide Approbare libenter.

CONSENSVS COMMVNIS.

Die sache ist geschehen mit jedermans gutbedüncken.
La chose c' est passée du consentement d' vn chascun.

COmmuni consensu acta res est.

Consensione omnium | omnium iudicio | omnium approbatione | omnium sententia | cõsentientibus | approbantibus cunctis hominibus | nemine prorsus dissentiente | nulla cuiusquam discrepante sententia gesta res est | administratares est.

In ea re gerenda omnes consenserunt.
Consensus omnium par & idem fuit.
Omnes omnium sententiæ conuenerunt.
Nemo dissensit.
Sententiarum varietas nulla fuit.
Dissimilitudo voluntatum aut opinionum nulla prorsus extitit.
Sensu diuerso nemo fuit.
Omnes omnium voluntates | opiniones | sententiæ | iudicia congruerunt.

Vide Opinio communis.

CONSERVARE PATRIMONIUM.

Es ist mir genug/das ich die Erbschafft so mein Vatter mir gelassen/bewahren kan.
Il me suffit de conseruer l' heritage, que mon pere m' a laissé.

REm mihi à parente traditam custodire satis est.
Rem mihi à parente traditam seruare | tueri | conseruare | incolumem tueri | non imminuere satis est.

Nullam patrimonii partem imminuere|adimere satis habeo.

Nihil de patrimonio detrahere|patrimonium in eodem statu retinere satis habeo.

Contentus patrimonio sum.

De augendo patrimonio nihil laboro | nihil cogito| curo| sollicitus sum|anxius sum | curam nullam suscipio | nulla me tenet cura | nulla solicitat| exercet cura.

Vide Contentus. Incolumis.

CONSIDERARE ATTENTIVS.

Wie ich ernstlicher anmercke die vnstettigkeit deß glücks. Wie ich die reichthumb mehr verachte.

Tant plus serieusement ie considere l'inconstance de la fortune, tant plus ie mesprise les richesses.

QVO diligentius mecum perpendo varietatem fortunæ, eo longius à cupiditate diuitiarum animum abduco.

Quo attentius |studiosius | accuratius cogito | attendo |animaduerto|meditor| mente animoq; considero|in animo voluo|examino| pondero instabilitatē| leuitatem|inconstantiam fortunæ|euenta varia|varios rerum euentus, qui à fortuna pendent , eo longius à cupiditate diuitiarum animum remoueo.

Eo longius à cupiditate diuitiarum animum aufero, quo magis ad fortunæ varietatem specto | animum intendo|intueor|meas cogitationes conuerto.

Andächtiglich anmercken.

Attentiuement considerer.

ANimum intendere. Meditari accuratius.
Diligentius animaduertere.
Considerare cum animo suo. Versare in animo.
Diligenter in animo tractare.
Agitare animo diligenter. Studiosè cogitare.
Intentè animo intueri.
Attentius examinare|perpendere.

Steif

Stelt euch das für augen.

Mets toy cela audeuant des yeux.

HOc tibi ante oculos propone.

Hoc tibi ante oculos pone|statue| constitue.

Hoc ad animum refer. Hoc tibi propositum sit.

Huc mentem intende tuam.

Huc spectet animus tuus.

Dirige tua consilia|tuas cogitationes ad hunc finem.

Mentis aciem in hoc intende.

Bedenckt bey euch selbst wie vnsicht das glück ist.

Regardez en vous mesmes, combien est grand le changement de la fortune.

IPsi vobiscum consulite, quæ sit fortunæ vicissitudo. Intendite animos vestros|inite consilia cum animis vestris|cogitate|animaduertite|attendite|examinate|perpendite|cum ratione tanquam æquissima lance diligenter æstimate, quæ sit fortunæ mutatio|qui sint fluctus rerum humanarum|quàm varia tempestate iactetur hominum vita.

Vide Dignitatem ante omnia spectare.

CONSILIVM ALIENVM SEQVI.

Mich düncket das jhr ander Leuth raht vnd nit ewerem eygen gutdüncken folget.

Il me semble que tu ne suiues pas ton iugement, ains le conseil d'autruy.

NOn tuum iudicium, sed aliena consilia sequi mihi videris.

Video te auferri aliorum consiliis.

Intelligo|sentio non te tuo duci, sed alieno abduci consilio.

Non ipse te in consilium adhibes.

Non ipse te audis.

Non ipse tibi pares|morē geris|non ipse tibi obtemperas|obsequeris|assentiris, sed alieno vteris consilio|sed aliena te consilia regunt|sed ab alienis consilijs voluntas tua pendet.

Non ipse tibi dux es, verùm alios sequeris.

Vide

Vide Consulere aliquem.

CONSILIVM SENILE OPTIMVM.

Die alten geben gemeinlich guten raht.
Les vieilles gens donnent le plus souuent bon conseil.

SApienter ferè consulunt senes.

Senes non facilè peccant| errant| labuntur| offendunt in consilio.

Senum consilia non sæpe inutilia sunt| inania| stulta| absurda.

Rarò labitur senilis ætas in consiliis.

Sapienter ferè consulit senilis ætas.

Optimis ac firmissimis rationibus fere semper nititur senilis opinio| sententia.

Optimam partem eligunt senes.

Quorum grandior est ætas| qui longiùs ætate processerunt, is eorum solet esse sensus, qui à ratione non disceda |recedat| procul absit| qui cum ratione congruat| quem ratio confirmet| a quo ratio non dissentiat.

Da ist nichts das mich tröstẽ kan.
Il n'y a rien qui me puisse consoler.

NIhil est, quod solatium præbere mihi possit.

Nihil est, quod solationem afferre| parere mihi possit.

Nihil est, quod solatio| consolationi esse mihi possit.

Nulla est res, quæ animum meum possit recreare| leuare| vindicare à dolore| liberare solicitudine| eximere dolore| abducere à cura| auocare à molestia| abstrahere| auellere à mœrore.

Afflictum à mœrore animum| languentem| iacentem animum erigere| excitare| confirmare nulla iam consolatio potest.

Affectum dolore animum sanare nulla ratio potest.

Laboranti animo| ægrotanti| pessimè affecto mederi satis nulla ratio valet| parum apta remedia reperiuntur| inutilis| infirma| inanis superuacanea prorsus omnis medicina est.

Fru-

Fruſtra in me conſolando ponitur opera.

Inanem operam ſumit, qui ad me conſolandum aggreditur.

Ita dolore obruor, vt emergere nulla ratione poſſim.

Ita malis opprimor, prorſus vt reſpirare non liceat.

Reſpuit iam animus, quaſi deſperata ſalute, omnem medicinam | remedia cuncta | omnia conſolationum genera.

Inſitus | infixus in animo dolor ita penitus eſt, vt euelli nulla ratione poſſit | vt nulla vis rationũ poſſit eſſe tanta, quæ illũ ne die quidem adiuãte, poſſit euellere | extrahere | educere | eripere.

Finem facere dolori meo | finem imponere | modum | terminum ſtatuere dolori meo | dolorem moderari, neq; homo eſt, neque res vlla quæ poſſit.

Non eſt vt poſſim in dolore mihi temperare | dolore abſtinere | dolorem ſedare | abijcere | ipſe me ad hilaritatem | eam iucunditatem, quam dolor ademit, reuocare.

Referre me ad priſtinam animi æquitatem | referre me ad eum ſtatum, vnde me dolor deiecit | deturbauit | depulit | detruſit, non poſſum.

Quis iam homo (dicerem, niſi eſſet impium, quis iam Deus) animo meo virtutem dolore ereptam reſtituere poſſit?

Quis ea ſanare vulnera | quis ijs vulneribus mederi | medicinam adferre | remedium inuenire poſſit, quæ mihi fortuna intulit | impoſuit | inflixit?

Dieſer ge dancke wirdt euch ſehr tröſten.

Ceſte penſée t'apportera ſinguliere conſolation.

HÆc te non mediocriter cogitatio confirmabit. Hæc ſi tibi propones | hæc ſi apud animum tuum propones | hæc ſi animo tuo agitabis | animo ſpectabis, leuabis tuum luctum | leuabis te luctu | ægritudine | ſolicitudine | cura | ſanabis vulnus doloris tui | ipſe te leniues.

Ich

Ich befinde mich darnach sehr getröst/ wenn ich gedencke an das böse / so ich vor der zeit gelitten.

En apres ie me sens merueilleusement consolé par la memoire des maux, que i'ay soufferts par le passé.

SEcundo loco me consolatur recordatio meorũ temporum.

Altera est ratio, quæ mihi solatium affert | præbet | parit | solatio est | alterum illud est, quo sustentor | recreor | illa est, quæ me consolatur, altera ratio, malorum meorum recordatio,

Accedit illud ad animum meum sustentandum, quod quibus olim quantisque aduersæ fortunæ fluctibus agitatus sim, memoria teneam.

Deinde sustentor meorum malorum memoria.

Vide Mederi doloribus.

CONSTANS. CONSTANTIA. constare sibi.

Man muß beständig seyn im gut thun.

En bien faisant il faut estre constant.

OPortet in rectè agendo constantem esse.

Oportet in recte agendo constantiam adhibere | animo esse constanti | firmo | stabili | immutabili | graui | minimè leui | non fluxo | non variabili | animo minimè fluctuare | vacillare | titubare | labi | claudicare, &c.

Ich hab ihn allzeit beständig gefunden.

Ie l'ay trouué en tout temps homme constant.

HOminem grauem cognoui.

Hominem certum | minimè mendacem | minimè falsum | studiosum veritatis | hominem magna præditum grauitate semper cognoui | expertus sum.

Nihil leuitatis aut inconstantiæ | nihil inane | varium | mutabile | inconstans | nullam animi infirmitatem | nullam sententiæ varietatem | nullam consilij mutationem in eo deprehendi.

Id mihi semper visus est, qui sibi optimè constet | qui nihil

nihil leue committat| qui nihil inane cogitet| qui non facilè discedat à seipso| qui ægrè discedat à sententia| mutet consilium| susceptam opinionem abijciat| sensus deponat| de suo statu demigret| quem nulla res facilè abducat| auellat à sententia| cuius mentem huc & illuc ægrè traducas| cuius mentem in hanc vel in illam partem non facilè flectas| cuius mentem in quam velis partem| vtram in partem velis, cum labore traducas| torqueas

Alieno tempore nihil loquitur.

Nihil agit ineptè. Nihil non loco agit.

Idem ei vultus in omni re.

Eadem ei mens est in omni fortuna.

Es ist ein löblich werck in seinem guten vornemen bestendig sein.

C'est vne chose louable, de perſiſter en ſon bon propos.

SI quis in recta sententia sibi constat, ei magna laus debetur.

Recti constantiam in recta sententia, laudabile est| laus est| laudis est| laudi est| laudem habet| adfert| parit| cum laude coniunctum est| egregium est| præclarum est| glorioſum est.

Perseuerantem| per gentem| permanentem in recta sententia laus & gloria prosequitur| laus excipit immortalis.

In recta sententia laudabilis admodum est| laudibus efferenda| ornanda| honestanda, decoranda| stabilis| firma & perpetua permansio.

Man erzeige dem sonderliche ehr/ so da dapfferlich vnd mit einem bestendigem gemüht seine meinung beschirmet/ so zur gemeiner wolfahrt dienet vnd bequem ist.

C'eſtui la ſoit ſingulierement honoré, qui defend vaillãment & d'vn courage conſtant ſon opinion que ſert au bien de la republique.

TVenti acriter & firmo imprimis animo sententiam cum ratione & saluteReip. congruentem, decus eximium detur.

Tuen-

Tuenti acriter & firmo inprimis animo sententiam, quæ sit è repub. | in Rempub | è re communi | quæ sit in rem communem | è commodo publico | quæ valet ad rempub. | ad rem communem | ad commoda publica, decus eximium detur.

Vide Inconstans. Promissis stare. Obstinatus. Inanis homo.

CONSVETVDINEM DEPONERE.

Ich kan mich nicht genugsam verwundern / warumb jhr ewere alte gewohnheit verlassen habt.

Ie ne me puis assez emerueiller, pour quoy tu t'es si fort esloigne de ta coustume.

MIrari satis non possum, cur à tua consuetudine tam longè discesseris.

Mirari satis non possum, cur à consuetudine tam longè recesseris | tam valdè desciueris | te remoueris | te abduxeris | cur à tuo plane fastu sic | cur à teipso discesseris | cur te tui tam dissimilem præbeas | cur te tui similem non præstes | cur qui adhuc fuisti, eum te non præstes | cur qui hactenus fuisti, eum te non præbeas.

Adduci non possum, vt te à tua consuetudine tam valdè | tam longè discessisse existimem.

Haud facilè crediderim | ægrè mihi quis persuadere possit, tuam te consuetudinem | te inueteratam istam viuendi rationem obliuioni tradidisse | deposuisse | abiecisse.

CONSVETVDO COMMVNIS.

Es ist ein gemeine gewonheit / daß wir vns vertheidigen wieder die iniurien.

C'est la coustume de tout le monde, se defendre contre l'iniure.

MOs hic omnium est, vt ab iniuria nos tueamur.

Omnium hæc consuetudo est | institutum | mos est | consuetudinis | instituti est | mos obtinuit | inualuit, vt vim vi pellamus.

Mos

Mos communis ita fert| ita fert omniũ consuetudo| nemo non ita consueuit|omnib. hoc est à naturâ tributum| insitum | ita naturâ comparatum est| habent hoc omnes à natura|ita facti|ita instructi naturâ omnes sumus,vt vim vi pellamus.

CONSVETVDO ITA FERT.

Die gewonheit ist solche.
La coustume est telle.

VSitatum hoc est. Translatitium hoc est.
In more positum est. Vsu venit. Fit. Accidit.
Factum est. Vsu|more comparatum est.
Mos obtinuit| inualuit Moris est.
Consuetudo ita fert. More fit. Vetus hoc est.

Vide Assuescere.

CONSVLERE ALICVI.

Ich rathe euch das/ soihr für ewer ehr sorgfeltig seidt.
Ie te conseille cela si tu es seigneux deton honneur.

HOc tibi consilij do, tua si tibi laus curæ est.
Tibi hoc suadeo | huius tibi auctor sum| te hortor| adhortor| cohortor| hoc est meum consilium| mei consilij hoc est|mea hæc est sententia|opinio|meus hic est sensus| meum hoc est iudicium| ita sentio| ita mihi videtur| placet| probatur, tua de laude si laboras| tua si tibi laus cordi est.

Wiltu meinem raht folgen/so thu das.
Si tu veux suiure mon conseil, tu feras cela.

SI me audis, hoc facies.
Si meum consilium sequeris | mea tibi sententia si probatur| me approbante| de mea sententia| meo consilio| meo suasu|meo hortatu|si me putas quidqt ã sapere| si me putas non esse prorsus insipientem| si me putas aliquid videre | si meum consilium habet aliquid apud te ponderis,hoc ages| aggredieris| suscipies|hoc faciendum tibi indicabis.
Me auctore ita te geres.

CON-

CONSVLERE ALIQVEM.

Es steht einem weysen Mann zu/in zweiffelhafftigen sachen seine freund vmb raht zu fragen.

C'est à vn homme sage, de demander conseil à ses amis en choses douteuses.

SApientis est, in ancipiti rerum statu amicos consulere.

Sapientis est, incertis in rebus | dubiis | ambiguis | obscuris | sapientis est, in rebus aliqua in difficultate constitutis | in controuersia positis amicos in consiliũ adhibere | ad amicos referre | ad amicorũ arbitriũ referre | amicorum iudiciis stare | ad consiliũ amicorum cõfugere | amicorum consilio vti | amicorum sententiam exquirere | adire ad amicos consilii causa | petere consilium ab amicis | velle cognoscere quid amicis videatur | velle cognoscere quid amici sentiant | quid habeant opinionis | quid probent | censeant | iudicent | faciendum existiment | velle cognoscere qui sit amicorum sensus | quæ sit sententia.

Ad sapientem spectat, in rebus dubiis amicos de sua sententia interrogare.

CONSVLERE DEVM.

Der jenig / welcher in seinem vornehmen sich nicht erst mit Gott berathet/wird offt von Menschlicher vorsichtigkeit betrogen.

Celuy qui en les desseins n'a recours a Dieu, se trouue souuentefois trompé par la prudence humaine.

QVi suas ad cogitationes Deum non adhibet, sæpè is ab humana prudentia in fraudem inducitur.

Qui suis in cogitationibus non confugit ad Deum | qui sua consilia ad Deum non fert | cuius animus cum Deo nunquam loquitur, sæpè illum fallit humana prudentia | sæpè is ab humana prudentia in errores inducitur | sæpè labitur | offendit | errat | ab humana prudentia ductus | humanæ prudentiæ ductu | falsa quadam rerum humanarum specie deceptus.

Vide Dei opem implorare.

CONTEMNERE. CONTEMNI. Contemptus.

Ihr habt euch also zu mir gehalten / daß ich auff euch nicht mehr achte.

Tu t'es deporté de telle sorte en mon endroit, que ie ne me soucie aucunement de toy.

ITa de me meritus es, vt nullo apud me loco sis. Ita te gessisti | ea commisisti | eum te præbuisti | præstitisti, vt minimè mihi curæ sis | vt minimùm te curem | vt minimùm de te laborem | vt nullam propè tui curam geram | vt in minimis te ponam.

Das studieren wird nun so hoch nicht geachtet / als man billich thun solte.

L'on ne faict pas tant de cas des estudes, comme on deuroit.

LIterarum studia, non, quanti deberent, æstimantur.

Literarum studia, non, vt deberent, honesta sunt | non quo deberent | quo æquum esset, loco sunt | non, quem deberent, locum obtinent | non admodum in honore sunt | dignitatis | æstimationis | honoris | loci non habent satis.

Bonis artibus honor non est | locus non est | honor non tribuitur.

Bonæ artes honore vacant | dignitate carent | non colluntur | iacent | minimè vigent | spernuntur | negliguntur | contemnuntur | exigui pretii sunt | parui sunt | haud magni putantur.

Man achtet euch nicht.

L'on ne tient conte de toy.

NVlla tua existimatio est.

Nullum apud homines locum obtines.

Nullo loco es. Nullus es. Nihil es.

Nullo in honore es.

Nullius te pretii homines ducunt.

Prorsus iaces.

Ich werde von einem iedlichen verworffen vnd verachet.

Ie suis reiecté & despriſé d'vn chascun.

REijcior & contemnor ab omnibus.
Planè desertum esse me atque abiectum intelligo.
Nullo iam loco sum. Nullius iam pretij sum.
Ordinem nullum obtineo Fabula sum populo.
Habeor in postremis. Despicior.
Despectus sum. Nullius loci sum.
Nullius ordinis sum. Postremæ sum conditionis.

Vide Abiectus. Perire. Vilis homo.
Vituperare.

CONTEMNERE DIVITIAS.

Vnsere Voreltern haben die reichtumb nicht geacht / sunden allein nach der tugendt.

Nos anteceſtres ne tenoyent aucum conte des richeſſes, ains s' addonnoyent à la vertu ſeule.

MAiores nostri diuitias minimi putabant, vnam virtutem sequebantur.

Apud maiores nostros minima diuitiarum, virtutis erat ratio maxima.

Nullo loco apud maiores nostros diuitiæ fuerunt, virtus vna vigebat maximè.

Plurimùm semper apud maiores nostros virtus valuit, minimùm diuitiæ.

Maiores nostri diuitias præ virtute contemnebant| diuitias infra virtutes ducebant| opes post virtutem habebant|diuitias virtute posteriores iudicabant.

Vnsere voreltern haben die reichthumen daß aller wenigste geachtet.

Nos peres anciens faiſoyent peu de cas des richeſſes.

MAiores nostri opes in minimis ponebant.

Maiores nostri rem familiarem, quæque nos bona appellamus, parui pendebant | minimi | nihili reputabant | ducebant | æstimabant| faciebant| flocci faciebant| flocci non faciebant *(idem enim significatur, siue abſit, siue adſit particula* non.)

Postremæ omnium rerum diuitiæ nostris erant maioribus.

Opes

Opes apud maiores nostros minimi/minimi ponderis | nullo loco | parui momenti erant/ postremum locum obtinebant.

CONTEMNERE OMNIA.

Ich veracht alle ding.
Ie ne tiens conte de rien.

AEquè omnia contemno.
Æquè omnia fastidio/respuo.
Trahantur per me pedibus omnia, non laboro.
Nihil me tangit. Nihil me afficit.
Nulla re moueor.
De quauis re susque deque fero.
Nulla res apud me pondus habet | vllius momenti est/in pretio est.
Ne minimi quidem apud me res vlla est.

CONTEMNERE SENTENTIAM alicuius.

Ich achte es gar gering/ daß jr ein solch gefallē zu mir habt.
Ie ne me soucie nullement de l'opinion que tu as de moy.

FAcilè patior te ita de me sentire.
Facilè patior te ita de me existimare/opinari.
Tuum hunc esse de me sensum nihili facio, minimum curo.
Contemno tuam de me opinionem | sententiam | iudicium.
Tuam de me sententiam inanem prorsus leuemque duco.
Parui est apud me tua de me sententia.

CONTENDERE. CONTENTIO.

Wir müssen keinen zanck haben mit mächtigeren dann wir.
Nous ne deuons auoir querelle auec plus puissants que nous.

CContendere cum valentioribus non debemus.
Certare | pugnare | altercari cum valentioribus non debemus.
Aduersus valentiores/ firmiores/ robustiores/ paratiores à viribus suscipienda contentio non est.

Dieser hader hat gewehret biß in die nacht.
Ce debat à duré iusqu'à la nuict.

HÆc vsque ad noctem ducta controuersa est | lis| contentio|pugna|altercatio.

Vide Pugnare. Disputare.

CONTENTVS SVA SORTE.

Ich bin mit dem meinigen zu frieden.
Ie suis content de ce que i'ay.

COntentus sum rerum mearum statu.
Sufficit|satis est|abundè est quod habeo.
Acquiesco rebus meis. Maiora non appeto.
Plus à fortuna non postulo.
Continet se intra hos fines|non excurrit|non prolabitur animus meus.
Non se longiùs effert animus meus | non se tollit altius.

Niemand ist mit dem zu frieden/ was er hat.
Il n'y a personne qui se contente de son estat.

NEmo sua sorte contentus viuit.
Nemo est qui acquiescat fortunæ suæ.
Nemini sua conditio satisfecit.

Vide Conseruare patrimonium.

CONTINERE.

Im Pferd von Troyen kondten nicht viel Leut sein.
Le cheual de Troye n'est oit pas capable de grand nombre de gens.

EQuus Troianus multos mortales capere nō poterat.
Equus Troianus paucorum erat capax | admittere| amplexari|continere|cohibere|tegere non multos poterat.
Pauci in equo Troiano delitescere poterant.

So fern du maß halten ist im studiren/ so wirstu stärcker vnd gesunder werden.
Si tu gardes mediocrité entes estudes, tu deuendras plus fort & plus sain.

Si tibi

SI tibi parces in ſtudijs, firmior ac validior fies.

Si modum ſtudijs impones | facies | ſtatues, valetudine melior fies.

Si tibi moderaberis in ſtudijs, valetudinem confirmabis.

Si ſtudia moderabere, conualeſces quotidie magis.

Mediocritatem in ſtudijs tuis ſi colueris, firmitatis | virium | roboris | bonæ valetudinis in dies plus aſſequêris.

Mediocritati in ſtudijs ſi conſulas | ſtudeas | morem geras | ad perfectam valetudinem ſingulis diebus propius accedes.

Si quam debes, eam mediocritatis in ſtudijs tuis rationem habeas, roboris in dies ſingulos ad valetudinem tuam acceſſio fiet.

Vide Debilis. Ægrotare ex ſtudiorum labore.

Ich hab meine geſundheit noch nicht gar widerumb bekommen.

Ie n' ay pas du tout recouuert ma ſanté.

NOndum priſtina mihi reſtituta valetudo eſt.

Priſtinam valetudinem nondum ſatis mihi videor aſſecutus.

Nondum planè conualui.

Nondum vires colligere potui.

Nondum ſatis firmo ſum corpore.

Valetudine nondum vtor planè commoda.

Nondum vtor priſtina valetudine.

Paulò adhuc deterius | aliquantò deterius; quàm ſolebam valeo.

Minus firmiter | minus bellè valeo.

Priſtinas vires quadam ex parte deſidero.

Confirmatus à morbo nondum omninò ſum.

Quas morbus mihi vires ademit | abſtulit | eripuit, nondum prorſus recuperaui | recepi | reuocaui.

Non iam adeò conualui, quin aliquas diuturni morbi reliquias ſentiam.

Nondum potui planè valetudinem à morbo confirmare.

Nondum potui planè ex morbo euadere|leuari|releuari morbo|recreari e morbo|releuare morbum|remouere morbum.

Kein artzney ist so träfftig gewesen / das sie mich von meiner angwiriger kranckheit hette können gesunde machen.

Nulle medicines ont eu tant de forces, qu' elles m' eussent peu donner perfaicte guarison de malongue maladie.

Non ea fuit medicamentorum vis, quæ nullum gravis, ac diuturni morbi mei vestigium reliquerit.

Nullis medicamentis morbum, quo iam pridem laborabam, adeo depellere potui, quin aliquod illius vestigium remanserit.

Medicinam quidem sensi, at in pristinam valetudinē restitui plānè non potui.

Quamuis nullis egovnquam sumptibus pepercerim, tamen nondum planè ex morbo conualescere potui.

Nulli medici me sanum facere|sanum ex morbo facere potuerunt.

Vide Sanare morbum. Vulnus insanabile.

CORRIGERE. CORRIGI.

Die Menschen wollen nicht allezeit gestrafft oder vnderwiesen sein.

Les hommes ne veulent pas touſiours estre reprins.

Non semper corrigi homines volunt.

Non semper emendari|admoneri, vt inviam redeāt|ab errore reuocari|obiurgando meliores fieri|censorem admittere | correctionem suscipere | subire|correctorem pati|ei, qui errantibus viam monstret, obtemperare|dicto audientes esse homines volunt.

CRVDELITAS. CRVDELISsimus.

Ihr seid gehalten für einen sehr frechen Mann.

Tu es reputé pour vn homme tres cruel.

CRudelissimus exlstimaris.

Maximè inhumanus|impius|maximè asper| omnis expers pietatis|barbarie omni crudelior | remotus ab omni humanitate| inclemens | inamœnus | sæuus| sanguinarius| truculentus| trux|atrox | dirus æstimaris.

Ferreus|immitis|implacabilis es.

Cum immanissimis feris crudelitate comparandus es.

Omnes mortales crudelitate vincis.

Tua ista crudelitas bonorum animantium ferocitatem,non modo adæquat|verumetiam (horreo verba ta m horrida)superat.

Ea est morum tuorum,nõ asperitas,(leue enimtibi vitium illud est)sed feritas , quam ne imma nissimæ quidem ferarum omnium feræ attingere possint.

Tu Nerone,mortalium omnium crudelissimo, crudelior es.

CRVDELITATEM EXERCERE.

Wir müssen keine frechheit brauchen gegen vnser kinder.

Nous ne deuons oncques vser de cruauté enuers nos enfans.

SÆuire in filios nunquam debemus.

Sæuitiam aduersus natos exercere| crudeliter agere cum filijs nunquam debemus.

Tanti esse nihil debet,vt crudeles in liberos simus| vt crudeles nos liberi experiantur.

Si quid agitur cum filiis,crudelitas absit| nunquam crudelitati locus sit.

Bonum est,imò necesse , pueros in culpam lapsos à parentibus non verbis solùm,sed etiamverberib.castigari: cauendum tamen est,ne crudelitati aditum ira patefaciat.

Vt parentum est iuueniles refrenare liberorum impetus:ita debent illi quoq; manus,imo ipsum animũ, ab omni sæuitiæ genere vindicare.

CVRAM GRAVEM SVSCIpere.

Ich hab ein grosse sorg auff mich genommen.
I' ay prins vn grand soing.

GRauem curam susceρi. Grauis me excepit cura.
Grauis in me incubuit solicitudo.
Acerba me inuasit solicitudo.

CVRAM GRAVIOREM SVScipere.

Vor dieser zeit hab ich einige sorg gehabt/nuhn aber werde ich mit einer vnleidlicher sorg vberfallen.
Par ci deuant i' auois bien quelque soing: mais maintenat ie suis accable d' vn insupportable souci.

CVram equidem ante sustinebam, ferendam tamen: nunc solicitudine premor, quæ ferri non possit.

Prius|antea|antehac|olim| hucusque exigua|parua| minima|exilis|lenis me cura vrgebat | male habebat| vtebar|nunc| hoc tempore| modò | iam in præsentia longè maior| acrior | grauior | acerbior cura | molestia| solicitudo | perturbatio animo meo insidet | animum obsidet|occupat|inuadit|aggreditur|exagitat|animum meum discrutiat|oppugnat| exercet | diuersè trahit & distrahit.

A minori cura maximam ad solicitudinem tractus sum.

Hac solicitudine nihil grauius.

Vincitur animus, planeque frangitur hac tam graui solicitudine.

CVRARE RES ALIENAS.

Ich sol ewre sachen/wie billich/klüglich verwalten.
I' auray grand soing de tes affaires, comme ie suis obligé.

EGo tuas res, pro eo ac debeo, diligenter curabo.
Tua negotia|quidquid ad te pertinebit, vti debeo, diligenter agam.

Er hat meine sachen vnderhänden.
Il a le maniement de mes affaires.

Mea

MEa negotia gerit.
Res meas curat|administrat.
Meas rationes tractat. Mea negotia procurat.
Meus procurator est.
Is est, cui res meas commisi|credidi| commendaui| tradidi|mandaui.
Sustinet rerum mearum curam.

Habt doch sorg für meine sachen.
Ayez soing de mes affaires.

CVram susçipe rerum mearum.
Fac vt meæ tibi rationes curæ sint.
Prospice|consule|prouide rationibus meis.
Susçipe me. Respice fortunas meas.
Tuere me. Complectere|foue me.

Vide Cogitare perpetuò. Administrare res alienas.

D.

DEBILIS. DEBILITARE.

Ewer vngeschicktes leben/hat sehr geschwecht die starckheit ewers leichnams.
Ta maniere de viure desreiglée a grandement debilité la force de ton corps.

VIres corporis tibi adeò demit vitæ ratio minimè moderata.
Vires corporis tibi minuit|diminuit| deminuit|imminuit|comminuit|infirmauit|debilitauit|abstulit|affixit tua incontinentia| intemperantia | nequitia| luxus|libido.
Vita immoderatè | incontinenter| intemperanter traducta | vita dissolutè|nequiter|sine modo|luxuriosè traducta ad infirmitatem | ad imbecillitatem| ad tenuitatem corporis te redegit|te adduxit| minùs te firmum|validum|valentem|robustum| infirmiorem|imbecilliorem reddidit.

Vide Minuere. Valetudo infirma. Aegrotare.

DEDECVS.

Das jenige welchs du heist für ein ehr/ acht ich für eine schād
Ce que tu penses estre honneur, i' estime estre deſ honneur.

QVod tu valere ad laudem existimas; ego dedecus in eo, turpitudinemque constituo.

Qua tu iure dignitatem, ego deformitatem statuo| pono|loco|ego deformitatem sitam|positam|locatam| constitutam censeo.

Quem tu dignitatis, eum ego locum infamiæ puto.

Vnde tu decus & gloriam speras oriri posse, inde ego ne dedecus emergat vereor|inde ego ne emanet infamia| ne turpitudo effluat, magnope te vereor.

Vide Infamia. Vituperare.

DEDECVS ÆTERNVM subire.

Du bist in ein ewige schand gefallen.
Tu as encouru vne infamie perpetuelle.

AEternam ignominiæ labem sub ijsti.

Sempiternam ipse tibi ignominiam imposuisti.

Æterna tibi est inusta infamiæ nota.

Ipse te aspersisti atque inquinasti maculis infamiæ sempiternis.

Spem tibi omnem futurnæ dignitatis ademisti.

Nullam tibi in posterum dignitatis partem reliquisti.

Nomen tuum ijs ignominiæ maculis obscurasti, quæ nulla temporum longinquitate abstergi posse videantur.

Vide Detrahere.

DEDICARE LIBRVM.

Vmb vieler vrsachen halben muß ich euch dieses Buch zuschreiben.
Pour pluſieurs raiſons vous dois te dedier ce mien liure.

MVltis de causis librum hunc tibi dicare debeo.

Mul-

Multis decausis librum hunc tibi debeo dedicare | nuncupare| donare | destinare|offerre | inscribere.

Multæ me impellunt causæ | multæ sunt causæ, quæ me moueant, vt has meas vigilias sub tui nominis clypeo|auctoritate|fulgore| splendore edam | vt has meas lucubrationes prodire|exire | in lucem prodere| in publicum edere sub nomine tuo| in tuo nomine apparere velim.

DEFENDERE PARTES ALICUIUS.

Alle ehrliche Männer seind in zeit der Bürgerlichen kriegen/ des Königs seiten gefolget.

Tout homme de bien a suiui le parti du Roy du temps de la guerre ciuile.

BOnus quisq; in bello ciuili Regem secutus est.
Bonus quisq; in bello ciuili fuit in castris Regis|fuit in præsidijs|fuit inter præsidia Regis | stetit à Rege|stetit pro Rege |Regis partes defendit.

Ich sol mit euch sein.

Ie suiuray ton parti. Ie seray de ton costé.

TEcum ero. Tecum faciam. Te sequar.
Ate stabo. Tuis in præsidijs ero.
Tuam causam | tuas partes sequar | tuebor.
De tuis vnus ero. Me tuum numera.
Me de tuis vnum habe. In numero tuorum ero.

Vide Dignitatem seruare incolumem.

DEFERRE SERMONEM.

Die reden die du von mir gebraucht hast/ seind mir von Erbarn personen erzehlt.

Le propos que tu as tenu de moy, me sont rapportez par gens honorables.

TVus de me sermo per homines honestissimos perlatus est.
Delatus est | allatus est ad me honestissimorum virorum opera tuus de me sermo.

Tuum ad me sermonem detulerunt homines honestissimi.

Tuum de me sermonem | ipsa tua verba mihi significarunt | aperuetunt | narrarunt | exposuerunt viri honestissimi.

DEFORMIS.

Du bist sehr heßlich.

Tu es fort laid.

TVes valdè deformis. Inuenustus es.

Informis es. Tu es inhonestâ facie | turpi facie.

Corporis praui tates in te sunt perinsignes. Forma tua omni vacat decore.

DEI OPEM IMPLORARE.

In trübseligkeit muß man sein zuflucht zu Gott haben.

En fascheries faut il auior son recours à Dieu.

IN molestia oportet ad Deum confugere.

In modestia oportet ad Deum perfugere | profugere | diuinum auxilium | præsidium | diuinam opem implorare | sibi præsidium in Deo statuere.

Cum quis ærumnis premitur, ad Deum se vertat | conuertat necesse est.

Vide Consulere Deum.

DEI VIRTVTES ATQVE ENCOmia, seu Epitheta.

Die gütigkeit Gottes ist so groß/das sie nicht gröſſer sein kan.

La bonté de Dieu est si grande, qu' il n' est possible de plus.

BOnitas in Deo tanta est, quanta potest esse maxima.

Singulari Deus bonitate est.

Incredibili iustitiâ is est | immensa clementiâ | infinita potestate is est, qui cuncta creauit | condidit | architectatus est | qui cuncta ex nihilo creauit | formauit | finxit | qui omnia regit | gubernat | moderatur | temperat | qui rebus omnib. præest | dominatur | imperat | à quo vno pendent omnia | cuius vnius à voluntate | nutu | imperio, pendent omnia | cuius potestas omnia complectitur | cuius in potestate omnia sunt | quem verentur omnia | cui parent omnia.

In-

Infinita bonitate est, omnium rerum auctor | omnium rerum creator | conditor | opifex | artifex | effector.

Nihil est in vniuerso terrarum orbe | nihil amplissimis cælestium orbium cancellis circumscribitur | nulla res | nulla virtus in ipsis cælis eminet, cuius auctorem Deum fateri non debeamus.

Ecquis spiritus, quis Angelus altissimum illum cælestis regionis verticem incolit, quem non Deus infinita vi sua ex nihilo condiderit?

Omnes omnium rerum perfectiones vni diuinæ benignitati referendæ sunt | diuino numini acceptæ referendæ sunt.

Vide Deus Benignissimus.

DELIBERARE.

Ich habe mir vorgenommen/nichts sonder eweren raht zu thun.

I' ay proposé de ne rien faire sans ton conseil.

DEcreui nihil vt facerem sine tuo consilio.

Statui | constitui | in animo habui | certum consilium cepi | captum consilium est | deliberatum est | constitutũ est | iudicatum est | planè animum induxi, nihil vt facerem, nisi te approbante | nisi de consilio tuo | nisi tuo consilio vterer | piterer.

Vide Administrare Rempub. Susceptam rem abiicere.

DELIQVIVM ANIMI PATI.

Er ist in ohnmacht gefallen.

Vne foibleſſe de cœur l' a surprins.

DEliquium animi passus est.

Animus eum reliquit.

Animus eum defecit | destituit.

Intermortuus est Animo concidit | defecit.

Ita captus omni sensu est, vt vita discessisse videretur.

DENIQVE.

Auffs letzt iſt er wieder in ſein Vatterland kommen.

A la par fin il eſt retourne enſon pais.

TAndem aliquando diuturnâ morâ interpoſitâ redijt in patriam.

Aliquando|tandem|denique|ad extremum|demũ|poſtremo|poſt diuturnum tempus|longo temporis interuallo|cum temporis multum iam abijſſet|tranfacto iam multorum annorum ſpatio|longo poſt tempore|interiecto longo temporis curriculo, reuerſus eſt|reuertit in patriam|recepit ſe ad ſuos lares|ad cunabula|ad patrias ſed es.

DESERERESE ALIORVM causa.

Ihr tragt groſſe ſorg für ander Leuth ſachen/ vnnd ewer eygene laſſet ihr dahinden.

Tu as grand ſoing des affaires d'autruy, & laiſſes en arriere les tiens propres.

DE alijs plurimùm, de teipſo tuiſque rebus minimè laboras.

Aliena tibi curæ ſunt, tua negligis.

Aliorum rationes pluris apud te, quàm tuę ſunt.

Propenſior ad alios, quàm ad teipſum, tua voluntas eſt.

Alienam voluntatem vt ſequaris, te ipſum deſeris.

Alienæ voluntati vt morem geras, te ipſum derelinquis.

Vt alijs ſatisfacias|aliorum cauſa|te ipſum deſtituis.

Præ alijs te ipſum negligis.

Quid alijs placeat|quid aliorum è re ſit, attendis; ratio rerum tuarum quid poſtulet, minimè cogitas.

Vt ſequaris alios, diſcedis à te|deficis à te|deſciſcis à teipſo.

Alienis commodis omni ſtudio|cura|labore inſeruis|inuigilas|operam das|dicas|nauas|præſtas|tribuis, de tuis commodis nihil agis|tibi tua commoda minimè cordi ſunt.

Aliorum commoda dum captas, tua negligis.

Dum aliorum causam foues | iuuas | auges | suscipis | agis, tuam iacere | frigere | neglectã iacere pateris | tuam abijcis | nihili facis | paruipendis. De aliena causa solicitus es, tuam nihil curas | tuæ causæ oblitus es.

Alienæ causæ faues, vt tuæ | non secus ac tuæ | tuam causam, vt alienam, contemnis | tuam, vt non tuam, contemnis.

Quod tuæ causæ studium dicare deberes, id dicas alienæ | id ponis | collocas in alienæ.

Vide Oeconomus negligens.

DESIDERIVM. DESIDERARE.

Ich hab grosse begirde die Statt zu besehen.

I' ay grand desir de voir la ville.

SVm in vrbis desiderio.

Desiderio me vrbs afficit.

Desiderium me tenet vrbis.

Vrbis cupiditate flagro. Animus meus in vrbe est.

Animus meus vrbem spectat.

Animus meus æstuat vrbis desiderio.

Ich hab grosse begird zu ewerer ehren.

Ie suis espris & vn desir incroyable de ton honneur.

MIrum in modum tuam laudem exopto.

Mire | mirificè | mirabiliter | mirandum in modũ | admirabili quodam studio tuam laudem, tuum decus specto | cupio | desidero | expecto | aueo | opto.

Percupio tuam laudem.

Sum in desiderio tuæ laudis.

Cupiditate tuæ laudis incredibili teneor | ardeo | flagro | sum incensus | sum inflammatus | ducor | trahor | rapior.

Amore flagro tuæ laudis.

Studio sum incensus laudis tuæ.

Alacris animo sum, vt honestissimum te videam | vt te videam honoratum | laude florentem.

Tua mihi laus carissima est | cordi est | curæ est | prima est | inter primas ducitur | antiquissima est | in maximis est | inter ea quæ apud me summa.

Ich wünsche euch so viel guts/als ich meinem eygen sohn.
Ie te desire tout autant de bien qu' à mon propre fils.

OPtimè tibi cupio, sic, inquam, vt filio meo.
Tua causa cupio, quantum filij mei causa volo.
Cupio tibi secunda omnia, non minus quàm filio meo.
Æquè tibi faueo ac meo.
Animatus in te sum, vt in filium.
Quo in filium, eodem erga te animo sum.

Es ist kinder werck / etwas mit fewrigkeit begeren.
C' est le propre des enfans, de conuoiter ardemment.

PVerorum hoc est auidius appetere.
Puerorum hoc est, vt ad appetendum procliuiores sint | vt ab appetendo ratio non satis arceat | contineat | vt in appetendo nimis efferantur | vt in appetendo minimè sibi temperent | sibi moderentur | | sibi parcant.

DESPERARE.

Ist es schon sach/das mir die fortun genommen / was mir an liebsten war/so wil ich dennoch den muth nit verlohren geben.
Iaçoit que la fortune m' ait rauy tout ce que m' estoit plus cher, si est ce que ie ne perdray tout courage.

ETsi fortuna me orbauit iis rebus omnibus, quæ homini carissimæ sunt in vita: non faciam tamen, vt omnem planè spem abijciam.
Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit | eripuit | ademit: non tamen committam, vt ipse me plane deseram atque destituam | vt ab omni spe animum abducam | vt de meliore statu desperem | vt ad desperationem adducar | redigar.
Fortuna me non prorsus omni spe salutis orbauit.
Fortuna equidem aduersa premor: nec tamen nihil spero.
Licet excluſa spes omnis videatur esse melior rerum aliqua tamen spe nitor | sustentor | fulcior.

Sie haben ihre hoffnung gantz verlohren.
Ils ont du tout perdu leur esperance.

EX alta spe deciderunt.

Ex magna spe deturbati|deiecti| detrusi| depulsi iacent.

Spem illam, quam susceperant, abiecerunt | deposuerunt.

Spe non tenentur|non aluntur, vt antea.

Non eos, quæ antea, spes tenet| pascit|alit|fouet,

Spes iam omnis abijt| discessit|euanuit.

Nulla prorsus iam spes est.

Firma se niti spe putabant ; ea quàm sit imbecilla nunc intelligunt.

Vide Sperare. Consolari. Dolere grauissimè. Durare.

DETRAHERE DE HONORE.

Du thust dein beste/vmb böses von mir zu sagen.

Tu taches, le plus que tu peux, à me diffamer.

VEhementer studes meam famam detrimento afficere.

Vehementer studes de mea fama detrahere|meam famam lædere|obesse | nocere| officere meæ famæ.

Id agis, vt æternas mihi infamiæ notas inuras.

In id vnum incumbis, vt ijs meum nomen sordibus inquines|vt iis meum nomen maculis afficias |inspergas, quas nulla dies|nulla deinde res possit eluere|abtergere | delere.

Tuum consilium illud est|studium tuum illud est|id spectas, vt me in perpetuum infamem reddas | vt me in omne tempus | in omnes annos | in omnes meæ vitæ dies infamem reddas | vt me perpetua notes infamia|vt æternæ me infamiæ tradas| vt perpetuò malè audiam |vt perpetuo in infamiam adducar| æterna vt infamiâ flagrem | laborem| vt in sordibus infamiæ nunquam non iaceam | vt perpetua versèr in infamia.

Vide Dedecus æternum subire. Honorem lædere. Maledicta conijcere. Vituperare.

DETRIMENTVM LEVE.

Ich erfrewe mich/ das ich mit kleinem schaden erkant hab/ was du mir für ein hertz zuträgest.

Ie suis bien aise, d'auoir cogneu à peu de perte l'affection que tu me portes.

LÆtor, quòd leui detrimento quo erga me animo sis intellexi.

Lætor, quòd mercede nõ ita magna | non admodum graui damno | satis exiguâ iacturâ tuũ in me animum | tuum in me sensum | quomodo sis erga me animatus | quo erga me sensu sis | qui tuus in me sit animus | qui tuus in me sit sensus intellexi | perspexi | cognoui.

DEVS BENIGNISSIMVS.

Die miltigkeit Gottes ist vberauß groß.

La liberalité de Dieu est tresgrande.

AMplissima est diuina liberalitas.

Patet omnib. | latissimè patet | amplissimè patet | vbique locorum est | nusquam non est diuina benignitas.

Cui non benignè fecit Deus?

Ecquis est, in quem Dei benignitas non extat?

Quis est qui diuinam benignitatem non senserit | non expertus sit | non re ipsa cognouerit | non perspicuè viderit | non clarissimè perspexerit?

Gott hilffe denen/ welche ihre zuflucht zu jhm haben.

Dieu donne secours à ceux qui ont leur recours à luy.

SVbuenit Deus inuocantibus se.

Præsto est | adest | opem fert | opitulatur Deus implorantibus se | confugientibus ad se | egentibus.

Deus miseros subleuat | desperatione debilitatos cõfirmat | fulcit | sustinet | laborantibus subsidio est.

Nemo diuinam opem frustra implorauit.

Est Deus tranquillitas in nostris calamitatibus.

Naufragium timentibus portus est Deus.

Affli-

Afflictos facilè diuina pietas excitat.

Perfugium habemus ad Deum in noſtris calamitatibus.

DIÆTA VTI.

Mäſſigkeit im eſſen vnd trincken iſt allzeit nützlich.

La diete eſt touſiours profitable.

Diæta nunquam oberit.

Vtile erit diæta vti | viuendi regulam & modum ſeruare | in victu modo & lege quadam vti | victu frugi | ſalubri & moderato vti | certam quandam in victu rationem ſeruare.

Vtile erit abſtinere cibis noxijs | minimè ſalubribus | non idoneis | non vtilibus | qui obſint | qui minimè proſint | qui haud in rem ſint.

Vide Sobrius.

DIES PRÆFIXA.

Wir ſollen auff beſtimpten tag auß dem Land reyſen.

Nous nous partirons de la prouince au iour aſſigné.

Ad conſtitutam diem de prouincia decedemus.

Ad præſtitutam | ad præfixam | præſcriptam | pactam diem de prouincia decedemus.

Ea, qua conſtitutum eſt die proficiſcemur.

Eâ, quæ conuenit inter nos, die in viam nos dabimus.

DIFFERRE ſiue DISCREPARE.

Differentia.

Es iſt ein groſſer vnderſcheid zwiſchen meinen vnd eweren ſachen.

Il y a grande diuerſité entre mes affaires & les tiens.

Multum inter res noſtras intereſt.

Meæ rationes admodum à tuis differunt | diſcrepant | diſtant | diſſentiunt.

Diſſimilima | diuerſa in primis rerum noſtrarum ratio eſt.

Non idem eſt mearum ac tuarum rerum ſtatus.

Meæ rationes aliter | diſſimiliter | diuerſa quadam ratione | diuerſe | prorſus alio modo ac tuæ ſe habent.

Du bist deinem Vatter nicht gleich.
Tu ne ressembles nullement à ton pere.

PAtris tui dissimilis es. Patrem non refers.
Patrem non imitaris.
Parentis tui consuetudo in te desideratur.
Parenti tuo dissimilem te præbes.
Tua ratio à patris tui ratione longè distat.
A patris consuetudine longè discedis.
Non agnoscitur in te pater tuus.

Mein sachen sein nun anders geschaffen.
Mes affaires sont maintenant en autre estat.

ALius est rerum status.
Res meæ alio loco sunt | non eodem loco sunt | non eodem loci sunt.
Alia nunc | diuersa | non eadem | immutata mea ratio est | rerum mearum ratio est.
Nihil simile habet res mea.
Nihil habet res mea similitudinis.
Quid simile | quid non dissimile habent res meæ.
Aliter se habent res meæ. Nulla similitudo.
Dissimilitudo magna. Diuersa omnia.
Dissimilia prorsus omnia. Omnia prorsus alia.

DIFFERRE seu PROCRASTINARE.

Das thustu vmb dieſachen zuuerlengern.
Tu fais cela pour delayer l'affaire

ID agis vt rem extrahas.
Id agis, vt rem protrahas | ducas | producas | differas | proferas | proroges | protendas | in aliud tempus reijcias | protrudas.
Id agis, vt rem suspendas | sustineas | vt rei moram facias | inijcias | vt rei exitum moreris.

Sehe/daß man mir dieſe sach nit verlengere.
Prens bien garde, que l'on ne me donne plus long terme en cest affaire.

VIde, ne quid mihi ad hoc negotium temporis accedat.
Vide, ne qua mihi ad hoc negotium fiat acceſſio temporis | ne res longius ducatur, aut in aliud tẽpus reſeruetur |

feruetur | ne fit diuturnior hæc administratio | ne fiat longior administratio | ne ducatur longius.

Caue in hoc negotio | vide in hoc munere | in hac administratione, ne quid mihi temporis prorogetur | ne tempus prorogetur | protrahatur | extrahatur | protendatur | fiat longius.

Ich kan nicht lenger warten.
Ie ne puis plus long temps attendre.

MOrari diutius non possum.
Moram facere | moram interponere | procrastinare | differre | diem ducere | diem de die trahere | referre me in aliud tempus | rem extrahere diutius nō possum.

Die sach ist auffgeschoben biß in Januarium.
L'affaire est differe iusqu'au mois de ianuier.

IN Ianuarium dilata res est.
In Ianuarium reiecta | producta | prolata | prorogata | protracta | protrusa res est.

Vide Expedire.

DIFFICILIS RES.

Es ist ein schwere sach.
C'est vne chose bien difficile.

DIfficilis res est.
Laboriosa | grauissima | minimè facilis | non facillima | operosa res est.

Res hæc difficultatis | negotij | laboris habet plurimum.

Non ea res est, quæ facilè | paruo negotio | leui labore | non magno studio possit effici.

Res est | res hæc est | res ea est magnæ difficultatis | multi laboris | non parui negotij | non operis exigui | in qua sudandum sit | in qua sustinendi labores sint | in qua sit multum operæ ponendum | in qua vigilandum | excubandum animo sit | in qua non leuiter sit laborandum | in qua studij multum | industriæ plurimum sit adhibendum.

Vide

Vide Facinus arduum conari. Operosa res. Seria res.

DIGNITATEM ANTE OMNIA spectare.

Ich vermahne dich zum ersten/ daß du vor allen dingen sorgest für deine ehr.

Ie t' admoneste en premier lieu, d' auoir soing sur toutes choses de ton honneur.

HOc primùm te moneo, vt ante omnia dignitatis rationem habeas.

Hoc primùm de moneo, vt referas omnia ad dignitatem | vt propositum decus tibi sit | vt ante omnia dignitati seruias | dignitatem spectes | dignitatem sequaris | vt nihil cogites à dignitate seiunctum | vt nihil alienum à dignitate cogites | vt nihil non cum dignitate coniunctum cogites | vt tuorum consiliorum finis honor sit | vt tuarum actionum terminus | scopus honor sit | vt prima tibi sit | præcipua | antiquissima dignitatis cura.

Du hast nichts gethan/ dann was zu deinem lob vnd ehren gereichet.

Tu n' as rien faict, qui ne redonde grandement à ton honneur & loüange.

NIhil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis.

Omnia tua facta cum dignitate vehementer consentiunt.

In omnibus rebus maximè dignitatem spectasti.

In omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit.

Omnia tua facta ad dignitatem retulisti.

Quæcunque egisti, ad dignitatem omnia spectarunt.

Scopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit.

Tuarum actionum norma quædam & regula dignitas fuit.

Tua sunt eiusmodi facta, vt eximiis ornanda præconiis | vt diuinis decoranda laudibus | vt tollenda ad astra | vt ad cælum efferenda videantur.

Tuis

Tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatisque præmia debentur.

Gloria primum semper apud te locum obtinuit.

Gloria tibi semper prima fuit | antiquissima fuit| maximi fuit.

Gloria tibi ante omnia perpetuò fuit | summo loco semper fuit.

In allen sachen will ich achtung nehmen auff deine ehr.
En toutes choses ie respecteray ton honneur.

MAgnam omnibus in rebus tuæ dignitatis rationem habebo.

Semper mihi tua dignitas ante oculos erit | proposita erit|erit antiquissima.

Semper meæ cogitationes tuam laudem spectabunt.

Animus meus in honore tuo fixus erit ac locatus.

In omni re quid honor tuus postulet|requirat | ferat attendam.

DIGNITATEM SERVARE INcolumem.

Ich frage nichts nach meinen gütern / wenn ich nur meine ehr vnverletzt halte.

Ie ne me soucie nullement de la perte de mes biens, pourueuque mon honneur ne soit interesse.

DIuitias, diuitiarumque iacturam nihil facio, liceat modò dignitatem tueri.

Adimi | detrahi de fortuna | fortunam comminui| fortunarum iacturam fieri | fortunæ detrimenta fieri non recuso|nihili duco|in minimis pono, sit modò dignitas incolumis|liceat modò incolumem seruare dignitatẽ| modò permaneat dignitas in eodẽ statu|modò ne cogar de statu meæ dignitatis demigrare | modò sit eadem dignitas| modò ne mutetur|ne diminuatur| ne lædatur dignitas mea| modò ne qua iniuria | ne quo damno | ne quo detrimento afficiatur dignitas mea| modò ne damni quid faciat|ne quid iacturæ faciat dignitas mea|modò ne quam iacturam subeat|sustineat| ferat|

ferat|patiatur dignitas mea|modò ne de dignitate detrahatur|adimatur|imminuatur.

Ich will deine ehr vertheidigen/wie ich dir verheissen hab.
Ie defendray ton honneur, comme ie t' ay promis.

QVod pollicitus sum, id re præstabo, vt honorem tuum defendam.

Quod pollicitus sum, id re præstabo, vt tuear honorem tuum | vt honorem tuum defendendum tuendumque suscipiam | vt honoris tui defensionem | contentionem | certamen suscipiam | vt pro honore tuo pugnem|contendam|certem.

Ich will machen/daß Frantz sol fleiß anwenden/vmb deine ehr zu vertheidigen.
Ie feray que Francois employera toutes ses forces pour la defence de ton honneur.

DAbo operam vt Francisci animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam|conuertam.

Dabo operam vt Franciscus omnia sua studia tuam ad dignitatem conferat | suam omnem operam tua in dignitate figat| locet| statuat | ponat |industriam omnem suam tuæ dignitati dicet| dicatam velit| assignet| dedat.

DIGNITATEM VIOLARE.

Ich bin sehr traurig/daß ich dich also sehen verunehren.
Ie suis fort dolent de te voir ainsi des honnoré.

VIolari tuam dignitatem vehementer doleo.

Dignitatem tuam offendi|minui|lædi|oppugnari| damno affici | iniurias pati vehementer doleo.

Detrahi de tua dignitate|minui| adimi| auferri molestissimè fero.

Iacturam fieri tuæ dignitatis iniquè patior.

Er hat zu hefftig gegen deine ehr geredt.
Il a parlé trop aigrement contra ton honneur.

Acer-

ACerba nimis aduersus tuam dignitatem eius oratio fuit.

Grauissimè tuam dignitatem oppugnauit.

Inhonestè admodum de te locutus est.

Locutus est in te sic, vt acerbius aut inhonestius non potuerit.

Vide Detrahere de honore. Honorem lædere.

DIGNITATIS AVCTOR SEV principium.

Ich hab nu gelegt das fundament meiner ehren.
I'ay assis les fondemens de ma bonne renommée.

IEci fundamenta dignitatis meæ.

Ingressus in laudem sum.

Du bist meiner ehren ein vrsach gewesen.
Tu as esté l'origine de mon honneur.

TV meæ laudis origo|fons|principium fuisti.

A te primum fluxit honor meus.

Ortus est|manauit|natus est|extitit|profectus est à te primum honor meus.

Tu mihi ad primos, quos consecutus sum, honorum gradus aditum patefecisti.

Indignitati meæ præfuisti.

Vide Famam aliquam consequi.

DILIGENTIAM EXIGVAM ponere.

Ich wölte wol das du fleissiger werest im schreiben.
Ie desireroy que tu fusses plus diligent a escrire.

VElim te plus diligentiæ in scribendo ponere.

Velim te plus operæ | curæ | industriæ | studij in scribendo locare|collocare|consumere.

Plus diligentiæ adscribendum conferri à te velim.

Operam nauari studio maiore in scribendo exeperem.

Tuis inscriptis diligentiam desidero | requiro | maiorem postulo,

Du bist nicht fleissig im schreiben.
Tu n' es pas diligent à escrire.

NOn scribis diligenter.
Non scribis accuratè | studiosè.
Non scribis eâ qua opus est diligentia.
Non scribis eâ quam res postulat diligentia.
Scribis minus quàm oporteat diligenter.
Impiger in scribendo non admodum es.

Vide Ignauus.

DILIGENTISSIMVS OMNIVM.

Er war in allen sachen vber alle andere sehr fleissig.
Il estoit en toutes choses sur tout les autres tres-diligent.

ERat in omni genere officij maximè omnium diligens.
Erat omnis officij diligentissimus.
Vincebat | superabat | anteibat | antecedebat omnes diligentiâ.
Sedulitate omnes excellebat.
Sedulitate inter omnes excellebat.
Diligentia præstabat | antecedebat omnibus.
Par | æqualis | similis illi | cum illo comparandus | æquandus | conferendus | componendus in diligentia nemo fuit.

DILVCVLO SVRGERE.

Ich bin in der morgenröd auffgestanden.
Ie me suis leue en point du iour.

SVrrexi diluculo.
Surrexi primo diluculo | sub galli cantum | matutino crepusculo | ineunte die | sub ortum solis | in ortu solis | oriente sole | cum lucere | lucescere | illucescere inciperet.

Ich bin früh erwachet.
Ie me suis esueillé de bon matin.

EXpergefactus sum prima luce.'
Experrectus sum summo manè | bene manè | primo mane.

Exper-

Expergefecit me galli cantus.

DILVCVLVM.

Es fengt an zu tagen.
Il commence à faire iour.

LVcescit. Sol exoritur. Albescit dies. Dies appetit. Dies aduentat | adest.
Crepusculum matutinum adest.
Tenebras fugat lux. Nocti succedit dies.
Noctem subsequitur dies.
Abeunte nocte dies aduenit.
Abeunte nocte lux apparet.

DIMITTERE ALIQVEM.

Es ist zeit daß ich dich gehen lasse.
Il est temps que ie t'en laisse aller.

TEmpus est, vt te demittam.
Tempus est, vt tibi facultatem eundi | abeundi dem | vt tibi eundi potestatem | copiam faciam | vt te sinam abire.

DISCEDERE LIBENTER à patria.

Metellus ist gutwilliq auß seinem land gezogen/ vnnd mit frölichem hertzen darauß blieben.
Metellus s'est departi fort volontiers de son pais, & absenté de iceluiy vn cœur alaigre.

SVmma voluntate Metellus patria cessit, egregiaque animi alacritate abfuit.
Discessum è patria æquissimo animo tulit Metellus, & abfuit nullo dolore.
Metelli animus, cum à patria discessit, æquissimus; dum abfuit, lætissimus fuit | erectus fuit | alacer fuit | minimè demissus aut deiectus fuit.
Æquo animo Metellus migrauit ex patria | migrauit de patria | demigrauit ex patria | patrium solum vertit | mutauit patrium solum.

DISCEDERE VELLE.

Ich hab im sinn zuverreysen.
Ie pense de me departir d'ici.

MIhi est in animo discedere.
Mihi est in animo digredi | locum mutare | abire | proficisci.
De discessu cogito.
Discessum cogito | pecto | in animo habeo | meditor.
Animus est in discessu.

DISCERE.

Die erfahrung bringt vns zu wissenschafft vieler ding.
L'experience nous meve a la cognoissance de baucoup de choses.

AD scientiam multarum rerum experientia duce peruenimus.
Erudimur valdè | instruimur | expolimur | ex ignorantiæ tenebris educimur vsu, atque experientiæ beneficio.
Multarum rerum scientiam consequimur experientiam secuti | experientia docti | experientia magistra.
Multa discuntur | percipiuntur ab experientia.
Multarum rerum scientia | cognitio | multarum intelligentia | doctrina capitur | sumitur | hauritur ab experiëtia & vsu.
Multa cognoscuntur experientia duce.
Multarum rerum magister est vsus.
Multa docet | ostendit | patefacit experientia.
Viam aperit vsus ad multarum rerum scientiam.

Vide Discipulus Docere.

DISCIPVLVS.

Demosthenes ist Platonis Discipul gewesen.
Demosthene a esté disciple de Platon.

DEmosthenes fuit Platonis discipulus.
Demosthenes sub Platonis disciplina fuit | Platone

tone vsus est magistro|præceptore | Platonem habuit Præceptorem|à Platone eruditus fuit|excultus doctrina fuit|à Platone didicit|doctrinam hausit| literis imbutus fuit | Platonis inter discipulos fuit| Platonis gymnasium frequentauit|triuit| Platonis præceptis imbutus est|Platonem audiuit | Platonis auditor fuit|apud Platonem litteris operam dedit.

Vide Imitari.

DISPVTARE. DISPVTATIO.

Wie muß man dieſe frag auffloſen?

Comment faut il reſoudre ceſte queſtion?

QVo pacto ſoluitur hæc quæſtio?

Quo pacto perſoluitur hæc quæſtio?

Quæ eſt huius quæſtionis ſolutio?

Quæ dubitationis huius enodatio eſſe poteſt?

Quanam ratione enodabitur hoc,de quo quæritur| ambigitur|dubitatur|contenditur | de quo diſſeritur| diſputatur|diſceptatur|de quo lis eſt|quod in dubium vocatur|quod in controuerſiam adducitur?

Quomodo explicari poterit id,de quo eſt contentio| de quo eſt controuerſia|quod in medio eſt?

Vide Contendere.

DISSENSIO CIVILIS PERNICIOSA Reipub.

Die Burgerliche Kriege haben viel gemeinden / die ſonſt florierten/in verderben bracht.

La guerres ciuiles ont ruiné pluſieurs floriſſantes republiques.

MVltas Reſpublicas opibus admodum florentes perdiderunt ciuiles diſcordiæ.

Multas Reſpublicas opibus admodum florentes euerterunt|ſolo æquarunt|diruerunt| exciderunt| afflixerunt| fuſtulerunr domeſticæ ſeditiones | inteſtina bella|controuerſiæ inter ciues | ciuium diſſenſiones | partium contentiones.

E ciuilibus discordijs|contentionibus|controuersiis multarum Rerumpubl pernices fluxit|manauit|orta est.

Multis vrbibus perniciem|exitium|pestem|excidium|ruinam|interitum attulerunt|exitio fuerunt ciuiles seditiones.

DISSENTIRE OPINIONE.

Wir seind verscheidener meinungen/aber desto weniger seind wir eines willens.

Nous sommes differens d'opinion, neant moins d'vne mesme volonté.

OPinione dissentimus, non voluntate.

Non idem sensus est, eadem tamen voluntas.

Diuersa sentimus, eadem tamen volumus.

Opinionum est inter nos dissimilitudo, non animorum.

Animorum consensus inter nos est, opinionum dissensio.

Wiewol das wir verscheidene meinungen haben/ desto weniger nit lieben wir doch einander.

Iaçoit qu'il y a entre nous diuersité d'opinion, neant moins nous nous aimons l'vn l'autre.

NOstræ sententiæ non congruunt, cùm animi tamen nostri in amore consentiant.

Discrepant sententiæ nostræ, cùm tamen æquè inter nos amemus|cùm mutuus inter nos amor sit.

Non idem iudicium inter nos est, eadem tamen beneuolentia.

Ich befinde deine meinung nicht gut.

Ie n'approuue pas ton opinion.

NOn tecum sentio.

Non quod tibi, mihi idem videtur|placet|probatur.

Opinionum dissensione discrepamus.

Non idem|aliter|diuersè|variè sentimus.

Du kanst mit ehren keine verscheidene meinung wieder deinen Vatter haben.

Tu ne peux auec honneur estre en discord d' opinion auec ton pere.

HOnestè à parente tuo dissentire non potes.
Turpe tibi est à parente dissentire.
Non potes à patre sine infamia | sine dedecore | sine graui culpa | sine turpi nota dissentire.

Vide Consentire.

DISSIPARE REM SVAM.

Du machst dein gut zuschanden.

Tu prodigues ton bien.

REm tuam consumis.
Rem tuam perdis | dispersis | malè perdis | dissipas | in res inutiles | inanes | leues erogas.
Rem partam | quæsitam | comparatam | congestam summis laboribus maiorum tuorum | rem quam maiorum tuorum summa collegit industria, inaniter | inutiliter consumis.

Es wird dir ein grosse schand sein/ wenn du dein gut vnnützlich vmbringest.

Tu seras diffamé, si tu dissipes ton bien en choses vaines.

SI rem tuam malè dissipaueris, dedecori tibi erit.
Rem tuam in res inanes si conieceris, infamiæ tibi erit | gnominia | turpe tibi erit | infamia consequetur.

Dein gut wird sehr beschädigt.

L' on endommage tes biens.

FOrtunæ tuæ damnis afficiuntur.
Res familiaris tua minuitur | deficit | accipit iniuriam.
Detrahitur de tuis fortunis.
Iniuriosè tractantur fortunæ tuæ.
Damna inferuntur fortunis tuis.
Inuaduntur fortunæ tuæ.
Irruitur | impetus fit in fortunas tuas.

Vide Minuere. Diuitias honestè quærere.

DISSOLVERE CONIVNCTIONEM.

Der zanck pflegt all Freundschafft zu scheiden.
Les noises ont coustume de rompre toute amitié.

COniunctionem dirimere solet dissensio.
Coniunctionem discindere|dissuere|disiungere solet dissensio.
Ius omne coniunctionis tollere|delere| extinguere dissensio potest.

Vide Inimicus.

DIVERSA VITÆ INSTITVTA.

Ich hab ein andern brauch das Land zu regieren/als er.
I' vse d' vn' autre facon de faire que luy, au gouuernement de la prouince.

DIssentimus in regenda prouincia.
In regenda prouincia diuersa est vtriusque ratio| diuersa sunt vtriusq; instituta|longè distat ab illius instutis mea consuetudo|aliud ille spectat, aliud ego sequor|institutorum nostrorum dissimilis | diuersa ratio est.
Vnser beyder leben ist nicht gleich.
Nous ne viuons pas tous deux d'vne mesme façon.

NOn idem est vtriusque viuendi ritus.
Dissimilis est vtriusque vitæ cursus.

DIVES. DIVITIÆ.

Du bist sehr reich.
Tu es fort riche.

DIuitiis affluis. Diuitiis circumfluis.
Maximis es diuitiis.
Maximas diuitias habes|possides|obtines.
Magnæ|ingentes|luculentæ | grandes tibi diuitiæ sunt.
Amplas & copiosas opes possides.
Maximæ tibi sunt facultates|opes|copiæ.
Omni copiarum genere abundas.
Diues multarum opum es.
Affluentes copiæ tibi sunt.

Die

Die Kauffleut von Lyon seind vber alle maß reich.
Les marchants de Lyon sont riches à merueilles.

REm possident copiosam in primis mercatores Lugdunenses.

Mercatores Lugdunenses rem possident bene magnam|ampliſſimam| vberrimam| diuitias tenent ſummas|abundant re|copiis|diuitiis|opibus|diuites oppido ſunt|locupletes|opulēti|copioſi|ſunt à re parati|inſtructi|firmi|ſunt bene nummati| ſunt bene pecuniati| ampla re|prolixa &c. vtuntur.

Ampla|prolixa|copioſa|minimè anguſta|bene multa res eſt mercatoribus Lugdunenſibus.

Die Pariſianer ſeind reich vnd mächtig.
Les Pariſiens ſont riches & puiſſans.

PAriſienſes opibus & potentia valent.

Pariſienſes opibus & potentia vigent | pollent|præſtant|excellunt.

Pariſienſes neque diuitias, neque opes deſiderant.

Ich achte es nit wie lange zeit du auß ſeyeſt / wenn du nur reicher wieder kompſt.
Il ne me chaut apres combien de temps tu retournes, pourueu que tu reuiennes plus riche.

SErius potius ad nos redi, dum opulentior redeas.

Serius potius ad nos redi, dum plenior| inſtructior| copioſior|ditior|locupletior|à re firmior| à diuitiis inſtructior|ab opibus paratior redeas|reuertaris.

Du haſt nicht weniger reichthumb als tugend.
Tu n' as pas moins de richeſſes, que de vertù.

TV diuitiis æquè ac virtute abundas.

Magnam eſt tibi bonorum copiam fortuna elargita, non minor autem eſt animi bonorum | eorum quæ animi bona dicuntur.

Mirifica in te fortunæ, & eximia item animi bona affluunt|ſita ſunt.

Et fortunæ muneribus, & animi opibus egregiè ornatus es.

In te augendo fortuna ipsa cum virtute certare videtur | fortuna ipsa à virtute vinci non patitur.

Maximum in te fortunæ cum virtute certamen est.

Vide Felix. Satis diues.

DIVITIARVM INSTABILIS possessio.

Das gut der fortun kan vns leichtlich entwend werden.

Les biens de fortune nous pouuent facilement estre ostez.

QVæ nobis fortuna largitur, detrahi facilè possunt.

Quæ nobis fortuna largitur, eripi | adimi | auferri | mutari facilè possunt.

Admodum incerta | instabilis | dubia | infirma diuitiarum possessio est.

Vsum diuitiarum nemo sibi certum ac perpetuum potest promittere.

Quis præstare possit diuturnam fore diuitiarum possessionem?

Vide Frui. Fortunæ varietas propria.

DIVITIAS HONESTE quærere.

Dein Vatter hat das gut / welchs du besitzest / ehrlich versamblet / Aber du verthust es schendtlich.

Ton pere à amassé le bien, que tu possedes, par moyens honnestes: mais tu le prodigues meschamment.

PAter tuus opes laudabiliter collegit: at tu malis artibus eas disperdis.

Pater tuus diuitias | rem tuam | ea quæ tu possides | quæ tibi reliquit bona honestis rationibus | bonis artibus | honeste quæsiuit | comparauit | congessit: at tu malis artibus | improbis rationibus | at tu inhoneste | turpiter | per nequitiam | per luxum ac libidinem patrimonium exhauris | dissipas | consumis | perdis | malè perdis.

DIVI-

DIVITIAS OMNI STVDIO quærere.

Du bist vber nichts anders auß/ dann dich reich zu machen.

Tu ne tends à autre chose, qu' à t' enrichir.

IN re familiari augenda totus es.

Præter diuitias nihil spectas.

Totus in diuitias incumbis.

Tuum omne studium in quærendis opibus consumis|locas|constituis.

Id vnum agis, vt diuitias tibi pares|compares|colligas|congeras.

Eò tantum spectas, vt opes quæras|habeas|possideas.

Eò tuum studium dirigis, vt opibus abundes|affluas.

Eò studium tuum confers, vt diuitiæ tibi redundent.

Tuum consilium illud est, vt diuitiæ tibi ad sint maximæ.

Tua planè singularis cogitatio est, vt diuitiæ tuam in domum frequentes confluant|vt diues sis|vt copiosus|locuples|plenus|benè nummatus.

Nihil tibi potius est, quàm vt sis multarum possessionum præsidio munitus|vt sis instructus|paratus|minimè inops à re familiari|à re domestica|à diuitijs|ab opibus|à copijs|à fortunis|vt abundes|vt cumulatè possideas|vt vberrima sint omnia|vt omnium rerum vbertate floreas|vt fortunæ tibi sint amplissimæ.

Vide, Auaritia. Lucrari.

DOCERE.

Ich wolte das dein sohn gelehrt würde in aller wissenschafft/ darin du wol erfahren bist.

Ie voudroy que ton fils fust instruict es mesmes sciences esquelles tu es excellent.

VElim ijsdem studijs, quibus ipse excellis, imbuatur filius tuus.

Filium tuum imitatione tui velim erudias.

Eat filius tuus ijsdem itineribus, quibus ipse ad summam scientiæ gloriam peruenisti.

Vide, Discere. Cogitare perpetuò.

DOCTVS. DOCTRINA.

Es ist auß der massen sehr gelehrt.

Il est fort scauant.

MVltæ sunt in eo literæ, & eæ quidem reconditæ & exquisitæ.

Est omni liberali doctrina politissimus.

Omnibus ijs artibus, quæ liberales vocantur, instructus est.

Rerum omnium scientiam assecutus est.

Vide Doctus Medicus. Indoctus. Scientiam callere.

DOCTVS GRÆCE ET LATINE.

Du bist im Griechischen so wol gelehrt/ alß im Latein.

Tu es bien versé tant es lettres Greques que Latines.

GRæcis latinisque literis eruditus es.

Græcam Latinamque linguam apprimè calles.

Præclare tenes, & quæ à Græcis, & quæ à nostris prodita sunt.

Vnus optimè nosti non nostra solùm, sed etiam Græciæ monumenta omnia.

DOCTVS MEDICVS.

Er ist ein gelehrter Medicus.

C'est vne docte Medicin.

BEne doctus est medicâ scientiâ.

Eruditus est medendi arte.

Instructus est medicis literis.

Sciens | peritus | intelligens | gnarus imprimis est medicinæ.

Longè processit in medicinæ scientia.

Nouit penitus medicinam.

Medicinam tenet | possidet | callet.

Medicinæ scientiam ita est assecutus, vt pauci.

Medi-

Medicinæ ſcientiâ valet | floret | præſtat | excellit.

Medicinæ doctrinâ | ſcientiâ | peritiâ | medicinæ cognitione | intelligentia | eruditione cum paucis conferendus eſt | eſt nemine inferior.

Nota ei præclarè medicina eſt.

Patent ei, quæ multos latent ex medica ſcientia | ex medendi arte.

Multum hauſit ex iſs libris, vnde manat medicinæ cognitio.

Medicinæ ſcientiam planè complexus eſt | mente atque animo comprehendit | ingenio ſibi aperuit | comparauit | peperit.

DOLERE. DOLOR.

Henrich iſt gar trawrig geweſen vmb Caroli abſterbens willen.

Henry a mené grand dueil pour le treſpas de Charles.

DOloris plurimum Henricus hauſit ex morte Caroli.

Henricus ex morte | ex obitu | ex interitu Caroli doloris plurimum accepit | cepit | tulit | grauiter affectus eſt | magna ſolicitudine affectus | vexatus | oppreſſus eſt | ita doluit, vt nemo magis | tam doluit, quàm qui maximè.

Henricus obitum Caroli tulit acerbiſſimè | ſic tulit, vt iucunditatem omnem penitus amiſerit.

Henrico obitus Caroli ſummum attulit dolorem | ſummum mœrorem dedit | peperit.

Summam Henricus ſenſit acerbitatem | moleſtiam | ægritudinem extincto Carolo.

Dein Brieff hat mich ſehr betrübet.

Tes lettres m'ont cauſé vne grand douleur.

MAgno me dolore affecerunt literæ tuæ.

Magnum mihi dolorem | grauem ſolicitudinem | acerbitatis multum attulit | peperit epiſtola tua.

Tuę me litteræ vadè perturbarunt | affexerunt | commouerunt.

Acerbè ſum affectus literis tuis.

Moleſtiæ plurimum | doloris | ſolicitudinis | acerbitatis cepi | accepi | ſuſcepi | tuli | contraxi | hauſi ex literis tuis.

Legi magno cum dolore | legi moleſtiſſimè literas tuas.

Dar iſt etwas daß mich quelt.
Il ya quelque choſe qui me fache.

ALiquid me mordet. Aliquid me pungit | afficit.

Eſt quiddam quod moleſtius feram | quod ſubmoleſtè feram | in quo nonnihil offendor.

Deine kranckheit macht mich ſehr vrdrüßig.
Ta malaa ne me donne grand ennuy.

TVus me morbus valde ſolicitat.

Tuus me morbus ſolicitum habet | graui afficit ſolicitudine | grauiter angit | afflgit | acerbè vexat | in magnam ſolicitudinem adducit | grauiter commouet | mouet | maximè perturbat.

Moleſtiſſimus mihi tuus morbus eſt.

Valdè grauis | vehementer acerbus | amarus in primis | ſummæ moleſtiæ | incredibilis ſolicitudinis | immenſæ acerbitatis | maximæ curæ | ingentis doloris | admirabilis angoris mihi tuus morbus eſt.

Summam ex tuo morbo moleſtiam capio | ſuſcipio | traho | haurio | imo.

Vide Conſolari.

DOLERE ALTERIVS CAVSA.

Ich bin gar trawrig vmb deinet wil.
Ie ſuis triſte pour l'amour de toy.

TVa cauſa doleo.

Dolor meus à te eſt | prouenit | proficiſcitur | manat | fluit.

Tu paris dolorem meum. Tua cauſa fit vt doleam.

DOLERE DOLORIBVS alterius.

Ich bin ſo trawrig als du.
Ie ne ſuis pas moins dolent que toy.

Aequè

AEquè ac tu doleo. Doleo dolorem tuum.
Doleo tuo mœrore. Socius ægritudinis tuæ sum.
Particeps sum mœroris tui.
De tuo dolore communico.
Par| communis|similimus |idem vtriusque doloreſt.
Pariter ac tu|similiter ac tu|non aliter ac tu |non secus ac tu|itidem vt tu | nihilo leuius quàm tu doleo| dolorem susc ipio|ca pio|traho|haurio.
Tuæ me calamitates grauiter afficiunt.
Tua mihi nimis aduersa fortuna grauissima est.
Tua me torquent infortunia.
Tuis angor| excrucior|affligor| solicitor|vexor malis.
Miserrimum tuæ vitæ statum iniquissimè fero.
Ex tuis miserijs dolorem haurio acerbissimum.
Tuæ me miseriæ miserrimum faciunt.
Miser sum tua miseria.
Dolor meus ex tuo dolore pender.
Tuis doloribus doleo. Tuis angoribus angor.
Dum in tuos dolores intueor, non dolere non possum.

DOLERE GRAVISSIME.

Ich gedulde schwere betrübnussen.
Ie souffre vne douleur tresgrieue.

DOlorem sustineo grauem.
Dolorem acerbum patior.
Dolorem eiusmodi fero, qui ferri vix possit.
Dolorem incredibilem capio|susc ipio|traho | haurio.
Grauissimo dolore angor|conficior| excrucior | torqueor|affligor|vexor|perturbor|frangor.
Acerbissimo dolore discrucior| diuellor|distrumpor| perimor|interimor|exanimor|contabesco | opprimor| perdor.
Omnes mentis meæ partes dolor exagitat| diuexat| perturbat|afficit.
Concidit animus meus ictu doloris | vi curarum ac solicitudinis|cõcursu molestiarum labefactatus atque conuulsus.

Ita cecidit animus meus dolore perculsus, vt nulla res eum ad æquitatem possit extollere.

Iaceo in mœrore ac sordibus. Curis maceror.

Ægritudine contabesco.

Vehementissimè solicitor. Acerbissimè doleo.

Dolore angor incredibili.

Angor intimis sensibus. Me conficit cura.

Me dolor exanimat.

Ægritudine animi ita laboro, vt sanari vix possim, vel potius planè non possim | vt spem salutis amiserim | vt salutem desperem | vt de salute desperem | vt spes salutis nulla omninò supersit.

Versor in acerbissima solicitudine | summo dolore | graui cura | molestia | ægritudine | angore | mœrore.

Dolorem sustineo quantum ferre vix possum, vel plane non possum | quantum ferre vix aut ne vix quidem possum.

Ita fluctibus curarum iactor, vt à portu prorsus excludar | longè dimouear | amouear | submouear | arcear.

Ita doleo, vt nemo magis | vt nemini concedam.

Tristis valde sum. Animi dolore torqueor.

Hilaritas à me omnis abest.

Mœror summus ad me venit.

Mœrore premor grauissimo.

Versor in mœrore ac sordibus.

Dedi me totum mœrori.

Tristitiæ me totum tradidi.

Iacet animus meus mœrore oppressus.

Nihil me tristius.

Mœrore laceror | vrgeor | affligor | conficior.

Mœror meus non is est, quem vlla ratio mitigare | lenire | mollire | sanare | minuere | auferre | demere | eripere | consolari | leuare | abstergere | exhaurire possit.

Dolore consumor. Me dolor interimit | perdit.

Mihi dolor vitæ finem facit.

Die elendigkeit des Landes betrübet niemand mehr als mich.

Il n' y a personne qui se contriste plus pour les miseres du pais, que moy.

NEmini concedo, qui maiorem ex pernicie & peste patriæ molestiam traxerit.

Tam doleo patriæ interitu| exitio, quàm qui maximè.

Sic angor| torqueor| sic crucior| afficior pernicie patriæ, vt nemo vnquam ex illa, aut vlla omninò calamitate plus hauserit acerbitatis| grauius doluerit| maiorem dolorem ceperit| maiorem in solicitudinem inciderit| deuenerit| adductus sit.

DOLOR INTOLERABILIS.

Ich bin nicht so mächtig das ich die trawrigkeit kan vertragen.

Ie n' ay pas les forces pour endurer si grande douleur.

FErendo dolori non sum. Impar dolori sum.

Tantum doloris| acerbitatis| solicitudinis sustineo, quantum ferri vix possit.

Impares dolori vires meæ sunt.

Vires meæ dolore franguntur| vim doloris minimè sustinent| ad dolorem infirmæ sunt.

Roboris in me tantum non est, vt acerbitatem tam grauem queam perpeti.

Vide Dolere grauissimè.

DOLOREM RENOVARE.

Du hast meine trawrigkeit ernewert.

Tu as renouellé mes douleurs.

DOlorem meum refricuisti.

Sopitum excitasti dolorem meum.

Mœrorem meum, quem dies iam penè sanauerat, renouasti.

Meam illam animi ægritudinem, quæ iam propemodum temporis longinquitate euanuerat| extincta fuerat, redintegrasti.

DOMVS LAVTA.

Cicero hat gewohnet in einem herrlichen hauß.

Cicero estoit logé magnifiquement.

Domo

DOmo Cicero vtebatur cum primis lauta & perelegãti.

Habitabat Cicero lautissimè & iucundissimè.

Hæ Ciceronis ædes erant in quibus neq; lautitiam, neque elegantiam desiderares.

Erat in Ciceronis ædibus lautitiæ multum atq; elegãtiæ.

DORMIRE. DORMIRE NON posse.

Ich hab diese nacht nicht schlaffen können.

Ie ne suis peu endormir ceste nuict.

HAc nocte somnum capere non potui.

Hac nocte oculi mei somnum capere | conciliare | videre | inuenire | reperire non potuerunt.

Hac nocte oculi mei somno grauari | comprimi | obserari | claudi minimè potuerunt.

Vigilem | insomnem | somno vacuã | sine somno | somni expertem hanc noctem traduxi | transegi | duxi | peregi.

Nunquam somnum vidi hac nocte.

Non potui hac nocte soporari.

Somnus nullus hac nocte mihi ad oculos accessit.

Somnus hac nocte oculos meos effugit | aufugit ab oculis meis | nunquam se obtulit oculis meis | refugit ab oculis meis.

Hac nocte nunquam quieui | soporem nunquam gustaui | quies nunquam data est | insomnio laboraui | perpetua vigilia fum vexatus | somnũ oculis non vidi meis.

Spatium noctis vniuersum peruigilaui.

Fuerunt omnes mihi noctis partes vacuæ somno | expertes somni | sine somno.

DVBITARE. DVBIVM.

Ich weiß keinen rahe

Ie ne scay quel aduis ie prendray.

ANcipiti cura distrahor.

An-

Ancipiti cura iactor|versor
Animi pendeo. Incertus animi sum.
Pendet animus.
Huc illuc inclinat animus|fluctuat|iactatur.
Animus incertus est.
Quid consilii capiam|vtram in partem me dem, ignoro.
Explicare consilium| expedire me ex hac deliberatione |exitum meæ cogitationis inuenire non possum.
Distrahunt me diuersa consilia.
In vtramq; partem ita multa succurrunt, vt sit difficilis admodum|minimè expedita|minimè explicara|minimè explorata|minimè certa| perobscura | haud satis aperta deliberatio.
Anceps valde sum. Dubius sum.
Teneor implicatus Dubitatio me tenet.
Difficilis mihi deliberatio est. Varie distrahor.
Dubia cogitatione distrahor.
In ancipiti cura versor. Nihil explico.
Explicare nihil queo. Expedire me nequeo.
Valde hæreo. Exitum non reperio.
Consilium capere nescio. Consilium deest.
Inops consilij sum. Inops à consilio sum.
Consilium diu frustra quæro.
Non dispicio | non dijudico, vtram in partem me dem.
Vtrum sit eligendum|vtrum sit rectius|vtrum sit conducibilius consilium non explico.
Exploratum|apertum|certum non habeo.
Lubricus mihi est ad deliberandum locus.
In vtramq; partem animus inclinat.
Animus in consilio labat|nutat|non consistit | nihil habet explorati.
Non explicata | non explorata | impedita mihi est consilij ratio|mihi deliberandi ratio est.

Man weiß nicht/was der krieg für ein end haben wird.

On ne scait quelle issue la guerre aura.

DVbium est, quis sit belli exitus futurus.
Dubitandum est|dubitari potest| in dubio est | est cur

cur dubitetur | dubitationem res habet | ambiguum est | in dubio versatur | in dubio situ est | in ambiguo | in ancipiti positum est | plane non constat | plane non patet | non liquet | apertum | perspicuum | dilucidum non est | dilucide non patet | certò diuinare non licet | certò cõijcere | augurari | affirmare non licet | certa coniectura non est | exploratum non est, quis sit belli exitus futurus.

De belli euentu potest ambigi.

In dubium vocari potest euentus belli.

In dubium venire potest belli exitus.

Belli exitus in dubitationem adduci potest.

In vtramque partem iudicari de belli exitu potest.

Anceps | ambigua | dubia | incerta | difficilis admodum | obscura | quæ obscuritatis & erroris habet plurimum, de belli euentu diuinatio est.

De belli euentu coniectura est non aperta | non simplex | non perspicua.

De belli euentu parum certa opinio est.

Coniecturam facere de belli exitu cui licet?

Quid in bello causarum sit | vtram in partem inclinatura victoria, nemo dispicit | videt | intelligit | nouit.

Exitum belli certa ratio non ostendit | non promittit.

Vide Certiorem facere.

DVCEM SEQVI ALIQVEM.

Die gantze Statt Pariß folget dem Hertzogen von Guyse.
Toute la ville de Paris suuoit le Duc de Guise.

VNiuersa ciuitas Parisiensis Ducem Guisium sequebatur,

vniuersa ciuitas Duci Guisio regendam se dederat.

Ad Guisij ductum applicauerant se | se contulerant | se adiunxerant vires omnis ciuitatis.

Laß dich von keinem blinden leyten.
Ne te laisses point conduire d' vn aueugle.

Ne te

NE te sinas à cœco duci.
Ne te sinas à cœco perduci|deduci|trahi.
Ne tibi cœcus præeat|antecat|iter ostendat|prægrediatur.
Ne cœcum sequare. Ne cœco comes eas.
Ne vtaris cœco duce|ductore|perductore.

Hette ich in meiner jugend einen guten Meister gehabt/ so hette ich nicht also geirret.
Si en mon bas aage i' eusse eu quelque bon maistre, ie n'eusse point faille si lourdement.

SI ducem|auctorem|moderatorem aliquem puer habuissem, non ita grauiter errassem.

Vide Imitari.

DVRARE.

So fern der Krieg noch lenger wehret / gehet vns Vatterland gantz verloren.
Si les guerres continuent plus long temps, tout nostre pais s' en ira à ruine.

HÆc si bella durabunt, actum est de salute patriæ.
Hæc si bella permanebunt| hæc si bella perpetua|diuturna|fixa erunt|si quo cæpere cursu, procedent bella|si longius producentur bella, periit vniuersum patriæ nostræ solum.
Nisi bellis finis imponatur|nisi bellis fiat finis|finis afferatur|nisi bella finiantur| terminentur | ad exitum perducantur, desperata omnis patriæ salus est | suam salutem patria nostra desiderabit.

Vide Differre, seu Procrastinare.

DVX PRÆSTANTISSIMVS.

Cæsar ist ein herrlicher Capitein gewest.
Cæsar a esté vn excellent Capitaine.

DVx Cæsar fuit, quo præstantior haberi nemo possit.
Cæsar præfuit exercitibus eximia cum laude.

Im-

Imperator | rector exercituum | ductor copiarum fuit Cæsar nemini secundus.

Copias duxit Cæsar admirabili rerum bellicarum scientiâ.

Cæsar gessit bella suo ductu, ea virtute ac vigilantiâ, non modò vt superiorem, sed nec omninò parem quẽdam habuerit.

DYNATON.

Ich meine nicht das man daß thun kan.
Ie ne pense pas que cela se puisse faire.

NOn puto hoc posse fieri.

Non puto hoc posse esse | euenire | præstari | efficiⁱ | ad exitum deduci.

So fern dich dünckt zu volbringen / was du vor hast / so rahte ich dir daß du es anfang est.
S' il te semble que tu puisses venir à chef de ce que tu penses, ie suis d' aduis que tu l'entreprennes.

SI videris id quod cogitas posse consequi, illud meo consilio suscipies.

Si tibi res facultatem videtur habitura, vt id quod cogitas consequi possis | si putas posse fieri quod cogitas | si euentum speras cum animo tuo congruentem | si euentum speras non alienum | non abhorrentem à voluntate tua, illud meo consilio suscipies.

E.

EBRIVS.

Er ist drunckẽ. *Il est yure.*

EBrius est.

Temulentus | inebriatus | vinolentus est.

Est vino confectus | languidus | obrutus | mersus | madens | sepultus.

EGERE.

Ich darff deiner ermahnung nicht.
Ie n' ay que faire de tes enseignemens.

Non

NOn egeo tuis præceptis.
Non indigeo tuis admonitionibus| consilijs.
Tuis mihi monitis nequaquam opus est.
Tuis carere monitis facilè possum.
Superuacanea| parum vtilia| nullius emolumenti| minimè necessaria sunt mihi tua præcepta.
Tua monita apud me locum non habent.
Non requiruntur|non desiderantur| non exiguntur| non expectantur à me tua præcepta.

Vide Pauper.

ELIGERE OPTIMAM partem.

Du hast wol erwehlet / wie du dich zum studieren begeben hast.

Tu as tres-bien choisi lors que tu t' as addonné aux estudes.

OPtimam partem elegisti, cùm te ad ingenuarum artium studia contulisti.
Sapienter vitam instituisti | rectum cursum cepisti| optimo iudicio vsus es| sapienter iudicasti, cùm te ad ingenuarum artium studia contulisti.

Du hast ein gutes leben angefangen / als du dich Gott zugeeygnet hast.

Tu as prins vn bon train, quand tu t' es dedié au seruice diuin.

EXordium vitæ præclarum fecisti, cùm te Deo addixisti.
Optimum cœpisti cursum|rationem præclaram iniuisti| egregio vitam principio iniuisti, cùm tua omnia, teque ipsum, Deo consecrasti.

ELOQVENS. ELOQVENTIA.

Demosthenes hat diese Sententz gar ordentlich gebraucht.

Demosthene a fort elegamment vsurpe ceste Sentence.

HÆc sententia à Demosthene pereleganter est vsurpata.

Hæc

Hæc sententia à Demosthene singulari elegantiâ| singulari eloquentiâ| admodum concinnè | admodum appositè | magno cum lepore | percommodè explicata est.

Welcher wolredent werden will / der muß die Schrifften Ciceronis lesen.

Qui veut deuenir eloquent, fault qu'il s'adonne à la lecture de Ciceron.

QVi vult eloquens euadere, det operam Ciceroni.

Qui vult suæ mentis cogitata eloquenter| copiosè| eleganter explicare| eloqui| efferre | enuntiare, det operam Ciceroni.

Qui bene dicere| qui verbis allicere| pertrahere| qui mouere | qui verbis commouere| flectere | delectare vult, det operam Ciceroni.

Qui afficere vult audientium animos | qui ab audientibus beneuolentiam & attentionem venari | captare| elicere vult| qui eos, apud quos dicit, attentos, dociles, & beneuolos sibi reddere vult | qui de quacunque proposita re aptè| prudenter| explicatè| abundanter | illuminatè, & rebus & verbis, numerosèque dicere vult, is velim existimet sibi illud Ciceronis lectione comparandum esse.

Vide Oratio longa. Patronus præstantissimus Cicero.

EQVES. EQVITATVS BELlicosus.

Du wirst schwerlich glauben können/ wie starck diese Reuter ist.

A peine scaurois tu croire combien valeureuse est ceste blande de cheualiers.

VIx credas quantum in prœlio valeat hæc equitum turma

Vix credas in prœlio quàm firma sit | cuius roboris sit| quorum neruorum sit hæc equitum turma.

Hoc

Hoc equitatu|hac equitum manu|hac equitum turma noli putare quidquam acrius aut pugnacius esse.

EQVVM INCITARE.

Vmb mein leben zu beschützen / hab ich mein pferd recht gegen den feind gestochen.

Pour sauuer ma vie, i' ay piqué mon cheual droict vers l' ennemi.

VT vitæ consulerem, calcaribus equum ad hostes concitaui.

Ad hostes incolumitatis studio cursum equi incitaui.

Vt euaderem è præsenti periculo, equum laxatis habenis hostes versus impuli.

Vt periculum vitarem minimè dubium, ad hostes equum misi|immisi|admisi|incitaui.

EVIGILARE.

Ich bin diesen morgen zeitlicher erwachet.

Ce matin ie me suis esueillé de meillure heure.

HOc manè maturius experrectus sum.

Hoc manè temporius ex somno excitatus sum | somno solutus sum|euigilaui|me somnus reliquit.

Temporius, Aduerbium legitur apud Columellam.

EVVLGARE.

Die sach ist nun offenbar.

Le cas est desia diuulgé.

REs iam euulgata est.

Res iam peruulgata est | diuulgata est | percrebuit | increbuit | patefacta est | in lucem prodiit | in vulgus prodiit | in apertum prolata est | in apertum producta est | emanauit | permanauit | clara est | aperta est | omnibus claret | liquet | patet | dissipata est | iactatur | sermonibus dissipatur.

Das / was dir ein freund in geheim gesagt hat / das muß nit offenbaret werden.

Ce qu' vn ami t' a dit en secret, ne doibt pas estre reuelé.

QVæ tibi credidit amicus, ea non sunt diuulganda.

Quæ

Quæ tibi credidit amicus, ea non sunt efferenda] euulganda] peruulganda] publicanda] prodenda] in vulgus edenda] cum alijs communicanda] palàm facienda] aperienda.

EXAVDIRE.

Gott wöl vnser gebet erhören.

Dieu vueille exaucer nos prieres.

DEus preces nostras exaudiat.

Deus ne auersetur] ne respuat] ne contemnat] ne despiciat] admittat] æquis auribus accipiat] suscipiat] percipiat] ne auersis auribus audiat preces nostras.

Deus nostris precibus flectatur] moueatur.

Aures ne claudat Deus] pateant aures Dei nostris obsecrationibus] nostris precibus.

Deus precibus nostris aures det] præbeat] præstet.

Vide Rogare.

EXCIPERE HVMANISSIME.

Er empfengt die alle freundlich / welche jhn kommen grüssen.

Il recueille fort amiablement tous ceux qui le viennent saluer.

OMnes qui ad ipsum salutandum accedunt, perhumaniter excipit.

Salutantes eum honoris causâ, hilari admodum ac benigno vultu excipit.

Complectitur quisquis eum it salutatum.

Complectitur quicunque ad eum honoris causa venit] accedit] adit.

Omni genere humanitatis, quod vultu ac verbis expr mi possit] quàm licet humanissimè] sic vt nihil humanius excipit omnes, qui ad ipsum salutandum accedunt.

Eo vultu, qui facilè gratiam ineat] beneuolentiam conciliet] hominum animos amore deuinciat] hominum animos ad adamandum alliciat, excipit omnes qui ad ipsum salutandum accedunt.

Vide

Vide Impedire.

EXCVSARE.

So fern ich was zu freymütig gegen jhn gesprochen hab/ so sol die gestalt der Person mich entschuldigen.

Si i' ay parlé vn peu trop librement contre luy, la qualité de personnage m' excusera.

SI paulò liberius in eum inuectus sum, vindicabit me personæ turpitudo.

Vobis omnibus excusatum me volo, si paulò grauius/acerbius fraudes eius atque fallacias exagitaui.

Excusatio superuacanea.

Es ist nicht nötig das du dich entschuldigest.

Il n'est pas besoing de excuser.

NOn est cur te excuses.

Hac excusatione/satisfactione/hac expurgatione/purgatione/mecum minimè opus est.

Non opus est, vt excusatione/purgatione/expurgatione apud me vtaris.

Non opus est vt excusationem proponas/vt expurgationem asseras/vt satisfactionem pares.

Superuacanea est apud me tua excusatio.

Excusandi officium sine causa suscipis.

Causam excusandi nullam habes.

Minimè necessaria est excusatio tua.

Tuam excusationem non desidero/non requiro/non expecto/non exigo.

EXIRE.

Du gehest nimmer auß deiner Kammer.

Tu ne sors iamais de ta chambre.

NVnquam egrederis cubiculo.

Pedem è limine cubiculi nunquam effers.

Extra cubiculum nemo te vnquam videt.

Perpetua tibi sedes, cubiculum est.

Vide Exul.

EXORDIVM LONGINQVVM.

Ich wil die vrsachen meines vornehmens etwas höher erzehlen.

Ie commeneer ay vn peu plus hault la raison de mes desseins.

ALtius paulò repetam rationem consiliorum meorum.

Longinqua repetam, vt apertiùs exponam consilia mea.

Longè repetam mei sermonis initium, quo pateant illustrius consilia mea.

Longinquum exordium capiet hic sermo, quem de meis consiliis habiturus sum.

EXPECTARE MAGNVM QVID ab aliquo.

Man hoffet das du ein gröſſer vnd anſehenlicher Mann werdeſt.

L'on a esperance que tu seras quelque grand & excellent personnage.

MAgnum quendam atque excellentem virum te sperant futurum.

Expectantur à te, quæ à summa virtute summoque ingenio expectanda sunt.

Nihil humile | nihil vulgare | nihil angustum | omnia excelsa | ampla | mira | diuina prorsus à te expectantur.

EXPECTATIONI HOMINVM non respondere.

Ich förcht das dein studieren ſolch end nich haben wirdt als die leuth meinen.

Ie crain que tes estudes n' auront pas telle issue, que les hommes pretendent.

VEreor ne, quam de tuis studijs expectationem concitasti, hanc sustinere ac tueri non possis.

Vereor vt studia tua expectationi hominum respondeant.

Timeo ne studiorum tuorum euentus ab hominum opinione dissentiat.

Timeo

Timeo ne tuis studijs non is, qui expectatur, exitus contingat.

Magna me dubitatio tenet, ne non eum, quem homines expectant, studia tua fructum ferant.

Timeo ne studia tua cũ hominum opinione nõ consentiant|alium, atque expectatur, exitum habeant|qui expectatur, fructum non pariant,|non, quo speratur| expectatur, exitu concludantur.

Timeo ne studiorum tuorum euentus alius, atque expectatur, existat.

Du hast mich betrogen.

Tu m' as frustré de mon opinion.

FEfellisti opinionem meam.

Tractasti me secus atque existimabam.

Non eum in me, quem putabam, te præstitisti.

Expectationi meæ nequaquam respondisti.

Cum animo meo tua facta non conueniunt | consentiunt|re ipsa cognoui|sensi.

EXPEDIRE.

So du versichert bist / das du das Königreich haben kanst/ so muß du nicht drauff schlaffen.

Si tu es certain que tu pourras obtenir ce royaume, il ne faut pas s' endormir sur ceſt affaire.

SI certum tibi est, posse te regnum illud obtinere, cunctandum non est.

Si exploratum tibi est posse te illius regni potiri, producenda|differenda, proferenda | proroganda|protrahenda|extrahenda|longius ducenda res non est.

Si habes exploratum posse te illo regno potiri, differendum non est|immorandum non est| facienda mora non est|interponenda|facienda nulla mora est | omnis abijcienda | tollenda mora | languor omnis abijciendus.

Si pro certo existimas te posse illud regnum obtinere, sine mora tentanda res est| sine cunctatione incipienda res est|sine vllo temporis interuallo aggredienda res est|immorari|cunctari|lentè agere|indormire non oportet.

Vide Differre seu Procrastinare. Statim.

EXPERIENTIA. EXPERTVS.

Er ist ein wolerfahrner Mann.

C'est vn homme de grand' experience.

HOmo in rebus admodum versatus.
Vir experiens | experientissimus.
Vir magno rerum vsu in rebus agendis exercitatus.

Vide Rudis.

EXVL. EXVLARE.

Viel treffliche Männer sein zu vnrecht auß jhrem Vatterland gebannen gewesen.

Plusieurs personnages de marque ont esté bannis de leur patrie iniustement.

COmplures viri insignes iniqᵘ è patria relegati sunt. Multi insignes viri iniquè è patria amandati sunt in exteras regiones | è patria expulsi | eiecti | ablegati sunt | exularunt | exilio multati | damnati sunt | patrium solum vertere compulsi | coacti fuerunt | patriam exules reliquerunt | vrbe | domo | penatibus | foro | congressu ciuium extorres fuerunt | extorres ab solo patrio fuerunt | patria cedere coacti sunt.

Die Tarquiner sein zu recht auß Rom gebannet gewesen.

Les Tarquins ont esté iustement dechassez de Rome.

TArquinij meritò Româ exacti fuere.
Tarquinij meritò Româ fuêre pulsi | extrusi | ablegati | relegati | exterminati.
Tarquinij merito Roma abire | cedere | excedere | recedere | exire | egredi | migrare | in exilium ire | exulatum abire iussi fuerunt.
Tarquinij meritò fuerunt coacti Romam relinquere.

F.

FACETVS. FACETIÆ.

Er ist so kurtzweilig das er ein jeglichen zu allen worten lachen macht.

Il est

Il est si facetieux, qu' il fait rire vn chacun à tous propos.

IIs vtitur dictis, vt singulis verbis risum commoueat.
Dicta dicit eiuimodi|ita facetijs valet, vt singulis verbis risum excitet|faciat.
Ita belle|scitè|venustè|ita argutè|ingeniosè|festiuè|lepidè iocatur, vt audientes mira voluptate perfundat.
Eius dictis|facetijs|iocationibus mirè capiuntur omnes.
Multæ facetiæ in eo sunt.
In eo est multus lepos.

Man kan kein lüstiger Kind finden.
On ne sçauroit trouuer vn enfant plus plaisant.

NIhil est eo puero festiuius.
Nihil est eo puero lepidius.
Lepores hic puer habet, qui amorem concilient.
Lepore|festiuitate| elegantia morum conferendus cum illo puero nemo est.

FACILE.

Ein weiser Mann widerstehet leichtlich der bösen fortunen.
L'homme sage resiste facilement à la fortune.

SAtis leuiter, qui sapientia valet, fortunæ resistit.
Non difficulter| non laboriosè|paruo negotio|nullo negotio, qui sapientia valet, fortunæ resistit.
Sapienti facile est|difficile non est|laborioſum non est|negotij nihil est|difficultatis non est|laboris non est|difficilis operæ non est, impetum fortunæ sustinere|tueri se ab iniurijs fortunæ.

FACILIS RES.

Ich hab dir meine sachen zu handen gestalt / wie sie noch in gutem stand waren.
Ie t' ay mis mes affaires entre tes mains, estans assez bien disposées.

REs meas tibi tradidi optimè constitutas.
Res meas tibi tradidi satis aptas | explicatas | expeditas | nullis difficultatibus implicatas | eiusmodi, vt exhibere tibi negotium aut nullum, aut certè minimum possint | eiusmodi, vt labori tibi esse aut molestiæ nequaquam possint.

FACINVS ARDVVM CONARI.

Wo fern ẽr das an dich nimbst/wirstu ein grosse mühe damit haben.
Si tu entreprens cela, tu y auras beaucoup de peine.

SI hoc suscipis, negotij multum habebis.
Si hoc sumis, feres laboris plurimum | valdè tibi erit laborandum | magnus in te labor | graue in te onus incumbet | multum oneris | laboris | molestiæ sustinebis.
Si hoc aggrederis, rem difficilem | grauem | laboriosam | rem operosam | molestam imprimis a c duram senties | experieris | cognosces.

Bedencke wól was ein schweren last du auff dich nimbst.
Aduise bien combien grande charge que tu prends.

ETiam atque etiam vide, quam graue subeas onus.
Etiam atque etiam vide quantum facinus conere | quid suscipias, quidue sustinere possis | quantum tibi oneris imponas | quantam ineas rem.
Animaduerte cuius difficultatis | industriæ | operæ sit | quàm difficile | laboriosum | durum | operosum | spissum sit | quantum industriæ | quam facultatem | quas vires | quos neruos | quantum roboris postulet id quod conaris | moliris | tentas, id quod instituis | suscipis | aggrederis.

Vide Difficilis res.

FACINVS HONORIFICVM.

Du hast ein schönes vnd herrliches werck gethan.
Tu as fait vn œuure beau au possible & honorable.

FAcinus feciſti pulcerrimum, & in primis honorificum.

Nihil neque elegantius, neque ad honorem præſtantius, effici potuit.

Vide Conari præclarum quid.

FALLERE. FALLI.

Gehend das er betrogen war/wolte er ſich ſelbſt tödten.
Se voyant deceu, il s' eſt voulu defaire.

VBi ſe fraude circumuentum intellexit, ipſe ſibi manus adferre conatus eſt.

Vbi ſe fraudatum | in fraudem inductum | fraude irretitum | captum | deceptum | fictis verbis inductum | fallacijs à veritate abductum ſenſit | vidit | cognouit, voluntariam ſibi mortem inferre conatus eſt.

Vbi fraus illi patuit | vbi illi manifeſtæ fallaciæ fuerunt | vbi patefactus dolus illi fuit, voluntariam ſibi mortem conſciſcere | voluntaria morte vitam abrumpere conatus eſt.

So du dein ſelbſt rhat folgeſt/ſo fehleſt du nicht.
Si tu ſuis ton aduis, tu ne commettras aucune faute.

TVo conſilio ſi vteris, nihil errabis.

Teipſum ſi audies | ipſe tibi ſi obtemperaueris | morem geſſeris | obſecutus fueris, nihil contra rem tuam committes | nihil à tuis rationibus alienum committes | non laberis | non offendes | non ecciderís | nullam offenſionem | nullam caſum aut errorem timebis | ſapienter ſtatues | recte iudicabis | optimam rationem inibis.

Tuo ſi iudicio ſtabis, bene tibi erit.

Vide Vultus mendax. Inſidiari. Sincerus.

Aſtutiæ.

FAMA OPTIMA.

Wir müſſnn für allen dingen ſorgen für vnſer ehr.
Nous devons enpremier lieu auoir ſoing de noſtre honneur.

NObis inprimis honor curæ esse debet.
Existimatio|dignitas|honestas | amplitudo | honesta opinio nobis in primis curæ esse debet.

Vide Magnipendere.

FAMAM ALIQVAM CONSEQVI.

Durch wenig studieren/hastu erlanget, das du von den Leuten geachtet wirst.

Par l'estude de peu de iours tu as acquis quelque reputation aupres des hommes.

PAucorum dierum studio consecutus es, vt aliquo apud homines loco esses.
Paucorum dierum studio consecutus es, vt aliquo numero esses| vt aliquid existimationis haberes inter homines|vt aliquem inter homines locum obtineres| vt aliquam tibi adscisceres existimationem| ne prorsus iaceres| ne planè ignobilis | obscurus | vilis | abiectus| nullius honoris ac nominis esses| ne nullo plane loco esses | ne tua esset inter homines obscura aut infima condtio.
Parumper te honestauit|aliquo te in numero constituit|aliquem tibi locum tribuit | comparauit | peperit paucorum dierum studium.

FAMAM HONESTAM CONsequi.

Ein jegklicher ist schuldig zu begeren einen guten namen zu haben.

Il n'y a personne qui ne doiue desirer d'estre en bonne reputation.

ID est cuique optandum, vt bene audiat.
vt honestam famam,| vt egregium nomen|vt bonam apud homines opinionem consequatur, vnicuique optandum est.
Id est cuique optandum, vt eius nomen fama diuulget|peruulget| circumferat | circumgestet | per orbem terrarum dissipet|ad vltimas terras peruehat.
Id est cuique optandum, vt eius fama | vt nominis eius

eius fama celebretur|omnium sermonibus extollatur| sit in ore omnium|ad exteras terras peruadat | perueniat.

Id cuique optandum est, bene vt ei dicatur.

Vide Euulgare. Honorem eximium consequi. Magnipendere.

FAMAM PERPETVAM CONsequi.

So fern du deine Schrifften vollends/ so wirstu einen ewigen namen erlangen.

Si tu acheues tes escrits , ta renommée en sera eternelle.

SI tuis scriptis extremam manum impones , immortalis erit tua fama.

Si tuis scriptis finem impones,fama tua perpetua erit|æterna erit|nunquam deficiet | nunquam consenescet| nunquam peribit|nunquam obscurabitur| nullo tempore extinguetur| nulla temporis longinquitate delebitur.

Si tua scripta ad exitum perduces,nulla dies famam tuam terminabit | famam tuam nullum temporis spatium circumscribet|famam tuam nulla vetustas corrũpet| vigebit in omnes annos tua fama|omnis te posteritas cognoscet|tuas laudes excipiet ac tuebitur omnis posteritas| de te posteritas omnis & audiet& loquetur| immortalitatis præmia consequeris | non simul cum corpore nomen tuum mors extinguet | delebit| auferet.

Si tua scripta perficies|conficies|absolues,nomen tuum immortalitati commendabis| immortalitati donabis|ab interitu vindicabis|in hominum memoria retinebis|æterna laude illustrabis|decorabis|afficies|ornabis.

Vide Gloriam æternam consequi.

FAMILIARITAS MVTVA.

Ich hab nuhn vtel jahr hero gemeinschafft mit ihn gehabt.

Il y a long temps que i' ay grande familiarité auec luy.

MVltos annos vtor eo familiariter.

Multos annos vtor eo, isq; me vicissim, valde familiariter|eo sic vtor, vt nec familiarius vllo, nec libentius|mihi est nostra familiaritate coniunctius|quotidiana mihi cũ eo consuetudo est|ita mihi familiaris est, vt nihil possit esse cõiunctius|magno mihi familiaritatis vsu coniunctus|obstrictus est|arctissima necessitudine coniuncti sumus|vinculis arctissimæ familiaritatis astricti sumus|alter alteri familiares admodum sumus|mutua est inter nos, eaque summa, familiaritas.

Multos annos magna mihi cum eo familiaritas|sumus mihi cum illo vius|summa mihi cum eo familiaritatis consuetudo intercedit.

Multis abhinc annis amicitia nostra summam ad familiaritatem peruenit.

Vide Occultus animus.

FASTIGIVM DOMVS.

Er ist ins oberste des hauses gestohen.

Il s' en est fuy au plus haut de la maison.

EFfugit ad ædium summa.

Fuga se abripuit ad summas ædes.

Abdidit se in summas ædes.

Fuga se contulit in summas ædes.

Fuga petiuit summas ædes.

Fuga enasit ad fastigium domus|ad culmen domus|ad superiores|excelsiores|sublimiores ædium partes.

FELIX. FELICITAS.

Niemand ist allzeit glückhafftig.

Il n' y a personne, qui soit tousiours heureux.

NEmo fortuna vtitur perpetuò bona,

Nemini res ad voluntatem semper fluunt.

Nemo est cui prospere omnia succedant | cui nihil contra voluntatem eueniat | cui nullum accidat infortunium | cui secunda sint omnia | cui optata omnia contingant.

Quis est qui nihil in vita mali videat?

Quis est, qui nihil sustineat incommodi | qui nullam ferat calamitatem | cuius sit perpetua felicitas, nullis interrupta malis?

Du bist der glücklichster Man in der welt.

Tu es le plus heureux du monde.

TVas fortunas nemo superat.

Ea fortuna vteris, quæ potest esse maxima.

Tam beatus es, quam qui maxime.

Ita beatus es, vt nemo magis.

Iis, vel ornamentis, vel præsidiis redundas, quibus maiora esse nulla possunt.

Nihil ad felicitatem tibi deest.

Nemo est te potior ab iis rebus, in quibus sita felicitas est.

Prospere tecum sic agitur. vt inuidere nemini possis.

Felicitate conferri tecum fortasse multi, præferri | anteferri | præponi | anteponi tibi certe nemo potest.

Æquas omnium fortunas.

Rebus omnibus affluis.

Non est quod quidquam desideres.

Nihil non optabile consecutus es.

Ea possides quæ qui possidet, fortunam accusare nullo pacto possit | nullius fortunam sibi exoptare debeat.

Ea possides ac tenes, quæ beatam vitam efficiat | quæ sunt in vita expetenda.

Optimus est rerum tuarum status.

Animi & fortunæ bona sic in te sunt, vt in nullo magis.

Tibi satis est vel ingenij vel fortunæ ad bene beateque viuendum.

Wenn es dir wol gehet/ so hastu freund mit hauffen: aber wenn es dir vbel gehet/so verlassen sie dich alle.

Si la fortune t' est fauorable, tu auras des amis à foison, que si au contraire elle te tourne le dos, tute verras abandonné de tous.

SI commodè tecum agetur, amicorum copia florebis: sin malè, omnes à te discedent.

Si tibi fortuna suffragabitur | fauebit| facilis erit|si fortuna facilem se tibi ac benignam præbebit|si tibi optime cum fortuna cõueniet|si fortuna vteris prospera|secunda|facili|benigna|si tibi erit optime | si tranquillus erit rerum tuarum status | si commodis abundabis, amicorum multitudinem non desiderabis: sin agis infeliciter|si tuis commodis atque optatis aduersabitur fortuna|si inimicam fortunam experieris|si tuis optatis fortuna non respondebit| si male tibi cum fortuna conueniet| si incommode tibi erit | si percussus fortunæ viiacebis|languebis|si iacebit fortuna tua| si iacebunt res tuæ| si aliqua reprimet & vrgebit difficultas|si fortuna vteris infesta|infensâ|iniqua|aduersâ|difficili|dura|acerbâ|parum prospera|parũ secunda| parum facili|parum benigna, tum amicos requires| tum amicorum inopia laborabis|tum omnes te destituent|deserent| tum omnes à te discisent|recedent.

In prospera|secunda|commoda| optima fortuna| florentibus|optimis |prosperis rebus tuis, amicorum copia florebis. si vero casus aliquis rerum tuarum tranquillitatem perturbabit, amicos tum requires.

Vide Diues. Incolumis. Iurare Successus optimus

FESSVS DE VIA.

Jch bin müde von reysen.

Ie suis las de cheminer.

FEssus sum de via.

Defessus| lassus| defatigatus|lassatus sum de via.

Vide Aegrotare ex itineris labore.

FI-

FIDELIS. FIDES.

Ein gutter Knecht muß getrew vnd still sein.

En vn bon seruiteur sont requis loyauté & silence.

FAmulus probus ac frugi, tacitus ac fidelis debet esse.

Hæ potissimum virtutes infamulo frugi requiruntur, fides & taciturnitas.

Famulus probus ac frugi fide officioque singulari semper esse debet.

Oportet vt famulus non sit ambigua fide|non fluxa|non leui, sed optima & præstantissima|sed nota & explorata.

Oportet vt famulus sit fidei plenus|fidem seruet|colat|is sit, cui omnia credi possunt.

FIDEM CAVTE HABERE.

Ich befinde es nit bös, dz du dich der Kauffmanschafft begeben hast: aber ich rahte dir das du nit zu viel auff die fortun vertrawest.

Ie ne trouue pas mauuais, que tute sois adonné à la marchandise: mais ie te conseille, de ne te fier à la fortune.

NOn improbo, quod ad mercaturam exercendam te contuleris: tetamen hortor, spem in fortuna nullam reponas.

Non displicet mihi tuum consilium, quod ad negotia gerenda | administranda | quod ad negotiandum te contuleris: tamen tibi suadeo, ne fortunæ fidem habeas|ne fortunæ credas|confidas|ne te fortunæ credas|committas|tribuas|ne te fortunę potestati committas|ne multum in fortuna ponas|vt à fortuna caueas|vt cautè agas cum fortuna|minimum tibi de fortuna pollicearis|spem nullam in fortuna constituas|ne fidam|stabilem|firmam|constantem|certam fortunam ducas,

Non reprehendo, quod ad mercaturæ studium te adiunxeris: tamen auctor tibi sum, vt fortunæ instabilitatem|leuitatem|inconstantiam|varietatem | mutationem|varios casus|vicissitudinem pertimescas|extimescas,

FIDES NEMINI HABENDA.

Man muß sich auff niemand gentzlich verlassen.
Il ne faut fier entierement à personne.

NEmini, vel summa necessitudine coniuncto habenda fides est.

Nusquam tuta fides.

Cauendum est ne cuiusquam fidei credamus | nos committamus | res nostras commendemus.

Caut onis eti | sapientiæ est | consilii est, neminiſe credere | committere | nemini plane confidere | nullius in fide omnia statuere | ponere | collocare.

Welcher ists / darauff du dein vertrawen möchtest setzen?
Qui est celuy, sur la foy duquel tu puisses appuyer.

QVis est, cuius fide niti tuto possis?

Quis est, quem tibi fidum præstare possis?

Quis est, cuius incerta | dubia | infirma | fluxa fides non sit?

Vide Probus. Probitas rara auis.

FINEM IMPONERE.

Es mangelt nicht viel / oder die sach ist zum ende.
Peu s'en faut, que la chose ne soit finie.

PArum abest, quin res ad exitum peruenerit.

Sublata res tota non est, magna tamen ex parte profligata.

Eo res processit, vt ab exitu non longe abfuerit | vt ad exitum pene peruenerit | vt exitum pene attigerit.

Man hat lang in dieser sachen gehandlet / ist aber noch nit zum end außgeführt.
On a long temps traicté de ceſt affaire, mais on n'en a pas encore veu l'issue.

DIu actum est, ad exitum tamen res non venit.

Diu deliberatum | consultatum est, tamen perfecta | confecta | absoluta | profligata res non est | ad finem perducta res non est | exitum res non habuit | ad exitum perducta res nō est | deliberationem consecuta res non est.

Vide Bellum absoluere.

FINEM PRINCIPIO SIMILEM assequi.

Ich kan nicht sehen ob das end dieser sachen/ dem anfang wirt gleich sein.

Ie ne puis voir si la fin de ceste affaire respondra au commencement.

QVem sit exitum res habitura, similemne an dissimilem principio, suspicari non possum.

Vtrum res eum finem, qui principio respondeat | qui à principio non dissentiat | discrepet, habitura sit, ignoro.

Futurum, ne sit, vt extrema primis respondeant, contentiant | similia sint | vt extrema cum primis contexantur | coniungantur, non dispicio.

FORTIS ADVERSVS FORTVNAM.

Die fortun bestreitet mich gar hefftig/ desto weniger nicht widersetze ich mich gegen alle zufälle/ welchen dz menschlich leben vnderworffen ist.

La fortune me fait vne fort guerre, ie resiste neantmoins fort à tous accidens, auxquels est subiecte la vie de l'homme.

GRauiter me oppugnat fortuna: ego tamen ad omnes casus, quibus humana vita exposita est, fortis sum.

Vehementer | acriter me vexat | vrget | premit fortuna: ego tamen ad humana omnia fortis sum | ad omnes casus, qui humanæ vitæ impendent | quibus humana vita subiecta est | proposita est | patet, fortis sum | contra fortunam paratus | firmus | armatus | validus sum | firmissimis conscientiæ præsidiis munitus sum | res humanas præclarè contemno | negligo | despicio | aspernor | minimum laboro de rebus humanis | susq; deque res humanas facio | humanis casib. animi præstantia | virtute | fortitudine resisto | fortunæ conatibus obuiam eo | occurro | obijcio me | oppono me fortiter atque acriter | fretus conscientia, fortunam sperno.

Aduersa|infesta|infensa|iniqua mihi est fortuna: tamen valet|se ipso nititur|sua in se ipso præsidia ponit|à se ipso præsidiũ omne petit animus meus aduersus fortunæ vim|impetum|conatus|iniurias|tela omnia.

Inimica mihi est fortuna: tamẽ mea me cõtra fortunã conscientia fortem facit|confirmat|auget viribus|validiorem reddit|mihi animos|virtutem|vires|robur|fortitudinem|firmitatem addit.

Acerbe exagitat me fortuna: tamen minimum res humanæ me mouent|afficiunt|perturbant.

Vide Magnanimus.

FORTIS EXERCITVS.

Cesaris Heer war nicht so groß vnd mächtig an der zahl als sonst an starcheit.

L'armée de Cæsar n'estoit pas si grande ni puissante en nombre, qu'en vaillance.

GEnere potius quam numero firmũ exercitum habebat Cæsar.

Frequentes admodum Cæsaris copiæ non erant, sed fortitudine præstabant.

Erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat.

Numero exiguus erat Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus.

Non militum copia|frequentia|numero, sed eorũ virtute|robore|fortitudine|animi præstantia|corporis viribus valebat Cæsar.

Vide Bellicosus.

FORTISSIMVS CORPORIS robore.

Ich hab nie keinen starckern Mann gekent/als jhr seyd.

Ie n'ay iamais cogneu homme plus fort que vous.

NEminem cognoui te fortiorem.

Neminem cognoui te validiorem.

Neminem cognoui in quo plus roboris|firmitatis|virium inesset|qui firmior esset à viribus|qui virium firmi-

firmitate præstaret| qui te robore corporis anteiret| qui viribus magis valeret,| cuius esset præstantior fortitudo.

Tam firmus es| tam validus| tam fortis| tam robustus es, quàm qui maximè.

FORTVNA VIRTVTE DESTITVtos vincit.

Welcher mit tugend nit vergesellschafft ist / der gibt den muthwillen/ wenn ihn die fortun bestürmet.

Celuy qui n' est accompaigné de vertu, perd bien tost courage, quand il est combatu de la fortune.

CVi comes virtus non est, is animo facilè cadit, à fortuna percussus.

Ictus fortunæ ferre non potest, qui tectus virtute non est| qui virtute munitus non est| qui se virtutis armis non tuetur.

Sine virtute infirmi sumus| male muniti| aperti sumus aduersus fortunæ vim.

Facilè vincimur à fortuna virtutis præsidio destituti| absente virtute| nisi adsint virtutis opes.

Vide Vita secura.

FORTVNÆ EXPOSITA HOminum vita.

Das leben der menschen ist vnzahlbaren zufällen vnderworffen.

La vie de l' homme est subiecte à vne infinité d' hazards.

INnumeris fortunæ telis proposita est| patet hominum vita.

Impendent| imminent hominum vitę casus plurimi.

Euentus rerum varij singulis propè horis extimescendi.

Quisquis vitam ingreditur| quisquis in hanc lucem prodit| quisquis spiritum è cœlo ducit| quisquis huius lu-

ius lucis vsura fruitur, eum casus innumerabiles manent|ei & quæ velit, & quæ nolit, expectãda multa sunt| eius animus ex vario rerum euentu perpetuò fluctuet, necesse est.

Omnium rerum humanarum vicissitudo est| nulla nobis non timenda| nulla non expectanda| nulla non speranda| non manenda, dum in terris sumus| degimus| manemus| ætatem exigimus.

Dum inter viuos agimus, est vicissitudo| est fortunæ inclementia| est fortunę vis in vtramq; partem.

Quàm vaga volubilisq; fortuna, tam varia commutabilisque vitæ nostræ ratio est.

In casu atq; fortuna, bona corporis, & quæ extra corpus, sita sunt & collocata.

FORTVNÆ VARIETAS propria.

Es iſt nichts vnſtettiger als die fortun.

Il n' y a rien plus variable que la fortune.

NIl tam contrarium constantiæ, quam fortuna.
Fortuna amica varietati, constantiam respuit.
Seiungi non potest fortuna ab inconstantia & varietate.

Propria est fortunæ varietas: quæ cum in humanis rebus dominetur| cui cùm obsequamur| quam cùm vitare nemo possit, omnes eius vicissitudines excipere & experiri compellimur.

Vide Considerare attentius. Fidem cautè habere. Fortunæ exposita hominum vita.

FREQVENTARE LIBENTER maritima loca.

Ich bin gern nahe bey der See.

Ie suis volontiers es lieux prochains de la mer.

MAritima loca cum voluptate frequento.
In maritimis facillime sum.
Iucundè versor in maritimis.
Maritima regione libenter vtor.
In ora maritima versari iucundum est.

Fascor

Pascor maritimæ regionis adspectu.
Meis oculis maritima regione nihil est iucundius.
Miram haurio iucunditatem maritimæ regionis aspectu.
Maritima sedes me capit| oblectat| tenet.

FRIGVS INGENS.

Es ist gar kalt. *Il fast grand froid.*

MAgnum frigus est. Maximè friget.
Maximè alget. Cælum valde friget.
Magna frigoris vis est. Summum est frigus.
Intolerabile frigus est.

FRVI.

Wir können das gůt der fortunen nicht lang geniessen.
Nous ne pouuons pas iouir long temps des biens de fortune.

FOrtunæ bonis non possumus diu frui.
Non possumus ex fortunæ bonis diu fructum capere| percipere.
Fortunæ bonorum non est diuturnus fructus| vsus.

Er besitzet das Gut. *Il possede les biens.*

BOna possidet. Bona tenet.
Fruitur bonis. Est in bonis. Fructus capit.

FVGA. FVGERE.

Nach dem sie ein wenig zeit gestritten hatten/ haben sie die flucht genommen.
Apres auoir combatu quelque temps, ils se sont mis en fuite.

CVm aliquandiu pugnassent, in fugam se coniecerunt.
Cùm aliquandiu pugnassent, in fugam se dederunt| fugam arripuerunt| fuga salutem petiuerunt| fuga sibi con-

consulere cœperunt | fugà distracti sunt | dissipati | dispersi | disiecti | distraxit eos fuga | dissipauit | disiecit.

Vide Fastigium domus.

FVR. FVRARI.

Er ist ein dieb. *C'est un larron.*

FVr est.
Latro | grassator | rapax | trium litterarum homo est.
Rapinis | furtis | latrocinijs viuit.
Furari | rapere | compilare aliena solet.

FVRERE. FVROR.

Er ist vnsinnig worden / vmb daß er sein Proceß verlohren hat.
Il est deuenu fol, pour auoir perdu son proces.

QVia litem perdidit, furere cœpit.
Quia causâ cecidit, ad insaniam | dementiam | amentiâ | furorem redactus est | mente captus est | mentem amisit | mens eum reliquit | defecit | destituit | incidit in insaniæ morbum | prolapsus est in furorem | à seipso discessit | à mente discessit.

Vide Insanus.

FVSTE PERCVTERE.

Er wolte ihn mit dengeln schlagen.
Il le vouloit frapper à coups de bastons.

FVste illum malè multare volebat.
Volebat illum fuste malè accipere | fuste percutere | fustis amaros ictus gustare | sensu percipere | fustis vim & grauitatem sustinere | ferre | pati.
Volebat fustem illi impingere.
Fustis ictum, vel ictus, volebat illum experiri.

G.

GENEROSVS.

Die Edelleut seind vber alle andere gezwungen sich zum studieren zubegeben.

Les gentils hommes sur tous autres sont tenus d' appliquer leurs esprits aux estudes.

QVicunq; honesto loco natus est, ei maior, quàm cæteris, colendi præclara studia necessitas imponitur.

Quicunque claro | non obscuro | summo loco natus est | quicunque claris parentibus natus est | qui ex nobili | honesta familia | clara stirpe ortus est | qui optimæ inter ciues conditionis est, ei maior, quàm cæteris, colendi præclara studia, exercendarumq; laudandarum artium necessitas imponitur.

Ad primarios | honestos | honoratos in primis pertinent bonarum artium studia.

Quem familiæ nobilitas commendat, oportet eum ad liberalium doctrinarum studia | ad studium summæ laudis | ad omnem laudem ac decus eò studiosius incumbere | ad excellentem omnium rerũ cupiditatem eò vehementius incitari.

Habet hoc nobilitas & familiæ splendor, vt vitæ laudabiliter & cum virtute traducendæ non modò occasionem, verùm etiam causam; neq; causam tantùm, sed etiam necessitatem, afferat.

Si quis ex egregia | nobili | præclara | illustri domo natus est, maiore, quam quiuis alius, vrgetur virtutis expetendæ necessitate.

GIGANTES HOMINVM maximi.

Die Rieſen ſeind auß der maſſen groß.

Les geants sont d' vne grandeur excessiue.

MAgnitudinis immensæ sunt gigantes.

Extraordinaria | inusitata | immensa magnitudine sunt gigantes.

Maximi inter cæteros homines feruntur esse gigantes.

Vastissima sunt gigantum corpora.

Horribili magnitudine sunt gigantum corpora.

Non sunt gigantes cum cæteris hominibus corporis magnitudine conferendi.

Nemo

Nemo noſtrûm eſt, qui gigantes magnitudine adæquet | qui gigantum magnitudinem æquet | aſſequatur | qui gigantibus par ſit.

Excellunt gigantes magnitudine inter homines reliquos.

Gigantes magnitudine cæteris hominibus præſtant | antecellunt.

Gigantum magnitudo caret exemplo | extra ordinem eſt | præter naturæ morem eſt | validior eſt, quam mos naturæ ferat.

GLORIÆ CVPIDVS.

Ich weiß wol wie ehrgeitzig du biſt.
Ie cognoy combien tu es conuoiteux de gloire.

QVàm ſis gloriæ cupidus, non ignoro.
Omnes tuos ad laudem impetus noui.

Quàm ſis ad laudem propenſus | inclinatus | quanti ſit apud te laus | quàm labores de laude | quàm vehementer ad laudem incumbas | quàm laudi ſtudeas | quo ſtudio laudem ſequaris | quæ tua ſit laudis cupiditas, præclarè noui | habeo cognitum.

Von deiner jugend auff haſtu die Ehr ſehr geliebet.
Des ton enfance tu as eſté amoureux de gloire.

IAm inde à pueritia gloriæ ſtudio atque amore flagrabas.

Inflammatus ad gloriam à puero fuiſti.

Spectaſti gloriam ante omnes res à primis annis.

A primis annis tibi erat gloria omnium rerum antiquiſſima | tibi gloria in animo erat | tibi gloria in oculis erat | in amoribus erat | in deſiderijs erat.

Vide Arrogans.

GLORIAM ÆTERNAM CONSEQVI.

Das werck das du nuhn thuſt | wird dir einen vnſterblichen namen machen.
Les trauaux que tu endures maintenant, te cauſeront vn renom immortel.

Quos

QVos nunc susscipis labores, ij te apud posteros æterna gloria donabunt.

Quos nunc susscipis labores, ij te apud posteros æterna gloria afficient | illustrabunt | ornabunt | decorabunt | tuum nomen immortalitati commendabunt | ab hominum obliuione & interitu vindicabunt | tui nominis famam in omnia sæcula dissipabunt | tuum nomen posteritati tradent, omnium sermonibus & scriptis exornandum | extollendum | celebrandum | honestandum | tuendum.

Consequeris tuis laboribus, ne qua dies tui nominis famam delere possit | vt omnis de te posteritas loquatur | vt nullæ tuas laudes litteræ taceant | vt nullæ literæ de tuis laudibus conticescant.

Vide Famam æternam consequi. Honorem eximium consequi.

GRADVM HONORIS ASSEQVI.

Du bist zu den hohen ehren kommen/ nach welchem du lang gedrachtet.

Tu as obtenu ce degré d' honneur auquel tu aspirois.

AD eum, quem volebas, gradum euectus fuisti.

Ad eum, quem volebas, gradum ascendisti | conscendisti | peruenisti | euolauisti | peruasisti | promotus fuisti | elatus fuisti.

Eum gradum, ad quem aspirabas, attigisti | pertigisti | adeptus es | assecutus es.

GRATIA ALICVIVS EXCIDERE.

Nicht durch deine/ sonder durch der deinigen schuld hastu die gunst des Volcks verlohren.

Non pas tant par ta faute que par celle des tiens, as tu perdu la bonne grace du peaple.

FActum est non tua, sed tuorum culpa, vt è gratia populi excideris.

Factum est minimè tua, sed tuorum culpa | vitio tuorum, non tuo, contigit | à tuis potius, quàm à te ipso | per tuos potiùs, quàm per teipsum contigit | non

per te

per te, sed per tuos, effectum est | nonà te sed à tuis commissum est | non tuo, sed tuorum merito | iniuria tuorum potius, quàm tua, effectum est, vt populi studium amiseris | vt populi gratiam | beneuolentiam perdideris | vt è studio | è beneuolentia populi excideris | vt populus non amplius tibi faueat | suffragetur | vt populus tui non amplius studiosus sit | vt populus non amplius bene in te sit animatus | vt, qua florebas hominum gratia, eam amitteres | vt esses non vt antea, hominibus gratiosus | vt ea gratia hominum, qua fruebaris antea, prorsus excideres | vt amitteres hominum studia | vt ex animis atque amore hominum effluere | excideres | vt gratiosus apud populum minimè sis | vt carus populo non amplius sis | vt in populi gratia minime sis | vt nullum populi studium teneas | nullam vt populi gratiam obtineas | nullam vt populi beneuolentiam possideas | vt populum tui studiosum | bene in te animatum | tibi amicum iam non habeas | vt fauente | suffragante | benigno | tibi amico | bene erga te animato | tui studioso populo non vtaris | vt ex amore populi effluxeris | vt perierit quod habebas gratiæ.

Studium populi | studium apud populum | gratiam populi non tua, sed tuorum culpa exstinxit | perdidit | afflixit.

Beneuolentiam populi non tua, sed tuorum iniuria omnem apud omnes deleuit | tibi eripuit | ademit | abstulit.

GRATIA EXCELLERE.

Es ist nun eine zeit das die reichsten am angenembsten seyn.

Le temps est venu que les plus riches sont les plus fauorisez.

EA temporum ratio est, vt qui plus opibus valent, magis excellant gratia.

Ea temporum ratio est, vt qui magis ab opibus firmi | parati sunt | vt qui magis instructi copiis sunt, magis excellant gratia | gratiosiores sint.

Conferunt libenter homines sua studia in locupletiores.

Li-

Libenter homines ditioribus | diuitioribus fauent | suffragantur | student | præsto sunt.

GRATIFICARI.

Du lobest mich gar sehr / aber nit das du es recht meyneste oder das ichs verdienet hab / sonder vmb meine gunst zu vberkommen.

Tu me loües si fort, non pas que tu m'en estimes digne, ou que ie l'aye merité, mais seulement pour gaigner ma bonne grace.

TAntas in me laudes confers, non iudicio tuo, meritove adductus meo, sed vt ineas à me gratiam.

Tantis effers me laudibus, non iudicio tuo, meritove adductus meo, sed gratiæ causâ | ad colligendam beneuolentiam | gratiam meam his laudibus aucuparis | das hoc auribus meis | hoc largiris mihi, non veritati, | auribus inseruis | loqueris ad voluntatem.

Non ex animo tantas in me laudes confers, sed eo consilio | id spectans | id secutus, mihi vt gratificeris | sed meum tibi vt amorem hoc artificio | hoc tuo quasi merito adiungas.

Ich suche nicht allein dir / sonder auch deinen freunden freundschafft zu thun.

Ie desire de faire plaisir, non seulement à toy, mais aussi à tes amis.

VOlo non solùm tua, verùm etiam tuorum amicorum causa aliquid agere.

Cupio | studeo aliquid agere quod tibi amicisque tuis gratum sit | quod gratum ac iucundum tibi tuisque accidat | quod tibi tuisque placeat | satis faciat | quod tibi tuisque voluptatem | iucunditatem | lætitiam afferat.

Inire gratiam officijs meis, non à te modò, verum etiam ab amicis tuis, velim.

Gratiam inire & apud te & apud amicos tuos ex aliqua re velim.

Opto rem gratam tibi tuisque facere.

Opto aliquid efficere | nauare | præstare tuâ, tuorumque amicorum causa.

Ad id vnum mea ſtudia conuerto, vt aliquid efficiam, ex quo tu & amicitui voluptatem | iucunditatem | lætitiam capiant | ſumant | hauriant | colligant.

Seruire non ſolùm tibi, ſed etiam amicis tuis, cupio.

Seruire voluntati & commodo non ſolùm tuo, verùm etiam amicorum tuorum, volo.

Tuam, amicorumque tuorum, officijs meis gratiam quæro.

Ich bitte dich / du wölleſt meinen Büchern günſtig ſein allein vmb mir freundſchafft zu beweiſen / ſo fern du es mit dem hertzen nicht thun kanſt.

Ie te prie de fauoriſer à mes liures: ſi tu ne peux de bon cœur, à tout le moins pour me faire plaiſir.

MEis libris velim, ſi minus ex animo potes, gratiæ ſaltem cauſa ſuffragere.

Meis libris, ſi minus iudicij, at gratiæ ſaltem causâ faueas.

Quod obtinere à iudicio fortaſsè non poſſum, impetrem ab amore, vt mea ſcripta probes | commendes | tueâre.

Quod veritati non potes, amori tribue, vt mea ſcripta tuo teſtimonio ſubleues | tua commendatione exornes | honeſtes | in honorem adducas.

Vide Adulari: Oratio blanda.

GVLA. GVLOSVS.

Die werden nit leichtlich geſund / welche nicht achten / wie viel vnd was ſie eſſen.

Ceux la ne recouurent pas facilement leur ſanté, qui ne regardent quoy ni combien ils mangent.

NOn facilè conualeſcunt, quibus neque quantum comedant, neque quid comedant curæ eſt.

Non facile conualeſcunt, qui quod comedunt, neque quantum, neque quale ſit, animaduertunt | quibus omnem in cibis modum | omne iudicium | omnem prorſus rationem gula eripuit | quibus neque modus edendi, neque vlla deligendi cibi ratio eſt | qui & plus appe-

appetuntin mensa, quàm satis est, & ex eo genere, quod obsit.

Die vnmäßigkeit deß essens tödtet viel iunges Volcks.
L'intemperance au manger tue beaucoup de ieanes gens.

MVltos adolescentes perdit immoderata victus ratio.

Multos adolescentes conficit| immatura morte afficit cruditas| crapula| dissoluta victus ratio.

Largiore| vberiore| pleniore cibo vtuntur adolescentes, quàm vt vitæ conducat| quàm vt stomachus digerere| ferre| sustinere possit: id quod sæpe illis immaturæ mortis causam attulit.

H.

HABITARE COLLES.

Die Römische Edelleut wohneten auff den Hügeln der Berge.
Les gentils hommes Romains se tenoyent és collines.

ROmani nobiles colles incolebant.

Romani nobiles colles habitabant| colebant| in collibus domum| domicilium habebant.

Nobilium Romanorum habitatio erat in collibus.

HÆRES. HÆREDITAS.

Cicero ist ein Erb gewesen von viel seiner Freunde.
Ciceron a esté heritier de plusieurs siens amis.

CIcero fuit hæres plurium amicorum suorum.

Multorum Cicero factus| institutus| relictus fuit hæres.

Multorum bonorum Cicero successor fuit.

Multorum bonorum Cicero hæreditatem adeptus est.

Ciceroni contigerunt| venerunt| obuenerunt| obtigerunt multorum bona.

Ciceroni testamento relictæ sunt fortunæ multorum.

Multorum res|multorum hæreditatem | multorum bona adijt|obijt|cepit|tenuit Cicero.

Multorum hæreditate auctus est | hæreditate multorum creuit Cicero.

Multorum bona ad Ciceronem, hæreditate venerunt|peruenerunt.

HONESTVM.

Alles was vns gut dúncket/ist vns nicht erlaubet.

Tout ce qui nous plaist, n' est pas licite.

NOn quidquid liber,licet.

Non quidquid libet,conuenit|decet | conueniens est.

Non par est | non est consentaneum | non est decorum|non ius, neque fas est | non honestum est,quidquid in libidinem cadit.

Vide Inhonestum.

HONORARE. HONORARI.

Ich befinde deinen brauch gar gut/das du ehrliche Leuth lieber ehrest als die reiche.

Ie trouue fort bonne ta maniere de faire, que tu as en honneur les gens vertueux,plustost que les riches.

MIhi probatur mos & consuetudo tua, quòd eos colas, qui virtute potius quàm diuitijs,abundant.

Placet mihi|valdè satisfacit mihi mos & consuetudo tua|laudē tuæ cōsuetudini tribuo, quod eos venereris| obserues|quòd eos in honore habeas|quòd eos honore|obseruantia | studio prosequaris | quod eos honore afficias|obseruantiâ colas | quod ijs honorem habeas| tribuas | præstes, quòd ijs obseruantiam ac studium præstes qui virtute potius, quàm diuitijs excellunt| eminent|valent|qui sunt à virtute paratiores, quàm diuitijs|quos virtus potius quàm diuitiæ commendant| qui virtutem magis quàm fortunam possident.

Man muß die Elteſten ehren.

Il faut

Il faut reuerer ses maieurs.

MAiores reuereri oportet.
Maiores honorare | venerari necesse est.

Oportet vnumquemque erga maiores esse reuerentem | se gerere cum maioribus reuerenter | agere cum maioribus reuerenter.

Debet quiuis maioribus piè reuerentiam, quam merentur, atque obseruantiam præstare | exhibere | deferre.

Maioribus omnis debetur honos | veneratio | reuerentia | obseruantia.

Vide Aliquando. Dedecus. Reuereri.

HONOREM EXIMIVM consequi.

So du verfolgest was du angefangen hast / so wirstu den höchsten stand von der Statt bekommen.

Si tu poursuis comme tu as commencé, tu paruiendras aux plus grands honneurs qui sont en la republique.

SI, vt instituisti, perges, omnia, quæ sunt in Repub. amplissima, consequeris.

Si cursum institutum tenebis | si tuam consuetudinem seruabis | tueberis | si, vt instituisti, perges, præmium feres tuæ virtutis eximios honores | ad summos honores | ad ea quæ summa sunt in republica, tua te virtus efferet | extollet | merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas | aditum tibi ad maximos honores aperies | patefacies | viam strues | munies | honorem in republica nullum frustra petes, multi etiam non petenti vltrò deferentur | optima consequetur fama | hominum existimatio | præmium feres famam.

Vide Famam consequi. Gradum honoris assequi.

HONOREM LÆDERE.

Dieſe ding ſeind wider deine Ehr.

Les choses sont contraires à ton honneur.

HÆc honori tuo aduersantur | dignitati tuæ aduersa sunt.

Hæc tuæ laudi nocent | officiunt | labem inferunt | maculas injiciunt | tenebras offundunt | damno sunt | detrimento sunt | iacturam afferunt.

Hæc lædunt | imminuunt | turpi labe inficiunt | hæc quasi tenebris circumiectis | circumfusis | offusis, obscurant honorem tuum.

Es ist dantchts welchs die klarheit deines namens verfinstern kan.

Il n'y a rien qui puisse obscurcir la clarté de ton nom.

NIhil potest nominis tui splendori officere.

Nihil potest splendorem nominis tui præstringere | tui nominis lumini officere | nomen tuum obscurum reddere | tui nominis splendori tenebras obducere | offundere | tuo nomini lucem eripere | tuo nomini obscuritatem afferre.

Sihe für allen dingen zu/das du deine Ehr nicht verliereſt.

Pren toy garde sur toutes choses, que tu ne faces perte de ton honneur.

HOc vnum cures potissimùm, ne tuæ dignitatis iacturam facias.

Omni industria | omni studio | omnibus viribus contende | labora | conare | incumbe toto pectore | confer huc tuas omnes vires | tua studia | tuam curam | industriam | operam | intende omnes neruos | enitere | elabora quantum in te est | quantum in te situm est | quantum potes | quàm potes maximè | cunctis viribus ac neruis hocage diligenter | hocage quàm diligenter potes | da operam quam potes diligenter | summam | quantam potes, adhibe diligentiam, summumque studium | studio contende quàm licet maximo | quantum potest esse maximum | summo prorsus | hoc vnũ studeas | labores | in primis | præter cæteras res | præcipuè | ante omnia, ne tua dignitas violetur | ne quid aduersi tua dignitas patiatur | ne de tua dignitate detrahatur | ne quod in tua dignitate damnum facias | nequid in honore tuo feras detrimenti | ne qua labes aspergatur | offundatur honori tuo | ne qua labe inficiatur | ne quam labem suscipiat |

ne

ne quam maculam contrahat honor tuus|ne quamexistimatio tua iacturam faciat|patiatur|ne quod ferat detrimentum existimatio tua|ne quam iniuriam accipiat|ne splendor tuæ dignitatis obscuretur|vt nihil vnquam facias, quod contra tuam existimationem esse queat.

Vide Dignitatem violare.

HONORI ALTERIVS fauere.

Wiewol ich dich vnstett befunden hab diefreundschafft zu vnderhalten / wil ich gleichwol deine ehr befördern so viel mir möglich ist.

Combien que ie t'aye cogneu assez inconstant à garder amitié, si est ce que ie ne laisseray pour cela d'auancer ton honneur, tant qu'il me sera possible.

ETsi te in conseruanda amicitia satis leuem cognoui: à me tamen omnia in te ornamenta proficiscentur.

Etsi te in tuenda | colenda amicitia parum constantem | minus firmum cognoui, tamen nullum in te ornando|honestando|colendo locum aut tempus prætermittam|nullum in te ornando studij|officij|obseruantiæ genus prætermittam|fauebo tuæ dignitati|existimationi|honori nullo non loco | nullo non tempore|quibuscunque rebus potero|conferam|referam|intendam ad honorem ac dignitatem tuam omnia mea studia|officia|omnem meam industriam|curam|operam | diligentiam | figam & locabo in tua dignitate omnia mea studia|augebitur|amplificabitur meo studio tua dignitas | accessio tibi dignitatis meo studio fiet| tuæ dignitatis accessiones meo studio consequeris| meum studium honori tuo nullo loco deerit.

Vide Amplificatio dignitatis. Dignitatem incolumem seruare. Dignitatem ante omnia spectare.

HONORIFICE LOQVI DE aliquo.

Wiewol du mir niemals grosse freundschafft bewiesen hast/ so hab ich doch viel guttes von dir gesagt.

Encor que tu nem' ayes iamais fait plaisir, toutes fois i'ay dit de toy, beaucoup de bien.

LIcet non optimè de me sis meritus: honorificè tamen de te sum locutus.

Licet non optimè de me sis meritus: tamen tibi bene dixi|mea fuit in te honorifica oratio|verbum nullum ex ore meo exijt, nisi tua cum laude coniunctum.

Laudaui|extuli|ornaui te|laudes in te contuli|affeci|extuli|ornaui te laudibus|præclara quædam in te contuli; licet immerentem|licet immerito tuo.

Dixi de te, quæ tibi laudem parerent|ijs verbis vsus sum, quæ ad te honestandum valerent|vim haberent: licet immerito tuo.

HONORVM ADITVM INtercludere.

Die armut ist offtmals ein vrsach/ das man zu keiner ehren kommen kan.

La pauurete souuentes fois a esté cause que l'on n'a peu venir en honneur.

SÆpe fecit inopia, ne liceret ad honores peruenire.

Sæpe ex inopia contigit, vt honores consequi non liceret.

Sæpè cõmissum est inopiæ culpâ, ne liceret expeditè progredi|procedere|cursum tenere in honorum via.

Prohibet|summouet|arcet ab honoribus rei familiaris inopia.

Impedimento egestas est, quò minùs ad ea, quæ sunt in ciuitate amplissima, liceat peruenire.

Aditum ad honores intercludit rei domesticæ difficultas.

Adi-

Aditum ad honores intercludunt rei familiaris angustiæ|domesticæ difficultates.

Euntibus ad honores magnas difficultates obiicit|magna impedimenta opponit|viam obstruit|obuiamit|occurrit inopia.

Imparatis à re domestica honores obtinere non facile est|multi negotij|magni operis est.

Honorum cursum moratur|honorum viam impedit|interrumpit egestas.

Egentibus non facilis|non expeditus est honorum cursus.

Repulsam vt plurimum pauperes ferunt | accipiunt.

Non patent honores inopiæ.

HORTARI.

Vermahnet mich nicht vmb solches zuthun.

Ne m' exhorte pas à faire cela.

NOli me hortari vt hoc faciam.

Ne mihi sis auctor huius consilij.

Ne me rationibus ad hoc impellas.

Noli me cohortari|mihi suadere noli|ne cohortatione vtaris|ne cohortationem suscipias vt hoc faciam.

HORTARI AD LITERAS.

Die Eltern sollen ihre Kinder treiben zu solchen künsten/welche allzeit bey dem Menschen bleiben.

Les parens doiuent exhorter leurs enfans aux arts & sciences, lesquelles accompagnent l' homme toute sa vie.

IMpellere filios parentes debent eas ad artes, quarum est æterna possessio.

Incitare filios parentes debẽt ad eas artes | consilio|rationibus|argumentis adducere filios parentes debẽt ad eas artes | laudare filiis parentes debent eas artes|ostendere filijs parentes debent earum artium fructum|hortatores esse filiis ad eas artes parentes debent|id consilij dare | ita consulere filiis parentes debent, vt eas artes complectantur | auctores filijs pa-

rentes esse debent, vt ad eas artes | ad earum artium studia sese conferant| applicent | animum adiungant| toto animo incũbant, quarum possessio vitam æquat| quarum est æterna possessio | quarũ nobis fructum vna mors adimit.

Ea demum est apud filios egregia parentum cohortatio, qua impelluntur ad eas disciplinas, quarum vsus interitu vitæ, nulla re præterea, terminatur.

Decet parentes illos, qui liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facile| nullo negotio| arbitratu suo tum largitur, tum eripit fortuna; verùm ad eas artes, quarum vitæ par vsus & possessio est.

HOSPES. HOSPITIO ACCIpere aliquem.

Dein Verwanter hat mich gar freundlich geherberget.
Ton allié m' a logé fort courtoisement.

HVmanissimè tuus affinis me excepit.
Humanissime tuus affinis me tenuit hospitio| suis me ædibus excepit.
Humanus mihi hospes fuit affinis tuus.
Affini tuo humano hospite vsus sum.(sum.
Affinem tuum humanum hospitem expertus.
Hospitio affinis tui vsus sum.
Hospitium affinis tui expertus sum.
Affinis tuus apud se diuerti me voluit.

Ich bitte dich du wöllest mich befürdern mit deiner Kammer
Ie te prie de m' accommoder de ta chambre.

VElim mihi accommodes de tuo cubiculo.
Velim mihi commodes de tuo cubiculo.
Si mihi cubiculum concesseris, meo commodo consules.
Sine me vti tuo cubiculo.
Licebit mihi cubiculo à te concesso tuo beneficio| tua humanitate ac liberalitate frui.

HV-

HVMANIORES ARTES COLERE.

Von deiner jugend auff bistu gar gelehrt gewesen in gutten Littern.

Des ton enfance tu as esté bien sçauant en bonnes lettres.

A pueritia humanioribus apprimè eruditus fuisti.

A teneris annis humaniores disciplinas studiosè amplexus es.

A puero floruisti artibus ijs, quæ ab humanitate nomen acceperunt.

Iam inde à puero disciplinas eas coluisti, quæ humaniores nuncupantur.

Abætatis initio humanitatis studia complexus es.

HVMANITAS. HVMANISSIMVS.

Cesar war vber alle andere tugendē mit solcher geschicklichkeit begabet/ daß jhm niemand gleich war.

Cæsar, oultre plusieurs aultres vertus, estoit doue d' vne courtoisie nonpareille.

CÆsar, præter multas, quibus floruit, virtutes, ea fuit humanitate, vt nihil supra posset.

Vt virtutes, quibus Cæsar enituit, multas omittam, eius humanitatis fuit, vt nemo cum illo conferendus | comparandus | æquandus esset.

Vt virtutes, quæ in Cæsare viguerunt, multas silentio prætream, ea præditus humanitate fuit, vt nemo par illi fuisse videatur.

Humanitate Cesar excelluit | omnibus antecelluit | præstitit | omnes vicit.

Nihil Cæsare humanius.

Humanitatem Cæsar ita coluit, vt nemo magis.

Cesare nemo fuit ad humanitatem propensior.

Cæsar proprio quodam naturæ munere factus ad liberalitatem videbatur.

Singularem in exercenda liberalitate & præcipua quadam laude dignum iure Cæsarem dixeris.

Laudem liberalitatis præter cæteros Cæsar tulit.

Laus liberalitatis vni maximè Cæsari debetur.

Qui sit Cæsari humanitate præferēdus|quī plus Cæsare habeat|possideat|ostendat humanitatis|in quo plus quàm in Cæsare, humanitatis sit|resideat| Cæsare qui magis ad humanitatem propendeat|qui humanitatis laude sit Cæsare præstantior|qui præstaret|antecelleret humanitate Cæsari, neminem reperiri posse puto|neminem adhuc agnouimus.

Nemo Cæsarem humanitate vincere potuit.

Nemo vnquam Cæsare humanitate magis abundauit.

Nemo fuit Cæsare humaniore sensu.

Vide Liberalissimus.

HVMANITAS HOMINEM decet maxime.

Vnder allen tugenden stehet den Menschen kein besser ann dann die bescheidtheit.

Il n'y a pas vne entre toutes vertus, qui soit plus propre à l'homme, que l'humanité.

EX omnibus virtutibus nulla est, quæ magis hominem deceat, quam humanitas.

Ex omnibus virtutibus nulla est, quæ magis in hominem conueniat|magis in hominem cadat|magis ad hominem pertineat|homini magis propria sit, quam humanitas.

Vt Hesperus inter sidera, ita inter virtutes præcipuè fulget humanitas.

Tum omnes virtutes, tum vna in primis homini colenda humanitas est.

Ita decent hominem virtutes omnes, vt primum sibi locum vendicet humanitas.

Ita colendæ|ita expetendæ|ita diligendę sunt virtutes omnes, vt præter cæteras amplectenda sit humanitas.

Quærendę sunt omnes virtutes, sed humanitati dāda in primis opera est.

Inter omnes virtutes vna maximè lucet|eminet|excellit humanitas.

HVMANITATE ADDVCI, non præmijs.

Keine hoffnung einiges nutzes oder entgeltnuß hat dich hierzu getrieben/ sonder deine belebtheit.

Ce n'est par l'esperance d'aucune recompense qui t'a pouſſé a ceci, mais ton humanité.

NOn te ad hanc rem vtilitatis aut præmij spes, sed humanitas impulit.

Non te ad hanc rem vtilitatis aut præmii spes, sed benignitas | naturæ facilitas adduxit | impulit.

Agis hoc non præmij spe commotus, sed humanitate adductus | benignitate impulsus | studio liberalitatis incitatus.

Dediſti hoc humanitati tuæ, non præmijs.

Debet hoc humanitati tuæ acceptum referri.

Ad hoc te incitauit naturæ tuæ, ad humanitatem | ad benignitatem propensio.

In hoc agnosco humanitatem tuam.

Fructus hic est humanitatis tuæ.

Mirifica tua eluceſcit vrbanitas.

Vide Beneficium conferre.

HVMANITATIS EXPERS.

Jn ihm iſt gar keine geſchicklichkeit.

Il n'y a en luy aucune courtoiſie.

OMnis officij & humanitatis expers est.

Longè abest ab officio & humanitate.

Prorsus humanitatem ignorat.

Ab humanitate remotiſſimus est.

Nihil poſſidet humanitatis.

Minimè omnium humanitatem colit | diligit | exercet.

Vide Illiberalis.

HVMILIS ESSE DEBET Chriſtianus.

Ein Chriſten Menſch muß demütig ſein.

Le Chreſtien doit eſtre humble.

DEcet virum Christianum esse humilem atque demissum.

Esse humili atque demisso animo| non elatum neque contumacem esse | non esse arrogantem| modestiam adhibere| non multum sibi deferre| tribuere | arrogare| ab arrogantiæ crimine longe abesse| fastu omni& insolentia vacare decet Christianum virum.

HVMILITAS NIMIA.

Ich hab in jhm grosse kleinmütigkeit befunden.
I'ay cogneu en luy vne trop grande vilité de cœur.

SVmmam in eo animi humilitatem cognoui.
Summam in eo animi demissionem | abiectionem| infirmitatem| imbecillitatem| tenuitatem cognoui.
Summas animi angustias in eo expertus sum.
Hominem esse vidi exigui admodum animi | animi demissi| abiecti| humillimi| imbecilli| perangusti| in primis pusilli.
Hominem esse vidi nihil altum suspicientem | nihil spectantem in laude positum| nullius laudis cupiditate flagrantem | auersum ab omni gloriæ studio| in humiles| plane sordidas cogitationes deiectum| tanquam humi serpentem.

Du ernidrigst dich zu sehr vnder deines gleichen.
Tu t' abbaisses trop a l' endroit de tes semblables.

TV summisse agis cum tuis æqualibus, plus quàm deceat.
Æqualibus tuis præter existimationis tuæ dignitatem| tuæ non parcens existimationi, obsequium præstas| morem geris.
Præter omne decorum| plus quam par est| omni decoro neglecto | nulla decori ratione habita | contra dignitatem tuam | nihil dignitati consulens tuæ | præter omnem modum te subiicis | submittis tuis æqualibus| te deprimis | deiicis| humilem præbes| abiectum reddis apud tuos æquales.
Tibi nihil, æqualibus multum defers.

Et-

Etsi te das tuis æqualibus; non sunt tamen præponendi.

Etsi te das iis, qui tuæ sunt conditionis | qui ex eadem sunt classe | qui eiusdem sunt ordinis | qui eundem ac tu, dignitatis gradum obtinent | qui tibi nulla re inferiores sunt: non sunt tamen præponendi.

Vide Abiectus.

HYEMS TRISTIS.

Diß ist ein heßlicher trüber Winter.

Voici vn mal plaisant & triste hyuer.

TEterrima est ac fœdissima hyems.
Hyeme vtimur iniucunda ac tristi.
Hyemem habemus perodiosam.
Nihil hac hyeme fœdius, nihil horribilius.

Vide Frigus ingens.

I.

IGNAVVS. IGNAVIA.

Ein iegliches ist hie mit faulheit beladen.

Vn chacun est ici faisi de par esse.

HIc omnes pigritiæ morbo laborant.
Omnes languent. Omnes torpent.
Omnes frigent Hic omnia iacent.
Omnes ignauiæ labe infecti sunt.
Hic veternus omnes occupauit.
Hic nemo est, in quo diligentiam non requiras | in quo diligentiam inuenias.

Vide Oeconomus. Diligentiam exiguam ponere.

IGNAVIÆ NOMINE ACCVSARE.

Man sagt das dieses durch seine faulheit geschehen wat.

L'on attribuoit la cause de cela à sa paresse.

CAusam huiusce facti in ignauiam conferebant.
Commissum hoc ex ignauia homines interpretabantur.
Referebant hoc ad ignauiam | inertiam | desidiam | languorem.

Hoc

Hoc asscribebant ignauiæ.
Hoc ignauiæ assignabant.
Hoc ignaui esse hominis aiebant.
In hoc omnibus negligentiæ nomine suspectus erat.
Hoc illi tribuebatur ignauiæ.

IGNOBILIS.

Die tugend hat viel Volcks von geringem stand zu hohen ehren bracht.

La vertu a esleué en honneur beaucoup de gens de basse condition.

MVltos infimæ conditionis extulit atque illustrauit virtus.

Multis humillimæ sortis|obscuri loci|nulla parentum aut maiorum laude commẽdatos | obscuro loco natos|ignobili|obscuro|infimo genere editos extulit atque illustrauit virtus.

Multos generis humilitate iacentes virtus erexit.

Nobilitantur atque honestantur virtute multi genere ignobiles & obscuri.

IGNORARE. IGNORANTIA.

Es ist ein grosse schand nicht zu wissen / was sein Vatterland angehet.

C'est vn grand deshonneur, de ne scauoir ce qui concerne sa patrie.

TVrpe in primis est, hospitem esse in ijs rebus quæ ad patriam pertinent.

Turpe inprimis est, in patria peregrinari.

Dedecus est, ea non tenere|ea scientia non comprehendere|ea vsu doctrinaque non percipere, in quibus patriæ res agitur.

Es ist kein wunder daß der offtmal irret/welcher der vngeschickte in der Welt ist.

C'est point de merueille, si celuy erre souuent, qui est le plus ignorant du monde.

NOn est cur miremur, si sæpe labitur is, qui est omnium imperitissimus.

Non

Non est cur miremur, si sæpè labitur is, qui est omnium maximè rudis, maximè insciens, cuius ignorantia, insciti a summa est, qui omnes insciti a vincit, cui neminem insciti a parem inuenias, quem omnia latent, qui nihil prorsus nouit, qui omnium rerum ignarus est, qui nihil omnino videt, qui nullâ parte doctrinę tenet.

Vide Prouidere futura. Sperare sine causa.

Occultus animus.

IGNORARE RERVM EVENTVS.

Ich weiß nicht was geschehen sol.

Ie ne sçay pas ce qui pourra aduenir.

Quid euenturum sit ignoro.

Quid casurum sit, quid consequi possit ignoro, non dispicio.

Quid tempus laturum sit, exploratum non habeo.

Latent me quæ nasci possunt.

Futura me fugiunt.

Non assequor ea, non assequor coniecturâ, diuinare non possum, aut mente percipere, ferre, parere, patefacere quæ dies ipsa potest.

Futuri casus aperti mihi non sunt, mihi non patent, me fugiunt, prætereunt, latent.

Vide Coniicere.

ILLIBERALIS.

Ich habe keinen vngeschickter Menschen niemals gesehen.

Ie n'ay iamais veu homme moins courtois.

Neminem, qui tam esset alienus ab humanitate, vnquam vidi.

Neminem qui tam longè ab humanitate abesset, qui tam expers humanitatis esset, in quo minus esset humanitatis, vnquam vidi.

Omnem prorsus humanitatem liberalitatemq; sic ignorat, vt nemo magis.

Minimè omnium de humanitae laborat.

Officium negligit.

Ita nihil agit liberaliter, vt illiberalitatem esse virtutem existimare videatur.

Nulla

Nulla apud eum benignitas est.

Vide Humanitatis expers. Liberalis. Natura parca. Parcus.

ILLVSTRARE.

Das vngleich / so deine feind dir gethan / wird dir deine ehr sehr verklaren.

L'iniure que tes ennemis ont fait à toy, esclaircira grandement ton honneur.

ILlustrabit amplitudinem tuam inimicorum iniuria. Quò magis obscurare atque extinguere tuam dignitatem inimici tui conabuntur, eò plus ad eam splendoris accedet | eò clarius elucebit | eò patebit illustrius | eò fiet clarior atque illustrior.

Es siehet einem grossen Redener zu / die schlechte sachen zu verheben.

C'est à faire à vn grand Orateur, d'aggrandir les choses petites.

MAgni Oratoris est, efferre ea, quæ iacere videntur. Magni Oratoris est, excitare atque erigere ea, quæ iacere videntur | humilia tollere | obscuris dare lucem | obscuris splendorem afferre | obscura illustrare.

Vide Ornare.

IMITARI ALIQVEM.

Vnder deinen Voráltern hastu leut gnug / denen du mögest nachfolgen.

Il y en assez entre tes predecesseurs, lesquels tu puisses imiter.

NOn deest ex tuis maioribus, quem imitere. Non deest ex tuis maioribus, quem sequare | cuius teras vestigia | cuius vestigia sequaris | cuius vestigiis inhæreas | insistas | à quo tibi exemplum habeas | capias | sumas | quem tibi exemplar proponas | cuius exemplo viuas | cuius exemplum sequare | qui tibi exemplo sit |

cu-

cuius ad imitationem viuas | cuius sis imitator | discipulus | quem auctorem habeas.

Habes domestica exempla | domi habes, vnde discas.

Vide Ducem sequi aliquem. Magni pendere.

IMMODESTVS. IMMODESTIA.

Er ist ins Königs hoff nicht wol empfangen gewesen / seiner vngeschicktheit halben.

Il n' a pas esté receu à la court du Roy, à cause de son immodestie.

LOcum in aula regia non habuit, ob immodestiam.

Locum in aula regia non habuit, ob impudentiam | temeritatem | imprudentiam | immoderatam vitæ rationem.

In aula regia locus ei non fuit, quia parum modestus est | non satis modestè viuit | modestia | modo | ratione non vtitur | modestiam ignorat | longe abest à modestia | parum modestis est moribus | de modestia nihil laborat | nullum illi modestiæ studium est | expers est modestiæ | iudicii | prudentiæ | rationis | temerè agit | imprudenter | sine ratione | sine modo agit | immoderatè | immodicè | inconsideratè | inconsultè | prorsus sine consilio agit | inconsultus est | imprudens | temerarius | inconsideratus | immoderatus | immodestus | immodicus.

Vide Coercere. Impudens.

IMMVNIS.

Durch seine Tugend hat er erlangt / daß er frey ist von aller Schatzung.

Il a obtenu immunité de tailles & gabelles par sa vertu.

VIrtute sua consecutus est, nihil vt publicè penderet.

Virtute sua consecutus est, fructum vt nullum publicè penderet | vt vectigalis nō esset | vt esset immunis | vt ex eorum numero, qui publice aliquid pendunt, exime-

eximeretur | nihil vt publicè solueret | vt esset expers eorum onerum, quæ publicè imponuntur | vt nullam pecuniam in commune ferret | vt publicis oneribus vacaret | tributarius vt non esset | tributum vt nullum conferret.

Vide Vectigalis.

IMPATIENS.

Du bist gar vngedultig.
Tu es fort impatient.

VAldè es impatiens.
Nihil pati | ferre | sufferre | tolerare potes.
Nihil fers patienter | toleranter | placidè | æquo animo | moderatè | tranquillè | sedatè.
Impotens es. Impotenti es animo.
Stomachatis facilè.

IMPEDIRE. IMPEDIRI. IMpedimentum.

Der Bürgerliche zanck were viel gröſſer worden / wenn der Raht den nicht geſtillet hette.
La diſſenſion ciuile fuſt allée plus auant, ſi le Senat ne l'euſt aſſoupie.

LOngè grauior esset facta ciuilis discordia, nisi Senatus eam compressisset.
Longius etiam ciuilis discordia manasset | processisset | progressa esset, nisi Senatus eam repressisset | retudisset | ei occurrisset | ei obuiam iuisset | ei impedimenta obiecisset | ei impedimento fuisset.

Ich ſorg ich hab deine ſachen verhindert.
Ie crain d'auoir interrompu tes affaires.

TImeo ne tua negotia disturbauerim.
Timeo ne tua negotia interruperim | impediuerim | interturbauerim | ne tuis rebus aliquid moræ | aliquid impedimenti attulerim | ne tibi molestus fuerim | ne tibi molestiam exhibuerim | ne me tibi intempestiuè obtulerim.

Ich

Ich wil deine sachen nicht verhindern.
Ie ne veux point troubler tes affaires.

NOlo tuas occupationes interpellare.
Nolo tibi iam occupato molestus esse | molestiam exhibere|obstrepere.
Nolo tuorum negotiorum cursum impedire.
Nolo auocare te à tuis negotijs | curis|occupationibus.

Das vielfältige besuchen meiner freund/thue mir solche verhindernus/das sie mich dardurch vom studieren abziehen.
Les frequentes visitations de mes amis me donnent tant d'empeschement, qu'elles me destournent de tout des estudes.

CRebræ amicorum salutationes me interpellant, vt prorsus me à studijs abducant.
Crebræ amicorum salutationes ita me interpellant, vt prorsus me à studijs auocent| abstrahant| abripiant| auellant|amoueant.
Omnem prorsus colendi studia facultatem| potestatem frequentes amicorum salutationes eripiunt.
Frequentes amicorum salutationes nullam mihi studiorum copiam | nullam ad colenda studia| ad tractandas literas vacuam horam|nullum ad colenda studia| ad tractandasliteras liberum tempus relinquunt.
Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me| vtitantium ad me | fit amicorum officio , vt spatij nihil habeam ad animum literis excolendum| ad ingenium studijs exercendum.
Ita sum occupatus | occupationis habeo tantum in excipiendis ijs , qui ad me officij causa adeunt, vt otij nihil supersit ad studia literarum tractanda| vt nullam diei partem arbitratu meo in studijs ponere| ad studia conferre liceat.

Vide Honorum aditum intercludere , Dignitatem consequi. Incommodare alicui. Reprimere.

IMPE-

IMPERARE.

Es iſt zu wünſchen/ vber viel Volcks befelch zu haben.
C'eſt vne choſe ſouhaitable, de commander à beaucoup de gens.

OPtabile eſt, imperium in multos habere.
Optabile eſt, habere multos, quibus liceat imperare| quipareant imperanti| habere multos, quorum opera iure tuo| pro tuo iure| pro poteſtate| tuo arbitratu poſſis vti| multis dominari| multis præeſſe| paratos ad voluntatem| ad imperium| ad nutum habere multos.

Ich verſtehe das du der öberſte Gubernator biſt in der Statt Lyon.
I'entends que tu es ſouuerain Gouuerneur de Lyon.

AVdio te Lugdunum ſummo cum imperio obtinere.
Audio, tuam eſſe ſummam poteſtatem| tuum eſſe ſummum ius in adminiſtrandis Lugduni rebus| præeſſe te Lugduno eo iure, quod ampliſſimum eſſe poteſt| præeſſe te Lugduno ea poteſtate, quæ poteſt eſſe maxima| ita te Lugdunum regere, vt ſummo vtaris imperio| vt liceat tibi quidquid velis.

Ich hab ein ſehr groß befelch gehabt.
I'ay eu des grands gouuernements.

GEſſi maxima imperia.
Ampliſſimo imperio non ſemel vſus ſum.
Curam geſſi rerum maximarum.
Summis rebus præfui.
Sustinui| adminiſtraui maximas res.
Summa mihi commiſſa ſunt imperia.
Summa imperia credita| mandata| tradita mihi ſunt.

Vide Iubere. Imperio priuare.

IMPERATOR.

Der Keiſer gedenckt nicht mehr zu kriegen.
L'Empereur ne penſe plus à faire la guerre.

OMnem cogitationem, omniaque conſilia, mentem prorſus à bellis abduxit Imperator.

Omnem

Omnem cogitationem, omniaque consilia, mentem prorsus à bellis auocauit is, qui nomine Imperatoris insignitur | qui imperatoris titulo decoratur | qui imperatoris eximia dignitate fungitur | qui imperium in omnes habet | cuius imperium est | cui potestas est atque ius imperandi.

Vide Posse omnia.

IMPERIO PRIVARI.

Von der öbersten gewalt bin ich in die aller vnderste dienstbarkeit gefallen.

De tres-haute puissance ie suis tombé en la plus basse seruitude du monde.

A Summo potestatis ad infimum seruitutis locum decidi.

A summo potestatis in infimum seruitutis deiectus | deturbatus | detrusus | depulsus à fortuna sum.

Libertatem seruitute commutaui.

Dominatum, & cum dominatu libertatem perdidi.

Tantum abest vt imperem, vt nec liber sim.

Sedebam in puppi, clauumque tenebam: nunc vix est in sentina locus.

IMPERIVM EVERTERE.

Die fortun kan leichtlich die grosse Herrligkeit in der Welt zu nicht bringen.

La fortune peult facillement aneantir les plus grandes seigneuries du monde.

FAcilè summos hominum principatus fortuna delet.

Euertit fortunæ vis opulentissima regna.

Nulla est potestas tanta, quâ fortunæ potestas non exuperet | quæ fortunæ potestati non cedat | quæ fortunæ viribus frangi non possit.

Paruo negotio summos dominatus fortuna tollit | extinguit | labefacit | euertit.

IMPE-

IMPETVM FACERE.

Wie dich deine feind dapfferer bestreiten / wie du mehr ihren davon hast.

Tant plus tes ennemis te feront la guerre, tant plus d'accroissement receura ton honneur.

QVò erit grauior impetus inimicorum, eo maior ad tuam existimationem fiet accessio.

Quò plus ad te oppugnandum studij conferent inimici tui, eò plus accedet ad tuam laudem | eò clarius tuæ splendor dignitatis elucebit | eò clarior atque honoratior euades | eò tua laus fiet illustrior | eò magis augebitur | amplificabitur | extolletur | illustrabitur honor tuus | eò sublimius tui gloria nominis ascendet | extolletur | efferetur | euehetur.

Quò studiosius euertere te ac tua commoda conabuntur inimici tui | quo acrius ac vehementius in te irrumpent inimici tui | incurrent | irruent | inuadent | impetum facient | impressionem facient | suas vires impendent | suos neruos contendent | sese immittent, eò plus amplitudinis | dignitatis | gloriæ | laudis | existimationis | honoris acquires | obtinebis | assequeris | consequeris | adipiscèris | tibi paries | tibi comparabis.

Vide Aggredi aliquem.

IMPETVM REPRIMERE.

Deine tugend wird die gewalt der bösen Menschen brechen

Ta vertu rembattera la violence des meschans.

IMpetum perditorum hominum tua virtus franget. Impetum perditorum hominum tua virtus reprimet ac retundet.

Hominum improbitatem infringent consilia tua.

Vide Prudentia. Reprimere cupiditatem alicuius.

IMPORTVNVS.

Du bist gar vnuerdräglich vnd mühelig.

Tu es fort importun & facheux.

VAldè es importunus.
Valdè es molestus | odiosus.
Alijs molestiam semper exhibes.
Alijs negotium semper facessis.
Nunquam finis alios quiescere.
Semper alios solicitos habes.
Alijs nunquam otiosis per te licet esse.

Vide Negotium alijs facessere.

IMPRVDENS. IMPRVDENTIA.

Wiewol das Alexander klug vnnd mütig war im streit / so war er gleichwol nicht vorsichtig die grosse gefahr zu meiden.

Combien qu' Alexandre s'aye monstré courageux en bataille, si est ce qu'il auoit faute de conseil pour fuir les perils.

ANimi præstantiam ostendebat in prælijs Alexander: consilium in vitandis periculis ei deerat.

Animi vim | magnitudinem ostendebat in prælijs Alexander: Consilium in vitandis periculis ei deerat.

Consilij non habebat satis Alexander ad vitanda | effugienda | declinanda | cauenda pericula: animo tamen in pugnis excellebat | fortem tamen in pugnis animum gerebat | forti tamen animo pugnas pugnabat | prælia tractabat | rem gerebat in pugnis.

Animum in Alexandro pugnante laudares | animi virtutem in Alexandro laudibus efferres, consilium & prudentiam desiderares | requireres.

Es geschicht offt / das die aller grosmütigste die aller vnvorsichtigste sein.

Il aduient souuentes fois, que les plus vaillants sont les plus mal aduisez.

SÆpè qui magnitudine animi præstant, prudentia minus valent.

Sæpè contingit | euenit | vsu venit | accidit | sæpè fieri videmus | non raro fit | non parum fit | sæpè fit | vt animi magnitudinem comitetur imprudentia | vt in

nonnullis magno animo præditis|animo præstantibus prudentia requiratur|desideretur.

Ich hab befunden das du sehr vnachtsam bist.
Ie t' ay cogneu trop inconsideré.

NImium te inconsideratum cognoui.
Nimium te imprudentem| expertem consilij |inopem consilij|expertem rationis|inopem rationis|auersum à ratione|propensum ad temeritatem|immoderati sensus|præcipitis consilij| nimis in agendo præcipitē| stultum cognoui.

Vide Iuuenis. Sapienter factum.

IMPVDENS. IMPVDENTIA.

Du bist so kün vnd schamloß im begeren.
Tu es trop audacieux & effronté à demander.

AVdax es nimium in petendo.
Nimia petis cum audacia.
Nimium es confidens|fidens|procax|impudens| nihil seruas pudoris|promptus es|non hæres in petendo.
Nihil te pudet|non vereris|non erubescis petere.
Tuæ petitiones omni rubore carent| vacant| absunt| procul sunt ab omni rubore|pudore|verecundia| sunt omnis ruboris expertes.
Tu in petendo nullo rubore suffunderis| musca improbior es | musca impudentior es.

Wenn ich so schamloß were wie du / würd ich jederman ohn zweiffel zu mühelich sein.
Si i' estois si eshonté que toy, ie serois sans doubte facheux à tout le monde.

SI tuam imitarer impudentiam, omnibus sine dubio molestus essem.
Si tuum os haberem, omnib. sine dubio molestus essem.
Si essem æque ac tu | pariter ac tu | similiter ac tu| non secus ac tu | non aliter| ac tu | ita vt tu | vti tu| quem-

quemadmodum tu| ſicuti tu impudẽs|ad impudentiã propenſus| pudoris expers ,ac modeſtia|auerſus à pudore|omnibus ſine dubio moleſtus eſſem.

Vide Immodeſtus. Importunus. Peccare impudenter.

IMPVNITVS. IMPVNITATEM ſcelerum aſſequi.

Er iſt nicht gezüchtiget geweſen.
Il n' a pas eſté chaſtie.

POenam effugit. Elapſus eſt. Impune illi fuit.
Impunitatem eſt aſſecutus.
Pœnam tulit.
Pœnam nullam ſuſtinuit|perpeſſus eſt.
Euaſit ex iudicio. Abſolutus eſt.
Abſolutionem eſt adeptus.

Die Vbelthäter werden offtmals nicht geſtrafft.
Les mal faicteurs ſouuentes fois ne ſont point punis.

SVpplicium de nocentibus ſæpe nullum ſumitur.
Sæpe non animaduertitur in homines nocentes.
Sæpe homines improbi|culpæ|criminum|delictorũ|flagitiorum|ſcelerum affines| criminum labe infecti prorſus atque inquinati|noxij|nocentes|ſontes, iudicio liberantur|iudicum ſententijs|ſupplicio vindicantur|pœna eximuntur|pœnas vitant|euadunt ex iudicio|ſeruantur|expertes omnis culpæ iudicantur| nullius affines culpæ|inſontes| innocentes| nulla infecti culpa|nullo aſtricti ſcelere|nullo contaminati flagitio iudicantur|non puniuntur|non vindicantur|non caſtigantur|merita non coercentur pœna|pœnas non dant| non luunt | non pendunt| debitas pœnas non perſoluunt|debito ſupplicio non multantur|non afficiuntur pœna|pœnas factis|vita | moribus dignas|improbitati debitas non ferunt|non ſuſtinent|non patiuntur| non ſentiunt.

Sæpè fit iudicum culpa| vitio | scelere | improbitate| iniustitia| perfidia, vt homines impuri|perditi|sceleſti| sceleratiſ| flagitioſi| delictorum omnium participes, ſine pœna dimittantur| abſolutionem conſequantur|animaduerſionem effugiant.

Pœna de nocentibus nulla capitur.

Secus ac nocentes digni | meriti ſunt | ſecus ac nocentium vita poſtulat, iudicatur| ſententiæ feruntur.

Ea eſt huiuſce tempeſtatis conditio, vel potiùs ea peruerſitas, vt ij, qui iuſtitiæ præſunt, multa ſæpè, eaq; grauia ſcelera inulta impunitaque dimittant.

Tanta eſt hodierno die auri argentique vis, vt quemlibet cuiuslibet facinoris reum expurgare | quemuis in vincula coniectum abſoluere | vnumquemque in carcere detentum liberare queat.

Vide Punire.

INANIA SEQVI.

Du begibſt dich zu leichtfertigen dingen.
Tu mets ton eſtude à choſes legeres.

REbus leuioribus tuum ſtudium das.
Tibi placent leuitates.
Contemplari | ſequeris | amas inania.
Colis ea, quæ non conſiſtunt | quæ nihil habent firmitudinis | quæ nihil habent grauitatis| nihil ponderis| quæ inania ſunt| quæ leuia| nullius ponderis| infirma| minimè ſolida ſunt.
Amas ea, quæ ſolidum nihil habent.

INANIS HOMO.

Ich hab niemals ſo leichtfertiger Menſch geſehen.
Ie n'ay iamais veu homme plus leger.

LEuiorem vidi neminem.
Vaniorem | inaniorem | dementiorem vidi neminem.
Nihil eſt in eo grauitatis.
Nihil eſt eo inanius. Vento leuior eſt.
Aere inanior eſt. Leuior eſt arundine.

Ventis

Ventis omnibus obnoxius est.

Vide Inconstans.

INCHOARE. INCHOATVM opus relinquere.

Es ist noch so weit/ das du das werck solcst vollendt haben/ alß wenn du es nun erst angefangen hettest.

Tant s' en faut que tu ayes mis à fin l' œuure, que meſme tu ne l' ayes bonnement commencé.

TAntum abest vt opus ad finem perduxeris. vt minimum vltra principia processeris.

Tantum abest vt opus ad finem perduxeris, vt in ipsis penè principijs constiteris| hæseris.

Opus non modo non perfectum| confectum| absolutum| ad vnguem factum, sed inchoatum, ac rude reliquisti.

Tantum abes à perfectione operis, vt principia vix appareant.

Vix opus instituisti| aggressus es| vix operis initium fecisti: à fine autem longe distas.

Rem tu quidem habes institutam, sed perpolitio requiritur.

Instituta res est. non perpolita

Operis tu quidem fundamenta iecisti, fastigium adhuc nullum videmus| extat.

Vide Susceptam rem abiicere.

INCLINARI NATVRALITER.

Durch viel zeichen bin ich gewar worden / das du auß der naturen geneigt bist zum geitz.

I' ay apperceu par pluſieur ſignes, que tu es de ta nature enclin à l' auarice.

MVltis argumentis inclinatum ac natura propensum te ad turpissimum & execrabile vitium auaritiæ iudicaui.

Quod multis argumentis potuerim conijcere| colligere| intelligere| suspicari, ad auaritiæ vitium natura propendes| tua te ad auaritiam natura ducit| auaritiæ studiosus es hortante natura| naturali quodam studio

ad auaritiam inclinas | sequeris auaritiam naturali quadam naturæ inductione.

INCOLVMIS. INCOLVMITAS rerum.

Deine sachen seyn in sich noch gantz.
Tes affaires sont encor en leur entier.

INcolumes tibi sunt adhuc res tuæ.
Integræ | saluæ tibi sunt adhuc res tuæ.
Salua sunt apud te omnia.
Nihil dum perdidisti.
Status idem est, qui antea rerum tuarum.
Eodem loci sunt, quo antea, fortunæ tuæ.
Nihil detractum est de rebus tuis | de fortunis tuis.
Nullam res, aut fortunæ tuæ iacturam fecere.
Nullam res aut fortunæ tuæ damnum tulere | detrimentum passæ sunt.
Nihil aduersi res tuæ subierunt.
Nullam partem desideras fortunarum tuarum.
Nihil tibi eripuit | abstulit | ademit | detraxit | auertit fortuna.
Incolumitatem obtinent res | rationes | fortunæ tuæ.
Bene est rebus tuis.
Dir ist nichts gegen deinen danck geschehen.
Il ne t' est rien oduenu contre ton gré.
NIhil præter voluntatem tibi accidit
Nihil secus | nihil contra quam velis, tibi accidit.

Vide Saluare.

INCOLVMITAS REIPVBL.

Da die sachen der Gemeinden wol giengen / wareſtu gar mild / nu bistu zu karg vmb kosten anzuwenden.
Lors que les affaires publiques alloyent bien, tu estois liberal: maintenant tu es chiche à despendre.
DVm Reipub salus erat integra, liberaliter agebas: nunc in faciendo sumptu parcus es, & illiberalis.

Saluis

Saluis rebus | rebus nondum perditis | cum salui eramus | ante publica mala | incolumi | stante | vigente Repub. | cum Resp. suum ius obtineret | posset | cùm Respub. sui iuris esset | cum suo iure vteretur Respub | cùm optimus esset Reipub statu | ante casum Reipub | antequam Resp. concideret | occideret | periret, liberalitatem colebas | exercebas | liberalitate vtebaris | eos, quibuscum tibi res esset, liberaliter tractabas: nunc iatis moderatè, vel angustè potius impensam facis | nunc in omni re frugaliter | parcè | tenuiter | restrictè | infra modum potius, quàm supra modum sumptum facis | nunc tuos sumptus nimis ad frugalitatem reuocas | nimis accuratè frugalitatis regulâ metiris.

INCOMMODARE ALICVI.

Kan ich dir keinen nutz thun / so will ich dir auch keinen schaden thun.

Si ie ne te puis en rien proufiter, ie ne te veux point incommoder.

SI tibi vtilis esse non possum, incommodare tibi nolo.

Si tibi vtilis esse non possum, nolo incommodo tibi esse | incommodo te afficere | incommodum tibi afferre | parere | præbere.

So viel mich anlangt / bin ich zu frieden / so fern es dir ohn schaden geschicht.

Quant à moy, i'en suis content, pourueu que cela se face sans ton incommodité.

QVod ad me attinet facilè patior, modo sine tuo incommodo fiat.

Quod ad me attinet, facilè patior, modò ita facias, ne tibi incommodes | ne incommodo tibi sis | ne incommodo tibi sit | ne contra tuum commodum sit | ne tuo commodo aduersetur.

Id ego concedam, quod absque incommodo tuo facere possis | quod commode facere possis | quod sine molestia tua fiat.

Vide Affligere. Impedire.

INCONSTANS. INCONSTANTIA.

Die Fraw iſt von natur vnſteth.
La femme eſt de ſa nature inconſtante.

MVlier natura inſtabilis eſt.
Mulier natura infirma | mobilis eſt | natura inconſtans eſt | nunquam eadem eſt | non ſibi conſtat | mutatur | lemor foliis eſt.

Ich verwundere mich/das dein gemüth ſo verändert iſt.
Ie m' eſmerueille de ce que ton cœur eſt ſi changé.

MIror quod tantus animi tui motus factus ſit.
Non ita flexibilem eſſe voluntatem tuam putatem.

Ich för chte nit/das man mich für vnſteth wirt halten/ſo ich einem vndanckbarn Menſchen keine newe wolthaten erzeigen wil.
Ie ne crains point d' eſtre reputé inconſtant, ſi ie n' ay voulu faire derechef plaiſir à vn homme ſi ingrat & meſcognoiſſant.

NOn puto mihi famam inconſtantiæ pertimeſcendam, ſi tam ingratum hominem, tam immemorē officii proſequi nouis officiis nolui.
Non vereor ne quis mihi tribuat | aſcribat | aſſignet inconſtantiæ | euitati | ne quis in me inconſtantis animi | leuis | mobilis | inſtabilis | parum firmi animi vitium conferat | ne quis mihi notam inurat inconſtantię | ne inconſtantiæ nomine male audiam | ſuſpectus ſim | ne accuſer quaſi parum in officio cōſtans | ne accuſet quaſi diſceſſerim à priſtina conſu tudine | à me ipſo, ſi tam ingratum hominem | tā immemorem officii, proſequi nouis officiis nolui.

Vide Conſtans. Inanis homo. Sententiam mutare.

INCREDIBILE.

Es iſt nicht gleublich.
Cela n' eſt croyable.

CRe-

CRedibile non est. Incredibile est.
Credendum non est. Non est vt credatur.
Non est vt credi possit.
Non est vt habenda fides videatur.
Fidem superat. Verisimile non est.
Mendacium videtur.
Mendacij speciem habet.
Mendacium præ se fert.
Veritatis imaginem nullam ostendit.
Eiusmodi est, vt fide careat | vt adiungi fides nullæ possit.

Vide Mendacium.

INDIGNVS AMORE.

Dein Sohn ist nicht wirdig daß er wird geliebet.
Ton fils ne merite d'estre aimé.

INdignus est amore ac beneuolentia filius tuus.
Filius tuus indignus est qui ametur | non est qui ametur | nullam virtutem possidet, quæ amorem conciliet | nulla præditus est arte, quæ amorem, &c.

Omnia prorsus animi bona | omnia desiderat ornamenta filius tuus, quibus beneuolentia colligitur | quæ ad colligendam | quærendam | comparandam beneuolentiam faciunt | valent | spectant | apta sunt | accommodata | idonea | appositа sunt.

Nihil est in filio tuo, quod homines ad se amandum alliciat.

Nihil est in filio tuo, quare diligatur.

Nulla arte | scientia | virtute | nulla plane re commendatur filius tuus, vt inire gratiam ab hominibus queat.

Non ita natus | educatus filius tuus, vt adiungere sibi homines aliqua beneuolentia possit.

INDIGNVS BENEFICIO.

Du bist solcher wolthaten nicht wirdig.
Tu n'es digne d'vn tel bien fait.

TAnto merito indignus es.
Non is es, inquem tanta gratia conferatur.

Non ita meritus | non ea tua merita sunt, vt affici tanto beneficio debeas | vt ferre tantum beneficium debeas.

Non is est animus tuus, qui tantam gratiam capiat | qui tantam gratiam comprehendere | complecti | capere | concipere | excipere possit.

Ineptus est animus tuus ad tantam gratiam excipiendam.

Beneficij magnitudo tua merita vincit.

Impar es tanto beneficio.

Vide Mereri.

INDOCTVS.

Er war nicht sehr gelehrt.

Il n' estoit guere scauant en bonnes lettres.

LOngè aberat à perfecta literarum scientia.

Literas planè non nouerat.

Parum in via literarum processerat.

Non admodum literis institutus erat.

Literas à limine salutauerat.

Literas vix attigerat | gustauerat.

Ex abditis literarum fontibus aut nihil, aut parum hauserat.

Literis erat mediocriter | leuiter | vulgariter eruditus.

Haud satis | haud multum literis instructus erat.

Planè | perfectè | absolutè | exquisita quadam ratione | excellenter | egregiè | præclare literatus non erat.

Reconditæ | interiores | exquisitę | singulares | egregiæ in illo literæ non erant, sed vulgares.

Vide Ignorare. Rudis.

INDVMENTVM HISPANIENSE.

Er war auff Spanisch gekleidet.

Il estoit accoustré à l' Espaignole.

HIspanorum more indutus erat.

Hispanensi ornatu indutus erat.

Hispanensi more indutus erat.

Speciem hominum Hispanorum vestitu referebat | præ se ferebat.

Indu-

Indutus erat, vt in Hispania solet, vt Hispaniæ mos & consuetudo fert.

INFAMIA. INFAMIAM FERRE.

Du hast mir schand angethan. *Tu m'as diffamé.*

IGnominia sum à te affectus.
Tuli à te ignominiam.
Ignominiosè sum à te tractatus.
Mihi ignominiam intulisti, attulisti.

Das wirt jhnen mehr schand sein als dir.
Cela leur tournera à plus grand des honneur, qu'à toy.

PLus ipsi subibunt infamiæ, quàm tu.
Plus illi ipsi subibunt dedecoris, quàm tu.
Hoc illis plus afferet infamiæ, quàm tibi.
Plus illi ferent ignominiæ, quàm tu.
Grauior ad eos, quam ad te, redundabit infamia.
Hoc illis vitio magis dabitur, quàm tibi.
Hoc illis vitio potius tribuetur, quàm tibi.
Id maiori illis fraudi, quàm tibi, erit.
Plus illi ferent culpæ, quàm tu.
Culpæ plus in eos, quàm in te, conferetur.

Vide Dedecus. Detrahere. Iniuriam inferre grauissimam. Vituperare.

INFIDELIS. INFIDELITATIS NOMINE SVSPECTVS.

Mann jweiffelt an deiner trew vnd glaub.
L'on se doutera de ta fidelité.

ERit cur de tua fide non bene homines existiment.
Venies in suspicionem infidelitatis, parum bonæ fidei, parum rectæ fidei.
Tua fides in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur.
Suspectus eris nomine infidelitatis.
Causam afferes de tua fide secus existimandi.

Vide Fidem violare.

INGENIVM ADHIBERE.

Stelle dein verſtand ins werck/ damit du den groſſen ſchaden mögeſt erholen.

Employe tout ton eſprit à reparer aucunement ſi grand dommage.

INgenium intende, vt aliquam tam grauis damni ſarciendi rationem ineas.

Ingenium adhibe | ingenium confer huc | ingenium cõfer in hanc vnam curam | intende aciem ingenii tui | acue tuum ingenium, vt quod accepiſti damnum, aliqua re compenſetur.

INGENIVM PRÆSTANTISSIMum. Ingenioſus.

Mich dünckt/ daß du auß der maſſen ein gut verſtandt haſt.

Mon opinion eſt que tu ayes vn ſingulier eſprit.

INgenium in te ſentio eſſe ſummum.

Ingenium in te ſentio eſſe eximium | egregium | non mediocre | nõ vulgare | non quale multis contingit | exquiſitum | rarum | ſingulare | præſtans | acutiſſimum | plane diuinum.

Acutiſſimam eſſe aciem ingenij tui | egregio te à natura inſtructũ ingenio | minime te eſſe hebetem ad id, quod melius ſit, intelligendum, iudico.

Eam eſſe ingenii tui aciem iudico, nihil vt non videas | aſſequaris | facile intelligas | ſcientia comprehendas.

Ingenij tantum in te duco eſſe, quantum poteſt eſſe plurimum.

Ingenium tuum, quod tu partim à natura accepiſti, partim arte limaſti, mirificis te laudibus afficit.

De ingenii tui præſtantia | vi | acie ita ſtatuo, neminẽ anteferri tibi poſſe, paucos admodum conferri.

Præſtare | excellere | florere te ingenio | ingenio te vel omnibus antecellere, vel certè nemini concedere, iudico.

Cum amori, quem inter nos mutuum eſſe intelligo, mul-

multum tribuo, tum de ingenij tui præstantia ita iudico, vt neminem tibi anteponam, comparem paucos.

Vide Solers. Aptus ad omnia.

INGRATVS. INGRATITVDO.

Dir thust mir kein freundschafft/wie ich dir gethan habe.
Tu ne me fais aucun plaisir, en recompense de ceux que ie t' ay fait.

GRatiam non refers. Gratiam non reddis.
Gratiam à te non fero. Ingratum te præbes.
Officium non præstas. Ingratè agis.
Officium in te requiro|desidero.
Meis in te meritis non respondes.
Mea erga te non imitaris officia.
Non soluis id quod debes.
Officia mea tuis officijs non compensas.

Ich hasse den mangel der vnbackbarkeit gar sehr.
Ie haymortellement le vice d' ingratitude.

VItium ingrati animi pessimè odi.
Nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpa.

Nullum hominum genus acerbius odi|peius odi|acerbiore insector odio, quam qui gratiam bene meritis non referunt| quam qui de gratia referenda minimum cogitant|parum laborant.

Cum omnia crimina, tum verò prætermissæ gratiæ|neglecti officii culpa grauis|admodum molesta|odiosa mihi est.

Vide Beneficiorum immemor. Remunerare.

INGREDI.

Die thür stehet dir offen/kom herein wenn es dir beliebet.
La porte t' est ouuerte, entre toutes fois & quantes que tu voudras.

Fores tibi patent, ingredere quoties velis.

Fores tibi patent, subi|introi|intra|introueni|transi|accede, quoties velis.

Dein hauß iſt für niemands geſchloſſen.
Ta maiſon n'eſt fermee à perſonne.

TVæ ædes nemini clauduntur.
Tuæ ædes nulli obſerantur, | apertæ ſunt omnibus | expoſitę ſunt omnibus | patent omnibus.
Fores tuarum ædium nemini clauſæ ſunt | neminem aditu prohibent | omnes recipiunt | admittunt.
Nemo eſt cui tuarum ingreſſus ædium denegetur | liber non ſit.
Quicunque vult, tuas ædes ingreditur.
Nemo ab ædibus tuis excluditur | repellitur.
Nemo tuas ædes adit, quin intromittatur.

Vide Iter interclusum.

INHONESTVM.

Eo bezſemet ſich nit das du deinen Vatter verlaſſeſt, der mit tranckheit / armut / vnd alterthumb ſo beladen iſt.
Ie n'eſt pas conuenable, que tu delaiſſes ton pere affligé de maladie, pauureté, & vieilleſſe.

DEſeri à te patrem tot affectum incommodis inopię, valetudinis, ſenectutis, minime honeſtum eſt.
Deſtitui à te patrem tot affectum incommodis inopiæ, valetudinis, ſenectutis, haud æquum eſt | haud par eſt | minimè rationi conſentaneum eſt | nondecet | non conuenit | non oportet | ius non eſt | fas non eſt | nefas eſt | iniquum eſt | flagitium eſt | criminis eſt | turpe eſt.
Vt parentem deſeras afflictum inopia, morbo, ſenectute | in ſummis conſtitutum difficultatibus inopiæ, valetudinis, ſenectutis, honeſtum non fert | non patitur | ratio non permittit | non concedit.
Sr patrem deſtitues afflictum inopia, morbo, ſenectute, culpam committes | flagitium facies | flagitioſè facies | facies iniquè | facies iniuſtè | inhoneſtè | turpiter | improbè | facies præter honeſtum | æquum | ius | facies contra honeſtum | æquum | ius | non vt honeſtum ſuadet, facies | non vt æquum eſt | non vt ius eſt | non vt par eſt | non vt decet | non vt conuenit, facies.

Vide Loqui turpiter.

INIMICITIÆ. INIMICVS.

Er tregt kein gut hertz zu mir.
Il est mal affectionné enuers moy.

ANimo est in me non satis æquo.
Iniquiore animo erga me est.
Æquus mihi non est.
Paulo iniquior in me est.
Inimice mecum agit.
Odio me insectatur capitali.

INIMICITIAS SVBIRE.

Du wirst dir viel feind machen.
Tu te feras beaucoup des ennemis.

GRaues suscipies inimicitias.
Graues subibis adibis inimicitias.
Grandes tibi erunt inimicitiæ.
Venies ad inimicitias.
Graue odium aduersus te concitabis.
Odium subibis acerbissimum.
Habebis qui tibi vehementer offensi sint.
Incurres in odium capitale.
Excitabitur odium aduersus te.
Aduersus te odium creabitur.
In odium venies. Odium suscipies.
Odium in te conuertes.

Vide Conijcere ex facie. Gratia alicuius excidere.

INIMICOS OCCVLTOS HABERE.

Du hast viel verborgene feind.
Tu as beaucoup des cachez ennemis.

NOn paucos habes, qui tibi tacitè infensi sunt.
Multi sunt in te obscuriùs iniqui.
Multi infesto animo atque inimico in te sunt, quãuis id te lateat.

Multi,

Multi licet tacitè, inimico animo tecum agunt.

Multorum tacitas atque occultas inimicitias subijsti.

Aduersus te multorum inimicitias concitasti, licet non indictas atque apertas.

INIVRIAM INFERRE.

Dieſes thetteſtu mir mit recht / wenn ich dir vnrecht getha hette.

Si ie t' auois fait quelque tort, tu auois occaſion de me faire ce que tu me fais.

IVre hæc in me conferres, ſi quando ipſe tecum iniquius egiſſem.

Iure hæc in me conferres, ſi iniquior tibi fuiſſem | ſi iniurius tibi fuiſſem | ſi iniurioſus in te fuiſſem | ſi iniurioſè te tractaſſem | ſi iniuriam tibi feciſſem | intuliſſem | impoſuiſſem | obtuliſſem | ſi te aliquâ affeciſſem iniuriâ | ſi à me accepiſſes | tuliſſes iniuriam | ſi me iniurium | iniurioſum | iniquum | grauem ſenſiſſes | ſi me tuis commodis aduerſum aut infenſum tibi ſenſiſſes | expertus eſſes | ſi qua te re læſiſſem | ſi tuus eſſet animus à me offenſus | ſi tuus animus aliquam moleſtiam à me accepiſſet | ſi de tuis commodis aliquando detraxiſſem | ſi tuis commodis obfuiſſem | obſtitiſſem | aduerſatus eſſem | ſi quâ eſſes à me laceſſitus | prouocatus | commotus iniuriâ.

Du haſt vnrecht mit mir gehandlet / aber ich wil dirs einmahl vergelten.

Tu m' as traicté iniurieuſement, mais viendra le temps que ie te rendray la pareille.

INiquè mecum egiſti, ſed erit cùm idem tibi reponam.

Iniurioſè me tractaſti | tractaſti me acerbè | iniquè | amarè | contra iura omnia | aduerſus iuſtitiæ leges | contrà quàm iuſtitia præſcribit | contrà quàm meritus ſum | iniuriam mihi feciſti | intuliſti | iniuriam aduerſus me intuliſti | iniuriâ me affeciſti | laceſſiſti | prouocaſti | iniuriam abs te tuli | paſſus ſum | læſus à te ſum immerito meo |

meo|nullo meo merito|nulla culpâ|nihil tale meritus| læsisti me immerentem|innocentem | nullius affinem culpæ|omnis expertem culpę|ab omni vacuũ culpa,sed parem aliquando gratiam referã|sed pari te munere remunerabor | sed par pari referam | sed merita meritis compensabo|sed erit cùm idem tibi reponam.

INIVRIAM INFERRE GRAuissimam.

Vnder allem vngleich dz er mir gethan/ ist mir kein schwerer gefallen/ als daß er meinem freund vnrechter massen hat wollen schand anthun.

Entre toutes les iniures qu' il m' a fait, il n' y a pas vne qui me soit si grieue que celle que i' ay receu, lors qu' il a pourchaßé iniquement le deshonneur à mon ami.

EX omnibus iniurijs, quas in me contulit, nulla grauior mihi fuit, quàm cum amici mei dedecus quæsiuit.

Ex omnibus iniurijs, quas in me coniecit| quibus me affecit| quibus me vexauit | exagitauit | insectatus est, nulla me grauius affecit | grauiorem nullam sensi| grauiùs nullam tuli, quàm cùm amici mei ignominiam|dehonestamentum per summam iniuriam nefandumque scelus quæsiuit | quàm cum infamiam amico meo machinatus est.

INIVRIAM REFERRE.

Ich will dir deßgleichen thun.

Ie te rendray aisement la pareille.

FAcilè idem reponam Possum par pari referre.
Is sum, qui referre iniuriam facile possim.
Possum æquè te tractare.
Feres à me, quod intulisti.
Impunè tibi non erit, quòd iniuria me affeceris.
Vlciscar iniurias tuas.
Impunita non erit | inulta non relinquetur iniuria tua.
Memorem iniuriæ me senties|experieris.

Vide Iniuriam inferre. Remunerare. Vindicare.

INIVRIAS OBLIVISCI.

Ich gedencke nicht mich zu rächen.
Ie ne penſe rien moins qu'à me venger.

DE vltione nihil planè cogito.
Omnem acceptæ iniuriæ memoriam ex animo deleo.
Vltionem minimè cogito.
Animus vltionem non ſpectat.
Vltionis omne libenter conſilium abijcio | depono | omitto.
Abduco animum ab vlciſcendi conſilio.

Vide Parcere. Putare.

INNOCENS.

Ich hab daran kein ſchuld.
Ie ne ſuis pas coulpable de cela.

LOnge remotus à culpa ſum.
In me conferenda culpa non eſt.
Mihi aſſignanda | adſcribenda | attribuenda culpa non eſt.
Culpa careo. Procul abſum à culpa.
Culpa vaco. Culpam ego non ſuſtineo.
Expers culpæ ſum. Affinis culpæ non ſum.
Purus culpa ſum. Culpam ignoro.
Longiſſimè abſum culpa.
Tam abſum à culpa, quàm qui maximè.
Culpæ mihi non ſum conſcius.
Extra culpam ſum. In culpa non ſum.

Vide Impunitus. Vir bonus. Iniuriam inferre.

INNOCENTEM ACCVSARE.

Du klagſt mich zu vnrechtan.
Tu m' accuſes iniuſtement.

ACcuſas me innocentem.
Accuſas me immerentem | inſontem | nullo meo merito |

merito| immerito meo| iniuria| iniustè|inique|contra ius & æquum | absque mea culpa.

Commissum à me nihil est quare videar accusandus.

Non erraui | non peccaui | non deliqui| lapsus non sum| nullam in culpam incidi | nullam commisi culpam|nihil commisi|admisi|perpetraui|nullo me scelere adstrinxi|obstrinxi|maculaui|inquinaui: tamen abs te accusor.

Tu vacuum à culpa damnas| culpas| in iudicium vocas|reum facis|persequeris.

Vitio tribuis | vitio vertis | fraudi das immerenti| ei qui culpam non commisit.

Confers culpam in me expertem criminis.

Me innoxium exagitas | in culpam vocas | in infamiam vocas | in infamiam adducis sine causa | immerito.

INNOCENTEM CONDEMNARE.

Die vnschuldigen werden offtmals verurtheilt.

Les innocens sont souuentes fois condamnez.

SÆpè condemnantur innocentes.

Qui culpam non admiserunt, damnantur iudicio| iudicum sententijs damnantur.

Multi falso scelere damnantur.

Multi falso crimine damnantur.

Multi immerita damnatione afficiuntur.

INOPIA PREMI.

Cæsar hat im Spanischen Krieg Pompeij Läger in die eusserste noht aller ding gebracht.

En la guerre d' Espaigne Cæsar a reduit les gens de Pompeius à vne extreme necessité de toutes choses.

CÆsar Hispanienſi bello Pompeij copias in ſummas anguſtias compulit.

Cæsar Hiſpanienſi bello Pompeij copias in maximas omnium rerum difficultates coniecit.

Cæsar Hiſpanienſi bello Pompeij copias eò redegit, vt omnium rerum penuria laborarent | vt inopia preme-

premerentur/conficerentur/vt rerum omnium inopia pessimè acciperentur/vt in maximis angustijs/difficultatibus versarentur/vt plurimis incommodis afficerentur/vt plurima sustinerent incommoda.

Hispanienſi bello Pompeij copias Cæſar ad rerum omnium egeſtatem adduxit/Pompeij exercitum Cæſar non ſolum ad ſummam rerum bellicatum indigentiam, ſed ad ipſius victus anguſtias redegit.

Vide Pauper.

INSANIA. INSANVS. INſanire.

Er raſet. Er iſt nicht wol bey ſinnen.

Il reſue. Il eſt hors de ſon bon ſens.

DEſipiens eſt.
Delirus/ſtultus/demens/inſanus eſt.
Delirat, Deſipit. Inſanit. Diſceſſit à mente.
Deſertus/deſtitutus eſt à mente.
Mens eum & ratio reliquit.
Mentem amiſit. Mente captus eſt.
Mentis lumine obcæcatus eſt.
Mentis compos non eſt.
Mentis inops/expers eſt.
Inops à mente eſt.
A ratione auerſus/omni ratione carens eſt.

Vide Furere.

INSANIA PERPETVA.

Er iſt durch groſſe pein in ſolche dollerey gefallen/ daß er nicht wieder zu ſinnen kommen kan.

La douleur luy a tellement rauy le ſens, qu' il ne l' a iamais peu recouurir.

VI doloris ita inſanijt, vt rectum animi ſenſum nunquam receperit.

Vi doloris ita inſanijt, vt mentem/vt rationem nunquam receperit/vt rationem in perpetuum amiſerit/vt ad ſanitatem nunquam redierit.

Vi doloris in morbum inſaniæ ita incidit, vt nunquam

quam postea conualuerit|vt nunquam furorem deposuerit|vt bonam mentem nunquam reuocauerit|vt à furore|dementia nunquam se ad sanitatem retulerit.

Vi doloris ita discessit à mente|ita mentem perdidit, vt illum nemo postea ratione præditum viderit.

Insaniæ morbo ita affectus est vi doloris, vt nũquam postea conualuerit.

INSIDIARI.

Welch en ich am meisten vertrawet/ die haben mir liſt vnd fallstricken gelegt.

Ceux ausquelz i' adioutois le plus de foy, m' ont dreſſé des embuſches.

QVorum ego fide nitebar maximè, ij mihi insidias fecerunt.

Quibus ego fidei habebam plurimum| quibus apprime credebam| quorum in fide multum ponebam| quorum esse minime dubiam, aut infirmam fidem existimabam, ij mihi insidiosè vim| damna| ignominiam intulerunt|obtulerunt|ij me insidiosè tractarũt| insidijs me petiuerunt| oppresserunt| prodiderunt|ij à me defecerunt|desciuerunt|ij mihi insidiati sunt|mihi insidias parauerunt|contra me dignitatemque meam insidias posuerunt|per insidias nocere mihi conati sunt|insidias mihi collocarunt|insidias mihi per nefarios homines compararunt| ex insidijs vitam meam petiuerunt|insidijs iugulum meum petiuerunt.

Vide Fallere.

INTELLIGERE.

Dein brieff/wie ichleichtlich hab können verſtehen/ſeind im gar angenehm geweſen.

Tes lettres, comme i' ay peu entendre, luy ont eſté tres agreables.

LItteræ tuæ, quod facilè cognouerim, ei periucundæ fuerunt.

Lit-

Litteræ tuæ, quod facile intellexerim | senserim | conieccerim | iudicauerim | nosse potuerim, ei periucundæ fuerunt.

Tuæ litteræ, quod facile intelligere | sentire | coniicere licuit | summam ei voluptatem attulerunt.

Literæ tuæ, quantum coniectura consequi licuit, lætitiam ei pepererunt.

Vt percipere | colligere | animaduertere potui | vt signis | cogitatione comprehendere potui | vt animo | animis | mente | mentibus comprehendere potui, literæ tuæ summum ei gaudium, summamque iucunditatem attulerunt.

Quantum mens mea capere potest | vt ego à multis, quorum minime dubia fides est, accepi, tuæ literæ magna illum iucunditate affecerunt | extulerunt | tuæ literæ magna eum voluptate perfuderunt.

Vide Coniicere. Certò scire. Prouidere futura.

INTERDICERE ALICVI SACRIS, *quod vulgo dicitur* Excommunicare.

Es siehet der Kirchen zu / jemand in den bann zu thun.
C'est à faire à l'Eglise d'excommunier quelqu'vn.

SOcietate Christianorum alicui interdicere, Ecclesiæ est.

Commercio | consuetudine | vsu | communione | sacris | sacrorum vsu | fanis | conuictu Christianorum alicui interdicere | Christianorum aliquem arcere | excludere, Ecclesiæ est.

Der mag mit den Christen keine gemeinschafft halten / welchen die Kirch nicht erkennet für jhr Kind.
Celuy qui n'est recogneu de l'Eglise pour fils, ne doit conuerser auec les Chrestiens.

NEfas est ei inter Christianos versari, quem Ecclesia filium non agnoscit.

Nefas est ei sacris interesse | templa adire, quem Ecclesia filium non agnoscit.

INTEREST MEA, NON TVA.

Dar ist der nichts / aber mir viel angelegen.
Cela ne t' importe nullement, mais à moy beaucoup.

HOc tua minimum refert, mea plurimum.
Hoc tua nullam in partem interest, mea plurimum.
Hoc ad te nihil, ad me valde pertinet.
Tua res in hoc nulla, mea vero agitur maxima.
Hoc ad tuas res momenti nihil habet | vim nullam habet | minimum valet | ad meas valet in omnes partes | ad meas multum interest | refert | ad meas multum habet ponderis.

Vide Officium.

INTERROGARE.

Wo fern du mir nicht glaubest / so frage deinen Vatter.
Si tu ne me crois pas, demande à ton pere.

SI mihi fidem non habes, roga patrem tuum.
Si mihi fidem non habes, interroga patrem tuum | quære de patre tuo.
Fidem apud te si non habet oratio mea, scisciture | cognosce patris tui sententiam.
Si mihi non credis, patris tui voluntatem | iudicium exquire.

Vide Respondere.

INTVERI.

Die Menschen haben die gewohnheit / daß sie in widerwertigkeit die augen gen Himmel auffheben.
Les hommes ont de coustume, d'esleuer en aduersité les yeux au ciel.

HIc est mos hominum, vt in repentinis aduersisque casibus cœlum intueantur.
Ita more comparatum est, vt homines, si quid & præter opinionem, & contra voluntatem accidit, cælum suspiciant | aspectent | ad cælum suspiciant | aspectent | spectent | ad cælum oculos tollant | aciem oculorum intendant | ad cælum intueantur.

Vide

Vide Cæcus. Videre.

INVIDIA. INVIDVS. INVIDERE.

Es sind viel/denen meine ehr/ welche ich in dieser gemeynden hab wehe thut

Il y en a plusieurs, qui sont fort marris du de gré d' honneur auquel ie suis en ceste Republique.

SVnt quos meus in hac Repub splendor offendat.

Sunt quos meus in hac Repub. splendor lædat| pungat| angat| solicitet| afficiat| vrat| torqueat| excruciet| grauius afficiat| vrgeat| dolore| cura| molestia| solicitudine afficiat.

Non desunt, quos mea dignitas| mea amplitudo male habebat| quibus dolori sit meus honor.

Florere me dignitate| existimatione| honore| tantum honoris mihi haberi| tantum mihi dignitatis| auctoritatis| gratiæ| existimationis| splendoris haberi, nonnulli molestè| grauiter| acerbè| ægrè| iniquo animo| non satis æquo animo| non facilè| non leuiter| non patienter ferunt.

Angit animos quorundam hic splendor meus.

Solicitos habet quosdam hæc species| hæc dignitas mea.

Multi mihi dignitatem meam inuident.

Multos in inuidiam rapit honor meus.

Permulti inuidia flagrant| conflagrant| disrumpuntur| permulti inuidiæ incendio conflagrant, quod me in Rep. videant eminentem.

Valde me multorum exercet inuidia| mihi multum est cum inuidis negotij| noui multorum animos maleuolentiâ in me suffusos| inuidiam habent plurimi ex eo, quòd ad tantos honorum gradus in Republica conscenderim.

Vide Iudex sincerus.

INVIDIOSVS.

Er ist in eines jeglichen haß gefallen.

Il est tombé en la disgrace de tout de monde.

IN summam omnium inuidiam incidit.

In summam omnium inuidiam actus est.

Sic

Sic egit | ita se gessit, vt odio illum omnes habeant | vt in illum nemo sit optimè animatus | vt nemo illi faueat | vt nemo de illo bene existimet.

Nulla fruitur hominum beneuolentia.

Premitur odio multorum. Inuidiæ est.

Odio est. In inuidia est. In odio est.

Deine mittigkeit wird dir von allen ehrlichen Leuten für vbel auffgenommen.

Ta largesse offence les cœurs des bons.

INuidiosa est apud omnes bonos tua largitio.

Inuidiam tibi parit | inuidiæ tibi est ista largitio.

Ista largitio lædit animos bonorum.

Tua largitione grauius afficiuntur bonorum animi.

Largitione alienas à te bonorum animos.

Wer ists/dem nicht mißgönnet ist gewesen?

Qui est celui qui iamais n'a esté enuié?

QVis est, quem nulla vnquam attigit inuidia?

Quis est, qui inuidiam non experiatur?

Quem non mordet inuidia, graue monstrum est.

Vide Odiosus.

IRA. IRASCI. IRACVNDVS.

Du machst mich zornig / wiewol ich von natur nicht zum zorn geneigt bin.

Tu me fais courroucer, bien que de nature ie ne suis inclin à courroux.

BIlem mihi commoues, etsi nequaquam iracundus homo natura sum.

Stomachum mihi facis | me inducis | impellis | incitas ad iram, etsi nequaquam iracundus homo natura sum.

Facis vt irascar | vt ira commouear | afficiar | corripiar | vt excandescam | vt ira flagrem, etsi nõ procliuis sum ad iram | etsi non pronus | propensus | inclinatus sum ad iram | etsi non iræ deditus sum | etsi non is sum qui ad iram facile labar | etsi sum alienus | longè remotus

ab ira | quanquam iuris in me parum habet ira | quam minime mihi dominatur ira | quamuis non modum ad iram propendeam | inclinem.

Vt ab ira longè absim, me tamen iratum facis.

Er ist gar zornig worden.
Il est entre en grand cholere.

EXarsit iracundiâ vehementi.
Vehementer exarsit | excanduit.
Vehementer commotus | incensus est.
Inflammatus est ira vehementi.
Furere cœpit Stomachari cœpit.
Furor illum inuasit.
Animo irato ac percito omnia facit.
Ira atque furore percitus est.

Vide Impatiens.

IRATVS OMNIA CVM DEdecore agit.

Alles was du auß einem zornigen muth thun werdest / thue dir zu schand gereichen.
Tout ce que tu feras en cholere, te tournera à des honneur.

QVidquid irato animo ages, ages tuo cum dedecore.

Quidquid animo ira commoto ages | quidquid animo ira agitato | ira affecto ages, ages tua cum infamia ages tua cum ignominia.

Quidquid ages ira commotus | adductus | inductus impulsus | incitatus | actus | accensus | inflammatus dedecus consequetur | infamiæ turpis nota consequetur.

Si quid iracundiæ vi compulsus ages, turpi te macula inquinabis | turpi te labe inficies.

IRE.

Sie zogen nach dem König von Spanien.
Ils s'acheminoyent vers le Roy d'Espaigne.

PRoficiscebantur ad Regem Hispaniæ.

Iban

Ibant|commeabant|iter habebant ad Regem Hispaniæ.

Petebant|adibant Regem Hispaniæ.

Adibant ad Hispaniarum Regem.

Conferebant se|recipiebant se ad Hispaniæ Monarcham.

Erat illorum iter Regem versus|ad Regem versus.

Vide Iter suscipere.

IRRELIGIOSVS.

Du bist nicht sehr andächtig.

Tu n' es pas fort deuot.

NOn satis diligenter Deum colis.

Parum piè in templo versatis.

Minus religiosè|minus quàm conuenìat, sacris operam das.

Satis pie non agis in templo.

Pietas in te desideratur.

Pietas in te requiritur.

Non eam pietatem|religionem, quæ Deo debetur, præstas in templo.

Vide Religiosus.

ITER DIFFICILE HYEME.

Die wege seind des Winters sehr böß.

Le chemin est fort mal aise en temps d' hyuer.

VIæ sunt hyeme difficiles.

Viæ sunt hyeme incommodæ|impeditæ|abruptæ|iter habentibus odiosæ.

Admodum hyeme difficiles|plenæ laboris & molestiæ sunt viæ.

Qui se per hyemem in viam dant, molestiam itineris non mediocrem sustineant necesse est|in multas incidunt difficultates|multos perpetiuntur labores|incommoda|odiosa|dura minimè pauca subeunt.

Iter habentibus difficultates occurrunt multæ, præsertim viæ hyberno tempore.

Hyeme proficiscentibus viæ difficultates|iniqui-

tates|impedimenta opponunt maxima| impedimento vehementer sunt.

Nihil incommodius, quàm hyeme iter habere.

Per hyemem itinera sunt incommodi plena, interdum etiam periculi.

Multa subeunt pericula, multa incommoda, qui per hyemem iter suscipiunt.

Vide Angusta loca.

ITER INTERCLVSVM.

Der weg ist geschlossen.
Le passage est fermé.

ITer intercluſum eſt Intercluſa via eſt.
Tranſitus interdictus eſt. Non patet aditus.
Non datur aditus. Obſepta via eſt.
Impeditum|interceptum|obſeſſum iter eſt.

ITER SVSCIPERE.

Gib dich nicht auff den weg/es sey dañ das du wol gesund bist.
Ne te mets point en chemin, ſi tu n'es en bonne ſanté.

ITer ne ſuſcipias, niſi corpore bene firmo.
Ne te viæ committas|ne te in viam des|ne ad iter aggrediaris| ne viam ineas| itineris conſilium abijce|omitte| dimitte, niſi rectè vales| valeas| niſi optimâ valetudine|niſi confirmato corpore ſis.

Peregrinandi conſilium, niſi valetudine firma valeas, omitte.

Vide Ire.

IVBERE INHONESTA, aut difficilia.

Du befehlest mir/das mir nicht wol mögtich ist zu thun.
Tu me commandes choſes, leſquelles à grand peine ie puis executer.

IDfieri à me vis, quod perficere vix poſſum.
Soles ea mihi imponere, quæ ſuſtinere vix poſſum.

Dura|

Dura|difficilia|grauia nimis mihi imperas.

Magni negotij est| summæ difficultatis est| operæ nõ exiguę est, ad exitum ea perducere, quæ in mandatis à te habeo.

Ea mihi imperas, quæ vires meas exuperant, quæque honestatis fines transilire videntur.

Ea iubes| ea mihi præcipis|mandas|committis,quæ vires meas exuperant, quæque honestatis fines transilire videntur.

Id fieri à me vis, quod exequi| efficere|præstare neque debeo,neque possum.

Das mihi rem in mandatis,neq; honestam, & eiusmodi,quæ vires meas exuperet.

Vide Imperare. Committere aliquid alteri.

IVDEX SINCERVS.

Du richtest nach rechter vrsachen/welches sie nicht thun kõnnen/vmb neid vnd böswilligkeit willen.

Tu iuges selon droict & raison, ce qu'eux ne peuuent faire, pour enuie & malueillance.

A Certo & vero sensu iudicas; quod isti ne faciant, maleuolentia & liuore impediuntur.

Non tuæ mentis oculos liuor obducit| rectum animi sensum in iudicando sequeris|tuum iudicium ratio dirigit ac moderatur| quod ratio præscribit ac probat, id iudicas,quod istis per maleuolentiam non licet.

Tuum iudicium cum ratione congruit, quam istis facultatem eripuit liuor & maleuolentia.

Vide Sincerus.

IVDICARE, *id est*, IVS ADministrare.

Er helt das Gericht nun in dieser/dann in der ander Statt.

Il entendles procez, tantoſt en vne ville,tantoſt en l'autre.

MOdò in hoc, modò in illo oppido ius administrat| forum agit.

Modo in hoc, modo in illo oppido ius dicit | distribuit | litigantes audit | res iudicat | causas cognoscit | iudicat de controuersijs | disceptat controuersias | de controuersijs.

IVDICIVM BONVM AN NATVrâ, an arte contingat.

Ich weiß nit/ ob das gute vrtheil auß der naturen kompt/ oder durch kunst.

Ie ne sçay pas si le bon iugement vient naturellement, ou par art.

VTrùm is, qui iudicio valet, naturæ debeat, an arti, nescio.

Vtrùm is qui rectè iudicat, qui optimo iudicio vtitur | qui iudicio præstat | excellit | qui facultatem habet optimè iudicandi | qui iudicio abundat, naturæ debeat, an arti, nescio.

Naturæne priuilegio concedatur, an sit ab arte ac disciplina petendum iudicium, nescio.

Iudicij præstantia | excellentia | vis | subtilitas | vtrum à natura, an ab arte ac disciplina proficiscatur | contingat | manet, nescio.

Naturalè ne bonum sit iudicium, an potiùs in studio | arte | disciplina | doctrina | ratione situm, haud planè scio.

An bonum iudicium sit eiusmodi | quod doctrinâ tradatur | à præceptis ducatur | discatur a magistris, haud planè scio.

Nondum planè constituì | nondum satis habeo constitutum | deliberatum | exploratum | explicatum | certum, naturæne, an disciplinæ beneficio iudicium contingat.

IVRARE.

Ich schwere dir/ daß die sach also ist.

Ie te iure que l'affaire est en cest estat là.

IVratus tibi affirmo, ita se rem habere.

Iureiurando tibi polliceor atque confirmo eiusmodi rem esse | eiusmodi rei statum esse | in hoc statu rem esse.

IV-

IVRANDI FORMVLÆ.

So muß mir Gott helffen.

Ainſi Dieu puiſſe me aider.

ITa me Deus amet.
Ita mihi propitius ſit Deus.
Ita mihi Deus benefaciat|faueat|adſit.
Ita me Deus reſpiciat|iuuet|ſeruet|tueatur|defitu-at|non deſerat.
Ita mihi à Deo proſpera contingant omnia.
Ita mihi optata contingant.
Ita, quæ opto, feliciter eueniant.
Ita mihi bene ſit.
Ita meis rebus feliciter eueniat.
Ita viuam. Ita diu feliciterque viuam.
Ita ad voluntatem eũcta fluant.
Ita diurturnâ lucis vſurâ fruar.
Ita mihi cùm diuturnus vitæ curſus, tũm facilis etiam tranquilluſque ſit.
Ita meis optatis fortuna reſpondeat.
Ita ſim ſaluus|incolumis|felix|beatus|malorum expers|ignarus aduerſæ fortunæ.
Ita nihil aduerſi videam in vita.
Ita nunquam aduerſam fortunam experiar.
Ita perpetuò ſecundam fortunam experiar.
Ita fortunâ vtar perpetuò bona.

So muß mich Gott ſtraffen.

Ainſi ſoi ie chaſtié de Dieu.

MAlè mihi Deus faciat. Perdat me Deus.
Ne viuam. Ita moriar. Ne valeam.
Ne ſim ſaluus. Diſpeream.
Deum ſentiam iratum. Malè mihi ſit.
Nihil ex animi ſententia ſuccedat.
Excludat omni commodo.
Aduerſa mihi fint omnia.
Cadat infeliciter quicquid ago.
Infenſa|iniqua|aduerſa omnia experiar.

IVSTITIAM COLERE.

Im regiment der Gemeynden müssen wir allein acht haben auff die gerechtigkeit.

Au gouuernement de la Republique il ne faut auoir regard qu'à la iustice.

IN administranda Republica id solum spectare debemus, quid iustitia postulet.

In gubernanda|regenda|capessenda|tractanda|curãda|gerenda republica, id solum spectare debemus, quid iustitia postulet.

In administratione Reipub. spectandum est, quid ratio præcipiat|conscientia proponat.

In omni publico munere considerandum est, quid sit iustitiæ|quid sit rationi consentaneum | quid cum iustitia|quid cum ratione congruat|conueniat | consentiat.

In administranda Republica|in omni publico munere habenda iustitiæ summa ratio est | vna spectanda iustitia, nihil præterea| de vna iustitia laborandum| sequi quem iustitiam debemus|agere cum iustitia|iuste|recte|honeste debemus|honestum tuendum est solum| nostra consilia|nostras actiones ad vnam iustitiã referre decet | propositam habere iustitiam debemus| iustitiæ seruire|ad iustitiam incumbere| iustitiam colere|exercere debemus.

Non est in administranda Republica ne latum quidẽ vnguem|ne minimum quidem|ne tantillum quidem à iustitia discedendum|recedendum.

Es seind wenig nun zur zeit die auff die Gerechtigkeit achten.

Il y a peu de gens pour le present, qui se soucient de iustice.

PAuci sunt in hac ætate, quibus iustitia curæ sit.

Pauci sunt hac ætate|pauci sunt his temporibus, quibus iustitia cordi sit|qui de iustitia laborẽt|soliciti sint| qui iustitiam curent|tueantur|apud quos iustitia locum habeat|apud quos iustitiæ locus sit | qui se iustos præbeant.

IV-

IVSTITIAM VIRTVTES omnes comitantur.

Die gerechtigkeit beschleusst in sich alle tugend.

La iustice comprend en soy toutes les vertus.

IVstitia complectitur omnes virtutes.

Iustitia continet|comprehendit omnes virtutes.

Omnes insunt in vna iustitia virtutes.

Virtutes omnes iustitia continentur|comprehenduntur.

Omnes ad vnam iustitiam virtutes referuntur.

Omnes virtutes ab vna iustitia pendent | in vna iustitia includuntur.

Qui iustitiam tenet, non est vt virtutem vllam præterea desideret|requirat|expetat.

Nulla virtute iustus caret.

Nulla virtus abest à iusto.

Coniunctæ sunt|colligatæ sunt|connexæ sunt cum iustitia virtutes omnes.

IVVENIS. IVVENTVS.

Du bist jetzt im besten deines lebens.

Tu es en la fleur de ton aage.

FLores ætate. Ætate viges|vales.

Firmus|validus es.

Viget ætas. Integra|firma|valida ætate es.

Ich verwundere mich nit/ dz du die falschheit dieser Welt nit erkennen kanst/ angesehen das du noch jung bist.

Ie ne m'esmerueille point de ce que tu ne peux apperceuoir les tromperies de ce monde, attendu que tu es encor en ton ieune aage.

SI, quid insidiarum in vita sit, minus dispicis, minime miror, cum adhuc intra iuuentutis annos tua versetur ætas.

Si, quid insidiarum in vita sit, minus intelligis, minime miror, cum ex iuuentute nondum excesseris|cum adhuc ætatis tuæ tanquam in vere sis.

Si, quid insidiarum in vita sit, minus vides, non miror, cum in ea sis ætate, quæ valet viribus, à prudentia

infirma est|cum in ea sis ætate, quæ viribus floret, à prudentię maturitate procul abest|cum ea sis ætate, quæ longe distat à prudentia|in qua prudentia locum non habet|cum ętas iuuentutis, in qua tu es, inopia fere iudicij laboret| cum ætas iuuentutis, in qua tu es, expers iudicii|prudentiæ grauitatisque sit| cum ætas iuuentutis, in qua tu es, vsu rerum & experientiâ (vnde oritur pudentia) prorsus vacet|vacua sit|careat.

L.

LABOR INANIS.

Nun bekenne ich daß ich vergebens gearbeit hab.

Ie cognoy maintenant que i'ay trauaille en vain.

NVnc me sentio frustra elaborasse.

Nunc me sentio frustra laborasse|inanem laborem suscepisse|sumpsisse.

Nunc sentio spes meas infirmis & labantibus fundamentis esse nixas|me ducem habuisse|ducem secutum esse incertam cæcamque spem|me arido solo|infructuoso campo|arenæ semina mandasse|commisisse.

Imprudentiam consilij mei exitus rei mihi declarat.

LABORIS INANIS ADAGIA.

Ich hab verlohren mühe gethan.

I'ay perdu ma peine.

OLeum & operam perdidi.

Laterem laui. Asinum totondi.

Vtrem aut caluum velli.

Æthiopem laui|dealbaui.

Mortuum percussi. Mortuo verba feci.

Litori locutus sum. Aquilam volare docui.

Delphinum natare docui.

Delphinum cauda ligaui.

Nebulas diuerberaui. Asini caput nitro laui.

In aqua scripsi. Ventos reti venatus sum.

Cri-

Cribro aquam hausi.
Vtrem mersi vento plenum.
Penelopes|araneæ telam texui.
Araui littus. Nihil egi. Nihil profeci.
Caudâ anguillam tenui. Linum lino connexui.
Lapidem verberaui. Cum Dijs pugnaui.
Cum laruis luctatus sum. In cœlum iaculatus sum.
Nugas egi. Sisyphi saxum volui.
Senem docui. Mare excussi.
In frigidum furnum panes immisi.
Cancrum recte incedere docui.
Inuitis canibus venatus sum.
Ex Tantali horto fructum collegi.
Oresti pallium texui. Spe sum deceptus.
Luctus sum inani studio. Operam male posui|lusi.
Inutilis|nulli vsui est labor meus.
Studium inutiliter consumpsi|locaui|posui.
Nullus mei laboris fructus exstat.

LACRYMARI ASSIDVE.

Ich laß nicht ab von weinen.
Ie ne cesse de pleurer.

LAcrymis nunquam abstineo.
Conficior lacrymis, sic vt ferre non possim.
Finem lacrymis non impono.
Lacrymis me dedo. Vberrimus meus est fletus.
Assiduæ|perennes meæ lacrymæ sunt.
Assiduæ fluunt ex oculis lacrymæ.
Perdunt me lacrymæ.
Nunquam lacrymis non hument oculi.
Luctu consumor. Luctu contabesco.
Modum lugendi nullum facio.
Nunquam non lugeo.
Luctum nunquam intermitto|dimitto|omitto.
Totus in luctu versor.
Comes mihi vbique luctus est.

Vide Lugere.

LÆTARI ALIENIS REBVS vt tuis.

Deine ſachen erfrewen mich eben ſo wol/als mein eygene.

Tes affaires me donnent plaiſir, ne plus ne moins que les miens propres.

TVis lætor rebus, vt meis.

Lætitiam ex rebus tuis eandem, quam ex meis|nihilo minorem, quàm ex meis capio|accipio|percipio|ſuſcipio|ſumo|haurio.

Lætitiâ me afficiunt res tuæ, æquè ac meæ|pariter ac meæ|non minus quàm meæ|non ſecus quàm meæ|ac meæ|atque meæ|haud aliter atque meæ.

Tuæ me res efferunt lætitiâ.

Tuæ res gaudium mihi afferunt|pariunt|præbent.

Tuæ res voluptate me perfundunt, itidem vt meæ.

Tuis rebus, vt meis, afficior.

Quæ meis è rebus, eadem mihi è tuis oritur iucunditas|voluptas|delectatio|lætitia|idem gaudium.

LÆTARI DE ALLATO nuntio.

Dein Vatter war ſehr erfrewet/ von der zeittung die jhm zukommen iſt.

Ton pere a eſté fort ioyeux pour les nouuelles qu'on luy a apporté.

PAter tuus ex allato nuntio lætatus eſt.

Pater tuus ex allato nuntio gauiſus eſt|delectatus eſt|recreatus eſt|gaudium cepit|iucunditatem hauſit.

Die friſche zeitung welche dein Vatter empfangen hat von deiner würdigkeit/ hat jhn ſehr erfrewet.

La freſche nouuelle que ton pere a reçeu de ta dignité, l'a reſiouy à merueilles.

PAtrem tuum recens hic de tua dignitate nuntius allatus extulit lætitia.

Patrem tuum recens hic de tua dignitate nuntius allatus affecit|perfudit|compleuit|cumulauit lætitia.

LÆ-

LÆTARI DE LIBERIS BENE moratis.

Du haſt gute vrſach dich zu erfrewen/ daß du einen ſo züchtigen ſohn haſt.

Tu as fort bonne occaſion de te reſiouïr, ayant vn fils ſi modeſte.

EST cur gaudeas, quòd filium habes tanta modeſtia præditum.

Habes quòd læteris | iuſtam lætandi cauſam habes | lætari iure potes, quod moribus tam perditis, filium habes tanta modeſtia præditum.

Si gratularis, iure facis, quod is tibi ſit filius, qui continentiam in tanta cæterorum inſolentia | tam diſſolutis moribus | tam immoderato luxu tueatur ac colat.

LÆTARI DE VALETVDINE alicuius.

Deine geſundheit wirt mich gar ſehr erfrewen.

Ta ſanté m' apportera grande ioye.

TVa mihi valetudo magnæ voluptati erit.

Tua valetudo magnam afferet mihi voluptatem | lætitiam | magnum pariet mihi gaudium | magnam pariet mihi iucunditatem | oblectationem | hilaritatem.

Voluptatem percipiam | colligam ſummam ex tua valetudine | ex corpore tuo confirmato.

Audita tua valetudine, in magna ero voluptate.

LANGVERE TRISTITIA.

Ich bin gar ſchwermütig.

Ie ſuis fort ennuyé.

IAceo in mœrore ac ſordibus.

Afflictus mœrore iacet ac languet animus meus.

Peſſimè eſt animo meo.

Triſtiſſimis vexor & conficior curis.

Mœrore contabeſco | debilitor | conficior | obruor.

Nil me triſtius. Deiectus triſtitiæ ſum.

Vide Dolere. Timidus.

LANGVET STOMACHVS.

Ich hab einen schwachen magen.
I'ay l'estomach foible & debile.

STomacho sum infirmo.
Languenti stomacho sum.
Stomacho sum imbecillo|male constituto.
Stomacho non vtor optime.
Stomachus laborat.
Infirmus est stomachus.
Male se habet stomachus.
Stomachi virtus iacet|languet|debilitata est | infirma|imbecilla|imminuta est|nulla prorsus est| minimè ad coquendum apta est.
Stomachus non est qualem digerendi ratio requirit|qualem optima valetudo postulat.

Vide Aegrotare. Valetudo infirma.

LARGIRI.

Du pflegst niemand mit gaben zu beschencken.
Ce n'est pas ta coustume de faire des presens.

DOnare quemquam muhere non soles.
Donare cuiquam|dona dare|munus offerre cuiquam|donis quemquam afficere|dona in quemquam conferre|munera conferre|liberalis inquenquam esse non soles.
Liberalitate vti|liberalitatem exercere non consueisti.

Welcher die tugend gibt/der thut die meiste wolthat die man thun kan.
Qui donne la vertu,fait le plus grand bien qu'on puisse faire.

QVi virturem tribuit,is tantum affert beneficium, quantum esse præterea nullum potest.
Qui virtutem præbet|largitur| ostendit | communicat,is tantum affert beneficium,quantum esse præterea nullum potest.

Vide

Vide Liberalissimus. Auarus. Parcus.

LAVDARE. LAVDARI. LAVS.

Pompeius wirt hoch gelobet/darumb daß er allzeit darauff gestanden/die feind des Lands zuvertreiben.

Pompeius est hautement loué, pour autant qu'il a esté efforcé de poursuiure les ennemis de la patrie.

POmpeius laudibus in cœlum tollitur, quia id vnum semper spectauit, vt patriæ hostes profligaret.

Pompeius effertur laudibus | laudibus ornatur | illustratur | laudibus afficitur | celebratur, quia id vnum semper spectauit, vt patriæ hostes profligaret.

Pompeio laus tribuitur | laus impertitur | laudi datur, quod semper acerrimus patriæ propugnator fuerit.

In Pompeium laudes conferuntur, quia contendit, vt in pristinam libertatem patriam vindicaret | asseret | restitueret.

Die gantze welt wirt Pompeium loben.

Tout le monde louera grandement Pompeius.

VNiuersus terrarum orbis Pompeium summis laudibus exornabit.

Pompeij res | acta | gesta posteritas ornabit diuinis laudibus | posteritas diuinis laudibus efferet | prosequetur.

Vniuersus terrarum orbis Pompeium summis laudibus extollet | in cælum feret.

Omnes admirabilem Pompeij fortitudinem, immensamq; animi fortitudinem omnibus suis sermonibus illustrabunt | efferent | exornabunt | semper in ore animoque habebunt.

Æternis florebit laudibus nomen Pompeij.

Pompeij laudes excelso illustrique loco sitæ sunt.

Vide Dignitas. Fama. Gloria. Honor. Honorificè loqui de aliquo.

LAV-

LAVDE INDIGNVS.

Du bist nit würdig/ daß man dich lobe.
Tu es indigne de louange.

LAude indignus es.
Indignum te laude præbuisti/ ostendisti.

Non eum te præbuisti/ præstitisti/ ostendisti/ probasti/ non ita egisti/ non ita te gessisti/ non ea gessisti/ non ea tuæ vitæ ratio fuit/ non eiusmodi sunt merita tua/ non te tale vidimus/ cognouimus/ sensimus/ expertis umus/ non is nobis cognitus es/ vt laude sis extollendus/ vt afficiendus/ ornandus/ decorandus/ honestandus/ efferendus laude sis/ vt laus in te conueniat/ vt laus tibi debeatur/ vt laudis præmium, quasi debitum, possis exigere/ vt laus, quasi tuis meritis debita, deferenda tibi esse videatur/ vt laus, quasi tuis meritis debita, persoluenda/ tribuenda tibi esse videatur.

LAVDEM EXIMIAM CONSEQVI.

Er hat durch den last/ grosse ehr erlanget.
Il a apporté grande louange de ceste charge là.

SVmmam ex eo munere laudem consecutus est.
Eximiam/ egregiam/ miram/ mirificam/ insignem/ immensam/ singularem/ vnicam/ incredibilem/ excellentem/ præstantissimam/ amplissimam/ æternam/ sempiternam/ immortalem/ non mediocrem/ non minimam/ non vulgarem ex eo munere laudem consecutus/ adeptus est/ obtinuit/ tulit/ quæsiuit/ sibi pepererit/ comparauit.

Deinen nam wirstu durch mildigkeit erhöhen.
Ta liberalité fera monter ton nom au ciel.

TVum nomen liberalitate extolles.
Tuum nomen liberalitate efferes.
Tuam laudem excelso sublimique in loco liberalitas constituet.
Tuum nomen in illustri quadam specula liberalitas collocabit.

Ad

Ad ſummam laudem | ad ſumma, ducem ſequutus liberalitatem, peruenies | duce liberalitate peruenies.

Vide Fama. Gloria. Honor. Magiſtratum gerere.

LAVS VTILISSIMA.

Ich achte deine wort ſo hoch / das ich mir laß für ſtahn zu bekommen durch dein loben / alles was ich begere.

Ie fais tant de compte de tes parolles, qu' il m' eſt d'aduis, qu' eſtant loue de toy, i' obtiendray tout ce que ie voudray.

TAnta eſſe puto verborum tuorum pondera, vt ex tua laude omnia me conſecuturum exiſtimem.

Affici me tuis laudibus, cùm ſummæ mihi gloriæ duco, tum vtiliſſimum puto.

LIBENTER CONCEDERE.

Dieweil du nicht wol auff biſt / bin ich wol zu frieden / daß du das ſtudieren fahren leſt.

Puis que tu te portes mal, ie ſuis tres content que tu quittes les eſtudes.

CVm ſis valetudine infirmus, me perlibente vſum ſtudiorum dimittes.

Summa mea voluntate ſtudia depones.

Libentiſſimè tibi largior | perlibenter concedo | vtraque manu do, vt à ſtudiorum conſuetudine te ſeiungas.

Te à ſtudijs diſcedere facilè patior.

In ſtudijs omittendis cum tuo ſenſu meus quoque ſenſus congruit.

Vide Dimittere. Diſcedere libenter à patria. Aſſentiri.

LIBER. LIBERTAS.

Möcht ich kühnlich reden / ich wolte jhm wol gute antwort geben.

Si i' auois liberté de dire tout ce que bon me sembleroit, ie luy donneroy vne belle responce.

SI mihi daretur ea libertas, vt meo arbitrio loquerer, egregium illi responsum darem.

Si mihi integra omnia ac libera essent | si mihi omnia essent solutissima | si liber essem | si mei iuris essem | si meæ auctoritatis essem | si tuto & liberè auderem | si mihi daretur ea libertas, vt ad arbitrium loquerer, egregium illi responsum darem.

Ich bin noch nicht frey gemacht.
Ie ne suis point encor mis en liberté.

NOndum liberè viuo.
Nondum libertatem recepi | teneo.
In libertatem nondum plane restitutus sum.
Nondum mihi quis libertatem largitus est.

LIBERALISSIMVS. LIBERALITATEM exercere.

Deine miltigkeit ist weit durchs Land verbreytet.
Ta liberalité s'estendue par toute la prouince.

LAtè patuit in prouincia liberalitas tua.
In prouincia tua excelluit humanitas | nemo est à te non liberalissimè tractatus | liberalitatem in te nemo desiderauit | prolixa fuit in primis ac benefica natura tua, sic vt nihil magis | fructus liberalitatis tuæ vberrimi fuerunt | fructus liberalitatis tuæ ad multos peruenerunt | pertinuerunt.

Vide Humanitas. Incolumitas Reip. Largiri. Parcus.

LITERÆ VBERIORES.

Wenn ich besser zeit hab | wil ich dir weitleufftiger schreiben.
Quand i' auray vn peu de loisir, ie t' escriray plus longues lettres.

CVm otii paululum nactus ero, vberiores à me literas expectato.

Cum

Cum otii paululum nactus ero, verbosiores à me literas expectato|plura ad te scribam|pluribus| pluribus verbis ad te scribam.

Vide Oratio longa.

LITERÆ OFFICIOSÆ AVT amoris plenæ.

Die brieff welche du mir schreibest / seind voll geschickligkeit.

Les lettres que tu m' escris, sont pleines de courtoisie.

QVas ad me literas mittis, multo sunt officio referæ.

Literæ tuæ multis insignes sunt amoris notis.

Omnis amor tuus ex omnibus te partibus ostendit in tuis literis.

Vide Officiosus.

LITERARVM, *id est*, SCIENTIARVM delectatio ac vtilitas perpetua.

Mein Sohn / die gelehrtheit wird dir dein lebenlang nicht allein nützlich/sondern auch lustig sein.

Mon fils le lettres te seront toute ta vie non seulement profitables, mais en outre recreatives.

MI fili, semper vsui, semper delectationi literæ tibi erunt.

Literæ, mi fili, fructum tibi afferent & voluptatem in omni vita | te semper commodis, semper voluptate afficient|nunquam non vtiles, nunquam iucundæ non erunt| iuuabunt pariter & oblectabunt in vniuersa tuæ vitæ cursu.

Vitæ tuæ pars, atque adeò longior, literarum vtilitas & voluptas erit.

Vide Hortari ad literas. Studiorum vtilitas perpetua.

LITERAS COMMITTERE.

An meinen brieffen ist so viel gelegen, daß ich sie einem jeglichen nicht darff vertrawen.

Mei

Mes lettres sont de telle importance, que ie ne les ose commettre à vn chacun.

Eius momenti sunt litteræ meæ, vt eas non audeam temere committere.

Eiusmodi sunt literæ meæ | eius generis sunt literæ meæ, vt eas non audeam temere committere.

Non eius generis sunt literæ meæ | non eiusmodi sũt litteræ meæ, vt eas audeam temere credere.

Vide Tabellarius.

LITERAS PARAS SCRIBERE.

Du schreibest mir selten.

Tu m'escris peu souuent.

Minus sæpe ad me scribis.

Infrequens es in officio scribendi.

Raras à te literas accipio. Calamo parcis.

Officium litterarum abs te requiro | in te desidero.

Impiger admodum in scribendo non es.

Crebriores à te literas postulo.

Non satisfacis officio tuo crebritate litterarum.

Crebrius vellem ad me scriberes.

LONGINQVITAS LOCORVM.

Wir seind sehr weit einer von dem andern.

Nous sommes fort esloignez l'vn de l'autre.

Magno locorum interuallo disiuncti sumus.

Magna locorum longinquitate disiungimur.

In ijs locis sum, quo propter longinquitatem tardissime omnia perferuntur.

LOQVI TVRPITER.

Weh deiner so du etwas vnehrlichs sagest.

VAE tibi, si turpiter aliquid dixeris.

Væ tibi, si minus honeste | si temere | si parum considerate | si non vt ratio præscribit | si præter honestatem quid dixeris.

Væ tibi, si contra quam | non vt | minus quam | se-

cus

eus quàm | aliter ac | aliter atque conueniat | deceat | liceat, quid dixeris.

Væ tibi, si quod ex ore tuo paulo turpius verbum exciderit.

Væ tibi, si oratio tua finibus excesserit ijs, quos honestum præscribit | quos ratio | quos modestia præscribit.

Vide Vituperare.

LVCRARI. LVCRI CVPIDVS.

Viel werden Aduocaten/vmbs gewins willen.

Plusieurs se font Auocats, esmeus du gain & prouffit.

IN forum multi veniunt, vt lucri plurimum faciant.

In forum multi veniunt, vt lucrentur plurimum | vt quæstus maximos faciant | lucri spe | cupiditate adducti | lucelli dulcedine illecti | lucrum spectantes | secuti | lucro commoti.

Multos in forum lucri cupiditas adducit.

Multos lucri cupiditas ad agendas causas impellit.

Facit augendæ rei cupiditas | facit ditandi spes, vt multi in forum se conferant.

Facit spes cogendarum opum | comparandarum diuitiarum | pecuniæ colligendæ, vt multi vocem in quæstū conferant | vt multis agendis causis se dent | vt multi industriam suam in agendis causis exerceant.

Vide Auarus. Diuitias quærere.

LVCRVM TVRPE.

Er hat wol viel gewonnen/ aber durch vnehrliche mittel.

Il a acquis grandes richesses, mais par voyes illicites.

QVæstus maximos, sed turpissimos fecit.

Rem fecit turpissime.

Diuitias quęsiuit malis artibus.

Mul-

Multum ille quidem, sed inhoneſtè|ſordidè|parum laudabiliter|cum dedecore lucratus eſt.

Cum infamia lucrum ſecutus eſt.

Tanti lucrum fecit, vt expetendum ſibi, vel cum dedecore, exiſtimauerit.

Ea cupiditate ad lucrum incubuit, vt expetendum ſibi turpi etiam cum infamia duxerit.

LVDERE. LVDO DELECTARI.
vel ludum negligere.

Ich hab kein gefallen im ſpielen.

Ie ne prens point de plaiſir au ieu.

LVdo non delector. Non libenter ludo.

Non libenter me ludendo exerceo.

Non multum reperio in ludo | in luſu voluptatis.

Magnam ex luſu non accipio voluptatem.

Exiguam ex ludo voluptatem haurio.

Non ſoleo libenter ludo indulgere|operam dare.

Non capior ludo.

LVGERE MALA PVBLICA.

Du beklageſt vnd beweineſt die beſchwernuß darin die Gemeinde jetz ſtecket.

Tu regrettes & deplleures la calamité publique.

LVges Reipublicæ tempora.

Calamitas publica te adfletum impellit.

Publica mala te ad fletum impellunt.

Miſetiæ tibi publicæ lacrymas excutiunt | exprimunt.

Lugendi cauſam adfert aduerſa fortuna Reip.

Tuus fletus exoritur | exiſtit | manat | proficiſcitur à publicis malis.

Vide Lacrymari.

LVSTRARE EXERCITVM.

Ich hab mein täger gemuſtert.

I'ay fait monſtre de tout mon armée.

COpias meas luſtraui.

Exercitum meum recognoui.

Legiones meas recenſui.

MA-

M.

MAGISTRATVM OBTINERE.

Ich zweiffel nicht/ oder du wirst den öbersten Standt haben in der Statt.

Ie ne doute pas, que tu n' aura le premier eſtat de la ville.

NOn dubito, quin ſummum atque altiſſimum gradum ciuitatis obtineas.

Nulla me dubitatio tenet, quin ea conſequêtis quæ in Repub. putantur eſſe ampliſſima.

Nihil mihi dubitationis relinquitur, quin futurus in ciuitate ſis honeſtiſſimus|ampliſſimus|eximius.

Non eſt cur dubitem, quin honeſtiſſimo loco|ſummo loco|ſingulari loco, futurus in ciuitate ſis.

Non eſt cur dubitem, quin magiſtratum conſecuturus ſis.

Vide Certò ſcire.

MAGISTRATVM PRÆCLARE gerere.

Dein vatter hat groß lob vom bedienen dieſes Ampts erlangt.

C'eſt office de magiſtrat a causé a ton pere grande louange.

PAter tuus eximiam ex hoc magiſtratu laudem collegit.

Pater tuus eximiam ex hoc magiſtratu laudem tulit|cepit|adeptus eſt|conſecutus eſt.

Præclare pater tuus hunc honorem geſſit.

Egregiè ſe pater tuus in hoc munere tractauit|geſſit.

Pater tuus hunc magiſtratum pro ſua reique publicæ dignitate adminiſtrauit.

Vide Adminiſtrare Remp. Laudem eximiam conſequi.

MAGNANIMITAS. MAGNANIMVS.

Dein frommes gemüht ist mir wol bekandt.

Ie cognoy ta magnanimité.

NOui animi tui magnitudinem.

Noui animi tui firmitatem | constantiam | vim | robur | fortitudinem | excellentiam | præstantiam | altitudinem | sublimitatem.

Noui quàm forti | constanti ac firmo | non demisso | non imbecilli | non humili | non fracto animo sis.

Noui quàm ad omnem euentum | ad omnes casus ferendos | ad omnem fortunam | ad omnes temporum motus vicissitudinesque stabili ac parato animo sis.

Ich mache gern freundschafft mit den Männern / die eines edlen hertzen seind.

Ie entre volontiers en amitié auec ceux, qui sont d'vn courage noble.

PRæstantis animi viros libenter complector.

Quorum animus viget | qui animo vigent | qui vigore animi præstant | quorum animus excellit | qui animo excellunt | qui sunt excellenti animo | qui sunt excellenti animo præditi | qui sunt excellentis animi | in quibus est animi excellentia quædam | in quibus est animi præstantia | altitudo | excellitas, &c. cum his libenter amicitiam contraho | cum his libenter amicitiam ineo | coeo | instituo | iungo | eos facilè amo | eos amicos mihi libenter adiungo | applico me | adiungo me libenter ad eorum amicitiam | sponte mea & inductione quadam animi ad eorum amicitiam accedo | sponte mea & inductione quadam animi ad eos amandos propendeo | inclino | me do.

Niemand ist vornehmer vmb sein nen tugend vnd grosmütigkeit / als du.

Il ny a homme plus renommé pour sa vertu & grandeur de courage, que toy.

MAiorem aut virtutis, aut præstantis animi opinionem apud homines consecutus est nemo.

Plus

Plus famæ consecutus est nemo.

Tua virtute & magnitudine animi nihil est nobilius.

Singularis in te laus ob tuam virtutem atque animi præstantiam confertur.

Vide Abiectus. Bellicosus. Timidus. Timore liberare. Fortis aduersus fortunam.

MAGNI PENDERE.

Man muß nun jur zeit die reichthumb hoch achten.
Il faut en ce temps icy faire grand cas des richesses.

His temporibus magni faciendæ diuitiæ sunt.

His temporibus magni pendendæ | magni æstimandæ diuitiæ sunt.

Commendat nobis rem familiarem temporum ratio.

Ea ratio temporum est, vt plurimum diuitiis tribuendum videatur | vt diuitias non in postremis habere debeamus | vt non in vltimo loco diuitias ponere debeamus | vt non in minimis ducere opus debeamus.

Deine Bücher seind von einem jeglichen hoch geachtet.
Vn chacun a tes liures en grand' estime.

Tui libri magno apud omnes in honore sunt.

Libri tui omnibus vigent.

Egregia de tuis libris opinio | existimatio est.

Præclarè de tuis libris omnes existimant | sentiunt | iudicant.

Tui libri omnium iudicio probantur | omnium laudibus ac testimoniis ornantur | omnium in manibus sunt | habentur | omnium manibus teruntur | omnium in sinu fouentur | circumgestantur | circumferuntur | assidue tractantur | diligenter euoluuntur | accurate lectitantur.

Verstendige Leut halten viel von deiner meynung.
Ton aduis est de grande auctorité enuers les gens entendz.

Tua sententia magnum apud eos, qui recte iudicant, pondus habet.

Plurimi est apud intelligentes opinio tua.

Grauis est sensus tuus apud sapientes.

Apud sapientes iudicium tuum magni momenti est.

Minimè leue est apud sapientes id quod tu probas.

Magni ducitur apud intelligentes id, quod placet tibi sentiunt.

Apud omnes auctoritatis habet plurimum quod tu esse optimum censes|quod testimonio tuo confirmatur.

Non vulgarem obtinet locum apud sapientes opinio tua.

Ich achte vnser gespräch mehr dann alle reichthumb der Welt.

Ie fais plus de cas de nos deuis, que de toutes les richesses du monde.

OMnes omnium diuitias cum nostris sermonibus non confero.

Pluris apud me sermones nostri, quàm omnes diuitiæ, sunt.

Sordent apud me præ nostris sermonibus omnes diuitiæ.

Sit modò sermonum copia nostrorum, thesauros omnes contemno|reijcio.

Cicero hielte viel von Plato.

Ciceron faisoit tres grand cas de Platon.

CIcero Platoni tribuebat plurimum.

Cicero Platoni summam fidem habebat|planè credebat|vt oraculo credebat.

Singularis erat apud Ciceronem Platonis auctoritas.

Platonem Cicero vehementer auctorem sequebatur.

Plurimi apud Ciceronem erat Plato.

Cicero Platonem habebat eximium.

Errare Cicero cum Platone malebat, quam cum alijs bene sentire.

Plus apud Ciceronem ponderis, quàm Plato habebat nemo.

Cicero faciebat pluris neminem, quàm Platonem.

Ewere

Ewere Bürger halten von euch.
Tu es en grande reputation en ta ville.

MVltum tibi ciues tui deferunt.
Patria tua tantum tibi tribuit, quantum fortasse nemini, atque adeo quantum prorsus nemini.
Vales auctoritate apud ciues tuos.
Tui te ciues magnificiunt.
Magnus es|honestus|honoratus|clarus|magno es in honore ac nomine apud tuos ciues|in ciuitate tua.

So du deiner feinden meinung widerlegst/ wirstu bey dem Rath mit ehren bestehen.
Si tu peux cõuaincre l'opiniõ de tes aduersaires, tu seras de tres-grande reputation au Senat.

MAgna tua erit in Senatu existimatio|locum obtinebis honestissimum in Senatu|pulcerrimè stabis in Senatu, si tuorum aduersariorum sententiam fregeris.
Vide Anteponere. Famam consequi.

MAGNOPERE.

Gröstlich. So sehr als möglich ist.
Grandement. Autant qu'il est possible.

SVmmè|etiam atq; etiam|vehementer|maximè|mirè|valdè|mirificè|incredibiliter|singulariter|insigniter|præcipuè|vnicè|egregiè|apprime|admodũ|oppido|eximie|maximopere|cum primis|inprimis|maiorem in modum|mirum in modum|mirandum in modum|supra modum|extra modum|non vulgariter|non mediocriter|non parum|non minimè|non ad aliorum exemplum|non ex communi consuetudine|non vt solet|non vt mos est|extra morem|non more|non ordine|non aliorũm exemplo|præter exemplum|extra ordinem|sic, vt nihil magis|sic vt nihil tale|sic, vt nihil supra|sic vt nihil vltrà|sic, vt nihil ad illud|sic, vt conferri nihil possit|sic, vt nihil simile|par|æquale|sic vt eiusmodi nihil sit|sic, vt ejus generis nihil sit.

Vide Amare vehementer.

MALEDICTA CONIICERE.

Ein jeglicher sagt viel vbels von dir.
Tout le monde dit beaucoup de mal de toy.

OMnes acerbissime de te loquuntur.
Pessime tibi omnes dicunt.
Omnes tibi grauissime obtrectant.
Omnes turpia quędam atque inhonesta in te conferunt| de tua ex stimatione multum detrahere conantur| liberrime inuehuntur in te| maledictis te onerant grauissimis.
Omnes maledicta in te conferunt| congerunt| coniciunt.
Omnes valde te exagitant| iactant| insectantur| vituperant| accusant| carpunt| vellicant.
Omnes nefaria quædam de te dissipant| disseminãt| iactant.
Omnes ita de te loquuntur, vt honori tuo labem inferant| aspergant maculas| tenebras offundant.
Omnes ita de te loquuntur, vt honorem tuum turpi labe inficiant.
Viae Detrahere. Oratio maledica. Rep ehendere Vituperare.

MEDERI DOLORIBVS.

Die zeit vermindert vnd lindert die trübseligkeit.
Le temps amoindrit & amollit les doleurs.

DOlorem minuit ac mollit dies.
Dolorem minuit ac mollit temporis longinquitas| vetustas.
Quænobis à fortuna infliguntur vulnera, sanantur vetustate.
Vis doloris cum tempore langue cit.
Detrahit de dolore dies, atque adeo extinguit omnem, planeque tollit.
Quouis dolore affectis medetur tempus.
Quouis malo laborantibus medicina m dies affert| vetustas opem fert| vetustas opitulatur| subuenit| auxilio est| subsidio est..
Finem doloris dies affert.

Ha-

Habet hoc tempus, vt quemuis dolorem, quamuis acriter in animo insitum, euellat atque abijciat.

Est hoc temporis, vt omnem malorum memoriam| vt omnem aduersæ fortunæ recordationem ex animo delear|auferat|eripiat|expellat|amoueat.

Vide Cosolari.

MEMORIA PRÆSTANS.

Du hast ein gute gedächtnus.
Tu as vne fort bonne memoire.

MEmoria es optima.

Memoria es insigni|egregia|præstanti|singulari|incredibili|tenacissimâ|non vulgari|minime labili.

Fideli es memoria. Memoria multum vales.

Memoria præstas|excellis.

Memoria minime falleris.

Memoria minime vacillas.

Non tibi labat memoria.

Tibi maxime viget memoria.

Quæcunq; legis, aut audis, memoria tenes|memoriæ mandas|tibi in memoria penitus insident.

Nihil tibi memoria excidit|elabitur|effluit.

MENDACIVM.

Alles was du redst/seind lúgen.
Tout ce que tu dis, n' est que mensonge.

QVidquid tu dicis, falsum est.

Quidquid dicis, minime verum est|alienum|seiunctum à veritate est|abest à vero|aduersatur veritati|mendacium est.

Falsa est omnis oratio tua.

Quidquid loqueris, falsò loqueris.

Vide Incredibile.

MERERI.

Ich hab so viel nicht verdienet.
Ie n' ay pas tant merité.

NOn tantum mereor.
Non tantum mereo|promereo.
Tantum me non agnoscere ingenuè fateor.
Hoc non est pro merito meo|ex merito meo.
Fit hoc immerenti.

Vide Indignus.

MINARI.

Du dräwest mir vergebens.
C'est en vain que tu me menaces.

TV mihi frustra minaris.
Tu frustra mihi terrorem incutis|periculum mihi facis|me minis prosequeris|terres|minas in me iactas|in me pericula intendis.
Tu me frustra territas|verbis terres.

Vide Terrere.

MINVERE. MINVI.

Alles was da wächst vnd gröſſer wirt / daß muß auch vermindert werden.
Tout ce qui croist & deuient plus grand, le mesme doit pareillement decroistre.

QVicquid augetur, idem diminui necesse est.
Quidquid crescit|quidquid maius atque amplius fit|quidquid amplificatur, idem comminui necesse est.
Quamcumque ad rem fit accessio|quamcunque ad rem aliquid accedit|quæcunque res accrescit, eandem minui|deminui|diminui|imminui|comminui|attenuari|extenuari|iacturam pati|de ea detrahi|de ea deminui|diminui|adimi|auferri necesse est.

Dein gut vermindert sich alle tag.
Tes biens s'amoindrissent de iour en iour.

REs tua in dies imminuitur.
Res tua in dies deterior fit|deficit|consumitur|minor euadit|minor fit|indeterius ruit|ad interitum ruit|tendit|corroditur|dilapidatur|non solum non augetur, verùm etiam semper aliquid deperdit.

Rei

Rei tuæ in dies detrahitur.

Fortunæ tuæ in dies aliquid detrimenti capiunt|cõminuuntur|deminuuntur|dilacerantur.

Vide Dissipare. Debilitare.

MIRARI.

Ich verwundere mich dieser sachen.

Ie m' esmerueille fort de cest affaire.

DEhac re valdè miror.

Magna me tenet admiratio huius rei.

Magna rei huius capior admiratione.

Magnam hæc res habet admirationem | mihi affert | mouet admirationem | admirationem facit.

Magna mihi de hoc negotio incidit|incessit admiratio.

Maximè miror exitum huius negotij.

Mihi mirabilis|admirabilis est|me maximâ admiratione afficit exitus huius negotij.

Huius negotij euentu obstupesco|stupesco|obstupefio.

Vide Obstupefacere.

MISERRIMVS. MISERIA.

Ich bin in grossem elend.

Ie me suis trouué en grand calamité.

IN magna calamitate versor.

In summa versor infelicitate.

Premor|circumuentus sum|conflictor|afficior maxima calamitate.

Jacco in calamitate.

Duco|fero|ago|exigo|viuo vitam calamitosam.

Miserrima sum conditione.

Ea videor conditione natus, nihil vt boni videam in vita|nihil vt mali non subeam|sustineam|perferam.

Nemo omnium, qui viuunt, me vno infelicior aut infortunatior est.

Meas miserias nulla æquat infelicitas.

Mea est miserrima conditio.

Omnibus vexor|perturbor|exagitor infortunijs|calamitatibus|miserijs|malis.

Omnes me premunt miseriæ.

Infesta|infensa|aduersa|iniqua mihi sunt omnia.

Nulla est tam misera fortuna, quam mea fortuna nõ superet|quæ sit cum mea fortuna conferenda|quæ non infra meam fortunam sit.

Miserrimo sum fato Singulari sum fato.

Deteriore fato sum, quam quiuis omniũ qui in terris degunt.

Meum est singulare fatum.

Singulari vtor fato.

Singulari fato natus sum.

Fatum hoc meum est, vt miserrima quæque sustineam.

Hæc mihi nascenti dicta lex est, vt amarissimam fortunam in omni vita degustarem|nunquam vt secunda fortuna vterer|nunquam vt miser non essem | perpetuis vt vexarer miserijs|perpetuis vt angerer|cruciarer|torquerer|affligerer malis.

Infausto nimium aduersoq; sidere sum natus.

Mecum agitur infeliciter.

Prorsus infeliciter ago.

Suas in me vires nunquam fortuna non exercet.

Omnibus me fortuna machinis | omni me fortuna telorum genere|suis me fortuna, quantascunque habet, opibus ac viribus oppugnat.

Non aduersa tantum, sed euersa penitus est mea fortuna.

Quis est mortalium iniquiore conditione, quàm ego|deteriore loco, quàm ego?

Ich sehe daß es so weit kommen ist/daß es mit dir geschehen ist.

Ie te voy reduit en tel estat, qu'il est fait de toy.

EO te redactum video, vt actum prorsus sit de salute tua.

Eo te redactum video, vt actum prorsus de te sit | vt actum prorsus de fortunis tuis | vt spem habere melioris fortunæ nullam possis | vt spes melioris euentus nulla relinquatur | vt ope humana seruare non possis | vt ipsa te salus seruare non possit.

Man sihet ihrer viel/ welche sich lassen vorsehen / daß sie die vnglücklichste der Welt seyn dieweil sie armut leiden.

On en voit plusieurs, qui se persuadent d'estre les plus miserables du monde, d'autant qu'ils endurent disette.

VIdere licet multos, qui se credant, quia laborant inopia, in summa infelicitate versari.

Videre licet multos, qui se credant, quia egestate premuntur, in summa infelicitate constitutos esse | pessime fortunatos esse | afflicta penitus fortuna esse | miserrime conditionis esse | omnibus malis affligi | omnib. miseriis opprimi | omnib. infortunijs vexari | redactos esse ad summam infelicitatem | prorsus infeliciter | miserrime | pessime secum agi | fortuna se iniquissima | aduersa | grauissima in primis vti.

Videre licet multos, qui credant, quia egestate premuntur, suas rationes | suas fortunas pessimo loco esse | afflictas | euersas | perditas esse.

So du dir für augen stellest alles was deines gleichen zu aller zeit widerfahren ist / so wirstu grossen trost befinden in deiner widerwertigkeit.

Si tu te mets au deuant des yeux, ce qui est aduenu tout temps à ceux de ta qualité, tu en receuras tres grande consolation en ceste tienne calamité.

SI, quæ tui similibus viris in omni ætate acciderint, isto tuo tristissimo tempore in memoriam reuocabis, admodum iuuari te senties.

Si, quæ tui similibus viris in omni ætate acciderint, isto tuo tristissimo tempore colliges | in memoriã redigens | mẽte comprehendes | tecum reputabis, admodum iuuari te senties | non leue solatium capies.

Si quæ tui similibus viris in omni ætate acciderint, tecum in animo volues, hæc te valde cogitatio sustentabit in hac tua tam graui fortuna | in hac tua tam

aduersa|tam misera|planè desperata fortuna| in tantis miserijs|in tam misero rerum statu|tam miseris temporibus|in ista, qualem nemo vnquam sensit, infelicitate|nunc, dum res tuæ pessimè se habent| pessimo loco sunt|nunc, dum tibi pessimè cum fortuna conuenit| nunc, dum tuæ fortunæ planè perditæ ac nullæ sunt| nunc, dum te premit infensa fortuna|nunc, dū te modis omnibus fortuna vexat| tibi negotium exhibet| molesta est|grauis est|nunc, dum te fortuna suis viribus oppugnat|nunc, dum fortuna omnes ad te oppugnandum machinas adhibet atque admouet.

Vide Felix. Reuereri. Ruina. Tempus miserum.

MOLESTE FERRE.

Ich kan etlicher Menschen Narheit nit wol vertragen.

Ie ne puis aisement supporter la folie de quelques vns.

NOnnullorum stultitiam non facilè fero.

Nonnullorum stultitiam ægrè sustineo| haud satis æquo animo fero.

Adduci non possum ſà me ipso non queo impetrare, dementias nonnullorum vt animo non iniquo feram.

Vide Dolor. Inuidia.

MORARI.

Ich weiß nicht wie lang ich mich zu Venedig enthalten werde.

Ie ne scay combien ie demeureray à Venise.

NEscio quamdiu Venetijs commorabor.

Nescio quantum Venetijs temporis ponam.

Nescio quot dierum erit mea Venetijs commoratio.

Nescio quamdiu Venetijs morabor| immorabor| ero| versabor| detinebor| futurus sum| moram faciam.

Incertus sum quamdiu me Venetiæ habebunt|tenebunt.

MORS. MORI.

Ists nötig/so will ich gern mein leben stellen für deine ehr.

S' il est besoing, ie metray volontiers ma vie a la défence de ton honneur.

SI res exiget, pro tua dignitate vitam libentissimè profundam.

Si res exiget, pro tua dignitate libentissimè decedam|cedam vita|cedam è vita|excedam vita | excedam è vita|discedam è vita | vitam cum morte commutabo| lucis vsuram amittam | extremum spiritum effundam.

Es ist zu wünschen in gutem alter zusterben.

C' est vne chose souhaitable, de quiter ceste vie en bonne vieillesse.

OPtabile est, affecta ætate diem obire vltimum.

Optabile est, affecta ætate summum obire diem| migrare è vita|huius lucis vsuram amittere | obire| occidere|interire|mori| perire|vitam finire | animam efflare| abire à vita|discedere à vita| decedere ex vita | ex corporis vinculis euolare| ex corporis ergastulo solui| ex corporis carcere liberari | ab hominibus demigrare.

Eorum præsertim est mortem appetere, qui in extremo ætatis tempore sunt.

Wenn ich schon sterben müste/so will ich doch mein meinung nicht verändern.

Combien que ie deusse perdre la vie, ie ne changeray iamais d' opinion.

SI vocer ad exitum vitæ, non faciam vt hunc sensum deponam.

Si vocer ad exitum vitæ, idem semper sentiam.

Quamuis mihi vita carendum esset|mihi quis vitam adimere|eripere vellet | me vita quis expellere vellet| vitam deserere | amittere deberem| animam amittere deberem| in extremo spiritu versarer|in extremo tempore vitæ essem, mihi semper constarem.

MORS OMNIBVS IMMINET.

Diese vrsach allein gehöret die trawrigkeit wegen deines Vatters tot zuvertreiben/dann des todes ein jeglicher gewertig ist.

Ceste raison seule deuroit chasser la tristesse pour la mort de ton pere, que la mort pend à la teste d'vn chacun.

PAterni obitus dolorem hæc ratio depellat, quòd omnibus impendet mors.

Paterni obitus dolorem hęc ratio depellat, quòd hæc omnia lege creata sint, vt morte deleãtur | vt morte extinguantur | tollantur | quòd nemo tela mortis effugere queat | quòd nulli vim mortis repellere | defendere homines possint | quod clypeus nullus tela mortis retundere | propulsare valeat.

MORS ALDI MANVTII perniciosa literis.

Der tod Aldi Manutij hat die gute Littern sehr beschädigt.

La mort d'Alde Manuce apporté grand dommage aux bonnes lettres.

GRaue vulnus optimis literis inflixit obitus Aldi Manutij.

Multum iacturæ tulerunt | graue detrimentum ceperunt | graue damnum adierunt | subierunt præclara literarum studia ex morte | obitu | interitu Aldi Manutij.

Ictu graui percussæ sunt, ac penè prostratæ, liberales disciplinæ, quo die Aldus Manutius occidit | extinctus est | perijt | obijt | diem obijt | oppetijt | mortem oppetijt | decessit | à vita discessit | è vita exijt | morte sublatus est | morte nobis ereptus est, &c.

MORTEM ALICVI ADFERRE.

Oreste hat sein leibliche Mutter Clytemnestra mit seiner hand erstochen.

Oreste de sa propre main a tué sa mere Clytemnestra.

ORestes parentem Clytemnestram sua manu confodit.

Ore-

Oreſtes parentem ſua manu perfodit|interfecit|interemit|peremit|cecidit|occidit|trucidauit||obtruncauit|vitâ exuit|priuauit|morte affecit|mulctauit|puniuit|vltus eſt|vindicauit.

Oreſtes parenti vitam eripuit|mortem obtulit|attulit|vim|manus attulit|intulit.

Die gantze Reuterrey iſt zertrent.

Toutes le troupes de gents de cheual ont eſté deſaictes.

OMnes equitum turmæ profligatæ ſunt.

Omnes equitum turmæ ſunt occidione occiſæ|cæſæ|conciſæ|trucidatæ|obtruncatæ.

Vide Bellicoſus.

MORTEM PRÆCLARAM ſubire.

Er hat ſein ellendiges leben / durch einen ehrlichen todt vollendet.

Il à finí ſa vie miſerable par vne mort glorieuſe.

VItam infelicem egregio mortis genere concluſit.

Vitam vixit infelicem, præclaram verò mortem obijt.

Miſerias in vita ſuſtinuit, decus in morte tulit.

Vt miſerè vixit, ita perijt honeſtè.

Acerbitates vitæ multas vna peregregiæ mortis hora compenſauit.

N.

NARRARE.

Ich wil dir durchauß erzehlen / wie die ſach ſich zugetragen hat.

Ie te conteray par le menu comment l'affaire c'eſt paſſé.

TIbi rem omnem ordine narrabo.

Tibi dicam|eloquar|aperiam|ſignificabo|exponam|explicabo rem omnem, vt geſta eſt.

Scies|cognoſces|audies à me, quæ facta ſunt.

Vide Certiorem facere.

NASCI.

Es were beſſer geweſen er were nit geboren.
Il euſt mieux valu qu' il ne fuſt iamais né.

PRæſtabat eum non naſci.
Præſtabat eum in vitam non ingredi | in lucem non edi | non prodire | non oriri | è ſinu matris non educi.
Præſtabat, ſi nunquam eum mater peperiſſet.

Vide Fortunæ expoſita hominum vita. Poſteritas.

NATVRA PARCA.

Die natur iſt nit ſehr mild gegen dich geweſen.
La nature n' apas eſté fort liberale en ton endroit.

PArum in te benigna ac liberalis natura fuit.
Naturam experitus es parum liberalem.
Parcè tibi ſua bona eſt elargita natura.
Satis anguſtè natura te ſuis copijs inſtruxit.
Natura tibi de ſuis muneribus non quantum opus erat impertiuit.
Suis te bonis abundare natura noluit.
Tibi non contigit vt naturæ bonis excelleres.
Inops es à naturæ bonis.
Eſt cur deſideres naturæ bona.
Naturæ bona | adiumenta | opes | diuitiæ | ſubſidia tibi deſunt | te deficiunt | in te deſiderantur | in te requiruntur | in te non agnoſcuntur.
Ita natura tecum egit, vt nouerea potius, quàm mater fuiſſe videatur.
Non optimè de te merita natura eſt.
Non multum naturæ debes.
Multa naturæ accepta referre non debes.
Non eſt cur naturæ gratias agas.
Poſſum in te quiduis potius, quàm naturam laudare.

NA-

NATVS DVODECIM ANNOS.

Er ist zwölff Jahr alt.
Il est aagé de douze ans.

ANnos duodecim natus est.
Duodecimum ætatis annum agit| non excessit| non egressus est |non expleuit.
Ætas ei est duodecim annorum.

NEGOTIARI.

Er treibt zu Meyland Kauffmanschafft.
Il traffique à Milan.

MEdiolani negotiatur.
Mediolani negotia tractat|agit|gerit| mercaturam exercet|res gerit.

Vide Fidem cautè habere.

NEGOTIVM FACESSERE.

Ich bin gantz mißmütig gewesen / wie ich verstanden / das dir die vberlästig gewesen / welchen du die meiste wolthaten erzeigt hast.
I'ay esté fort esmeu, lors que i'ay entendu, que ceux là te fachoyent, ausquels tu as fait tresgrands benefices.

VAldè sum commotus, cùm eos audiui negotium tibi facessere, qui summa tibi beneficia debent.
Valdè sum commotus, cùm eos audiui molestiam tibi exhibere|molestos|infensos tibi esse|solicitudinem infetre, quos maximis beneficijs ornasti.
Valdè sum commotus, cùm audiui te vexari|iniurias accipere|affici molestia ab ijs, de quibus bene meritus es maximè.

Vide Importunus.

NOMEN. NOMINARE.

Wie ist dein nam?
Comment t'appelles tu.

QVi nominaris|nuncuparis|appellaris|vocaris?
Quod nomen est tibi? Quod nomen habes?
Quo vocaris nomine? Quo te vocant nomine?

Elo-

Eloquere m' hi quod tuum est nomen.
Tuum nomen rac vt sciam.
Quo te appellabo nomine?

Virgilius hat seine Bücher von dem Landtbaw Georgica geneunet.

Virgile a intitulé ses liures d' agriculture Georgica.

VIrgilius libros suos de agrorum cultu Georgica nuncupauit.

Virgilius libros suos de agrorum cultu Georgica inscripsit|nuncupari voluit|Georgicorum titulo appellari|circumferri|legi|prodire voluit|Georgicorum titulum ferre|habere voluit|Georgicorum titulum|appellationem illis dedit|indidit.

NOVITATIS CVPIDVS.

Du bist gar newsbegierig.

Tu es amateur & desireux des nouueautez.

CVpidus es rerum nouarum.
Res nouas quæris. Nouitatem amas.
Nouis rebus studes. Nouitati studes|faues.
Status hic te minimè delectat.

Vide Inconstans.

NVGARI. NVGÆ.

Die bossen stehen deines gleichen nit wol an.

Le iaser est vne chose indecente à telles gens que toy.

TVi similes nugæ minimè decent.

Tui similem sectari nugas|nugacem|loquacem|futilem esse|perpetuas nugas agere | perpetuò fabulari|garrulum esse|semper garrire|tinnire|obgannire|nunquam tacere|silere|nullum dicendi finem facere | plus loqui quàm sat sit| tot verba fundere | alios obtundere minimè decet.

Vide Oratio longa.

NVMERARE.

Wo du recht rechnest / wirstu den verlust den du gelitten hast/befinden.

Si tu contes bien, tu trouueras la perte de tes biens, que tu as faite.

SI subdexeris rationes tuas, rei tuæ familiaris iacturam deprehendes.

Si subductis rationibus summam facies | conficies | colliges | in vnum coges, aperies damna rerum tuarum.

Si putaueris | supputaueris | duxeris rationes, rerum tuarum detrimenta patefacies | intelliges | senties.

Nach meiner rechnung so sind die Schiff denselben tag abgefahren/als die schlacht geschehen.

Selon mon compte, les nauires se sont demarees le meſme iour que la bataille s'eſt donnee.

VT rationem ineo, quo die prælium commissum est, eodem naues profectæ sunt.

Vt ratione colligo | vt ex ratione conijcio | vt mea ratio est | vt mihi ostendit ratio | vt mihi ex ratione liquet | liquido patet | facilè constat, quo die pugnatum est, eodem etiam naues soluerunt è portu.

NVNTII INFAVSTI.

Man hat dauon jhm etliche böse zeitung gebracht.

L'on auoit apporte quelques mauuaiſes nouuelles de luy.

ADuersa quædam de illo erant allata.

Rumores de illo duriores erant.

De illo nuntij venerant tristes | aduersi | infausti | parum commodi | minime læti | parum secundi.

Grauior de illo fama peruenerat | dissipata erat | disseminata | dilpersa | peruulgata erat.

Duriora quædam ac grauiora erãt significata | iactabantur | sermonibus dissipabantur.

O.

OBEDIRE.

Die vnderthanen seind schuldig jhrer Obrigkeit zu gehorsamen.

Les ſubiects doiuent obeiſſance aux ſuperieurs.

Infe-

INferiores superioribus obtemperare debent.
Inferiores superioribus parêre | dicto audientes esse debent.

Æquum est superiores inferioribus præire | anteire | antecellere | præstare.

Ich will deinen befelch volbringen.
Ie feray ce que tu as commande.

PArebo tuis mandatis.
Exequar tua mandata.
Effectum dabo, quod mandasti.
Tuæ voluntati parebo | morem geram | obsequar | obtemperabo.
Sequar voluntatem tuam.
Meam voluntatem ad tuam aggregabo.
Meam voluntatem cum tua coniungam.
Tuæ voluntati mea voluntas seruiet.
Tua mihi voluntas lex erit atque norma.

Viue Committere. Consilium alienum sequi. Deserere se aliorum causa. Officiosus. Reuereri.

OBLIGATVS. OBLIGATIO.

Er ist mir ein grosse Summa gelts schuldig.
Il me doit vne grande somme de deniers.

MAgnam mihi pecuniæ vim debet.
Pecuniam mihi multam debet.
Magno mihi ære obstrictus est.
Est in meis nominibus ex pecunia satis multa.

Ich bin so viel an dich gehalten/ das ichs dir nit wol vergelten kan.
Ie te suis tant obligé, qu' il me seroit malaise de t' en recompenser.

TAntum tibi debeo, quantũ vix, aut ne vix quidem, soluendo sum.
Tantum tibi debere existimo, quantum persoluere difficile est.
Magna tibi debeo beneficia, nec soluo.

Cui re

Cui re vix referre gratias possum, ei verbis non patitur res satisfieri.

Pro te mori possum.

Vitam tibi debeo.

Videre te scio quantum officij sustineam.

Incredibilem quendam tibi amorem, & omnia in te summa ac singularia studia debeo.

Magna sunt tua in me, non dico officia, sed merita.

Magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accessit.

Vide Beneficium conferre. Remunerare.

OBLIVISCI.

Du würdest ein frölicher leben haben / wenn du deines vnglücks vergessest.

Tu viurois plus ioyeusement, si tu oubliois tes malheurs.

IVcundior tibi vita esset, si tuos casus obliuiscereris.

Lætior | tranquillor tibi vita esset | tranquilliùs ageres, si tuos casus ex animo tuo | mente tua | memoria tua deleres | euelleres | si memoriam tuorum temporum omitteres | deponeres | abijceres | si tua pristina mala | tuos casus | tuorum temporum varietatem obliuione voluntaria contereres | si temporum miserias apud te deleret obliuio.

Vide Beneficiorum immemor. Iniurias obliuisci.

OBSIDERE.

Er hat die Statt Padua belägert.

Il a assiegé Padoue.

PAtauium obsidione cinxit.

Patauium obsedit suis copijs.

Patauium suo sepsit exercitu.

Apud Patauium castra posuit | locauit | constituit | fecit | castra metatus est,

Es stehet einem vorsichtigen Capitain zu / eine vestung / wie sichs gebürt / mit Kriegsvolck allenthalben zu besetzen.

C'est

C'eſt le propre d'vn bien auiſé Capitaine, de bien diſpoſer vn camp à l'entour de quelque forte place.

CAſtellum aliquod militibus, vt decet, circundare, prudentis ducis eſt.

Milites alicui caſtello circundare | milite caſtellum aliquod cingere|& audere|circumſidere|circum caſtellum milites recte ſtatuere, prudentis ducis eſt.

OBSIDIONE LIBERARE.

Camillus hat die Statt Rom / alß ſie von den Frantzoſen belägert war/ entſetzt.

Camille a deliure la ville de Rome aſſiegee du François.

CAmillus vrbem Romanam obſidione Gallorum liberauit.

Camillus vrbem Romanam obſidione Gallorum exemit|ab obſidione Gallorum vindicauit|ex obſidione Gallorum eripuit.

Camillus vrbem Romanam obſeſſam|ſeptam copijs Gallorum|copijs Gallorum vndique cinctam|oppreſſam liberauit|in libertatem reſtituit|libertati reſtituit|libertate donauit | liberam reddidit | ſeruarit incolumem | ſaluam incolumemque reddidit | ſalute atque incolumitate donauit.

Camillus Gallos vrbem obſidentes| vrbem obſidione prementes|vrbem obſidionis corona cingentes|circumſidentes | caſtris poſitis ad vrbem ſedentes | vrbis libertati caſtris circa collocatis imminentes expulit|eiecit | in fugam conuertit|diſiecit|fugauit|diſſipauit|ſummouit|ſudit|fugauitque.

OBSTINATVS.

Du biſt ſo gar trotzig vnd eygenſinnig.

Tu es trop opiniaſtre & teſtu.

NImis es obſtinatus.

Nimis es pugnax| pertinax|peruicax|capitoſus|cerebroſus | duræ ceruicis| ceruicoſus | inexorabilis|durus|difficilis|obfirmatus|immutabilis.

Ad tuam voluntatem acriter incumbis.

Non animi iudicio vteris, sed constantia.
Nimia in te perseuerantia est.
Nimium rui iuris sententiæque tenax es.
Nimis præfractè voluntatem tuam tueris.
Perstas in voluntate.
Tua voluntas obstinatior est.
Te de susceptа voluntate nulla vis | nullum periculum potest depellere.
Quod tenere constituisti, tueri fortissimè perseueras.
Tu es opinionis pertinax.

Vide Constans. Persuadere.

OBSTVPEFACERE. OBSTVpefieri.

Die gewonheit widerwertigkeit zu haben/ macht das mans nicht mehr fühlet.

L'accoustumance d'endurer aduersitez, faict qu'on ne les sente plus.

MAlorum consuetudine sensus amittitur.
Malorum consuetudo sensum adimit | sentiendi vim aufert | stuporem inducit | injicit | infert | sensus obstupefacit.
Sensus obstupefit | adimitur | aufertur vsu diuturno calamitatum.
Aduersas res minimè sentiunt ij | aduersas res sensu non percipiunt ij, quorum occalluit animus | quorum animis callum obduxit diuturna consuetudo | qui secundis rebus vsi perquàm raro sunt | qui secundas res haud sæpè nouerunt.
Aduersas res minimè sentiunt ij, quorum animi tantum abest, vt recentes ad infortunia sint | vt insolentes ad iniurias fortunæ sint | vt malorum vsu & consuetudine prorsus obduruerint | callum contraxerint.

Vide Callum obducere Sensu carere.
Terrere.

Die

Die gelegenheit iſt fürüber.
La commodité eſt paſſee.

PRæteriit opportunitas.
Elapſa de manibus eſt|abiit|fugit|enuauit|amiſſa eſt|nulla iam eſt|prorſus periit occaſio|tempus|opportunitas.
Amiſſum tempus eſt.
Vide Tempus opportunum. Tempus alienum.

OCCASIONEM PRÆBERE.

Du biſt vrſach dieſes ellends.
Tu es la cauſe de ces miſeres.

TV harum miſeriarum cauſam præbuiſti.
Tu horum malorum anſam|occaſionem dediſti|præbuiſti.
Tua cauſa regnant hæ calamitates.
Tuo beneficio viuit hæc peſtis.
Vide Auctor malorum. Gratia excidere.

OCCVLTVS ANIMVS.

Du geheſt alle tag mit mir vmb/gleichwol iſt dir mein hertz noch nicht bekant.
Tu conuerſes inceſſamment auec moy, & tu ne cognois pas toutes fois entierement ce que i' ay au cœur.

MEVteris aſſiduè, veruntamen non omninò mei tibi ſenſus patent.
Aſſiduus tibi mecum intercedit vſus, veruntamen planè non tenes animum meum | prorſus non calles conſilia mea| non penitus| non perfectè| non vſquequaque tibi pateo| me ignoras| me intus & in cute non noſti.
Conſuetudo inter nos aſſidua eſt| me vteris aſſiduè, veruntamen meum morem| ingenium| meam voluntatem| mentem| conſuetudinem| mea ſtudia| meas rationes non cumulatè| non ſatis| non affatim| non exactè| non ad amuſſim| non vndequaque| non ex omnib. partibus| non ex omni parte explorata| comperta| cognita| perſpecta| percepta| certa| nota| habes.

OC-

OCCVPATVS.

Ich bin bemühet mit vielen schweren sachen.
Ie suis empesché à plusieurs affaires de grand importance.

PErmultis, illisque grauibus, occupationibus sum implicatus.

Grauissimis rerum susceptarum oneribus premor.

Occupatissimus sum.

Multis in rebus maximi ponderis occupatus sum.

Distentissimus sum.

Grauissimarum rerum cura meum animum occupat | detinet.

Plurimis occupationibus impedior | detineor | distineor.

Vide Impedire. Curam suscipere. Otium nancisci.

OCCVRRERE.

Ich will jhm entgegen gehen / vnnd jhm einen dienst eines guten freunds beweisen.
Ie m' en iray au deuant de luy, pour luy faire l' office d' ami.

OBuiam ibo, vt officium amicitiæ debitum persoluam.

Obuiam procedam | occurram, vt præstem quod amicitia postulat.

ODIOSVS.

Du bist viel zu frech vmb mit dir zu conuersieren.
Ta conuersation est trop chagrineuse.

NImium in consuetudine acerbus es.

Nimium in consuetudine difficilis | durus | asper es.

Tua consuetudo difficilior est.

Abest consuetudo tua ab omni suauitate.

Non ea est consuetudo tua, quæ propter suauitatem expetatur.

Minimè

Minime iucunda est, amara potius atque odiosa tua consuetudo.

Asperitatis ac peruersitatis tantum habet natura tua, quantum in consuetudine ferri vix possit, vel potius plane non possit.

Vsus tibi nullo cum homine diuturnus intercedet, ita difficilis ac durus es|iis moribus es|eo præditus ingenio es.

Hic vitæ tuæ cursus offendit omnes.

Hac tua vita|hac tua viuendi ratione fit, vt nemo te diligat|vt nemo tibi optime cupiat.

Quis naturæ tuæ peruersitatem in consuetudine ferat?

Quis te possit vti homine omnium difficillimo|asperrimo?

Quis tuam consuetudinem expetat, carentem omni suauitate|nulla re iucundam?

Vide Inimicitias subire. Inuidus. Inuidiosus. Solitarius.

OECONOMVS NEGLIGENS.

Ich hab bißanhero mein nutz nicht in achtung genommen.

Ie n'ay point faict d'estime de mon proufict particulier iusques a maintenant.

NVllam hucusque vtilitatis meæ rationem duxi|habui|spectaui.

Nullam rationibus meis operam dedi.

De vtilitate minimum laboraui.

Vtilitatem minime spectau|curaui|quæsiui|secutus sum.

Nullum in vtilitate studium posui.

In vtilitate nihil industriæ locaui|nihil operæ consumsi.

Diligentiam commodorum meorum caussa nullam adhibui.

Diligentiam ad res meas nullam contuli.

Res

Res meas indiligenter tractaui | administraui.
Quid esset, è re mea | in rem meam | quid ad rem meam pertineret | in rem meam faceret | conueniret.
Quid rebus meis expediret | prodesset | conduceret | vtile esset | vtilitatem afferret | vtilitati esset | emolumento esset | bono esset | fructum pareret, haud multum hactenus curaui.
Oeconomus indiligens hactenus fuit.

Vide Deserere se aliorum causa.

Wir zween regieren vnser häuser nicht eben eins.
Nous ne gouuernons pas d' vne mesme maniere nostre maison.

NOn eadem in administranda re familiari vtriusque ratio est.
Non eadem in re domestica tuenda | in curanda domo | in gubernatione domestica vtriusque ratio est
Genus rationum mearum dissimilitudinem habet cum illius administratione domestica.

OFFENDERE LEVITER.

Ich hab ihm nicht viel vbels thun wollen.
Ie n' ay pas voulu luy faire grand mal.

NOn id egi, vt eum grauiter offenderem.
Dedi operam, vt eum parcè & molliter læderem.
Nihil paulo grauiùs in illum cogitaui.
Commouere illum leuiter volui, non acerbè vexare.

OFFICIO ALIQVO LAVDABILITER FVNGI.

Er hat den stand deß jenigen / welcher befelch vber der gemeynden bäw hat / ehrlich vertretten.
Il à fort honorablement exercé l' estat de ceſtuy qui a la charge des bastimens publics.

MAgnificentissimè perfunctus est munere ædilitatis.
Ædilitatem summa cum laude gessit.
Præclarè se gessit | præclarè se tractauit | nihil fecit nõ egregiè | iustitiæ laude præstitit | specimen dedit minimè dubium virtutum suarum in ædilitatis munere.
Ædilem se præbuit | præstitit | ostendit egregium.

Summam ex ædilitate laudem est consecutus | sibi comparauit | sibi peperit | cepit | tulit | retulit.

Vide Magistratum præclarè gerere. Virtutem gestis patefacere.

OFFICIOSVS.

Ich wil vmb deinet willen alles thun.
Ie feray toute chose pour l'amour de toy.

Nihil non agam tuâ causâ.
Subibo omnia tuâ causâ.
Nullum pro te laborem, nullum onus aut officium recusabo.
Tuis in rebus toto pectore | cunctis viribus contendam.
Neruos omnes, vbi res tuæ postulabunt, intendam.
Omnia mihi pro te suscepta, nec difficilia, nec iniucunda erunt.
Mea tibi studia atque officia præsto erunt.
Omnem meum laborem | omnem operam | curam | studium in tuis rebus consumam | ponam.
Officium meum nunquam | ausquam requires.
Mea studia non desiderabis.
Omnia tibi studia | omnia prorsus officia debeo tuis beneficijs.
Præstare cogor tuâ causa quidquid possum | quantum valeo | quantum consequi viribus possum | quantum est in me situm.
Omnia mea in te studia conferre debeo.
Tua in me beneficia, meum omne studium | meum officium | omnes à me curas | omnem industriam, omnia denique, quæ in me sunt, non solum postulant, verùm etiam exigunt.
Obsequi tuæ voluntati | morem gerere | parere | inseruire tuæ voluntati prorsus in omni re debeo.
Omnia tibi studia præstare debeo.
Quæcunque tibi commodare potero, omni cura ac diligentia complectar.

Quæ tibi intelligam esse accommodata, omnia studiose persequar|diligenter præstabo.

Meum erga te studium in ijs maximè declarabo, quibus plurimum significare potuero, tuam mihi existimationem & dignitatem carissimam esse.

Studium meum dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ, summum omnes intelligent.

Nihil tibi erit tam promptum, aut tam paratum, quàm in omnibus|quam in omnibus rebus, quæ ad voluntatem| ad commodum | ad amplitudinem tuam pertineant, opera | cura|diligentia mea vti.

Profiteor atq; polliceor eximium & singulare meum studium in omni genere officij, quod ad honestatem| ad gloriam|ad rem tuam spectet.

Nulla tibi in re neque studium neque beneuolentia mea deerit|præsto non erit.

Qui antea fui, idem in posterum futurus sum in te ornando & amplificando.

Quæcunque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittam, quod positum sit aut in ipsa re, aut in honore verborum.

Nunquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas deerit.

Polliceor tibi studium meum | operam meam sine vlla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis.

Quidquid valeo, tibi valeo.

Vniuersum studium meum & beneuolentiam ad te defero.

Vincam meis officijs cogitationes tuas.

Ea tua causa præstabo, quæ vix credas|quæ à me præstari nunquam credidisses.

Dabo operam, vt intelligas me neminem esse maioris officij|officij studiosiorem|in officio diligentiorem| in quo plus officij sit|resideat.

Velim vtaris mea opera,

Quid est quod ego tua causa non debeam?

Vide Promittere.

OFFICIVM, AVT MVNVS alicuius.

Du solleſt deinen Vatter vber alle andere Menſchen ehren.
Tu dois honorer ton pere deuant tous les hommes du monde.

DEbes patrem tuum colere ante omnes homines.
Eſt cur patri tuo præcipuum quendam honorem præſtes.

Tui muneris | tui officij | tuarum partium eſt | tuum eſt | tuum munus | tuum officium eſt | tuæ partes ſunt | hoc in te conuenit | tibi conuenit | ad te pertinet | attinet | ſpectat | à te poſtulatur | hoc tibi omnis ratio ſuadet | proponit | hoc à te expectatur | exigitur | requiritur | hoc homines exſpectant | hoc te decet | hoc debes | tibi non licet negligere | hoc propriè in te cadit, vt parentem tuum præcipuo quodam honore colas | obſerues | tuearis | afficias.

Vide Intereſt mea.

OLIM.

Bey zeiten vnſerer Voreltern / war das liegen ein groſſe ſchand.
Du temps de nos anceſtres c' eſtoit vne choſe fort infame de mentir.

MAiorum noſtrorum temporibus mendacium dicere turpiſſimum fuit.

Maiorum noſtrorum ætate | tempeſtate | quo ſeculo maiores noſtri vixerunt, mentiri turpiſſimum fuit | mendacium probro maximo fuit.

Veritas olim ita colebatur, vt falſi homines peſſimè audirent.

Fuit iſta quondam | aliquando in republica virtus, vt mendaces graui pœna multarentur.

OMEN INFAVSTVM.

Vnſere Voreltern hielten für ein böſes zeichen / wenn die Eychen vom Blitzen geſchlagen worden.
Les anciens iugeoyent eſtre de malencontre, quand les cheſnes eſtoyent frappez de la foudre.

Infau-

INfaustum omen vetereș iudicabant, si quercus fulmine percuterentur.

Male veteres ominabantur|male augurabantur, si quercus fulmine percuterentur.

Aduersum|mali euentus| calamitatem portendens| incommodum significans | omen iudicabant veteres, si quercus fulminis ictum sentirent|de cælo tangerentur.

Ich will nichts böses prognosticieren.
Ie ne veux rien prognostiquer de mal.

NOlo aduersi quid augurari.
Nolo malis ominibus hanc rem prosequi.
Nolo tristius quidquam dicere.

Vide Conijcere.

OPEROSA RES.

Diß ist ein schwerliche sach.
Cest affaire est de grande peine.

HÆc magni negotij res est.
Res admodum operosa.
Res occupationis non exiguæ.
Res eiusmodi, vt curam ac diligentiam non mediocrem postulet|vt non leuiter curanda sit| vt non frigidè aut languide agenda videatur|tractanda videatur.

Vide Difficilis res. Seria res.

OPINIO COMMVNIS.

Alle die guten sein von einer meynung.
Tous les bons sont d'vn mesme aduis.

VNus omnium bonorum est sensus.
Eadem est omnium sine vlla varietate opinio.
Eodem concurrunt omnium sententiæ.
Idem omnes spectant|probant| opinione tuentur.
Sequuntur idem omnes.
Opinionum nulla est varietas.

Vide Consensus communis.

OPINIO GRAVISSIMA, *id est*, magni ponderis.

Deine meynung wirt von verstendigen Leuten hoch geachtet.

Ta opinion est de grande authorité à l'endroit des gens de bon entendement.

MAgnum apud eos, qui rectè iudicant, tua sententia pondus habet.

Apud eos, qui rectè iudicant, sententia tua magni fit | grauissima est | magni æstimatur | magni penditur | auctoritatis habet plurimum.

Rectè sentientes in opinione ac iudicio tuo plurimum ponunt | opinioni tuæ multum tribuunt | deferunt | opinioni tuæ facilè assentiuntur | acquiescunt.

Vide Magni pendere.

OPINIO ALICVI CONTRARIA, Reipublicæ verò vtilissima.

Jsts sach daß meine meynung dir schädlich ist/ so ist sie doch der Gemeinden nützlich.

Si mes opinions te portent dommage, elles portent proufit à la Republique.

SEntentiæ meæ si tibi detrimentum, Reip. commodum adferunt.

Sententiæ nostræ, si minus è re tua sunt, Reip. rationibus conducunt | tuam si vtilitatem oppugnant, Reipub. commoda tuentur | tua si minuunt, Reipublicæ augent commoda | si tuis aduersantur, Reipublicę rationibus expediunt.

OPITVLARI.

Wir müssen vnsern freunden in nöthen beystehen.

Il nous faut assister nos amis en leur necessité.

LAborantibus amicis opem ferre debemus.

Laborantibus amicis opitulari | præsto esse | auxilium ferre | auxilio esse | subuenire | subsidio esse | adesse | minime abesse debemus.

Amicos miserijs oppressos leuare æquum est | ius est | decet | conuenit.

Si

Si quod in malum ceciderit amicus, occurrere & erigere iacentem debemus.

Helffe deinem Vatterland/daß zu scheidern gehet.
Aide à ta patrie, qui s'en va en ruine.

FEr opem occidenti patriæ.
Excipe cadentem patriam.
Medere patriæ grauissimè laboranti.
Eripe summis e miserijs patriam.
Auxiliare patriæ|adiuua patriam|noli patrię deesse|noli committere vt patriam deseras|noli committere vt auxilium tuum patria desideret in tam aduersa fortuna|in tantis malis|calamitatibus|infortunijs|miserijs|tam duris|miseris|tristibus|perditis temporibus.

Vide Adesse alicui. Deus benignissimus.
Mederi doloribus.

ORATIO BLANDA.

Schöne reden gefallen mir nicht.
Ces belles paroles ne me plaisent pas.

COmpta ista oratio mihi non arridet.
Composita hæc blandaque & aulica verba minimè desidero.
Faceßat|valeat hæc officij plena oratio.
Superuacanea sunt apud me officiosa hæc verba.
Non opus est verborum circuitione.
Tralatitia hæc verba, quæso, prætermitte.
Mecum agas oportet sine fuco, more maiorum.

Vide Adulari. Gratificari.

ORATIO BREVIS.

Vmb daß ich die sach mit wenigen worten erzehle.
A fin que ie declaire le fait en peu de paroles.

VT rem paucis complectar.
Vt rem paucis perstringam | comprehendam. Vt summatim exponam.
Vt breuitate vtar. Vt paucis concludam.
Vt in pauca multa conferam.

Vt satietatem longæ orationis effugiam.
Ne multa. Ne multis. Ne plura Ne pluribus.
Ne te multis morer|teneam.
Ne longam orationem suscipiam.
Ne longam ac odiosam orationem contexam.
Ne longa oratione caput|aures|te obtundam.
Ne orationis longitudine importunus videar|fastidium pariam|molestia te afficiam.
Pluribus tecum agere non debeo.
Longiorem orationem tua non expectat|non patitur|non fert|non sustinet|reijcit|recusat|renuit|respuit humanitas.
Amicitia nostra minimè patitur, vt te pluribus rogem.
Quid quæris? Quid plura? Quid pluribus?
Quid multa? Quid multis? Quid opus multis?

ORATIO LONGA.

So fern die wolredenheit ist in viel worten gelegen, so bistu der aller wolredenster vnder allen Menschen.

Si l'eloquence consiste en abondance de paroles, tu es le plus eloquent du monde.

SI verborum in copia sita est eloquentia, tu omnium, qui viuunt, eloquentissimus es.
Si cuius est longior|vberior oratio|si qui diuti⁹ loquitur|si qui longiorem sermonem habet|si qui plura verba facit, is eloquentiam possidet, tu omnes mortales eloquentia anteis.
Si ei qui verbosior est|si, qui plura effundit verba, ei laus eloquentiæ debetur, tu omnium, qui viuunt, eloquentissimus es.

Von dieser sachen hab ich lang mit deinem bruder geredt.

I'ay long temps deuisé auec ton frere de cest affaire.

HAc de re cum tuo fratre multa verba feci.
Hac de re cum fratre tuo satis diu locut⁹ sum | longum habui sermonem|longam habui orationem|multis verbis egi.
Oratio mihi cum tuo fratre fuit vberrima.

Vide Nugari.

ORA-

ORATIO MALEDICA.

Man muß niemand lästern.
Il ne faut iniurier personne.

COnuitium cuiquam facere non debemus. Malè cuiquam dicere|dicere conuitium. cuiquam|iacere|conferre conuitium in quenquam non decet.

Es ist ein schändtlich ding jemand lästern.
C' est vne chose vilaine de mesdire d' aucun.

COnuicijs quenquam vexare|exagitare|iactare turpe est|laudis non est|laudi non est.

Vide Maledicta conijcere.

ORDINARE ACIEM.

Es stehet einem klugen Feldtöberstenzu/ sein Kriegsvolck in gute Schlachtordnung zu stellen.
C' est a faire à vn Capitaine bien aduisé, de bien ranger son armée en bataille.

SApientis Imperatoris est, aciem benè constituere. Sapientis Imperatoris est, aciem benè collocare|componere|optimè dirigere.

Sapientis imperatoris est, in ordinem omnia redigere|omnia ordinare|in certum ordinem milites omnes cogere|aciem rectè instaurare atque certis partibus|in certas partes distribuere|milites in certos numeros distribuere, ac suo vnumquemque loco statuere.

Vide Obsidere.

ORNARE.

Die gelehrtheit zieret den Menschen gar sehr.
Les lettres seruent à l' homme d' vn tresgrand ornement.

MAximum hominibus accedit ornamentum ex literis.

Maximum homines ex litteris suscipiunt ornamentum.

Literæ maximè homines ornant|exornant|illustrant| maximum homini afferunt | conferunt ornamentum| maximo sunt hominibus ornatui|non vulgari sunt hominibus ornamento|homines maximè honestant| adornant|homines maximè ornatos | honestos reddunt| efficiunt.

Vide Illustrare.

OSCVLARI.

Ich kan mich nicht enthalten dich zu küssen.
Ie ne me puis contenir de te baiser.

QVin te deosculer nequeo.
ta me dij bene ament, vt ego vix reprimo labia, quin te deosculer|quin tibi aliquod suauium dē| quin aliquod osculum|basium tibi dem|quin te osculer| suauier|diffluauier.

OTIVM NANCISCI.

Wo ich zeit haben/ wil ich dir schreiben.
Si i'ay quelque loysir, ie t'escriray.

SI quid otij nactus ero, literas ad te dabo.
Si otium erit|si vacabo|si negotijs vacabo|si per occupationes licebit| si permitttent curæ | si quid habebo vacui temporis|si quid erit spatij|si quod sutripere spatium licebit|si quid ab occupationibus impetrare temporis licebit | nisi occupationes vrgebunt | si qua hora meo arbitratu licebit vti|si curarū expers ero| si mei iuris|si liber à negotijs | si vacuus ero|si me ijs rebus, quibus nunc teneor implicatus, explicauero|si dabitur otiū|si quies erit|si quiescere licebit à curis|à negotiis| ab occupationibus|à molestijs, literas à me quamprimum accipies.

Si vinculum illud occupationum, quo & assidue astringor, & arctissimè, non dico prorsus exoluetur, sed paululum modò|paulisper|aliquantum|aliquantisper| nonnihil|aliqua ex parte laxabitur, literas à me quamprimum accipies.

Vide Impedire. Occupatus. Quiescere.

PA-

P.

PARATVS AD ALIQVID.

Ich bin fertig etwas außzurichten.
Ie suis prest à faire quelque chose.

ALacer sum ad aliquid agendum.
Paratus sum|expeditus sum|alacri|parato sum animo ad aliquid agendum.
Nulla est in me mora| nihil moror | per me non stat, quin egregium aliquod facinus aggrediar.

Vide Aptus ad omnia.

PARCERE.

Du bist würdig daß man dir vergebe.
Tu merites qu' on te pardonne.

DIgnus es vt tibi parcatur.
Dignus es vt tibi ignoscatur| remittatur|condonetur|venia detur|indulgeatur.
Mereris veniam|impunitatem.
Dignus es venia|impunitate.
Dignus es vt ad hanc culpam conniueatur.
Mereris vt impune habeas|abeas|feras|facias.

Vide Impunitus. Iniurias obliuiſci.

PARCVS.

Du bist nicht mild dieweil du nicht reich bist.
Tu n'es pas liberal, pour ce que tu n'es pas riche.

PArcus es in conferendis muneribus, quia copiæ tibi non suppetunt.
Angusta est tua liberalitas pro tenuitate copiarum.
Ideo benignus & liberalis valdè non es , quia non valde abundas|copiosus es.
Largiris tenuiter|largiris infra modum potius quàm supra modum, quia non latis à copijs paratus es.
Ideo largè non das, quia, quod des, non habes.

Vide Auarus. Incolumitas Reipub. Largiri.

PARTICIPARE.

Ich wolte wol/das du mich deiner liebe wolteſt theilhafftig machen.

Ie deſire d' auoir bonne part en ton amour.

TV velim amoris me tui participem in primis facias. Cupio amoris tui ſingulari quadam ratione particeps eſſe.

Ne patiaris me partem amoris tui minimam ferre.

Effice, quæſo, tuum vt amorem | effice, queſo, de tuo vt amore cum primis participem.

Noli committere vt partem amoris tui minimam capiam | vt exiguum ab amore tuo fructum feram | colligam | ſumam | percipiam.

Fructum amoris tui velim non eſſe exiguum | vulgarem | mediocrem.

Vide Communicare.

PATRIAM TVERI.

Er hat bewieſen / daß er lobens werth iſt / dieweil er ſo Männlich für ſein Vatterland geſtritten hat.

Il s' eſt monſtre digne de grande loüange, pour auoir defendu valeureuſement ſa patrie.

EGregia laude ſe dignum oſtendit, quia patriam fortiter tutatus eſt.

Egregia laude ſe dignum oſtendit | ſummam laudem conſecutus eſt, quia acriter | ſtrenue | vehementer patriæ commoda propugnauit | quia propatria acerrimè propugnauit | quia patriæ | patriæ libertatis acerrimus propugnator ac ſtudioſiſſimus defenſor fuit | quia acerrimum ſe patriæ defenſorem præbuit | præſtitit | oſtendit | quia hoſtibus patriæ ſuum corpus obiecit | oppoſuit.

Ita pro patria pugnauit | propugnauit, vt fortitudinis laudem tulerit.

Prælia ſuſtinuit pro patria.

Vires omnes ad ſalutem patriæ contulit.

Pro

Pro salute patriæ defendenda contendit omnes nervos.

Vide Saluare.

PATRONVS PRÆSTANTISSIMus Cicero.

Cicero ist der beste vnder allen Aduocaten gewesen.
Ciceron a été le plus excellent des Aduocats.

IN agendis causis Cicero omnibus antecelluit.
In agendis causis Cicero omnibus præstitit | vicit omnes | excelluit inter omnes | anteiuit | anteceſſit omnes.
Causidicorum coryphæus Cicero fuit.
Patronus Ciceroni conferendus nemo fuit, neque eloquentiâ neque studio, neque fide.
Ad iudices | ad tribunalia | ad causas tantum eloquentiæ | studij | fidei, quantum Cicero, nemo attulit.
In iudicijs | in foro | in forēsibus causis | in forensi munere | in tractandis causis | in causarum patrocinijs | in defendendo & accusando par Ciceroni nemo fuit.

Vide Eloquens.

PAVPER PAVPERTAS.

Er ist gar arm.
Il est fort poure.

MAximè inops est.
Egentissimus | tenuissimus | inanissimus | miserrimus | pauperrimus est.
Summa egestate est.
Omnium rerum egenus est.
Tenuissimis ac fere nullis opibus est.
Nihil habet præter miseram animam.
In eum locum deductus est | in eas redactus est angustias | eo redactæ sunt fortunæ eius | eo est à fortuna deiectus | detrusus | deturbatus | eo cecidit, vt vnde viueret non haberet | vt ei ad victum necessaria minimè suppeterent | vt inopia premeretur earum rerum, sine quibus vix, aut ne vix quidem, hominum vita fu-

ſtentatur|vt ea deſideraret|vt ea requireret, quæ viuendi neceſſitas poſtulat atque exigit.

Eo redactus eſt miſeriarum| eò deuenit, vt ijs rebus deſtitueretur| careret| vt ab ijs rebus eſſet imparatus| inops|egens| vt earum rerum eſſet inops|vt ea illum deficerent|vt ea illi deeſſent|vt earum rerum inopiâ laboraret, ſine quibus ægrè viuitur, vel potius nullo modo viuitur.

Vide Inopia premi. Pecuniarum penuria. Soluendo non eſſe. Honorem aditum intercludere. Ruina fortunarum.

Parcus.

PECCATVM. PECCARE.

Du thuſt groſſe Sünde.

Tu peches grieuement.

GRauiſſimè peccas. Sceleratè agis.

Summum dedecus admittis.

Immane ſcelus| facinus|flagitium| maleficium admittis.

Nefarium ſcelus facis|committis.

Deteſtabile ſcelus ſuſcipis|edis.

Infeſtum ac immane ſcelus perficis.

Sceleſtè| impiè agis.

Sceleſtum facinus patras|perpetras.

Piaculum committis. Iniquiſſimè facis.

Maximo te ſcelere aſtringis|obſtringis.

Culpam grauem committis.

Ich hab das vbel nicht begangen.

Ie n'ay iamais commis ce crime.

HAnc nunquam ſubiui culpam.

Hanc ego nunquam attigi culpam.

Hoc me crimine nunquam contaminaui|inquinaui| infeci|pollui.

Hæc me nunquam culpa polluit|labefecit.

Huius criminis|flagitij|ſceleris|vitij labe|macula infectus nunquam ſum.

Vacaui ſemper iſta culpa.

Nunquam hac in re peccaui.

Ein jeglicher begibt sich heutigs tags zu allerley sünden.
Tout le monde s' addonne maintenant a tout genre de meschanceté.

OMnes in omni scelerum flagitiorumque genere volutantur.
Omnes in omnem culpam prolabuntur.
Omnem improbitatem omnes amant.
Incurrunt homines in omnem iniquitatem.
Nulla culpa est, quæ hodie non subeatur.
Nullum hodie flagitium ignoratur | prætermittitur | non committitur.

So du irgent in fehlest / so wirstu grossen verlust vnd schaden darnach empfinden.
Si tu tombes en quelque faute, grande perte & dommage vous en suiura.

SI culpam commiseris, non mediocre damnum consequetur.
Si quid offendes | errabis | secus efficies | committes | admittes | si quid peccabis | si laberis | si quam in culpam incideris | si te minus honestè tractaueris | si te minus sapienter gesseris | si te, quem non decet eum præbueris, magno tibi constabit | non leuis iactura | non leue detrimentum consequetur | tuam culpam graui damno solues | tuam culpam magna mercede redimes | grauissimè lues.
Offensionem in primis esse periculosam | offensionem magno tibi futuram damno, tibi affirmo.

Vide Innocentem accusare. Scelus grauissimum.

PECCARE IMPVDENTER.

Du schambst dich keines wegs zusündigen.
Tu ne te vergoignes nullement de pecher.

NVlla tibi est ad facinus verecundia.
Nullum peccandi modum verecundia statuit.
Peccas abiectâ prorsus verecundiâ.
Peccas sine modo impudentissimè.

Non

Non te pudor vllus| non te modestia deterret| abducit| remouet à voluntate| à studio| à consuetudine peccandi.

Peccando transis verecundiæ fines| abes procul à pudore| modestiam nullam retines| tueris| colis| non te pudor retinet| non te modestia regit| non te verecundia temperat.

Vide Impudens.

PECVNIÆ. PENVRIA.

Da iſt vngleublich groß mangel an gelt.
Il ya extreme neceßité d'argent.

INcredibiles sunt pecuniæ angustiæ.
Mira penuria nummorum est.
Summa nummorum difficultas est.
Pecuniæ minimum tractantur.
Pecuniæ vsus prope nullus est.

Vide Pauper.

PECVNIOSVS.

Er hat vil gelts.
Il a force d'argent.

MAgnam vim auri argentique possidet.
Pecuniæ multum possidet.
Bene nummatus| bene peculiatus est.
Abundat nummis. Copiosus est pecuniâ.
Minimè pecuniam desiderat.
Multum habet in arca. Refertus est pecunijs.
Pecuniæ illi multum est.
In numerato multum habet.

Vide Diues.

PEREGRINVS.

Man muß die frembden freundlich empfangen.
Il faut courtoiſement recueillir les eſtrangiers.

OPortet benignè excipere atque amplecti hospites.
Oportet benignè excipere atque amplecti peregrinos,

grinos | extraneos | exteros | aduenas | extrarios | externos | eos qui absunt à patria | domo | à suis regionibus | eos qui sunt in exteris locis | eos qui sunt procul ab amicis & affinibus | eos qui non sunt nostri populares | ciues | eos qui non sunt eiusdē linguæ | nationis | gentis.

PERICLITARI. PERICVLVM.

Du bist in derselbigen gefahr.

Tu es expose au mesme peril.

IOdem in discrimine versaris.
Idem tibi periculum impendet.
Æquè tua salus agitur.
Æquè tuæ fortunæ periclitantur.
Æquè periclitaris.
Eadem tibi imminet calamitas.
Eodem loci res tuæ sunt.
Versaris in eodem periculo | in eadem fortuna.
Eadem te fortuna manet | vrget.
Eadem tibi fortuna impendet | imminet.
Pari es conditione.
Par | similis | eadem | non dissimilis | non dispar | non alia tua conditio est.
Non minus de te agitur. Tua res æquè agitur.
De tua re itidem agitur.
Eadem tibi instant mala.
Haud melius tecum agetur.
Haud meliore loco res & fortunæ tuæ erunt.
Tua res periclitatur. Tua res periculum subit.
In periculum tua res adducitur | venit.

Ich will die wolfart der Gemeinden in kein gefahr bringen.

Ie ne veux point mettre en danger le salut de la republique.

NOlo salutem Reipub. in discrimen adducere.
Nolo summam Reipub | nolo publicam rem in dubiam fortunam adducere | in discrimen deducere.
Non committam vt incertam fortunam Respublica subeat.
Non committam vt periclitetur | vt in dubium vocetur | vt in periculum vocetur | vt in discrimen veniat Reipublicæ salus.

Vide

Vide Ægrotare ex itineris labore.

PERICLITARI DE HONORE.

Deine Ehr iſt in groſſer gefahr.
Ton honneur eſt venu en grand danger.

IN ſummum diſcrimen honor tuus venit.
De honore periclitaris. Tuus honor agitur.
Honor tuus in diſcrimen adducitur.

Vide Honorem lædere.

PERSVADERE.

Man breng mich nimmermehr darzu/das ich mit jhm begir zu reden.
L'on ne pourra iamais m'induire à parler à luy.

VT ſermonem cum illo habeam, perſuaderi mihi nunquam poterit.

Vt illum adeam/vt ad illum adeam/accedā/ me conferam/vt illius vultum ſubeam/vt illum alloquar, ipſe mihi perſuadere non potero / animum inducere non potero/animo vim inferre nō potero/adduci nunquam potero / neque adduci mea ſponte, neque vlla impelli ratione potero/imperare mihi non potero / impetrare à me non potero.

Nihil mihi difficilius / laborioſius / moleſtius/nihil mihi maioris negotij, quàm vt cum illo ſermonem iungam/quam vt illi ſermonem edam/quam vt loquar cum illo.

Vide Certo ſcire. Conſentire. Obſtinatus.

PERVERSITAS HOMINVM.

Die hoffart der Menſchen iſt vber die maß groß.
La peruerſité des hommes eſt ſi grande, que rien plus.

SVmma eſt hominum peruerſitas.
Peruerſi ſunt hominum mores, duri nimis & difficiles.

Ingenio ſunt homines peruerſo/difficili / duro/à ratione auerſo.

Vide Odioſus.

PE-

PESTILENTIA GRAVIS.

Die vergangene Pest ist gar groß gewesen.
La peste passee a esté fort grieue.

PRæterita pestis insignis fuit.
Pestilentia | pestis | contagio | pestiferum illud tempus | pestilentiæ vis maxime sævijt.
Pestilentia grauis incidit.
Pestilentia maximè nos attriuit | lacerauit.
Peste insigni laborauimus.
Maxime pestifer annus fuit.

PHILOSOPHIÆ STVDERE.

Ich wolte wol das du dich zur Philosophi begebest.
Ie desirerois que tu t' adonnesses, à l'estude de Philosophie.

VElim ad Philosophiam tuum studium applices.
Velim te ad Philosophiam conferas.
Velim Philosophiam complectaris.
Velim Philosophiæ te dedas | operam tradas | tuum studium dices.
Velim rerum humanarum atque etiam diuinarum cognitionem studiosè colas.
Velim te ad eius studium scientiæ adiungas, vnde nascitur, atque alitur moderatio vitæ | vnde rectè viuendi ratio atque omnis ordo manat.
Tu velim generis humani parentem philosophiam, quanto poteris studio complectare.
Tu velim omnes animi tui vires ad sapientiæ studium conferas.

PINGERE. PICTOR EGREGIVS.

Apelles hat das haupt vnd das öberste von Venus brust auß der massen künstlich abgemahlet / aber daß laß sich niemand wunder dünckẽ sein / dieweil er alle dinge so natürlich abmahlete.
Appelles a peinct d' vn artifice admirable la teste & le plus haut de la poictrine de Venus: mais de cela ne faut s'esmerueiller, d' autant quil contrefaisoit si naifuement toutes choses.

Apel-

APelles Veneris caput & summa pectoris singulari expressit atque exornauit artificio: sed hoc mirum esse minimè debet; res enim omnes coloribus adeo perfectè pingebat, vt naturam ipsam non modò adæquare, verùm etiam superare videretur.

Apelles Veneris caput & summa pectoris politissima arte perfecit | mire | egregie pinxit | egregiis picturæ coloribus illustrauit | perfecit ac perpoliuit egregie | sic pinxit, vt nemo melius: sed hoc mirum esse minime debet; erat enim pictor egregius | erat enim pingendi arte præstantissimus | penicillo namque quidquid imitabatur | nam in pingenda hominis specie nemini secundus | omnium primus fuit.

PINGVIS. PINGVESCERE.

Er ist so vberaus feist, welches ein zeichen der vngeschicklichkeit seines verstands ist.

Il est excessiuement gras, ce qui est signe d'vn esprit tardif.

PInguedine diffluit extra modum, quod ingenii tarditatem arguit.

Pinguis est | obesus est, quod hebetis | tardi | stupidi ingenii signum est.

Ex illa pinguedine | ex illo abdomine | ex illo sumine nobiles | elegantes | præclaræ cogitationes minimè excitantur.

Qui potest in tam vasta corporis mole ingenio aut menti locus esse?

Qui potest in tanto abdomine spiritus locum habere?

Wo du nicht mäßlicher issest, so wirstu viel zu feist werden.

Si tu ne manges plus sobrement, tu deuiendras trop gras

NIsi cibo pareius vtare, pinguior euades quàm satis est.

Nisi cibo parcas | nisi à cibo abstineas | nisi cibum minuas | nisi de cibo detrahas | nisi tibi temperes | modereris in cibis, nimium pinguescès | nimiam pinguedinem indues | plenior | obesior fies | nimia pinguedine laborabis.

POETICÆ STVDIA REPETERE.

Ich wolte das du das studieren in der Poeterey widerumb annehmest.

Ie voudroye que tu te remisses à l'estude de Poesie.

VEllem intermissa poeticæ studia repeteres.
Vellem te ad mansuetiores Musas referres.
Vellem redires in gratiam cum Musis.

PONTIFEX.

Paulus der fünffte ist nun Papst.

Paul cinquieme est auiourd'huy Pape.

PAulus quintus hodierno die Pontificium munus sustinet.
Paulus quintus hodierno die Pontificis agit partes| Pontificem agit|vicariam operam Christi loco præbet| Christi personam gerit|sustinet.

PORTVM INGREDI.

Wir haben den Hafen nicht können erreichen / weil vns der wind zu gegen war.

Nous n'auons pas peu prendre port, d'autant que le vent nous estoit contraire.

POrtum, resiante vento, tenere non potuimus.
Reiecti sumus à portu resiante vento.
Portum ventus eripuit.
Summouit nos ventus à portu.
Ne portum obtinere licuerit, cum omni studio conaremur, ventus effecit.
Portum, resiante vento, ingredi|inire|obtinere| assequi non licuit.
Venti vis aduersi portu nos excluſit | prohibuit | arcuit|amouit.
Portum inire conantes repulit ac reiecit ventus| repulit|reiecit aduersa venti vis.

POSSE OMNIA.

Gott regieret alle ding nach seinem willen.

Dieu gouuerne toutes choses selon sa volonté.

Deus

DEus arbitratu suo cuncta moderatur ac regit.
Deus orbem tenet vniuersum | tenet omnia | Regnat | dominatur | imperat.
Penes Deum est potestas & dominatus rerum omnium | omnia sunt | est impetrandi ius | est in omnes imperium.
In manu Dei sunt omnia.
Ita Dei potestas latè patet, vt omnia complectatur.
Ad Deum omnia sunt delata.
Dei voluntas pro legibus est.
A Dei voluntate ac nutu pendent omnia.
Omnia posita sunt in vnius Dei voluntate.

Die tugent hat alle ding in ihrer gewalt.
La vertu a toutes choses en sa puissance.

OMnia sunt in potestate ac ditione virtutis.
Planè rerum omnium domina omniumque regina virtus est.
Virtus latè dominatur.
Virtus vna regnat vbique locorum | summum imperium | summum ius habet in omnes res | vim habet infinitam | valet ad omnia | assequitur omnia | summum possidet ius | omnes opes vincit | omnes superat difficultates | durissima quæque perrumpit | quaslibet angustias | quæuis claustra pertransit | illustrat omnes tenebras | lucet in tenebris | pulla loco manet | non surripitur furto | non eripitur vi | non vetustate senescit | non incendio corrumpitur | nullis capitur insidiis | nullos formidat impetus | nullos fortunæ casus extimescit | omnia possidet | omnia iure ac potestate sua complectitur | omnia temperat | regit | moderatur | administrat.
Præest virtus cunctis rebus humanis.
Virtus nemini, ei omnes & omnia, parent.
Imperium virtus habet in omnia.
Summa virtutis potestas est.
Virtuti cuncta parent | cedunt.
Virtuti subiecta sunt humana omnia.
Quid est, quod assequi virtus non possit?

Vide Dei virtutes. Imperare. Imperator.

POSTERI. POSTERITAS.

Deine herrligkeit wird sich strecken auff deine Nachkömlingen.

Ta gloire s'estendra iusqu' à ta posterité.

TVa gloria ad tuos nepotes propagabitur.

Tua gloria ad eos qui ex te nascentur | orientur | ad tuos successores | ad eos qui abs te originem ducent | trahent | ad eos qui genus abs te ducent | ad eos qui abs te descendent | prodibunt | manabunt | gignentur, propagabuntur.

Posteritas tuæ gloriæ particeps erit.

PRÆCLARVS OMNI VIRTVTE.

Du bist mit allerley tugend gezieret.

Tu es orné de toute vertu.

OMni virtute ornatus es.

Omni virtute | omni virtutum genere illustris es | præditus | insignis | exornatus | expolitus | excultus es | clarus | conspicuus | excellens | præstans | præfulgens | affluens es | decorus | decoratus | prænitens | splendens es | concinnus | concinnatus | eleganter instructus es.

Insignis es ad omnem virtutem.

Vide Vir perfectus. Pulcer.

PRÆDARI.

Er hat das Land beraubt.

Il a destruict le païs.

PRouinciam vastauit.

Prouinciam diripuit | prædatus est | deprædatus est | rapinis exinaniuit | exhausit.

Prædas egit è prouincia.

Ich verst. he daß der feind das Land ableufft.

Pentends que l'ennemi fait des courses sur le païs.

DEcursionibus hostium audio regionem infestari.

Decur-

Decurſionibus hoſtium audio regionem vaſtari|loca diripi.

Excurrere hoſtes audio, & loca diripere.

Incurrere hoſtes in regionem dicuntur, & ex prædas agere|eam damnis afficere| eam vaſtare prorſus ac perdere.

Vide Furari.

PRÆMIIS AFFICERE, AFFICI.

Man muß einem jegtlichen ſeine Arbeit lohnen.

Il faut donner loyer à ceux qui ont prins peine.

DEferenda ſunt omnibus laborum ſuorum præmia. Perſoluenda| danda ſunt omnibus laborum ſuorum præmia.

Oportet vt omnes ſuorum laborum præmia ferant| capiant|præmiis donentur.

Extare|propoſita eſſe debent omnibus laborum præmia.

Decorandus præmiis honeſtus labor.

Præmio afficiendi ſunt|mercedem accipere debent| mercede donari|honeſtari debent omnes, qui laborem ſuſceperunt|ſuſtinuerunt.

Danda cuique merces laboris ſui.

Vide Remunerare.

PREHENSARE ſeu PRENSARE diligenter.

Du wendeſt allen fleiß an vmb die hertzen deß Volcks zu vberwinden/aber ich förchte du wirſt nicht bekommen/daß du hoffeſt.

Tu brigues fort diligemment: mais ſi eſt-ce que ie crains que tu ne ſois fruſtré de ton eſperance.

NVllum in prenſando ſtudium prætermittis: ſed vereor, ſpe ne fruſtreris.

Nullum in prenſando officium prætermittis| tam prehenſas diligenter, quàm qui maximè| tua eſt diligentiſſi-

gentissima prensatio| prensas diligenter| ambis| in ambiendis hominibus nemo est vno te diligentior| nemo aprior: sed vereor ne non succedat| exitus ne te fallat| ne secus accidat| ne non ex animi tui sententia procedat| succedat| contingat| eueniat.

Sich alle mitteln die gunst der Rahtsherren zubekommen.
Mets toute ta diligence pour auoir la faueur des Senateurs.

FAc in conueniendis Senatoribus tuum studium extet.

In prensandis| rogandis| appellandis Senatoribus adhibe studium ac diligentiam quàm licet maximam.

Age diligenter cum senatoribus.

Vide Rogare.

PRETIOSA BIBLIOTHECA.

Meine Librerey ist viel werth.
Ma Librairie est de haut prix.

MAgnæ æstimationis est mea bibliotheca.

Multorum nummorum est| pretij magni est| plutimi est mea bibliotheca.

Carè mihi constat bibliotheca mea.

Magno mihi constant libri mei.

Care libros meos emi.

Vide Caritas annonæ. Magni pendere.

PRIVARI AMICIS.

Ich kan den verlust vieler freund nicht wol gedulden.
Ie ne puis bonnement endurer la perte de tant des amis.

TOt amicorum iacturam vix fero.

Tot amicorum iacturam ægrè| vix patior| sustineo.

Ægrè fero tot amicis priuari| orbari.

Amicis omnibus destitutum| spoliatum| orbatum| priuatum esse me, vehementer doleo.

Miserrimus ego talibus amicis orbatus, quales nulli vnquam erunt, vt arbitror, & vt confirmare possum, nulli certe fuerunt.

Quis me tam ab amicis orbum, miserum non dicat?

Quæ mihi vita nunc traducitur, cùm tot amicis caream|cùm tot amici mihi desint|cùm eos amicos, quos fidelissimos expertus sum, desiderem.

PROBVS. PROBITAS RARA auis.

Es seind wenig/welche die tugend lieben.

Il y a peu de gens qui aiment la vertu.

PAuci sunt qui probitate delectentur.

Pauci sunt qui probitatem colant|ament|sequantur.

Qui suum studium in probitate ponant, pauci sunt| pauci reperiuntur|numerantur|paucos inuenias.

Minimi æstimatur morum integritas.

Parui est hodierno die probitas.

Probitas|integritas| vita illa quæ cum virtute traducitur, à paucis hodie probatur|amatur.

Probati mores à paucis hodie coluntur.

Procul abest ab hominibus probitas, atque adeò procul, vt non immeritò virum probum raram auem, ne dicam prorsus album coruũ, nuncupare possimus.

Vide Fides nemini habenda. Innocens.

Vir bonus.

PROBITAS AD FELICITATEM satis est.

Welcher tugend hat/ der bedarff nichts mehr vmb glückselig zu sein.

Celuy qui a la vertu, n' a besoing d' autre chose pour estre heureux.

PRobitatem qui possidet, nihil ad felicitatem præterea requirit.

Probitatem qui possidet, simul is possidet summum bonum.

Vnam qui colit probitatem, ei deesse ad felicitatem nihil potest| is ad felicitatem nihil desiderat| nihil requirit.

Bene

Bene sentire, rectèq; facere, satis est ad bene beateque viuendum.

Quicunque rationem ducem in vita sequitur, ei ad felicitatem ampla maximeque certa patet via.

Boni mores & honestæ rationes felicitatem pariunt.

Felicitas integritate comparatur.

Si quis in colenda probitate totus est, feliciter admodum ac beatissimè cum illo agitur.

PROBITATI PRÆMIA proposita.

Die/welche wol leben/seind eines grossen lohns verwartten.

Ceux qui viuent bien, receuront grand guerdon.

MAgna sunt rectè agentibus proposita præmia.

Magna sunt rectè agentibus constituta præmia.

Summa rectè agentes manent præmia.

Omnes qui sese in recta viuendi ratione exercent, magna merces manet.

Fructum certum rectè factorum viri boni vbertimum ac præstantissimum ferent| colligent| capient| percipient.

Vitæ laudabiliter actæ | vitæ cum virtute productæ præmium est| decus est, & earum rerum copia, quas qui possidet, optimè cum illo agi existimatur.

Præmiorum spe magna admodum q; firma, niti possunt ij, quorum vita cum virtute traducitur.

Egregia præmia pro certo expectare | sine dubio sibi polliceri| planè sperare licet ijs, qui virtutem colunt| qui rectè atque honestè & cum virtute vitam agunt| peragunt| ducunt| traducunt| v uunt.

Mercedem actionum suarum| virtutis suæ| suæ probitatis | officij sui| optimorum consiliorum atq; factorum expectare certissimam possunt, qui virtutem in vita primam habuerunt | quibus in vita virtus fuit antiquissima.

Præclaram honestamque vitam res vtilissimæ consequuntur.

Vide Remunerare.

PROMISSA PRÆSTARE.

Ich begere das du deiner gelübden genug thust.
Ie veux que tu tiens ta promesse.

VOlo stes promissis.

Volo promissa serues | fidem tuearis | soluas | quod promisisti, re præstes | cum tuis verbis facta consentiant | promissa tua exitus confirmet | ne fidem tuam fallas | falsa ne fuerint promissa tua | inania | irrita ne fuerint promissa tua.

Deponendum tibi est quod promisisti.

Ich wil mein bestes thun / vmb meine gelübden zu volbringen.
Ie m' efforceray d' effectuer ce que i' ay promis.

DAbo operam, vt stem promissis.

Dabo operam, vt præstem fidem meam | vt seruem fidem | vt probem | non deseram fidem | vt fidei non desim | vt promissa obseruem | tueat | persoluam | præstem | promissis ne desim | ne fides in promissis mea desideretur.

Dabo operam, vt quod pollicitus sum, re præstem | exitu præstem | exequar | efficiam | re confirmem.

Dabo operam, vt fidei satisfaciam | ne de fide mea parum videar laborare | vt à meis verbis exitus rei non dissentiat | vt ab affirmatione mea | à promisso meo exitus rei ne dissentiat | vt verba res confirmet | vt id, quod dixi, veritas probet | vt à promissis non discedam.

Quæ pollicitus sum, exitu præstabo.

Vide Fidelis. Supplicare.

PROMISSA PRÆSTARE ALTERIVS.

Du solt bezahlen was er verheissen hat.
Tu satisferas à sa promesse.

ILlius promissa tu præstabis.
Pro illo solues | satisfacies.

Dependendum tibi est, quod mihi pro illo spospondisti.

Illius

Illius promissio, solutio tua erit.
Illius promissio ad te pertinet.

PROMITTERE STVDIVM suum.

Ich sage dir allen meinen dienst zu.
Ie te promets tout mon seruice.

MEa omnia studia atque officia tibi polliceor.
A me omnia in te studia atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes.
Præsto me tibi semper fore velim existimes, planeque tibi persuadeas.
Si quid valebo, valebo tibi.
Hoc tibi confirmo, ac re præstabo, nullum me studij genus aut officij, quod in rem tuam sit | quod ad rem tuam | laudem | dignitatem valere videatur, vllo esse loco præterm:issurum.

Vide Officiosus.

PROPINQVIS ABVNDARE.

Du hast viel verwandten.
Tu as à force parens & alliez.

PRopinquis & affinibus flores.
A propinquis optime paratus | munitus es.
Propinquis abundas.
Copiâ flores propinquorum.

PROPONERE SIBI LIBERTATEM communem.

Ich habe nichts anders gesucht als die gemeine freyheit.
Ie ne me suis proposé autre but, que la liberté commune.

AD communem omnium libertatem studia mea contuli.
Ad vnam ciuium libertatem meas curas intendi.
Ad libertatem Reipub. meas cogitationes retuli.
Nihil aliud à communi libertate quæsiui.
Nihi præter communem libertatem curaui | secutus | sum | spectaui.

Præter communem libertatem proposita mihi nulla res fuit|mihi nihil proposui.

Vide Anteponere.

PROPRIVM DIVITIARVM.

Das berömpt man che durch reichthumb / dann durch tugend.

L'on obtient cela plustost par richesses, que par vertu.

COpiarum hoc potius est, quàm virtutis.
Non hoc in virtute, sed in opibus situm est.
Facit hoc non virtus, verùm copia diuitiarum.
Diuitiarum, non virtutis, hoc est.
Pertinet hoc ad copias, non ad virtutem.
Non hoc virtus, verùm diuitiæ præstant.
Pendet hoc à diuitiis, non à virtute.

PROVIDERE FVTVRA.

Ich sehe vorhin die list vnd anschläg meiner feinden wol.

Ie preuoy les embusches de mes ennemis.

EGo inimicorum insidias prouideo.
Ego inimicorũ insidias perspicio|prospicio|odoror|cerno|intelligo|præuideo|cognosco|sentio.

Non me latent|fugiunt|fallunt|non mihi ignorantur|obscuræ mihi non sunt|clàm mihi non sunt, quas inimici mei mihi parant insidias.

Quos mihi laqueos inimici mei tendunt, video|noui|didici|comperi|detexi.

Quæ inimici mei aduersum me moliuntur, mihi ignora minimè sunt|mihi patent|aperta sunt|liquent|me imprudente non fiunt|sunt mihi explorata|comperta|certa|nota|clara|manifesta|perspicua|apprimè cognita, &c.

Weise Leut sehen die zukommende ding von weiten.

Les gens sages preuoyent de loing les choses futures.

SApientia præditi res futuras, vt præsentes, intuentur.

Sapientia præditi res futuras tanquam oculis cernunt|longe in posterum prospiciunt.

Sapi-

Sapientibus ante oculos futura sunt.

Sapientibus euenta rerum patent.

Sapientes futura cogitatione | animo percipiunt| coniectura futuras res assequũtur|ea quæ impendent, tanquam ex aliqua specula prospiciunt.

Vide Conijcere. Prudentia.

PRVDENTIA. PRVDENS.

Deine vorsichtigkeit wird brechen die gewalt der bösen menschen.

Ta prudence rompra l' effort des meschans.

IMpetum perditorum hominum tua prudentia franget.

Impetum perditorum hominum tuum consilium| tuæ mentis acumen & vis eximia debilitabit | irritum faciet|inanem reddet|reprimet|retundet.

Vide Imprudens. Cedere tempori. Prouidere.

PVERITIA. A PVERITIA.

Von Kinds auff hab ich gelehrt / daß man Gott mit allem fleiß muß dienen.

Des mon enfance i' ay apprins, qu' il falloit seruir Dieu en toute diligence.

IAm inde à puero, Deum omni studio colendum atque obseruandum esse, didici.

A puero|iam inde vsque à puero|à prima pueritia| ab initio ætatis|à prima ætate|à primo ætatis exordio| ab ineunte ætate|à primis temporibus|à primis annis| ab incunabu'i |a teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis| à die natali | ab ortu primo |à quo die natus sum | ex quo ingressus in vitam sum|ex quo lucis vsura frui cœpi|ex quo vitæ limen attigi | ex quo animum ducere cœpi|ex quo spiritum haurire de cælo cœpi, Deum omni studio colendum atque obseruandum esse didici.

Viel ding werden leichtfertig ins Menschen tugend gethan.

Beaucoup des choses se font legerement, quand on est ieune.

MVlta temerè in pueritia committuntur.
Multa leuiter|multa inani quodam studio in teneris annis|in primis temporibus ætatis | ab ineunte pueritia|à primo ætatis initio committuntur.

Vide Adolescens. Gloriæ cupidus.

PVGNARE. PVGNA.

Die Christen haben offtmals glücklich gegen den Türcken gestritten.

Les Chrestiens ont souuentesfois heureusement combatu contre le Turcq.

SAepissimè cum Turcarum copijs Christianus exercitus feliciter pugnauit.

Sæpissimè cum Turcarum copijs Christianus exercitus prosperè|secunda fortuna|prospero euentu pugnauit|pugnas pugnauit|pugna certauit | acie conflixit|acie contendit|acie congressus est | prælio decertauit|depugnauit|digladiatus est.

In dem streit seind zweyundert guter Soldaten vmb'ommen.

En ceste meslee ont esté deffaicts deux cents braues soldats.

IN illo prælio ducenti homines insigni fortitudine ceciderunt.

In illa pugna|in illo conflictu|bello|congressu|certamine, ducenti homines virtute præstantes mortem oppetierunt|occubuerunt|desiderati sunt.

Ducentos homines pugna illa sustulit.

Vide Aduersari. Contendere. Imprudens.

Dein Sohn ist schön von angesicht.

Ton fils est beau de visage.

FIlius tuus facie liberali est.
Filius tuus facie liberalis est.

Filio tuo est facies liberalis|pulcra|formosa|quæ ad amandum alliciat|quæ amorem conciliet.

Maria die mutter Christi war vberauß schön.

Marie la mere de Iesus Christ estoit tres excellente en beauté

MA-

MAria Christi mater eximia erat pulcritudine.

Maria Christi mater incredibili erat venustate|incredibili erat pulchritudine|gratia|decentia | decore|forma prædita erat|forma ornata|exornata erat|forma fulgebat|forma affulgebat| excellebat | præfulgebat|præstabat|pollebat|conspicieenda erat|florebat|bellissima specie erat|speciosa erat.

Maria virgo pulcritudinis omnis exemplar erat.

Vide Præclarus.

PVNIRE.

Die vbelthäter muß man straffen.

Il faut chastier les malfasteurs.

ANimaduertendum est in homines nocentes.

Iusta est in homines improbos animaduersio.

Animaduersione vti aduersus improbos oportet.

Improbi afficiendi sunt pœna|vindicandi sunt | plectendi|vlciscendi|puniēdi | castigandi|mulctandi sunt|malè multandi sunt.

Sumendum est de improbis supplicium.

Capere pœnas de improbis æquum est.

Luant improbi pœnas factis dignas.

Debitum supplicium nefarij homines persoluant.

Digna eorum factis animaduersione improbi plectantur|afficiantur.

Oportet pœnas ab improbis iudicio persequi.

Id agendum est magistratibus, vt pœnas ab improbis debitas iudicio exigant.

Improborum audaciam merita pœna comprimere Magistratus debent.

Vide Impunitus. Vindicare.

PVTARE.

Ich laß mir vorstehen/das end der sachen wirt sein/ wie ich vorgesagt hab.

Ie croy que l' affaire aura telle issue, quæ i' ay predict.

PVto exitum fore, qualem sum auguratus.

Opinor|arbitror|autumo|existimo |iudico| censeo|duco|reor | sentio|ita mihi persuasi | ita in animum induxi meum | pro certo habeo | exploratum habeo

habeo|minimè dubito|planè credo | prorsus credo|omnino|penitus| certò | pro certo| minimè dubitanter credo exitum fore, qualem sum auguratus | qui augurio meo respondeat|quem prædixi.

Ich hatte nichts löblichers/dann das man nicht viel acht die geschehene Iniurien.

Ie n' estime rien plus loüable, que de ne tenir compte des iniures qu' on a receu.

NIhil statuo laudabilius,quàm iniuriarum rationem non habere.

Nihil statuo laudabilius, quàm iniuriarum rationem non ducere.

Quomodo quidem ego existimo| vt ego quidem arbitror|sentio|opinor|&c. quantum quidem assequi iudicio possum|vt opinio mea est | vt mea fert opinio|vt mihi suadet|ostendit ratio|nisi iudicio fallor | nisi iudicij tum expers|nisi rudis planè sum|nihil est præstantius|laudabilius| nihil est ad laudem illustrius, quàm iniurias contemnere|iniurias nihili facere|obliuisci|iniurias ex memoria delere|minimè persequi | iniurias vlcisci nolle| vltione non persequi | referendæ iniuriæ curam non suscipere|de iniuria persequenda|vlciscenda|referenda nihil omninò cogitare|de iniuriarum vltione minimum laborare | vltionem iniuriarum non spectare|non curare.

In contemnendis iniurijs|in obliuiscendis iniurijs| in iniurijs ex animo euellendis|in iniurijs ex memoria delendis |in iniurijs obliuione voluntaria conterendis eximiam fiam esse laudem, mihi persuadeo, eam (inquam) laudem, qua nulla præstantior.

Q.

QVÆRERE DILIGENTER.

Wie die Poeten erzehlen/hat Ceres grossen fleiß angewendt jhre Tochter zu suchen/ welche Pluto der Gott der hellen hinweg gefürt hatte.

Com-

Comme les Poetes racontent, Ceres amie toute sapeine à chercher sa fille rauie par Pluto Dieu des enfers.

VT Poetarum fabulæ narrant, multum studij posuit Ceres in filia perquirenda, quam inferorum Deus Pluto surripuerat.

Vt Poëtarum fabulæ narrant, diu ac multum Proserpinam filiam, quam inferorum Deus Pluto surripuerat, Ceres perquisiuit | inuestigauit.

Vt Poetarum fabulæ narrant, valde vigilauit Ceres in filia perquirenda | omnia loca permeauit | perlustrauit | inuestigauit | penetrauit Ceres, vt filiam reperiret suam | nullum Ceres locum | nullas in quærenda filia latebras omisit | quò non iuit | quo non accessit Ceres, vt filiam reperiret, quam inferorum Deus surripuerat?

QVERI. QVERELA ÆQVA.

Ich hab gut recht das ich vber dich klage.

C'est à bon droict, que ie me plains de toy.

IVre de te queror.

Iure de te conqueror | queritor.

Æqua est mea de re querela expostulatioque.

Cognosco æquitatem querelę | expostulationis | querimoniæ meæ.

Æqua mihi recum est expostulatio.

Iure te accuso.

Quod in me commeruisti, iustam habet querelam.

Æquam de te querimoniam habeo.

Locus videtur esse tecum expostulandi | querendi de te | tui accusandi.

Vide Contemnere.

QVIESCERE. QVIES.

Ich hab mein werck vollendet.

I'ay acheué ma besoigne.

LAbori finem imposui. Labori finem feci.

Labori grauissimo quies aliquando successit.

Laborem terminaui | ad finem perduxi | ad exitum perduxi | sustinui quoad oportuit.

Perfunctus sum | leuatus sum | liberatus | solutus | exemptus sum labore grauissimo.

Labor ad finem peruenit | terminatus est.

Iam me non vrget | non premit | non vexat labor.

Nach gehabter mühe magstu wol ruhen.

Apres tant de facheries tu te peux reposer.

POst tot molestias quiescas licet.

Atot molestiis | post tot molestias quiescas | quietem capias | quieti te tradas | quieto animo viuas | quietus esto | vitam traducas quietam & otiosam | vitam traducas quietè | vitam in quiete degas, licet.

Man lasset nun ab. Gewerb oder Kauffmanschafft zu treiben

L'on cesse maintenant de negotier.

QVies nunc à negotijs est. Quiescunt negotia.

Negotia non geruntur. Negotiorum nihil est.

Quiescunt homines à negotijs.

Feriæ sunt à negotiis. Prolatæ res sunt.

Rerum nihil geritur.

Vacatio est à rebus gerendis.

Vacationem à rebus | quietem à negotijs concedit tempus.

Vide Cessare. Otium nancisci. Relaxare animum. Rure delectari Studia intermittere. Tranquilla vita.

R.

RATIONEM AGENDI ALTERIUS improbare.

Ich befinde dieſe manier von der ſachen zutreiben nicht gut.

Ie n'approue point ceſte maniere de manier l'affaire.

HÆc mihi ratio rei gerendæ non probatur.

Non agis vt agendum censeo

Aliter agis atque ego agendum existimo.

Tuam agendi rationem improbo.

Con-

Consuetudo tua mihi non arridet
Cùm ita agis, à iudicio meo discrepas | discedis | dissentis | procul abis.

Vide Diuersa vitæ institutа.

REBELLARE.

Er ist widerspennig worden.
Il s' est reuolté.

REbellare cœpit. Ad rebellium motus est.
In rebellionem incidit. Iterum defecit à fide.
A pristina mente discessit | desciuit | abductus est.
Ad eundem furorem redijt.

Vide Infidelis Insidiari.

RECONCILIARE. RECONCILIARI.

Wir seind wider zusammen vereinigt.
Nous nous sommes reconciliez les vns auec les autres.

INgratiam redijmus. Reconciliati sumus.
Odium amore commutauimus.
Depositis odijs, mutuam beneuolentiam suscepimus.
Inimicitias | simultates | odia deposuimus | abiecimus | dimisimus.
Omnem veterem iniuriarum memoriam | omnem vlciscendi voluntatem ex animo deleuimus.
Pulso odio successit amor.
Ortus est inter nos, vetere prorsus extincto odio, mutua beneuolentia.
Animorum nostrorum in amore mutua consensio | animorum nostrorum ad amandum mutua propensio | animorum nostrorum ac voluntatum similitudo diuturno successit odio.
Ich bin mit jm in feinden versöhnet.
Ie me suis reconcilié auec mes ennemis.

CVm inimicis in gratiam redij.
Reconciliatus sum cum inimicis.
Cum inimicis, reiecto odio me coniunxi.
Ich sol mein bestes thun vmb dich wider vmb mit mir zu versöhnen.

Ie m' efforceray de me remettre en grace auec toy.

VT mihi tua voluntas reconcilietur, operam dabo. Vt mihi tua voluntas reconcilietur, enitar/contendam/elaborabo.

Efficiam vt gratiam mihi tuam meo merito restituas/vt mecum in gratiam redeas/vt te mihi reconcilies/vt animus tuus, qui antea erat, idem in posterum erga me sit/vt sis in me, sicut antea, animatus/vt si quid alienæ opinionis, aut parum amicæ voluntatis aduersus me susceperis, deponas/abijcias/dimittas.

Vide Iniurias obliuisci.

REDIRE.

Ich kehre widerumb ins Feldt/sonder gedancken.

Ie retourne aux champs, sans ypenser.

REpeto rus insciens.

Reuertor/reuerto/redeo/refero me rus insciente/imprudens/præter voluntatem.

Pedes me rus insicientem referunt.

Vide Denique. Tempus alienum.

REIP. VTILITATEM CVRARE.

Ein jeglicher muß sich mit demselbigen fleiß begeben zu dem nutz der Gemeynden/dar wir vnsere eygen sachen mit pflegen zu behertzigen.

Vn chacun se doit ranger au prouffit de la chose publique, auec tout aurant de soing, comme nous soulons auoir à cœur nos choses particulieres.

DEbet suam quisque voluntatem ad publicam causam aggregare eo studio, quo rem nostram familiarem complecti solemus.

Debet vnusquisque Rempubl. curare/Reipubl curationem habere/Reipub. rationibus consulere/eo studio, quo fortunas nostras complecti ac foueresolemus/quo priuata commoda tueri solemus.

Vnusquisque æquè publicam rem curet ac priuatam.

Vide Accommodare suam voluntatem ad Rempub.

RE-

RELAXARE ANIMVM.

Ich wil ein wenig ins Feld gehen / vmb mich was zu verlustieren.

Ie pretens m'en aller aux champs, pour donner quelque relasche à mon esprit.

RVs cogito, vt animum relaxem.

Rus cogito, animi causa|vt animum parumper à molestijs abducam|vt animus parumper acquiescat à curis|vt animum curis distractum, varieque dissipatum recolligam|vt animus sine cura quiescat|vt animus ex curarum tædio recreetur|vt aliquid iucunditatis degustem|vt aliqua iucunditate fruar|vt amissam animi iucunditatem recipiam.

Rus cogito, vt quam mihi negotiorum & curarum odiosa consuetudo hilaritatem ademit|abstulit|eripuit|in me extinxit|perdidit, eam rerum iucundissimarum aspectu atque vsu recuperem|recipiam.

Vide Quiescere. Rure delectari. Studia intermittere.

RELIGIOSVS. RELIGIO.

Du bist vberauß Gottsförchtig.

Tu es fort addonne au culte diuin.

REligiosissimus es.

Magna es & antiqua religione.

Maxima cum religione vitam traducis.

Pius|sanctus es. Pietatem in primis colis.

Exemplar es religionis.

Vitam sanctè|& piè exigis.

In te tanquam in speculo intuentur, qui pietatem|qui religionem colunt.

Insigni es pietate erga Deum.

Der thut gar weißlich / welcher sich Gott auffgibt.

Celuy la fait sagement, qui se donne à Dieu.

QVi se Deo dicat, egregiè sibi consulit.

Qui se Deo addicit|dedit|totum tradit, præclarè vitam instituit|sapienter facit|optimam partem eligit|rectam init viam|cursum capit laudabilem.

Qui

Qui se ad vnum Deum confert | qui suas omnes cogitationes | omnia studia in vno Deo figit ac locat | qui ab vno Deo pendêre vult | qui diuina studia, præterea nihil, colit | qui Christianam pietatem non communi vulgarique instituto, sed proprio quodam studio | propria quadam mentis inductione complectitur | qui piu in Deum est | qui honorem Deo præstat | qui Deum animo spectat | qui Deo seruit | qui suum animum | suas cogitationes | sua consilia ad Deum refert | qui piè religioseque viuit | qui cum pietate vitam ducit | qui omnibus in rebus ducem Deum sequitur | qui omnibus in rebus duce Deo vtitur | ad Deum spectat | cuius est vita cum pietate coniuncta | qui nihil non piè cogitat | qui nihil non cogitat cum religione coniunctum, is omnium optimè suis rationibus consulit ac prospicit | ei optata omnia contingunt | ei feliciter omnia succedunt | ei nihil non prospere succedit.

Vide Consulere Deum. Irreligiosus.

REMVNERARE,

Ich will deine wolthaten vergelten.

Ie te recompenseray les biens que tu m'as fait.

CVmulatis tuis in me meritis satisfaciam.

Probabo me gratum ac memorem paribus officijs.

Beneficia beneficijs compensabo.

Quæ in me contulisti, eadem recipies aut paria.

Parem gratiam referam.

Tuis beneficijs respondebo. Quæ debeo soluam.

Reddam beneficia.

Remunerabo | remunerabor te.

Remunerabor tua merita.

Qui tibi ex me fructus debẽtur, eos vberrimè | vberrimos capies | percipies | ex me colliges | ex me feres.

Eo quo premor tuorum beneficiorum onere, leuabor.

Laxabo me quasi vinculis quibusdam, si planè soluere non potero, beneficiorum tuorum.

Dum viuam | quoad viuam | quatenus vitam produca[m]

sam|donec viuere licebit, dabo operam diligenter|id omni studio agam|curabo|id omni studio enitar|contendam|in illud studium incumbam | in illam curam| in vnam illam rem incumbam|id mihi propositum erit in omni vita|eò spectabit animus meus in omni vita|eò curæ cogitationesque meæ referentur|intendentur|eo mea consilia dirigentur, vt me tibi memorem gratumque probem | par pari vt referam|vt in me gratum animum desiderare non possis | vt officia tua paribus à me compensentur officijs.

In omni vitæ cursu nihil mihi potius erit|nihil mihi antiquius erit|res mihi non tam erit vlla proposita| nulla de re laborabo magis | nulli rei studebo magis, aut seruiam diligentius, quam vt de me optimè meritum esse læteris.

Ich kan nimmermehr deine wolthaten vergelten.
Ie ne te sçauray iamais satisfaire pareillement.

OFficia tua nunquam officijs paribus æquabo: Nullam vnquam tuorum meritorum partem assequar.

Nunquam non modo referendâ, sed ne cogitandâ quidem gratia, tuum beneficium consequar.

Nunquam ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam.

Nunquam omnino tibi soluam quantum debeo, ac ne vlla quidem ex parte.

Officia tua nunquam rependam | remunerabo | remetiar|compensabo.

Vide Beneficiorum memor Ingratus. Iniuriam referre. Obligatus. Præmiis afficere.

REPREHENDERE.

Sie legen mir die schuld auff.
Ils me chargent de ce cas.

HAnc in me culpam conferunt: Vitio mihi dant|vertunt. Fraudi tribuunt. Hoc in me conferunt:

Hoc

Hoc mihi aſcribunt. Hac me culpa condemnant.
Huius mihi culpæ notam inurunt.
Hoc me nomine accuſant.
Huius me culpæ inſimulant.
Hoc in me reprehendunt.
Hoc me crimine arguunt.
Huius me criminis arguunt.
Hoc illi vitium in me, ac ſi meum eſſet, increpant.
Mihi grauiter ſuccenſent, licet ab illa culpa longè remotus ſim.
In hoc me illi malè accipiunt | exagitant | inſectantus.
Conuitijs me vrgent | carpunt.

Vide Accuſare. Corrigere. Maledicta coniicere.

REPRIMERE CVPIDITATEM alicuius.

Ich hab ſeinen böſen begierden widerſtand gethan.
Ie me ſuis opposé à ſe meſchante cupidité.

IMprobam illius cupiditatem repreſſi.
Improbam illius cupiditatem refutaui | retudi | fregi.
Obieci me | oppoſui me illius cupiditati | libidini | intemperantiæ.
Feci atque effeci, ne poſſet cupiditati ſuæ ſatisfacere | libidini obtemperare | iniquè cogitata perficere | improba conſilia ad exitum perducere.
Longius cupiditate proceſſiſſet, niſi ego incurriſſem | occurriſſem | obuiam iuiſſem | impediuiſſem | impedimento fuiſſem | impedimenta obieciſſem.
Rapiebat eum cupiditas, ego repreſſi.
Efferebat eum libidinis impetus, ego modum ſtatui.
Effrenatam eius libidinem refrenaui.
Indomitam eius cupiditatem domui.
Eum ego ab effrenata cupiditate refrenaui.

Vide Impetum reprimere. Impedire.

RE-

RESIPISCERE.

Ich wolte das du dich selbst zwüngest.

Ie vondroye que tu te contenisses.

VElim te cohibeas.

Velim te colligas|ad modum reuoces|ad rectam rationem reducas|intra rationis gyrum reuoces | traducas.

Viel leben in jhrer jugend vbel/welche/wen sie sich besser bedencken/darnach sich ehrlich stellen.

Plusieurs y en a, qui ayans esté en leur ieunesse de mauuaises mœurs, se repentans viuent par apres fort honestement.

PErditis in adolescentia moribus multi sunt, qui resipiscentes honestè vitam instituunt.

Perditis in adolescentia moribus multi sunt, qui deinde meliorem adepti mentem, honestioris vitæ initium ordiuntur|qui meliorem ad mentem|qui ad meliorem sententiam reuocati, laudabiliorem vitam exordiuntur.

Multorum est impuris moribus|improbis|inhonestis|turpissimis inquinata adolescentia|cõtaminata | infecta, qui deinde resipiscunt.

Viuunt multi turpiter in adolescentia, qui suos tandem mores conformant.

Multi studeut vitijs|turpem vitam colunt|inhonestè vitam traducunt|pecudum more vitam transigunt|procliues ad vitia sunt| turpi voluptate capiuntur|culpam facilè committunt in adolescentia, qui suos tandem mores conformant.

Vide Insania perpetua.

RESPONDERE.

Ich weiß nit warumb du nicht antwortest auff das jenig was ich dich frage.

Ie ne sçay pour quoy tu ne me respondis rien à ce que ie te demande.

NEscio cur ad ea, quæ tè rogo, minimè respondeas.

Ne-

Nescio cur ad ea, quæ te rogo, minimè respondes | responsum minimè des | responsum minimè reddas | præbeas.

Nescio cur me sine responso dimittas | ad rogata nihil dicas | ne verbum quidem ex te ad ea, quæ rogo | nullum responsum auferre | ferre | elicere possim.

REVERERI.

Er ist ins eusserste ellendt gefallen / dieweil er veracht die jenige / welche er schuldig war zu ehren.

Il est tombe en extreme misere, pour n'auoir faict d'estime de ceux qu'il deuoit auoir en tresgrand honneur.

DEiectus est in summas miserias, quia, quos maxime debuit, eos minime veritus est.

Deiectus est in miserrimam vitam | summas calamitates | durissima quæque | acerbissima | miserrima | postrema quæque, quia, quos minime debuit, | eos contempsit | nihili fecit | aspernatus est | nullo loco habuit | minime duxit.

Cecidit | concidit | perditus est | extinctus est | periit | exitium | perniciem | vltimam calamitatem subiit | sustinuit | tulit | perpessus est | sensit | extremam fortunam subiit | adiuit | sensit quia in postremis habuit, quos minime debuit | quia habuit in postremis, quos minime æquum erat.

Vltimam calamitatem sustinuit, quia nullam rationem habuit | duxit, eorum voluntatis aut commodi, à quibus pendere debuit | quorum voluntatem remque spectare debuit | quibus consulere | quorum rationibus consultum esse debuit | quorum voluntati parêre | obsequi | morem gerere, officio cogebatur.

Vide Honorare.

RIDERE.

Wenn ich etlicher Menschen Narrheit anschawe / so kan ich mich lachens nicht enthalten.

Quand ie considere la sottise d'aucuns, ie ne me puis tenir de rire.

Quum

QVum nonnullorum ineptias considero, risum tenere nequeo.

Quum nonnullorum ineptias considero, ridere cogor | quin rideam non possum | risu | à risu abstinere non queo | risum statim edo | eas cogor risu excipere.

Nonnullorum ineptiæ mihi risum mouent | concitant | mihi risum excitant | faciunt | à me risum eliciunt | excutiunt.

RIMAS AGERE.

Dieſe Wand zerreiſt.
Ceſte paroy ſe fend.

HIc paries rimam agit.
Hic paries rimam ducit | vitium facit | labem facit | labefactatur.

ROGARE STVDIOSISSIME.

Ich bitte dich auß gantzem hertzen.
Ie te prie le plus affectueuſement qu' il m' eſt poſſible.

ROgo te quàm ſtudioſe poſſum.
A te maximopere pro noſtra ſumma coniunctione etiam atque etiam peto & quæſo.
Precibus tecum ago quàm poſſum diligentiſſimis.
Singulari ſtudio | quàm poſſum ſtudioſiſſime | valdè hoc ex animo à te contendo.
Noli pati meas eſſe irritas & inanes preces.
Sit apud te meis precibus locus.
Exaudi | excipe meas preces.
Meis precibus facilem te præbe.
Ne me rogantem ſuppliciter à te reiicias.
Sine me hoc à te impetrare.
Hoc in me confer gratiæ.
Hoc impertias gratiæ. Da | largire mihi hoc.

Ich wölte das du dir lieſſeſt vorſtehen / daß das jenig was ich von dir beger / ſo ehs iſt / daran mein gantze wolfahrt gelegen iſt.
Ie voudroye que tu te perſuadeſſes, que ce que ie demande, eſt de telle importance, que tout mon bien y dependend.

Velim

VElim existimes, quod à te peto, id eiusmodi esse, vt meæ fortunæ omnes in eo constitutæ sint.

Velim existimes, quod à te peto, id eiusmodi esse, vt meæ omnes fortunæ in eo agantur | consistant | in eo locatæ | repositæ | sitæ sint.

Sic à te peto, quasi in eo mihi sint omnia | quasi rationes ex eo meæ pendeant | quasi rationes meæ ad vnum illud referantur.

Hoc à te ita postulo | hoc à te ita peto | contendo, vt fortunas in eo meas positas putem | vt nihil vnquam magis.

Vide Commendare. Exaudire. Prehensare. Supplicare.

RVDIS.

Ich bin dessen nicht gewohnet.
Ie ne suis point accoustumé à cela.

NOn sum huic rei assuetus.
Ad hanc rem assuefactus | consuefactus non sum.
Nouus & insolens | rudis | tiro | non exercitatus | vsu non bene firmatus | confirmatus hanc rem aggredior.
Inexercitatus | inexercitus hoc suscipio.

Du bist vnerfahren.
Tu n'as nulle experience.

IMperitus es. Ab vsu rerum imperitus es.
Nullius experientiæ es. Nullo vsu es.
Vsu minimè doctus es | Vsu expers es.
Rudis | tanquam hospes | nouus | planè peregrinus in rebus es.
Rerum insciens | ignarus | expers es.
Peregrinaris in rebus. Res non tractasti.
Experientia cares | vacas.
Vsum rerum ignoras | non habes.
Non satis | parum es in tractandis rebus versatus.

Vide Indoctus. Expertus.

RVINA FORTVNARVM.

Ich hab mein gut all verlohren.
I'ay perdu tous mes biens.

MEarum omnium fortunarum iacturam feci.
Mearum omnium fortunarum perniciem tuli|subii|passus sum.
Perierunt omnes fortunæ meæ.
Afflictæ | euersæ | extinctæ | perditæ | profligatæ meæ res omnes sunt.
Omnes & industriæ & fortunæ fructus perdidi.
Ex meis pristinis ornamentis & commodis nullum obtineo.
Prorsus actum est de fortunis|de rebus meis.
Nihil mihi iam reliqui fortuna fecit.
Mearum opum nihil mihi reliquum fortuna fecit.
Ita perii|ita sum perditus, vt salutem planè desperem.
Oppressæ iacent | euersæ sunt grauissima fortuna meæ opes|res omnes meæ.
Ita perditæ sunt fortunę meæ, vt eas seruare ne salus quidem ipsa possit.
Naufragium feci rei familiaris.
Periit mea res domestica.
Perdidi omnia bona.
Euertit me bonis omnibus fortuna.
Euersus sum omnibus fortunis.
Rerum mearum quid iam habeo|possideo?
Quid mihi reliquum fortuna fecit?

Vide Pauper.

RVINA REIPVBLICÆ.

Der Gemeynde sach ist gantz verfallen.
La chose publique est du tout ruinée.

PEriit Respublica.
Concidit| nulla prorsus est| formam planè pristinam amisit Respublica.
Actum est penitus de Repub.

Formam | imaginem | simulacrum veteris Reipublicæ nullum agnoscès.

Vestigium Reip. nullum supereſt.

Communis res ita delapsa est, vt ne spes quidem melius aliquando fore prorsus vlla relinquatur.

Periit omninò Reipublicæ salus.

Non aduersa tantum est, verùm etiam penitus euersa fortuna Reipublicæ.

Fractæ sunt opes | afflictæ sunt vires | amissa est dignitas | extincta est salus Reipublicæ.

Vide Bellum minimè bellum. Dissensio ciuilis.

Die allerschönste Stätt der Welt werden noch einmahl durch die gewalt der fortunen nider geworffen werden.

Le plus floriſſantes villes du monde ſeront quelque iour abbattues & ruées par terre par les aſſauts de fortune.

VIi fortunæ aliquando percussæ & prostratæ iacebunt vrbes præstantissimæ.

Fortunæ viribus perculsæ concident aliquando florentissimæ vrbes.

Erit aliquando, cùm vrbes amplissimæ iaceant perculsæ vi fortunæ, atque prostratæ.

Præclaras vrbes obscurabit atque extinguet | tollet | perdet | male perdet | prorsus affliget | plane opprimet | penitus euertet | omnino delebit aliquando fortunæ vis.

RVMOR INCERTVS.

Es wird starck gesagt aber man weiß nicht woher es kompt.

Le bruit eſt aſſez conſtant, mais on ne ſçait qui en eſt l'autheur.

RVmores sunt satis illi constantes, sed sine auctore.

Rumor est, sed sine capite.

Rumor est, rumore ipso nuntio.

Sermones exaudiuntur prorsus tamen incerti | inanes | infirmi | orti ex voluntate.

Sermones dissipati sunt, qui nulla veritate nitantur | sine caussa | auctore nullo.

Iactan-

Iactantur hæc sermonibus incertis.

Sermones dissipantur ij, quibus haberi fides nulla debeat/ vnde meritò fides absit/ in quibus non sit pondus/ qui nihil certum sequantur/ qui neq; nuntijs, neque literis comprobentur/ quos veritas nulla confirmet/ qui nulla veritate/ nullo satis firmo testimonio/ nullo prorsus argumento rationéue nitantur.

Vide Mendacium.

RVRE DELECTARI.

Ich hab ein groß gefallen drauſſen im Feld zu ſein.

Ie prens vn merueilleux plaiſir à eſtre aux champs.

VOluptatem ex rure capio mirificam.

Ruri eſſe periucundum eſt.

Otium & quies ruſtica mirum in modum me delectat/ oblectat/ recreat/ reficit/ afficit/ capit.

Rus mihi affert delectationem/ voluptatem/ iucunditatem/ hilaritatem/ gaudium/ lætitiam.

Rus mihi delectationi eſt.

Rus me delectatione afficit.

Rus animo meo iucundiſſimum eſt.

Rure, ruſticoque otio delector/ mirè paſcor.

Delectationem/ voluptatem/ iucunditatem ex rure capio/ percipio/ ſuſcipio.

Otio illo atque illa quiete, quam ruſtica parit habitatio, libentiſſimè fruor.

Si vlla re, otio capior & quiete ruſtica.

Animus meus voluptate perfunditur/ expletur ex otio ruſtico.

Ruri habitare, delectat in primis.

Rus colere, incunditatem habet.

Ruſticari, ſummæ voluptatis eſt.

Cum ruſticis eſſe, malè affectum animum recreat.

In agris eſſe, mœrorem fugat.

Ruſticam vitam agere, mœroris medicina eſt.

S.

SACRVM FACERE.

Der Prieſter muß nicht alleinmit ſauberen händen/ ſondern auch mit gantzem ſauberem hertzen/ Miſſe leſen.

Le Prestre doit dire Messe auec vne singuliere pureté, non seulement de mains, mais en premier lieu de cœur.

SIngulari non modò manuum, sed animi in primis munditia, debet Sacerdos rem diuinam facere.

Singulari non modo manuum, sed animi in primis munditia, debet Sacerdos Sacrificiũ | sacrum | res sacras facere | peragere | res sacras perpetrare | committere sacrum | sacra | sacrificium sacrificare | facere, *absolute.*

SALVARE. SALVS. SALVVS.

Ich hab mein Vatterland behütet.
I'ay sauué ma patrie.

PAtriam seruaui.
Patriam ab exitio vindicaui.
Patriæ incendium extinxi.
Salutem attuli, peperi | dedi patriæ.
Operâ mea stat patria.
Cadentem | labentem patriam sustinui | confirmaui | excepi.
Ego salus patriæ fui.
A me salutem accepit patria.
Patriam ab exitio | à pernicie | ab interitu | à peste eripui | liberaui.
Tutatus sum | sanaui patriæ mala.
Incolumitatem patriæ peperi.
Patriæ pestem abstuli.
Grauiter laboranti patriæ opem tuli.

Vide Defendere. Incolumis. Obsidione liberare. Patriam tueri.

SALVTARE ALTERIVS nomine.

Ich weiß es dir grossen danck/daß du in von meinent wegen gegrüst hast.
Ie te sçay fort bon gré, de ce que tu l'as salué de ma part.

QVod ei meis verbis salutem dixeris, amo te plurimum.

Quod

Quod eum saluere à me iusseris | quod eum meo nomine salutaueris, amo te plurimum.

SANARE MOREVM.

Ich habe dir geholffen/als du vbel zu paß wareſt.
Ie t'ay guerí, lors que tu eſtois mal diſpoſé.

EGo te languentem ad priſtinam valetudinem virtutemq; reuocaui.

Ego te iacentem | malè affectum ad priſtinam valetudinem virtutemq; reuocaui.

Meo beneficio priſtinas vires recuperaſti | recepiſti | confirmatus es.

Factum eſt à me, vt ex morbo planè conualeſceres | vt ex infirmo validus fieres | vt amiſſam valetudinem recuperare | vt in ſtatum valetudinis priſtinum | optimũ reſtituereris.

Vide Conualeſcere.

SAPIENS. SAPIENTIA.

Deine weißheit erfordert / daß du dich dũcken laſſeſt / das der warhafftige lob allein in der Tugend gelegen iſt.
Ta ſageſſe requiert, que tu penſes, que la vraye loüange giſt en la ſeule vertu.

TVæ ſapientiæ eſt, veram laudem in vna virtute poſitam exiſtimare.

Tuæ ſapientiæ eſt, veram laudem in vna virtute ſitam | locatam | conſtitutam exiſtimare | in vna virtute conſiſtere | ab vna virtute pendere.

Pertinet ad ſapientiam tuam | ſpectat ad eam ſapientiam, qua tu excellis | eſt eius ſapientiæ, quæ in te elucet | viget | tuum eſt, qui ſapiens & haberis, & es | tuum eſt, qui ſapientia præſtas | abundas | in quo ſapientiæ plurimum eſt, laudem in ſola virtute collocare.

Virum ſapientem, qualis tu es, decet animum inducere | pro certo habere | ſic habere | ita credere, exiſtere veram laudem in vna virtute | naſci | fluere | manare | proficiſci veram laudem ab vna virtute | verum decus in vna virtute ſitum | locatum | conſtitu-

tum esse | solidam gloriam non aliunde quàm à virtute pendêre.

Vide Cedere tempori. Eligere optimam partem.

A SAPIENTE ALIENVM.

Dasselbig stehet in keinem wege einem weisen Mann zu.
Cela ne conuient nullement à vn homme sage.

ESt hoc à sapiente alienum.
Hoc in sapientem minimè cadit.
Pertinere hoc ad sapientem non potest.
Non est, vt obuenire hoc sapienti possit.

SAPIENTER FACTVM.

Ich hab mir gantz vorgenommen / mein that mit gutten vrsachen zu vertheidigen.
Ie suis resolu de defendre mon faict par viues raisons.

OMninò constitui meum factum rationibus tueri. Omninò decreui | deliberaui meum factum purgare | probare.

Id mihi propositum, planeq; certum est, vt rationem reddam consilij mei.

Agere | probare | tueri | defendere | sustinere meam causam prorsus volo.

Argumentis minimè dubijs ostendere | rationibus persuadere volo, non me casu | temere | inani quadam voluntate | repentino mentis impetu | nulla satis firma certaue causa impulsum | commotum | adductum id feciſſe.

Quod feci, ostendam iure | consilio factum | optimis de causis | ratione suadête | ratione duce | certo iudicio | rectè & consideratè factum | ita factum, vt reprehendi non possit.

Quod feci ostendam ita factum, vt mihi temeritatem | imprudentiam | inopiam consilij nemo possit obijcere | vt nemo possit in controuersiam | in dubium vocare | vt nemo possit meritò damnare | vituperare | accusare | exagitare | vitio dare.

SAT

SAT DIVES.

Er war reich genug.
Il estoit assez riche.

SAtis valebat opibus.
Satis erat diuitijs instructus | munitus.
Satis erat paratus à re.
Res erat familiaris satis ampla.
Satis habebat. Satis possidebat diuitiarum.
Satis ei diuitiarum erat.
Minimè erat ei angusta res domestica.

Vide Diues.

SCELVS GRAVISSIMVM.

Man sind kein schwerer Sünd / als seinem vatter gewalt anzuthun.
Il n'y a crime plus enorme, que de faire tort & violence à son pere.

NVllum scelus grauius est, aut detestabilius, quàm patri vim afferre.

Nullum crimen | peccatum | piaculum graujus est, | aut detestabilius, quàm patri manus inferre | quàm erga patrem impietatem exercere | quàm patrem malè habere | quam patri iniuriam facere | inferre.

Maximo se astringit scelere | graue piaculum admittit | impiè facit, qui parentem violat | lædit | qui violat, eam pietatem, quæ parenti debetur.

Nullum scelus abest ab eo scelere | in vno illo scelere omnia insunt scelera, cùm parenti vis infertur.

Vide Peccare. Vitiosus.

SCIENTIAM ALIQVAM omninò callere.

Er ist gar wol erfahren im Landmessen.
Il est tres expert en Geometrie.

GEometricis literis est perfectè eruditus.
Penitus cognouit Geometriam.
Tenet omninò Geometriam.

Callet omnino Geometricam scientiam.

Excellit in Geometria.

Perfectam | absolutam | singularem | eximiam Geometriæ scientiam possidet.

Ita processit in Geometria, vt ad summum peruenerit.

Vincit omnes | præstat omnibus | antecellit omnibus | nemini secundus est | parem habet neminem | superior omnibus est in Geometrica scientia.

Geometrica doctrina | disciplina apprimè exculta est.

Vide doctus.

SCOPVS COGITATIONVM.

Meine meynung war / daß mein lehrtinder nicht allein in wissenschafft / sonder auch in tugend sollen zunehmen.

Mon entention a esté, de faire proufiter mes disciples non seulement en sciences, mais aussi en vertu.

CONsilium meum hoc fuit, vt discipuli mei non in scientijs tantum, sed in virtute etiam progressum facerent.

Hoc spectaui | hoc volui | hoc secutus sum | id egi | huc retuli mea consilia | huc retuli meas cogitationes | huc animum meum intendi | eò mentem intendi | huc mentem direxi | huc consilia contuli | huc spectauit animus meus | hic animo meo meisque consilijs scopus fuit | hoc est terminus | finis | scopus, quò intenduntur cogitationes meæ | hæc est quasi meta, quò, vt perueniam, elaboro atque vigilo | huc me voluntas ducit | huc iudicium & ratio ducit, vt discipuli mei non in scientijs tantum, sed in virtute etiam progressum facerent.

Vide Proponere sibi. Deliberare.

SCRIBERE, seu SCRIPTIS mandare.

Du schreibst gar wol.

Tu escris fort bien.

SCribis egregiè. Scribendi laude excellis.

Sublimiter & eleganter scribis.

Ita scribis|ita versaris in scribendo, tua vt excellat industria.

Scribis vt pauci.

Propriam quandam laudem in scribendo consequeris.

Præclara sunt, quæ ingenio studioque paris|quæ tua parit industria.

Mirabiles| minimè vulgares sunt ingenij & industriæ tuæ fructus.

Quidquid ex te promis, alios delectat, teipsum laudibus illustrat.

Ich wolte das die geschichten vnserer zeit durch dich beschrieben weren.

Ie voudroye que ce qui s'est fait de nostre temps, par toy fust mis par escrit.

REs nostras velim monumentis commendari tuis.

Velim à te nostrorum temporum consilia atque euentus literis mandari.

Gesta nostra gloriæ sempiternæ commendari per te cupio.

Nostrorum nomen velim tuis ornari|illustrari| celebrari scriptis.

Die Schrifften Varronis werden mehr vmb der gelehrtigkeit/ dann vmb der wolredenheit gelobet.

Les escrits de Varron sont approuuez d'vn chacun, non pas tant pour l'eloquence, que pour la doctrine.

SCripta Varronis magis ob doctrinam, quàm eloquẽtiam|ex doctrina potius, quam eloquentia|rerum causa, non verborum, probantur ab omnibus.

Libros Varronis| ea quę Varro chartis mandabat| litteris cõmittebat|ea quæ Varro componebat|scribebat|ea quæ Varro literis persequebatur|literis explicabat|litterarum monumentis tradebat|prodebat|mandabat|committebat|commendabat|ea quæ Varro monumentis & literis mandabat, probant omnes, rerum fructu potiùs, quàm specie verborum adducti.

Die alte Scribenten haben also von der tugend geschrieben/ daß auß ihren Büchern ein sonderliche vernunfft herfür schinet.

Les Autheurs anciens ont tellement escrit de la vertu, que l'on peut remarquer en leurs liures vne rare industrie.

ITa veteres de virtute scripserunt, vt in libris eorum singularis eluceat industria.

Adeò præclara sunt à veteribus ad bene viuendum de virtutis præstantia scripta|tradita|prodita|memoriæ mandata|monumentis consignata literarum | scriptis explicata| consignata chartis | tradita seu prodita literis|literis mandata|consignata|commendata|comprehensa|expressa| explicata, vt in libris eorum singularis eniteat|emineat|excellat industria.

SEMPER.

Nach dem der Mensch geschaffen ward / ist kein löblichers ding gewesen/als die Tugend.

De puis que les hommes sont hommes, iamais n'y eust chose plus loüable que la vertu.

POst hominum memoriam nihil vnquam virtute præstantius fuit.

Post homines natos | post nostram patrumque memoriam|ex omni memoria nihil virtute gloriosius fuit|nihil vnquam virtute præstantius fuit.

Ij semper gloria maximè excelluerunt, qui virtute maximè præstiterunt.

Vide Cogitare perpetuò. Studere supra modum. Studia intermittere. Studiorum perpetua vtilitas. Comitari.

SENEX. SENECTVS. SENESCERE.

Der Eltern alter lehnet sich auff der Söhnen jugend.

La vieillesse des parens s'appuye sur la ieunesse des fils.

PArentum ætas ingraueſcens, filiorum in adoleſcentia conquieſcit.

Parentem imbecillitas, filiorum nititur adoleſcentia.

Paren-

Parentum senectutem fulcit ac sustentat filiorum adolescentia.

Subsidio est labentibus parentum viribus adolescentia liberorum.

Senio parentum subuenit adolescentia filij.

Ich bin schr alt.
Ie suis fort vieil.

EXtremæ senectutis onus sustineo.

Satis diu vixi Satis naturæ vixi.

Ætatis satis vixi. Vitæ satisfeci ætate.

Ætati satis superque vixi.

Vixi vitam satis diuturnam.

Vixi quatenus homini licet.

Vixi quatenus homini satis esse possit.

Iam me ad exitum vitæ pæne natura ipsa perduxit.

Cursus mihi vitæ iam penè confectus & absolutus est.

Decursum mihi iam propè vitæ spatium est.

Decursa mihi iam propemodum est ætas.

Tanquam à carceribus ad metam vitæ iam perueni.

Extrema mihi vitæ pars agitur.

Satis longe vitam produxi.

Satis longum vitæ spatium peregi.

Non est cur me pœniteat quantum vixerim.

Cursum vitæ minimè breuem peregi.

Non me pœnitet quantum vixerim.

Hoc vitæ spatio contentus esse possum.

Non moriar immaturus.

Non auellar immaturus à vita.

Quantulum mihi vitæ spatium restat|supereſt| reliquum est|relinquitur?

Welcher iſts der nicht begert lang zu leben.
Qui est celuy qui ne souhaiteroit de viure plus long temps.

ECquis est, qui diuturnam vitam non amet?

Ecquis est, qui diuturnam vitam non cupiat|exoptet|expetat?

Ecquis est, cui diuturna vita non placeat?

Quis diu viuere|diu vitam agere|vitam diuturnam duce-

ducere|traducere|vitam diuturnam agere|transigere|viuere non cupiat?

Quis diuturna lucis vsura frui|diu inter homines agere|diu inter homines versari|diu in terris morari non cupiat?

Ich förcht daß ich nicht werde so lang leben.
I'ay grand peur que ie ne viuray pas si long temps.

VEreor ne non tam diu viuam.
Vereor ne non vsque eò vitam producam.
Explorata mihi ad eam diem vita non est.
Incerta ad illud tempus vita est.
Vitam quis mihi præstet ad illud tempus?
Optandum est, vt ad id tempus ducere spiritum possim.

SENSV CARERE.

Die Todten fühlen nichts mehr.
Les morts ne sentent plus rien.

MOrtuis nullus ineſt ſenſus.
Mortui ſenſu carent.
Senſus à mortuis abeſt.
Sentiendi vis morte extinguitur.
Morte ſenſus amittitur.
Nullus in morte reſidet ſenſus.
Mors nullum habet ſenſum.
Extra ſenſum mors eſt.

Vide Obſtupefieri.

SENTENTIAM MVTARE.

Du bleibſt bey deiner meynung nicht.
Tu ne t'arreſtes pas en ton opinion.

NOn permanes in eadem ſententia.
Non perſiſtis|non perſeueras|non pergis in eadem ſententia.
Tuam ſententiam non retines|non tueris|non ſernas.
Mutas ſententiam|conſilium|opinionem.
Senſum mutas|deponis.
Diuerſam opinionem ſuſcipis|capis.

Tibi

Tibi non constas. Aliter existimas.

Discedis à sententia|à consilio|ab opinione.

A te dissentis. Labas in sententia.

A pristina sententia desciscis.

Eadem non est|fixa non est|infirma est tua sententia.

Sensus tuus non idem est|alius nunc est|immutatus est.

Du bist nun der meynung nit/wie vergangen jahr/angehend den frieden.

Tu n'es pas de la mesme opinion que l'année passée, touchant le faict de paix.

NOn eadem tua est, quę anno superiore, de pace sententia.

Tua de pace sententia, cum superioris anni sententia conuenire non videtur.

Non quod anno proximo, nunc idem de pace sentis.

Anno proximo|superiore pacis auctor præter cæteros eras, nunc videris à pristina sententia desciuisse.

Pacem vnus omnium maximè tuebaris anno superiore, nunc alia tua mens videtur|nunc non eadem opinio tua est|nunc diuersa opinio tua est.

Ich kan diese meynung nicht verlassen.

Tu ne puis nullement me departir de ceste opinion.

AB hac sententia deduci non possum.

Hanc deponere & aliam suscipere opinionem vix|ægrè|nullo modo|nulla ratione|nequaquam|neutiquam|minimè|prorsus non possum.

Quid est, quòd aliam in partem traducere me debeat.

Cur hanc opinionem abijciam?

Cur aliter sentiam?

Cur à me ipso dissentiam?

Quæ me ratio à sententia deducat?

Vmb ihrer bosheit willen hab ich mein alte meynung müssen verändern.

Par leurs meschancetez i'ay esté contrainct de changer mon ancienne opinion.

ISTorum improbis artibus factum est, vt abiecta vetus illa sententia, nouam susceperim.

Istorum maleuolentissimis obtrectationibus | istorum improbis artibus | istorum iniqua insensaque in primis opera de vetere illa mea sententia depulsus sum | deiectus | detrusus | deturbatus sum.

Factum est horum culpa | commissum est horum iniquitate, vt à mea illa vetere sententia desciuerim | discesserim | vt animum à sententia abduxerim | vt instituto cursum opinionis flexerim | mutauerim | alio conuerterim.

Vide Inconstans.

SENTENTIAM RECTAM deponere.

Ein Erbar Man bleibt stetig bey seiner guter meynung.

L'homme vertueux tient fort à sa bonne opinion.

VIr bonus tenet arctè, quam semel complexus est, sententiam.

Vix bonus à recta sententia discisCere vix potest.

Vir bonus in recta sententia firmissimè constat.

Vir bonus, vt sententiam muret, non facilè adducitur | impetrare à seipso nullo modo potest.

Viro bono sensum rectum deponere difficile | magni negotij est.

SEPELIRE.

Die seind nit alle begraben geweSen / welche gestorben sind.

Tous ceux qui sont morts, n'ont pas esté ensevelis.

NOn omnes qui obierunt, sepulti sunt.

Non omnes, qui obierunt, sepultura affecti sunt | in sepulcro conditi sunt | ad sepulturam dati sunt | in sepulcrum illati sunt | tumulo mandati sunt | sepulturæ honorem adepti sunt.

Aliquot ex ijs, qui obierunt, honore sepulturæ caruerunt | insepulti iacuerunt.

SEPELIRE HONORIFICE.

Ich hab jhm ein herrliche auffahrt angethan.
Ie luy ay fait des funerailles assez magnifiques.

FVnus ei satis amplum faciendum curaui.
Dedi operam, vt funere satis amplo| magnifico | honorifico efferretur.
Dedi operam, vt exequijs honestaretur.
Exequijs eum honorificis prosecutus sum.
Honorificè sepultus est.
Sepulturâ honestatus est.
Funeris| exequiarum | sepulturæ honore non caruit.
Habuit in funere, quæ illum decorarent | illi honorem adderent|illi honori essent.

SERIA RES.

Diß ist ein sach daran vil gelegen ist.
Cest affaire est de grande importance.

GRauis admodum hæc res est.
Hæc res multum habet ponderis|grauitatis.
Hæc res minimè leuis est.
Inest in hac re grauitatis ponderisq; multum | non mediocre pondus.
Hoc rem continet. In hoc tota res agitur.
In hoc sunt omnia.
In hoc sita|posita|collocata|constituta sunt omnia.
Ex hoc omnia pendent.
Hoc interest| valet in omnes partes.
Hoc tanti est, vt omnia comprehendat.
Hoc eius ponderis est|hoc eiusmodi est, vt omnia complectatur.
Ich hab ein grosse sach im sinn.
I'entrepens en mon esprit vne chose grande.

MAgni momenti rem in animo voluo.
Magni ponderis rem in animo voluo.
Magnum quiddam specto.

Præclara quædam admodumque sublimia, suscipit & cogitat animus meus.

Vide Negotium operosum.

SIMILIS. SIMILITVDO.

Es ist zwischen vnsern sachen kein vnderscheid.
Nos affaires ne sont en rien dissemblables.

NVlla est rerum nostrarum dissimilitudo.
Interres nostras nihil interest.
Nihil est, quo res tuæ differant à meis.
Res tuas nihil à meis intelligo differre | discrepare.
A rebus meis tuæ res | tua minimum differunt.
Congruunt res tuæ cum meis.
Simillima | eadem rerum nostrarum ratio est.
Qui tuas res intuetur, meas intueri se dicet.
Tuis in rebus res meas | mea agnosco.
Rerum mearum imaginem in rebus tuis video.

Vide Differre.

SIMVLATIO A VIRO BONO aliena.

Es gebürt einem Erbarn Man nicht das er gefeynst sey.
Il n'est pas seant à vn homme de bien, de faindre aucune chose.

VIrum bonum simulatio non decet.
Non cadit in virum bonum simulatio.
Ab omni simulandi studio vir bonus longè abest.
Virum bonum non decet simulare.
In viro bono figmenta non probantur.
Aliud sentire & loqui, non est eius, qui vir bonus haberi velit.
Viri boni non est fingere.
Artem simulandi qui sequitur, bonorum in numero non est | bonorum numero excluditur | longè à bonorum consuetudine discedit.

Vide Astutiæ, Mendacium, Sincerus.

SIN-

SINCERVS.

Ich bin auffrichtig von hertzen.
Ie suis d' vn cœur sincere.

SIncerus mihi animus est.
Simplex|apertus| directus| candidus | nulla simulatione rectus|nulla arte coloratus| purus à fraude | purus ab omni labe mihi animus est.
Simulationem | simulandi artificium natura mea| mea consuetudo respuit.
Simulandi studium à me prorsus abest.
Neque libenter, neque facilè fingo.
Simplicem|apertam veritatem amo.
Odi artes, quibus veritas, vt inuolucro quodam, obtegitur.
Simplex homo sum, non duplex.
Non sum animo duplici|versuto.

Wenn du mein natur vnd gemüth wirst erkennen/ so befindestu das in mir kein betrug ist.
Quand tu auras cogneu mon naturel, tu verras que ie ne suis point cauteleux.

CVm ingenium meum perspexeris, nihil in me insidiosum aut fallax agnosces.
Cum ingenium meum cognoueris | expertus eris| vsu perspectum habueris | ipsa re cognitum habueris, abesse me ab omni dolo, omnique fraude| minime astutum|insidiosum | fraudulentum |dolosum| minimè nectēdis fraudibus assuetum| minimè parandis dolis| struendis insidijs assuetum|esse me sincerianimi | esse me simplicis ingenij| apertæ voluntatis | rectæ mentis| esse me alienum ab arte simulandi | esse me alienum ab arte fraudandi|fallendi|decipiendi, agnosces.

Vide Astutiæ. Fallere. Iudex sincerus. Mendacium, Simulatio.

SO-

SOBRIVS.

Ich bin nicht von grossem essen.
Ie ne suis pas grand mangeur.

NOn multi cibi sum. Minimè sum edax.
Tenui cibi vtor. Sobrius sum.
Non me cibis ingurgitare soleo.
Sobriè | parcè | continenter | seuerè | non delicatè, aut molliter viuo.
Frugaliter ac modestè viuo.

Vide Diæta Gula. Pingueſcere.

SOCIETATEM INIRE.

Man muß mit den bösen kein gemeinschafft machen.
Il ne faut point faire alliance auec les meschans.

NOn est cum improbis hominibus iungenda societas.
Coire nos societatem | coire in societatem cum perditis hominibus minimè debemus.
Dare se in societatem perditorum | conferre se | applicare se | adiungere se ad homines perditos | coniungere secum hominibus sceleratis | vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, vtilitatis vel maxima spe proposita | vel si spes vtilitatis maxima ostendatur non decet | turpe est.
Qui se socium ad perditos homines adiungit | qui cum perditis hominibus coit | qui perditos sequitur | qui comitem se præbet improbis, facit turpiter | facit contra quàm decet | facit minimè laudabiliter.

Vide Solitarius.

SOLERS. SOLERTIA.

Vnder allen mit welchen ich conuersiert hab / hab ich niemand vernünfftiger befunden / als du bist.
Entre tous ceux que i'ay hanté, ie n'ay trouué aucun plus ingenieux que toy.

NEminem ex illis, quibus vsus sum, æque ac te solertem cognoui.

Non

Non puto in duobus tribusue ſummum|ad ſummũ, ex tot hominum numero quibuſcum verſatus ſum, ſolertiam perſpexiſſe parem tuæ.

Non facilè poſſum multos recenſere, ex iis quibuſcum conſuesui, in quibus eam, quâ polles|quâ præditus es|quâ præſtas|excellis|qua mirus es|effulges | qua ornatus es, prudentiam|ſolertiam|ſapientiam|ſagacitatẽ| id ingenii acumen compererim | detexerim | peruiderim|obſeruauerim|inuenerim|repererim.

Paucos reperias æquè prudentes|cautos|circumſpectos|ſolertes|callidos|aſtutos| ſcitos| ſagaces| vafros| prouidos.

Vide Aſtutiſsimus. Ingenioſus. Prudens.

SOLITARIVS.

Du haſt viel ein andere manier als die andern.

Tes meurs ſont du tout differens de ceux de tout les autres.

ALienus es ab omnium conſuetudine ac moribus. Cum nemine prorſus tibi conuenit.

Tui mores ab omnium moribus abhorrent.

Aptus non es ad mores | ad conſuetudinem cuiuſquam.

Minimè accommodatus es ad cuiuſquam ingenium.

Ineptus es ad naturam cuiuſquam.

Neſcis vti cuiuſquam conſuetudine.

Non facilè tuos mores ad cuiuſquam mores conformas

Moroſus es, nimiumque difficilis in conſuetudine & vſu.

Solitarius homo es.

Melius tibi eſt in agro vitam agere, quàm inter homines viuere.

Ita mores aliorum faſtidis, vt nemo te, tu nemine vti poſſis|vt neque tu quenquam, neque te quiſquam ferre poſſit|vt neque tu conſuetudine cuiuſquam, neque tua quiſquam vti poſſit.

Vide

Vide Odiosus.

SOLVENDO NON ESSE.

Es ist mir vnmöglich zu bezahlen.
Il m' est impossible de payer.

SOluendo non sum. Non est vt possim soluere.
Non habeo vnde soluam.
Non suppetit vnde creditoribus satisfaciam.
Periculum est ne foro cedam|solum vertam.
In magno decoquendi periculo versor.

Vide Pauper.

SPERARE. SPES.

Du gibst mir gute hoffnung / das du ein Tugendhaffter Man werden wilst.
Tu me donnes grande esperance, que tu seras excellement en vertu.

SPem affers eximiam summæ virtutis.
Adducis me summam in spem eximiæ virtutis.
Facis vt sperem de tua virtute, eaque minimè vulgari.
Es tu quidem apud me in egregia spe virtutis propè singularis.
Inclinat animus meus, à te videlicet impulsus, ad optimam spem tuæ virtutis eximiæ.

Ich hoffe dz wir durch ewere vereinigung den Steg werden erlangen.
I' espere que vostre accord nous causera la victoire.

IN vestra concordia spem maximam pono victoriæ.
Ex vestra concordia victoriam spero.
Vestra concordia victoriæ mihi spem adfert.
Victoriam, vt spero| pro mea quidem spe| quantum quidem spero'| nisi me spes fallit| vt animus meus auguratur| quemadmodum ipse mihi polliceor, pariet| afferet vestra concordia.
Concordiæ vestræ fructus, nisi mea spes infirma prorsus est, erit victoria.

Vide

Vide Desperare.

SPERARE A SEIPSO OMNIA

Der Philosophen gewonheit ist / daß sie sich nicht auff dis fortun verlassen / welche grosse macht hat vber menschliche dinge / sondern all jhr vertrawen auff sich selbst setzen.

C'est la coustume des Philosophes non pas s' appuyer à la fortune, laquelle a tres-grande puissance aux choses humaines, mais de se confier entierement en eux mesmes.

Hic est mos Philosophorum, non vt à fortuna pendeant, cuius est in rebus humanis maxima vis, sed vt in se ipsis omnia statuant.

Illud est Philosophorum institutum | ea vitæ ratio Philosophorum, non vt a fortuna pendeant, cuius est in rebus humanis maxima vis; sed vt in seipsis omnia collocent| ponant| omnes in seipsis sitas ac locatas rationes & spes habeant| se spectent ipsos| suis nitantur viribus| nihil aliunde expectent| à seipsis omnia expectent| præsidia constituant ad omnes casus in seipsis omnia.

Vide Falli.

SPERARE OPTIME.

Ich hoffe daß vns diese vereinigung erfreuen sol.

I'espere que nous receurons grand contentement de cest alliance.

Spero nobis hanc coniunctionem voluptati fore.

Optimam de hac habeo coniunctione spem.

De hac coniunctione spero optimè.

Spes me tenet| sustentat| alit| pascit| fouet optima de coniunctione.

Mich dunckt daß ich erlanget hab / dz wir sehr gute hoffnung haben mügen.

Il me semble que i' ay obtenu cela, que nous pouuons auoir fort bonne esperance.

Hoc videor mihi esse consecutus, vt optimam spem habere possimus.

Hoc videor mihi esse consecutus, vt optima spe niti possimus.

Eò rem

Eò rem produxisse mihi videor, vt euentum sperare quàm secundissimum liceat.

Iacta sunt à nobis fundamenta rei, sic, inquam, vt certa propemodum in spe reliqua sint.

Rem, vt opinor, ita constitui | in eo statu collocaui | in eum statum adduxi, nihil vt contra voluntatem | vt omnia secunda | vt omnia qualia volumus | vt omnia ex nostra voluntate | vt omnia ex animi sententia sperare possimus.

Rem, vt opinor, ita composui atque conformaui, nihil vt aduersum timere possimus.

SPERARE SINE CAVSA.

Ich sehe nicht warumb du diese hoffnung hast.
Ie ne voy point pourquoy tu as ceste esperance.

NOn video cur speres.

Non video quare | quamobrem | qua causa | qua de causa | quâ ob causam | qua ratione inductus | qua commotus causa | quo impulsus argumento speres.

Tuæ spei causam me ignorare confiteor.

Spei tuæ causa me præterit | me fugit | latet | mihi quidem aperta non est | mihi quidem perspicua | manifesta | clara | nota | satis clara non est | perobscura apud me est | explorata mihi non est | obscuritatis apud me habet plurimum.

Quæ te ratio | quid te rationis in hanc spem induxit | impulit?

Cur in hanc spem venisti?

Quam rationem secutus es | quid effecit vti sperares?

Quæ te duxit aut hortata est spes?

STATIM.

Ich will an stund dein gebot volbringen.
I' accompliray tout à ceste heure ton commandement.

QVam primùm exequar tua mandata.

Statim | confestim | illicò | exemplò | actutum | citò | primo quoque tempore | sine mora | sine cunctatione | nulla facta mora | è vestigio | nulla interposita mora | omni

mni prorsus abiecta mora | cunctatione | ne minimo quidem spatio temporis interiecto, quod mandasti perficiam | exequar tua mandata | tuis mandatis parebo | effectum dabo quod mandasti | præstabo quod à te mandatum est.

Vide Differre. Expedire.

STVDERE ALICVI DISCIPLINÆ.

Von jugend auff hab ich mich zu dieser lehr begeben.
Ie me suis adonné des mon enfance, à ceſt eſtude.

MEam operam ad hæc studia iam inde à puero contuli.

In hoc studiorum genere meam operam consumpsi | collocaui.

Meam operam iam inde à pueritia his dedi studiis.

Huic me doctrinæ à pueritia dedi.

Hanc ego doctrinam | hanc studiorum rationem | hoc studiorum genus ab ineunte ætate sum secutus.

Hæc studia à primis annis colui.

Hæc me à puero doctrina delectauit.

Huic literarum generi à teneris annis deuinctus fui.

Incubui puer in hæc studia.

Vide Philosophiæ studere.

STVDERE CICERONI.

Mein gantze lust ist die Schrifften von Cicero zu lesen.
Ie prens tout mon plaiſir à lire Ciceron ſeul.

VNius Ciceronis animum meum lectio pascit.

Vnus me Cicero delectat | capit | tenet.

Vnus mihi placet Cicero.

Meum in vno Cicerone studium pono | consumo | colloco.

Vni Ciceroni meum studium dicaui.

Ad vnum Ciceronem meam operam contuli.

Vni Ciceroni operam do.

Vni Ciceroni meam operam | mea studia | meas vigilias dedi | tradidi | addixi.

Vni Ciceroni meas vigilias dicatas esse volo.

STVDE-

STVDERE NOCTE.

Ich hab angefangen nacht vnd tag zu studieren.
I'ay commencé à estudier nuict & iour.

NOcturnas vigilias diurnum ad studium cæpi adiungere.

Diurno cum studio nocturnas vigilias coniungere cæpi.

Ad studia iam etiam aliquantum noctis assumpsi.

Discendi causa vigilias suscepi.

Vigilare de nocte | noctu | per noctem studiorum causa cæpi.

STVDERE SVPRA MODVM.

Du thust nichts als studieren.
Tu ne fais qu'estudier.

NVnquam studia intermittis.

Vsum studiorum nunquam dimittis.

Nunquam te seiungis à studio.

Totus in studijs es.

Noctem cum die studendo conungis.

Tua studiorum sitis | tua legendi sitis nunquam extinguitur | nunquam satiatur | expletur.

Assidue studia colis | tractas | exerces.

Libris | litteris omnibus deditus es.

Nimius in studijs es.

Nimium in studijs operæ consumis.

Nimium te studijs dedisti.

Nimia studiorum cupiditate flagras.

Te studiorum amor & consuetudo nimium tenet.

Nimis in studijs elaboras | inuigilas | ludas.

Exerces te nimis immoderatè | intemperanter in studijs.

Nimium laboriosè studia tractas.

Sustines laboris plus quàm satis est, in studijs exercendis.

Sic laboras in studijs, vt vires tuas imminuas | consumas | exhaurias | debilites | infirmes | affligas.

Nunquam te explent studia.

Modum in studijs non tenes | retines | seruas.

Modum in studijs nullum agnoscis.

Non infra modum, sed supra modum, sunt studia tua.

Legis præter modum | supra modum | extra modum | parum modicè | immoderatè | minus moderatè | sine modo | nimis intemperanter.

Nunquam non legis.

Assiduè | omnibus horis | diu noctuque legis.

Libros de manibus nunquam deponis.

Libros assiduè in manibus habes | tractas | euoluis | lectitas | legendo conteris.

Heluo librorum es.

Vide Aegrotare ex studiorum labore. Studia intermittere.

STVDIA ABIICERE.

Ich hab mir vorgenommen das studieren bleiben zu lassen.

I'ay delibere d'abandonner entierement les estuaes.

VSum studiorum in perpetuum dimittere cogito.

Prorsus abijcere studia | minimè de studijs in posterum laborare, cogito.

Meam operam | meum tempus | meam industriam à studijs alio traducere | transferre cupio.

Multam litteris salutem dicere in animo est.

STVDIA INTERMITTERE.

Es ist vns zugelassen das studieren ein zeitlang bleiben zu lassen.

Il nous est permis de donner relasche à nos estudes.

FEriari licet à studijs.

Licet animum à studijs abducere.

Deponere aliquantisper studiorum onus licet.

Postulat tempus, vt studia intermittantur.

Tempus fert, vt studia intermittantur.

Tempus fert, vt studiorum vsus parumper dimittatur.

Omittere studia | leuare animum onere studiorum honestè possumus.

Vacatio datur à studijs.

Feriæ

Feriæ ſtudiorum conceduntur.
Anniuerſarium eſt curiæ iuſtitium.
Budæus in Forc.
Solemnes ſunt in omnibus conclauibus feriæ.
Idem.

Die langwierigkeit deß ſtudieren iſt gar ſchädtlich der gſundheit.
L'eſtude continu intereſſe grandement la ſanté.

COntinuum ſtudium nocet.
Studium nocet, niſi abſtineas aliquoties | niſi feriis | niſi animum relaxes.
Studium, ſi nunquam ceſſes, non parum obeſt.
Studium abſque vlla intermiſſione | vacatione | interpellatione | feriatione | ceſſatione, plurimum obeſt.
Studium abſque alterna requie plurimum obeſt.

Vide Libenter concedere. Relaxare animum. Studere ſupra modum.

STVDIA REPETERE INTERMISSA.

Ich will mein verlaſſens ſtudieren wider erholen.
Ie retourneray à l'eſtude.

INtermiſſa ſtudia repetam.
Literarum ſtudia repetam.
Ad noſtra me ſtudia referam.
Rurſus ad ſtudia me conferam.
Ad ſtudiorum conſuetudinem atque vſum redibo.
Reddam ſtudiis operas intermiſſas.
Reuocabo me ad induſtriam.

STVDIORVM PERPETVA vtilitas.

Das ſtudieren iſt zu allen zeiten nützlich.
Les eſtudes ſont en tout temps profitables.

STudia nunquam non proſunt.
Studia nunquam non vtilia ſunt | vtilitatem pariunt | emolumento ſunt | fructum ferunt.
Studiorum vtilitatem dies non imminuit.

Stu-

Studiorum vtilitas non terminatur ſpatio temporis| non definitur vlla die| perpetua eſt| eadem eſt in omni tempore.

Vitæ par eſt ſtudiorum vtilitas.

Studijs ſecundę res ornantur, aduerſæ adiuuantur.

A ſtudijs delectatio petitur in ſecunda fortuna, ſalus in aduerſa.

Studiorum fructus in omni fortuna idem eſt.

Studiorum tractatio nunquam infructuoſa| non inutilis eſt.

Habent ſtudia quo iuuemur in omni vita| in omni fortuna| in omni loco.

De ſtudiorum vtilitate nihil fortuna, nihil hominum iniuria, nihil ne dies quidem ipſa detrahit.

Ecquando ſtudijs non iuuamur?

Ecquæ dies vtilitatem ſtudiorum extinguit, aut imminuit?

Vide Literarum vtilitas perpetua.

STVDIVM INGRAVESCENS.

Von tag zu tag bekomme ich mehr luſt zum ſtudiern.

Iem' affectionne de iour en iour d' auantage aux eſtudes.

QVotidiè magis cupiditate ſtudiorum incendor.

Incitor ad ſtudia quotidiè magis.

Magis indies ſtudia complector.

Singulis diebus in ſtudia magis incumbo.

Plus quotidiè operæ in ſtudijs pono.

Literis quotidiè magis vtor.

Studiorum amore| ſtudiorum conſuetudine| vſu, magis magiſque capior in ſingulos dies.

Meam ſtudiorum cupiditatem dies auget.

Tantum abeſt vt meum ſtudium dies imminuat, vt etiam augeat.

Studium quotidiè ingraueſcit.

SVCCESSVS.

Die Menſchen werden ſolche meynung von die haben/gleich wie die ſach ein end nemmen wirdt.

Les hommes feront teliugement de toy, quelle sera l'issuë de l'affaire.

QValis rei exitus erit, talem de te opinionem suscipient.

Qualis rei finis|terminus|euentus|conclusio|exitus erit, talem de te opinionem homines suscipient.

Vt res succedet|vt res euenerit|vt res cadet|vt res ceciderit, ita de te homines iudicabunt.

Ex euentu homines de te existimabunt.

Rei exitum hominum iudicia consequentur.

Congruent cum exitu rei| consentient in vtramque partem hominum de te iudicia.

Vide Accidit.

SVCCESSVS INOPINATVS, seu non optatus.

Die sach ist nicht fortgangen wie ich gemeint hab.

La chose n'est pas succede comme i'esperoy.

NOn succesſit vt sperabam.

Non cecidit vt optabam.

Præter meam sententiam euenit.

Præter|contra voluntatem accidit.

Aliter ac sperabam| contrà quàm volebam, contigit.

Non vt volebam| secus atque opinabar| aliter atque opinabar, succesſit.

Exitum res habuit alienum à sententia| spe| voluntate.

Dissimilem voluntatis | minimè cum animo congruentem|minimè cum voluntate congruentem|ab animo meo discrepantem|abhorrentem|diuersum|contra spem|aduersum voluntati exitum res habuit.

Optatum exitum consecuta res non est.

Optatum ad exitum res non peruenit.

Exitus|euentus rei voluntati non respondit.

Res pro voluntate non succesſit.

Non processit ex animi sententia.

Spem meam non is, quem volebam, exitus consecutus.

Spes

Spes me frustrata est|fefellit|decepit|delusit.

Speratum euentum | exitum sortita| nacta| adepta res non est.

Inanem fuisse meam spem, exitus rei declarat.

Opinione sum deceptus.

Falsa me spes aluit|lactauit opinio.

Vide Timere successum non optatum.

SVCCESSVS OPTIMVS, seu optatus.

Die sach wird solchen fortgang haben/als wir begeren.

La chose succedera à nostre plaisir.

RES ex animi sententia succedet.

Euentus rei erit optimus.

Optatis fortuna respondebit.

Successu res, quo volumus, eo concludetur ac terminabitur.

Non aliter cadet, ac volumus.

Sequetur id, quod optamus.

Rem consequetur exitus|euentus|finis optatus.

Exitum res habebit, mea quidem vt spes fert, optatum|felicem|qualem volumus|qualem optamus.

Puto fore, vt rem ex sententia geram| feliciter|prosperè conficiam | ex animi sententia| vt animus fert, expediam| conficiam|ad eum, quem volebam exitum, perducam|felici exitu concludam.

Efficiam, opinor, vt res optimè succedat| ne res contrà quàm volumus, succedat| ne quid aduersi contingat in re| ne sit infaustus | aduersus|alius à nostris voluntatibus finis rei ac terminus| ne sit alius, atque volumus, exitus|euentus|finis rei ac terminus.

Spero futurum, vt in hac re meis optatis fortuna respondeat|vt cum animo meo fortuna consentiat|vt ab animo meo fortuna minimè dissentiat|vt nihil aduersi fortuna obijciat.

Spero futurum, vt nequaquam fortuna repugnet|resistat|obsistat|aduersetur|sese opponat|suam vim obijciat|obiam eat.

Futurum existimo, vt in hoc secunda| felici|prospera|propria | perbenigna fortuna vtamur.

Wil Gott daß das jenig was gethan ist / zu einem guten ende komme.

Plaise à Dieu, que ce qui est faict, vienne à bonne fin.

QVod actum est, felicem ad exitum perducat Deus. Actum Deus feliciter esse velit | quod actum est.

Faxit Deus, vt id quod actum est, felix faustumque sit | prosperum habeat euentum.

Faueat Deus.

Quod actum est, probet | approbet Deus | fortunet | secundet | Deus bene velit succedere | succedat ex animi sententia | egregiè | præclarè cadat | optimè procedat | optatum finem sortiatur | exitum habeat cum animo tuo congruentem | quem ipse vis euentum ferat.

Acta Deus fortunet | confirmet | rata esse velit.

Vtinam optata omnia contingant.

Vtinam ex hacre nihil contra voluntatem eueniat | contingant ea quæ cupis | omnia secunda fluant | summa felicitas emanet.

Vide Acquirere optata. Felix. Iurare. Successus inopinatus.

SVMPTVS MAGNOS FACERE.

Welcher ist so reich / der solche grosse kösten kan tragen?

Qui est ce pourriche, qu' il soit, qui pourroit faire si grands frais?

QVis ita fortunæ bonis affluit atque abundat, vt sustinere sumptum possit?

Quis ita firmus ab opibus est | quis opibus adeò pollet | quis tantum possidet diuitiarum | cuius tantæ diuitiæ sunt | cui res familiaris ita copiosa est | cui tantum fortuna largita est | cui tantum de bonis suis fortuna impertiuit | communicauit, vt sustinere sumptum possit | vt sufficere | respondere sumptui possit | vt sumptum ferre satis possit | vt quantum postulat, tantum erogare | tantum facere sumptum possit?

Cuius diuitiæ sumptui pares esse possint?

Feren-

Ferendo ſumptui quis ſit?
Tantam impenſam quis ſuſtineat?
Ita magni ſumptus fiunt, vt ferri non poſſint.
Ita grauis eſt impenſa, vt debilitare atque opprimere quemuis poſſit.
Non is eſt ſumptus, qui ferri poſſit.
Sumptus ſupra modum | immoderatus eſt.

SVPERBIA EX DIVITIIS.

Dein reichthumb macht dich hochmütig/ vnd nicht deine eigne tugend.
Ce ſont tes richeſſes qui te font hautain, non ta vertu.

TVæ te efferunt diuitiæ, non tuæ propriæ virtutes.
Inſolentia tua | arrogantia tua | ſuperbia tua | non ex animi præſtantia | non ex ingenij tui præſtantia, ſed ex opibus tuis manat.
Iſtam inſolentiam | iſtam elationem animi | iſtos ſpiritus immoderatos in te parit, non vlla tua ſingularis aut præcipua facultas, meritorumue conſcientia, ſed copiæ | diuitiæ | opes.
Res domeſtica æquo maior animos tibi facit | commodorum abundantia animos tibi facit | tollit te ad iſtam animi intemperantiam res familiaris, non vlla tua propria bona, non artis honeſtæ ſcientia, aut virtutis vlla poſſeſſio.

SVPPLICARE.

Er hat mich gebetten/ das ich mein gelöbten halten ſolte.
Il m' a ſupplié de luy tenir promeſſe.

SVppliciter à me petijt, vt fidem præſtarem.
Suppliciter mecum egit | rogauit me, quàm ſuppliciter potuit | ſupplicauit mihi | ſupplex mihi fuit | multis & ſupplicibus me verbis orauit, vt fidē ſeruarem | tuerer | ſoluerem | vt in fide permanerem | vt ſtarem promiſſis | vt promiſſa perſoluerem.
Meam fidem implorauit.

Vide Rogare.

SVSCEPTAM REM ABIICERE.

Ich habe mir vorgenomen alles zu leiden/dann das ich bleiben wolte lassen/das jenig/was ich hab angefangen.

I' ay deliberé d' endurer plustôt toutes choses, auant que ie quitte ce que i' ay entreprins.

COnsilium hoc cepi, quiduis potius perpeti, quàm susceptam rem abijcere.

Statui|decreui|hoc mihi proposui| deliberaui quidvis potius perpeti, quàm ab incepto desistere | quàm institutum omittere.

Vide Constans. Finem imponere. Inchoare.

T.

TABELLARIVS FIDVS.

So offt ich einen getrewen Botten finde/ so wil ich euch schreiben.

Toutes & quantes fois que ie trouueray quelque messager fidele, ie v' escriray.

QVoties fidus mihi sese tabellarius offeret, scribam ad te.

Quoties fidum tabellarium nactus ero, literas à me accipies.

Quoties mihi certorum hominum facultas erit, literas ad te dabo.

Quoties erit cui litteras rectè dem, non committam vt desideres meas.

Nullum ad te, cui fidere audeam, tabellarium proficisci patiar, quin ad te litteras dem.

Nemo deinceps hinc ad te proficiscetur, qui, si modò committere audeam, meas ad te litteras non perferat.

TACERE. TACITVM RElinquere.

Ich wil von der sachen nicht reden.

Ie ne diray mot de cest affaire.

Ver-

VErbum hac de re non faciam.
Sermonem hac de re nullum habebo.
Abstinebo me ab huius rei sermone.
Tacebo. Silebo. Prætoribo.
Non faciam vt dicam.
Tacitus prætermittam|pertransibo.
Tacitum relinquam.
Silentio inuoluam | præteribo| percurram | prætermittam.
Prorsus hoc omittam.
Abstinebo hoc sermone.
Oratione mea non attingam.

Vide Conijcere. Tegere rem aliquam.

TEGERE REM ALIQVAM.

Man muß ein so klare sach nicht verbergen.
Il ne faut point cacher vne chose claire.

NOn oportet rem tam claram celare.
Non oportet rem tam claram occulere| absconderе|tenebris inuoluere| tegere|occultare|contegere|efficere vt lateat| efficere vt in obscuro sit | vt clàm sit| ne sit palàm|ne aperta sit|ne pateat.
Non oportet rem adeo perspicuam occultam habere|obscuram|opertam velle|velle vt in tenebris iaceat| velle in tenebris condere.

Keine vbelthat kan lang verborgen bleiben.
Il n' y a peche qui puisse long temps estre caché.

NVllum delictum diu occultum esse potest.
Nullum delictum diu tectum |abditum esse potest.
Nullum crimen diu esse potest, quin emanet, diuulgetur|pateat|in lucem prodeat.
Nullum facinus celari|velari|supprimi|occultari| subticeri|comprimi|silentio inuolui|latere|occultari| latere diu potest.

Vide Tacere.

TEMPERATVS.

Er ist ein vnbegerlicher Mensch.
Il n' est nullement conuoiteux.

HOmo est ab omni cupiditate longè remotus.
Homo est à cupiditate omni alienus | omnis cupiditatis expers | qui nullam cupiditatem habet.

Vide Moderari sibi.

TEMPVS ALIENVM SEV MINIMÈ oportunum.

Die zeit deß jahrs leyt es nicht zu.
La saison de l'année ne le permet pas.

ANni tempus non patitur.
Anni tempus non fert | concedit | permittit.
Non licet per anni tempus.
Alienum est | parum aptum est | aduersum est | aduersatur anni tempus.
Aliud planè tempus, aliud res postulat | desiderat | requirit.
Pugnat cum ipsa re temporis ratio.
Non conuenit cum re tempus.
Rei maturitas non adest.

Du komst in einer vngelegnen zeit widerumb.
Tu retournes en temps mal propre.

ALieno tempore reuerteris.
In alienum tempus cadit reditus tuus.
Tuum reditum minimè tempus postulat.
Tuum reditum ratio temporis improbat ac dissuadet.
Non erat cur hoc tempore redires.
Minimè conuenit cum tempore tua reuersio.
Si temporis rationem spectasses, redeundi consilium non cepisses, aut susceptum abiecisses | improbasses | vituperasses | reprehendisses | damnasses | ineptum | absurdum | auersum à ratione | planè stultum iudicasses.
Non redis oportunè.
Reuertendi maturitas nondum erat.

Et

Et hat keine gelegene zeit erwelt/vmb mir deine brieff zu geben.

Il n' a pas espié le temps propre pour me bailler tes lettres.

TEmpus reddendæ epistolæ parùm commodè cepit. Reddendæ tempus epistolæ parùm scitè obseruauit.

Epistolam tuam mihi non loco reddidit.

Vide Occasio elapsa.

TEMPVS MISERVM.

Niemand hat ein gut gemach indiser elendigen zeit.

Il n' y a personne bien à son aise en ce miserable temps.

NEmo est cui rectè sit in hoc temporum miserrimo statu.

Nemo est cui rectè sit in hoc tam misero temporum statu|in hac tam aduersa|dura | iniqua temporum ratione|in hac tam infelici temporum conditione|in tãta prauita te atque improbitate temporum | in tantis temporum vitijs|in his omni calamitate|omni scelere atque flagitio temporibus refertis|in hac omnium rerum perturbatione|in hac malorum colluuie | in hac non modò virtutum,verùm etiam doctrinarum artiũque liberalium pernicie | his miserrimis temporibus| his tam miseris|infaustis|iniquis|tam duris|improbis| perditis|tam aduersis|tristibus temporibus|his tam alienis ab omni virtute|à bonis artibus | ab omni rectè viuendi ordine ac ratione temporibus.

Viae Ruina. Miserrimus.

TEMPVS OPPORTVNVM, seu prosperum.

Das erste gezeit dz da kompt zu fahren/ wollen wir gebrauchen.

Nous prendrons la premiere opportunité qui se presentera de nauiger.

QVæ prima nauigandi facultas data erit,ea vtemur. Nacti tempestatem opportunam|idoneã | prosperam|secundam|aptã | minimè aduersam,discedemus| soluemus|proficiscemur|vela faciemus.

Viel vnweiser menschen seind für weiß gehalten worden/ dieweil das glück mit jhnen war.

Plaſieurs esloignez de sageſſe ont eſté reputez pour sages, cependant que la fortune leur eſtoit fauorable.

MVlti cùm ſapientes non eſſent, ſummæ tamen ſapientiæ nomen proſperis temporibus conſecuti ſunt.

Multi cùm ſapientes non eſſent, ſummæ tamen ſapientiæ nomen proſperis temporibus tulerunt | nacti ſunt.

Multi cùm ſapientiam haberent nullam, ſummam tamen poſſidere in proſpera fortuna | in ſecunda | læta | felici | optima fortuna | ſecundis rebus | temporibus | rebus ad voluntatem fluentibus | cùm rebus omnibus eſſet optimè | cum omnia facillimo curſu procederent | iucundiſſimis | lætiſſimis | optimis temporibus, creditꝰ ſunt.

Vide Accidit. Abeſſe alicui. Felix. Occaſio.

THEOLOGIA DISCIPLINARVM omnium præſtantiſſima.

Es iſt kein edler wiſſenſchafft / dann gelehrt ſein in der H. Schrifft.

Il n'y a ſcience plus noble que la Theologie.

NVlla diſciplina præſtantior eſt Theologia.

Theologia ſcientias omnes nobilitate vincit.

Ex omnibus diſciplinis nullam inuenias, quæ theologiæ nobilitatem aut adæquare, aut attingere valeat.

Theologia nulli ſcientiæ ſecunda | omnium prima cenſenda eſt.

Nullâ inferior | ſcientijs omnibus ſuperior Theologia eſt.

Vt olor inter anſeres, ita Theologia in omnium medio ſcientiarum collocata eminet.

Scientiarum omnium primas | primas partes | primum locum tenet | ſibi vendicat Theologia.

Theologiæ ſcientiarum omnium palmam tribuere | primas dare | deferre, ſi dignitatis ac præſtantiæ ratio habeatur, neceſſe eſt.

TIMERE.

Es seind jhrer viel so kleinmütig / das sie im geringsten daß jhn vbertompt / gantz verschlagen werden.

Il y en a plusieurs de si peu de courage, qui pour le moindre, qui leur suruient, sont esperdus.

MVltos ita pusilli infirmique animi videas, qui ad omnes casus extimescant.

Multos ita pusilli infirmique animi inuenias, qui ad omnes casus contremiscant | metu contremiscant | contremant | perterreantur | perhorrescant | exhorrescant | horreant | timore commoueantur | timorem suscipiant | metu perturbentur | afficiantur.

Multos ob animi infirmitatem | imbecillitatem | tenuitatem quilibet casus terret | deterret | perturbat | perterrefacit | perterret | metu afficit | in timorem conijcit | id timorem impellit.

Multis quod animi imbecillitate laborent, vel minimus casus metum | terrorem incutit.

Vide Bellum imminens Minari.

TIMERE SVCCESSVM | non optatum.

Ich förchte das mein vornehmen zum besten nicht ablauffen wird.

Ie crain que le conseil que i' ay prins, ne succede point à mon souhait.

VEreor ne non optimè, quod deliberaui, succedat.

Vereor ne non optime quod deliberaui, procedat.

Vtinam consilio meo respondeat exitus, timeo tamen ne non ita sit.

Timeo mei consilij qui sit exitus futurus.

Quàm feliciter mihi euenturum sit ex consilio meo, planè non video; equidem aduersa metuo.

Metuo ne id consilij ceperim, quod explicare non facilè possim.

Meum consilium quò sit euasurum, timeo.

Consilium à me captum, vt eum, quem volo, exitum habeat, opto magis, quàm spero.

Exitum consilij mei extimesco.

TIMORE LIBERARE, LIBERARI.

Ich will dich aller forcht erheben.

Iete veux oster tout e crainte.

VOlo te metu liberare.

Volo te metu leuare | te à metu abducere | tibi metum eximere | tibi metum expellere | eijcere | auferre | animum tuum confirmare | constituere | ad fortitudinẽ reuocare | animum afflictum excitare.

Volo efficere, ne quis animum tuum metus perturbet | afficiat | commoueat | exagitet | ne quid timeas | vt omnem timorem deponas | vt audeas | forti animo vt sis | vt animo vigeas, vt à metu vaces | vt animus tuus, qui iacebat, exurgat | excitetur | erigatur | vt animus tuus sese colligat atque confirmet | vt animus tuus roboris multum recipiat.

Languet tuus animus, ego, vt valeat ac vigeat, efficiam.

Vide Animum recipere.

TIMIDVS.

Du bist kleinmütig.

Tu es de petit courage.

PVsilli animi es.

Exigui | infirmi | imbecilli animi es.

Nimium demisso | imbecillo animo es.

Infirmus ab animo es.

Animo iaces | langues | non viges.

Iacet | languet | non viget animus tuus.

Animus tibi sine animo est.

Abest animus ab animo tuo.

Facilè concidis | commoueris animo.

Roboris ac neruorum in animo tuo parum est.

Animum in te requiro | desidero.

Vide Abiectus Animum recipere.

Magnanimus.

TRAN-

TRANQVILLA VITA.

Ich wil machen das du ein friedsam leben haben solt.
Ie te feray viure paisiblement.

EFficiam vt quietam vitam ducas.

Efficiam vt otiosè vivas | vt quietè agas | tranquillè prorsus vt agas | vt summa sit rerum tuarum tranquillitas | vt summa sit animi tui quies | vt tibi liceat otiosè viuere | vt tibi liceat otiosam vitam agere | peragere | ducere | traducere | viuere | facilem vt habeas & expeditum vitæ cursum | vt omni molestia vaces | vt otio fruaris iucundissimo | commodissimo | vberrimo | vt otio tibi frui liceat.

Præstabo tibi otium | quietam vitam | tranquillam | facilem | vitam alienam | vacuam ab omni cura | vitam omnium expertem perturbationum | vitam ab omni molestia remotam | seiunctam | segregatam | disiũctam.

Vide Quiescere.

TRANQVILLVS. TRANQVILitas animi.

Du solteſt nit wol glauben kõnen / wie ich von hertzen so wol zu frieden bin.
Tu ne ſçaurois preſque croire combien eſt grand le repos de mon eſprit.

VIx credas quàm sit tranquillus animi mei status.

Vix credas | non facilè putes | ægrè possis cogitatione assequi | vix assequare | cogitatione haud facile comprehendas | assequi vix possis | haud facile conijcias securitatem animi mei | æquitatem animi mei | tranquillitatem | quietem | quàm tranquillo | quieto | ab omni cura vacuo animo sim | qua quiete fruar | quàm sit animus meus omni cura vacuus ac liber | quàm omni cura vacet animus meus | quàm ab omni cura procul absit animus meus | quàm tranquillè agat | seipso fruatur animus meus | quàm omni vacem perturbatione | quàm sim omnis curæ expers | quam tranquillè agam | quâ meus fruatur animus tranquillitate | quæ sit animi mei tranquillitas | quàm parum a-

nimus meus curâ fluctuet | iactetur | agitetur | moueatur.

Gott sey lob/ich bin nun sonder bekümmernuß.
Ie suis maintenant, grace à Dieu, sans facherie.

QVod Deo sit gratia, vacuus molestijs nunc quidem sum.

Quod Deo sit gratia, sum sine molestia | sum sine cura | solicitudine | procul absum à molestijs | extra molestiam sum | tranquillè ago.

Dei benignitate factum est, vt nunc quidem omni molestia vacem | vt nullis angar curis | vt nulla vexer solicitudine.

Dei benignitate contigit, vt nulla meum animum paulo molestior | grauior | acerbior exagitet cogitatio | vexet | perturbet | commoueat | officiat cogitatio.

Dei benignitate, fruitur animus meus tranquillitate | benè | tranquillè | commodè est animo meo | quies | pax | tranquillitas est animo meo | animo sum ab omni molestia soluto | vacuo | libero | longè seiuncto.

Dei me benignitas omni molestia liberauit | exemit | ab omni molestia eripuit | vindicauit | disiunxit.

Vide Contentus sua sorte.

V.

VALETVDINEM SVAM curare.

Dieweil wir der Tugend folgen/müssen wir auch sorg tragen für vnsere gesundheit.
Cependant que nous suiuons la vertu, nous fautil auſsi auoir esgard à la santé.

DVm virtutem nobis studemus comparare, valetudinem etiam sustentare debemus.

Ita sequi virtutem debemus, vt valetudinem non in postremis ponamus.

Valetudinis cum virtute ducenda ratio est.

Sic ad studia virtutis debemus incumbere, ne valetudo negligatur.

Pla-

Plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur.

Spectanda virtus est, cum eo tamen, ne despiciatur valetudo.

Excubare virtutis in studio præclarum est, indormire tamen valetudini minimè debemus.

Excolatur animus virtutibus, nonnihil tamen corpori seruiatur.

Virtuti quidem in primis, deinde etiam valetudini dare operam debemus.

Vide Vitæ simul & honori consulere.

VALETVDINEM LÆDERE.

Ich befinde mich nicht wol/ so ich bey das fewr komme.

Ie m' en trouue mal si i' approche du feu.

Si ad ignem accedo valetudinis cum detrimento fit| lædit ur| infirmatur valetudo| damnum facit| incommodo afficitur valetudo.

Igne vti sine valetudinis damno mihi non licet.

Vide Debilitare.

VALETVDO VERA.

Ich bin wol zu paß.

Ie me porte bien.

VAleo Bene valeo. Commodè valeo.

Valetudine bona vtor. Bene habeo.

Satis bellè habeo. Satis commode habeo.

Bene| bellè| rectè me habeo. Mihi bene est.

Mi est vt volo.

Quales cupio vires possideo.

Viribus vtor bonis.

Roboris| virium| valetudinis habeo satis.

Vide Conualescere. Iter suscipere.

VALETVDO INFIRMA.

Cicero war in seiner jugend kranckhafft.

Ciceron en sa ieunesse estoit maladif.

CIcero in adolescentia sua valetudine erat infirma.

Cicero cum adolescens esset | cùm adolescentiæ

NOR-

nondum annos excessisset, egressus esset, valetudine vtebatur parum firma, minime firma, haud satis firma, nequaquam firma, paulo infirmiore, imbecilla, non optima, non robusta, satis affecta, satis ad morbos propensa.

Tenui valetudine erat, incommoda valetudine, vitiosa erat, parum validus erat, infirmè valebat, valetudinis vitio laborabat, non rectè se habebat, non omnino valebat, minus bellè se habebat, non optimè valebat, valetudine erat infirmior, valetudine erat imbecillior, viribus parum firmis vtebatur, corpore non satis firmo vtebatur, valetudinarius erat Cicero in adolescentia sua.

Adolescenti Ciceroni parum validæ vires erant.

Valetudinis, firmitudinis, firmitatis, virium, roboris adolescenti Ciceroni minus erat quàm sat esset.

Er ist viel zu weichmütig die arbeit deß studierens zuvertragen.

Il est trop debile pour supporter le trauail de l'estude.

IMbecilliore valetudine est, quàm vt studiorum onus perferre possit.

Infirmiori, tenuiore valetudine est, infirmioris, imbecillioris, tenuioris valetudinis est, viribus est infirmioribus, imbecillioribus, tenuioribus, minus habet virium, roboris, quàm vt studiorum laborem ferre possit, quàm vt studiorum onus sustinere possit, quàm vt studiorum labori par esse possit, quàm vt ferendo studiorum labori possit esse.

Valetudine vtitur infirma, imbecilla, sic vt labor eũ studiorum facilè possit opprimere.

Eam illi valetudinem, eas illi vires natura negauit, quas laboriosa studiorum tractatio, assidua literarum exercitatio, grauissima literarum studia postulant, requirunt, desiderant, exigunt.

Corporis, valetudinis, virium infirmitas, imbecillitas, tenuitas facit, vt incumbere, quantum res poscit, in studia non queat.

Vide Ægrotare, Conualescere. Debilis, Languens stomachus.

VE-

VECTIGALIS.

Dieſe Aecker geben Zins.
Ces champs payent rente.

TRibutum pendunt hi agri.
Tributum ſoluunt | confetunt | publicè aliquid pendunt | tribunarij ſunt | fructuarij ſunt | vectigales ſunt | non ſunt immunes hi agri.

Vide Immunis.

VECTIGALIVM PRÆFECTVS.

Er iſt meiſter vom Zoll.
Il eſt maiſtre peagier.

VEctigalibus præeſt.
Ei maximè commiſſa vectigalia ſunt.
Illi potiſſimum demandata vectigalium cura eſt.
Vectigalia præcipuo quodam iure exercet | ſummo quodam iure tractat.
Vnus præcipuè vectigalium gerit | ſuſtinet curam.
Scripturæ præeſt.
Princeps publicanorum eſt.

VENATIONE DELECTARI.

Ich hab ein groſſe luſt im jagen.
Ie me delecte fort à la chaſſe.

VEnatione valdè delector.
Venatu | conſectandis feris | captandis feris | obſeruandis feris valdè delector.
In venatione libenter exerceor.

VENTREM EXONERARE.

Gehen ſein natürlich werck zu thun.
Aller aux neceſſitez de nature.

IRe ad requiſita naturæ.
Ventris onus deponere.
Aluum exonerare | leuare | inanire | exinanire | purgare | deonerare.
Ad latrinas ſe conferre.

VER-

VERBE RARE.

Ich will dich schlagen.
Ie te batray.

TE verberabo.
Parata sunt tibi à me verbera.
A me vapulabis. Verberibus te operiam.
Te fuste multabo.
Tibi fustem impingam. Plecteris.

Vide Fuste percurere.

VERISIMILE.

Es scheint war zu sein.
Il est vray semblable.

VEriſimile est. Veriſimillimum est.
Simile veri est. Veriſimili simile est.
Credibile est.
Non discrepat | non dissentit | non procul abest | non alienum est à ratione.
Rationi consentaneum est.
Ratio postulat vt credatur.
Cum ratione congruens est | consentit.
Consentaneum est. Est cur credatur.
Est cur verum putetur.
Veri similitudinem | speciem | formam | imaginem præ se fert | ostendit.

Vide Incredibile.

VERITATEM AMICITIÆ anteponere.

Ich achte die warheit mehr dann freundschafft.
Ie fais plus d'estime de la verité, que de l'amitié.

VEritati plus, quam amicitiæ, tribuo.
Maiorem habeo veritatis, quam amicitiæ, rationem.
Pluris est apud me veritas, quàm amicitia.
Locum apud me honestiorem veritas obtinet, quàm amicitia.

Apud

Apud me cedit veritati amicitia.
Nihil amicitiæ elargior, nihil veritati nego.

Vide Constans.

VETVS MOS.

Diß iſt ein alte gewonheit.
Ceſte couſtume eſt ancienne.

VEtus hic mos eſt.
Vetuſtus|antiquus|longæuus|obſoletus | priſcus| iam diu inſtitutus|inſtitutus vetuſtis| priſcis| antiquis temporib.|vltimę|antiquę memoriæ| vltimę| antiquę ætatis| remotiſſimus à noſtra memoria hic mos eſt.

Vide A puerit ia.

VETVS OPINIO.

Diß war ein alte meinung in den hertzen der Menſchen.
C'eſtoit vne ancienne opinion au cœur des hommes.

ERat hæc in animis hominum inueterata opinio.
In animis hominum penitus inſederat hæc opinio.
Multitemporis|peruetus|diuturna|minimè recens erat hæc opinio.

VEXARE VEXARI.

Ich werd gevexiert ehe daß ichs verdienet habe.
Ie ſuis moleſté ſans l' auoir merité.

MOleſtijs afficior ſine cauſa.
Iniurijs afficior ſine cauſa.
Vexor|exagitor|iactor immerito meo.
Negotium exhibetur immerenti.
Commiſſum à me non eſt, vt hæc tam grauia ſuſtinerem.

Vide Negotium faceſſere, Dolor.
Vir perfectus.

VICARIVS.

Er iſt des Bapſts Statthalter.
Il eſt vicaire du Pape.

POntificium munus sustinet.
Pontificis agit partes.
Pontificem agit. Pontificis loco est.
Vicariam operam Pontificis loco præbet.
Pontificis personam gerit|sustinet.

VIDERE.

Auff meiner Kammer sitzend / hab ich mein gesicht auff die gantze Landsch aft.

Estant assis en ma chambre, i'auoy la veüe de toute la contrée.

TOta mihi illa regio in cubiculo meo sedenti ob oculos versabatur.

Tota mihi illa regio in cubiculo meo sedenti erat in conspectu| ante oculos erat| in oculis| sub oculis erat| sese oculis offerebat| ostendebat|oculis aperiebatur| exponebatur| ad oculos occurrebat|mihi egregiè patebat.

Vide Cæcus. Intueri. Animum alicuius penitus cognoscere.

VILIS HOMO.

Ich verwundere mich sehr/ daß du mit einem so bösen vnnd verworffenen Menschen conuersirest.

Ie m' esmerueille fort de ce, que tu conuerses auec vn homme si vil & abiect.

VAldè miror, quod hominis teterrimi ac sordidissimi consuetudine vtaris.

Mirari satis non possum, quòd eius te hominis vsus & consuetudo delectet, cuius infima conditio sit| qui sit infimæ conditionis| qui sit humillimi| obscuri loci| qui sit nullius loci| ordinis|pretij|qui sit despectus|abiectus| contemptus| qui sit terræ filius|qui sit inops ab omni prorsus existimatione| qui sit neque à seipso, neque à maioribus commendatus| qui nulla maiorum laude, nulla sua virtute commendatus| honestatus| nobilitatus|insignis.

Vide Abiectus. Contemptus.

VIM

VIM FERRE, aut INFERRE.

Ich darff dich nit versichern/daß dir kein gewalt geschehē sol.
Ie n' oseroy point assurer, qu' on ne te fera pas de tort.

TVtum à vi te futurum pro certo non polliceor. Nullam fore vim, exploratè | assecueranter | certò promittere non audeo.

Ea te cura prorsus non libero | non eximo | eam tibi planè curam non eximo | non adimo | non aufero, ne quando tibi vis inferatur vlla | ne quam aliquando vim sustineas | patiare | sentias | experiaris | feras | ne quid aliquando per vim patiaris.

Vim tibi nullam factum iri | vim tibi nullam illatum iri | allatū iri | oblatum iri | pro certo non polliceor | planè non affirmo.

Ego tibi à vi præstare nihil possum.

Vide Impetum facere.

VINCERE.

Ich hab sie alle beyde vberwonnen.
I' ay emporté la victoire de tous deux.

AB vtroque victoriam consecutus sum.
Ab vtroque victoriam victoriæque insignia reportaui.
Victoriam ex vtroque tuli.
Mihi manus vterque dedit.
Mihi palmam vterque detulit.
Vterque mihi victus cessit.
Victorem me fassus vterque est.
Vtrumque facilè fregi atque abieci | nullo negotio retudi.
Victoria sum potitus.

Cæsar hat Pompejum in der Schlacht vberwonnen / wiewol daß er bey weit noch nit so viel Volcks gehabt/als er.
Cæsar a surmonté en bataille Pompee, encor qu' il n' eust point, à beaucoup pres, tant de gens que luy.

CÆsar Pompeium, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, prælio tamen superauit.

Cæsar

Cæsar Pompeium, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, pugna tamen fregit | acie vicit | fudit, fugauitq;.

Cęsar Pompeij copias, cum exercitum haberet multis partibus inferiorem profligauit | in fugam coniecit | conuertit.

Cæsar à Pompeio victoriam tulit | obtinuit | consecutus est | adeptus est.

VINDICARE.

Er hat gethan was vns gebüret hat zuthun/dann er hat an sich selbst das vnrecht gefrochen/welches er vns gethan hat.

Il a fait ce que nous appartinoit, il a prins luy mesme la vengeance de l'iniure qu'il nous auoit faict.

QVod nostrum erat, ipse effecit, vt iniurias nostras in se ipso vindicaret.

Quod nostrum erat, ipse effecit, vt iniurias nostras in se ipso vlciscereturpersequereretur.

Eundem & iniquum aduersus nos, & iniquitatis atque iniuriarum vindicem habuimus.

Iniuriarum nostrarum auctor simul ac vltor fuit.

Vltor fuit ac punitor doloris, quo nos ipse affecerat.

Supplicium nobis de se dedit.

Plaut. Quem hostem, eundem suimet vltorem habuimus.

Nostram vicem vltus est ipse sese.

Vide Iniuriam referre. Parcere. Punire. Purare.

VIR BONVS AC DIVES.

Er ist ein tugendhafftig reich Mann.

C'est vn homme vertueux & riche.

VIr est cum virtutibus, tum etiam fortuna satis ampla ornatus.

Bonus | grauis | honestus planè vir est, nec non satis diuitiis instructus.

Vir est plenus officij, ac satis diues,

Ani-

Animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona desiderat.

Animi bona multa, nec fortunæ pauca possidet.

Vide Probus. Innocens. Præclarus.

VIR GRAVISSIMÆ AVCTORITATIS.

Es ist ein vornehmer Mann/ vnd wol versucht in dē grōssten sachen der Gemeynden.

C'est vn homme de grand renom, & bien esprouué es plus grāds affaires de la republique.

Vir clarissimus atque spectatissimus est, & in Republica maximis grauissimisque causis cognitus, atq; in primis probatus.

Est homo valdè honoratus, multę existimationis atq; auctoritatis | cui plurimū tribuitur | cuius est grauissima auctoritas | cuius sententia ac voluntas pondus habet | peritus ad ministrandæ Reip. | gnarus ac sciens tractādæ Reipublicæ | non parum versatus in publica re | omnes Reipublicæ partes optimè tenens | minimè omniū rudis | peregrinus in Republica.

Vide Opinio grauissima:

VIR PERFECTVS.

Ich bin trawrig/ daß man mit solchem seinen Mann so vbel lebt.

Ie suis fort marry, que l'on donne tant de facherie à vn si excellent personnage.

Virum omni laude insignem tam malè haberi, vehementer doleo.

Virum excellentem | præstantem | omnibus (vt aiunt) numeris absolutum | participem omnium virtutum | cui nihil deest | desit | in quo nihil desideres | quem esse singularem dicas, tam malè haberi | vexari | tam iniquè turbari, vehementer doleo.

Vide Præclarus omni virtute.

VIRTVS

VIRTVS GLORIAM PARIT.

Die herrligkeit entſpringt auß der tugend.

De la vertu procede la gloire.

Gloria naſcitur à virtute.
Gloria oritur|manat|proficiſcitur à virtute.
Virtus gloriam parit|largitur|affert.
Virtus ad gloriam ducit.
Ad virtutem adiuncta eſt gloria.
Cum virtute coniuncta eſt gloria,
Virtutem gloria ſequitur.
Gloria comitatur virtutem.
Virtutis gloria comes eſt.

Vide Sapiens.

VIRTVS IN SCHOLIS CVM DISCIplinis coniungenda.

In den Schulen ſol die jugend nit allein in gelehrtigkeit zunemen/ſonder auch in der Tugend.

Aux eſcoles la ieneueſſe ſ' auancera non ſeulement en ſcience, mais auſſi en vertu.

In Gymnaſijs progreſſiones | progreſſus vberrimos, non in bonis tantùm artibus|non in artium ingenuarum ſolùm ſtudijs, ſed in virtutibus etiam iuuentus faciet.

Qui ſcholas frequentant, in id vnum incumbent, vt cum diſciplinis virtus coniungatur.

Præcipua ſcholarum laus eſt | hac præcipuè laude ſcholæ florent, quod in eis non ſcientia tantum, ſed virtus etiam diuinuſque cultus vigeat.

In id vnum|ad id vnum incumbent Præceptores|Doctores|Magiſtri|Gymnaſiarchi|Gymnaſiarchæ | Moderatores vel Gubernatores ludi, vt pueri|adoleſcentes|adoleſcentuli | iuuenes, diſciplinas ſimul & virtutes imbibant|diſciplinis & ſimul virtutib. imbuantur|eruditantur.

Alumnis ſcholarum laus debetur, ſi non modò doctrinæ, verùm etiam virtutis ſtudioſi ſint.

Scholarum alumni diligentiam omnem ad comparandam ſibi cùm doctrinam, tum virtutem, adhibebunt.

Tum

Tum pietas ſapiens, pia tum ſapientia curæ
In quocunque tibi, ſit Philomuſe, loco.

VIRTVS SEMPER VTILIS.

Die Tugend bringt viel nutzen ſo wol in widerwertigkeit/ als in glückſeligkeit.

La vertu ſert de beaucoup, tant en aduerſité qu' en proſperité.

ADuerſis pariter & ſecundis in rebus commoda proficiſcuntur ex virtute multa.

Virtus tum in aduerſa, tum in ſecunda fortuna vberrimos fructus adfert.

Magnas vtilitates in omni fortuna parit virtus.

In vtraque fortuna maximus ex virtute fructus capitur | percipitur | colligitur.

Semper vtilis | fructuoſa virtus eſt.

Nunquam vtilis virtus non eſt.

In omni tempore à virtute iuuamur | imbecilli confirmamur | iacentes & afflicti excitamur | ſubleuamur | erigimur.

Ecquando non vtilis virtus eſt?

Ecquæ vtilitas cum virtutis vtilitate conferenda?

VIRTVTEM COLERE.

Willtu deinen Voreltern nachfolgen/ ſo muſtu dich der Tugend befleiſſigen.

Si tu veux ſuiure les traces de tes anceſtres, il te faut employer ton eſtude à la vertu.

SI tuorum maiorum laudibus reſpondere vis, tui muneris eſt virtutem colere.

Si maiores tuos referre vis | ſi maiores tuos cupis imitari | ſi te dignum maioribus tuis præbere ſtudes, opus eſt vt ad virtutem | in virtutem incumbas | opus eſt vt ad virtutem tua ſtudia conferas | nauari à te operam virtuti oportet | debes virtutem colere | tui officij | tuarum partium eſt, virtutem colere | non potes non virtuti operam dare | non licet tibi virtutem negligere | hoc ad te pertinet | hoc in te conuenit, vt virtutem omni ſtudio & obſeruantia colas | à te poſtulatur, atque

adeo tanquam debita res exigitur, vt virtutem omni studio & obseruantia colas.

Vide Contemnere diuitias. Probitati præmia proposita. Valetudinem curare.

VIRTVTEM LABORIBVS sibi comparare.

Durch viel arbeits vnd wachens hastu die tugend erlangt.

Par grands trauaux & beaucoup de veilles tu as acquis la vertu.

MAgnis laboribus & vigilijs consecutus es, vt virtutem possideas.

Tuis laboribus ac vigiliis, virtutem tibi peperisti| comparasti| consecutus es|adeptus es.

Tibi labores & vigiliæ virtutem pepererunt.

Tuam virtutem tuis laboribus & vigilijs referre debes acceptam.

Tibi ipsi, tuisque laboribus, tuam virtutem debes.

Vt virtute floreas|valeas|polleas|excellas|antecellas|emineas|præstes|fruaris, à laboribus tuis habes.

Non hoc virtutis in te esset| istam virtutem non haberes| istam virtutem non teneres| non possideres, nisi labores grauissimos & suscepisses & pertulisses.

VIRTVTEM SVAM PATEFACERE.

So du diesen dienst löblich bedienest / so wird deine tugend besser bekant vnd vermehret werden.

Si tu t' acquites de ceste charge a ton honneur, ta vertu en sera plus cogneue & renommée.

HOc munus si cum laude administraueris, expressior & illustrior tua virtus erit.

Hoc munus si cum laude gesseris|curaueris| in hoc te munere si præclarè gesseris, tua virtus extabit apertius|tua virtus patebit illustrius|maiorem quam antea ingenij animique tui significationē dabis |magis quā antea patefiēt certiusque cognoscētur animi tui bona| quiuīr sis, & quāt°, magis quā antea res ipsa declarabit| rei-

teipsum oculis hominum aperies ac patefacies | ipse sic te probabis, vt antea nunquam.

Vide Virtutis signa.

VIRTVTIS SIGNA.

Deine bewiesene tugend hat verstercket die jenigen / welche zunor durch forcht geschlagen waren.

Le beaux effects de ta proüesse ont encouragé ceux, qui par cy deuant estoyent abbatus de peur.

TVa virtus perspicuis testata signis, excitauit eos, qui antea timore perculsi iacebant.

Tua præclare facta | tuæ actiones egregiæ | tua luculenta facinora | tuæ res gestæ | ea quæ gessisti | ea quæ tuæ signa virtutis ostendisti, excitarunt eos qui antea timore perculsi iacebant | animos à metu ad spem reuocarunt | retulerunt | reduxerunt | transtulerunt.

Tua virtus perspecta | præclaris factis declarata, excitauit eos, qui antea timore perculsi iacebant.

Vide Facinus honorificum.

VITA CARISSIMA OMNIVM.

Nach Christ dem Menschen nichts so lieb als das leben.

Apres l' honneur l' homme ne doit auoir rien si cher que la vertu.

OMnium rerum honore excepto, prima esse vita debet.

Omnium rerum, honore excepto, carissima | antiquissima esse vita debet.

Secundum honorem | post honorem | honore excepto | si honorem exceperis, nihil esse debet vita prius | potius | carius | antiquius.

Primas sibi partes post honorem vita vendicat.

Primæ partes vitæ debentur, honore excepto.

Vide Vitæ simul & honori consulere.

VITA FASTIDIOSA.

Mich verdreust zu leben / dieweil mir der Tod den jenigen benommen / der da vrsach war meiner frewden.

I'm' ennuye de viure, puis que la mort m' a osté celuy, qui me causoit tout mon plaisir.

VItæ me tædet, quando mihi mors eum eripuit, ex quo meæ lætitiæ manabant omnes.

Vitam mihi acerbam puto|vitam fastidio| acerbè viuo|molesta | grauis | amara prorsus mihi vita est|ægerrimè| molestissime| prorsus miserè viuo, quando mihi mors eum eripuit, ex quo mea gaudia manabant omnia.

Vide Senex.

VITA FELICISSIMA.

Wir leitten ein sehr groß glückich leben.

Nous menons vne vie tres heureuse.

VItam viuimus felicissimam.

Prorsus beatè viuimus.

Vita nostra omni felicitatis genere cumulata est.

Tanti non est, multis mortalibus imperare, quanti no biscum hic vitam ducere.

Vide Felix. Probitas ad felicitatem satis.

VITA SECVRA.

Deine grosse tugend gehet vber die gewalt der fortunen.

La grandeur de ta vertu surpasse les efforts de la fortune.

FOrtunæ vim tuæ virtutis amplitudo vincit.

Muniuisti te virtute contra fortunam.

Septus es virtutis præsidijs| aduersus impetus fortunæ.

Nihil tibi nocere| obesse| incommodare cum virtute viuenti|virtutem colenti, fortuna potest.

Tutus es à fortunæ iniurijs| securam vitam ducere tibi licet, quia cum virtute viuis.

Non tibi varij casus impendent humanæ vitæ, qui virtute excellas| quem virtus tueatur| quem virtus tegat|protegat|muniat.

Non est quod vllas humanæ vitæ procellas perhorrescere|timere| formidare debeas, præsertim cum virtus tibi optimi clypei loco sit.

Vide Tranquilla vita.

VI-

VITÆ SIMVL ET HONORI consulere.

Man muß sein leben so wol achten als seine ehr.

Il faut auoir autant d' esgard à son salut, qu' à son honneur.

DVcenda simul ratio est & salutis, & dignitatis.

Salutis ratio cum dignitatis ratione coniungenda.

Saluti pariter & honori consulendum.

Non dignitatem magis quàm salutem spectare debemus.

Quærenda| amanda| expetenda sine salute dignitas non est.

Non est à dignitate vita seiungenda.

Decet studere dignitati, cum eo tamen ne studium vitæ negligatur.

VITARE ADVLATOREM.

Wir müssen vns mehr hüten für einem Fuchsschwentzer/ als für vnserm feind.

Nous nous deuons plus donner de garde d' vn flateur, que d' vn ennemy.

MAgis adulatorem, quàm inimicum, cauere debemus.

Nobis magis | diligentiùs cauendus est adulator, quàm inimicus.

Cautiores esse| maiore cautione vti | maiorem cautionem adhibere erga adulatorem, quàm erga inimicum debemus.

Vide Cauere.

VITARE OFFENSIONEM.

Wer ists der nicht felt in einem so mühseligen vnnd glatten weg der Weltlichen sachen?

Qui est celuy qui ne tombe en vn chemin si malaisé & glissant des choses humaines?

QVis est qui non labatur in tam difficili tamque lubrica rerum humanarum via?

Quis est qui non offendat | quis est cui timenda offensio non est | cui nam effugere ac vitare offensionem licet | quis ab offensione præstare sibi quidquam possit, in tam difficili tamque lubrica rerum humanarum via?

VITIOSVS.

Die gezahl der bösen ist allzeit viel grösser gewesen/dann der guten.

Le nombre des meschans a tousiours esté beaucoup plus grand que celuy des gens de bien.

IMprobi multis partibus plures semper fuerunt, quã boni.

Semper numerus maior fuit malorum | turpium | insolentium | sceleratorum | improborum | conscleratorum | vitiosorum | iniquorum | prauorum | reorum | criminosorum | perditorum | facinorosorum | flagitiosorum | male moratorum | malis artibus præditorum | omnibus vitijs coopertorum | iniquitate insignium | malitia | scelere | vitijs | probris | criminibus insignium | eorum qui suum animum ad malas artes adiunxerunt | eorum qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam | à virtute abhorrentem traducere solent, quàm bonorum.

Du kehrest dein hertz nimmer von den Sünden.

Tu ne detornes iamais ton cœur des vices.

NVnquam à vitijs animum abducis.
Nunquam à vitijs mentem | cogitationem abducis.
Nunquam de vitijs non cogitas.
Nunquam tua mens ab improbis cogitationibus discedit | abducitur | auellitur.
Hærent in animo tuo studia vitiorum.
Vitia semper cogitat animus tuus.

Vide Peccar. Resipiscere.

VITVPERARE. VITVPERARI.
Vituperabile.

Es betrübt mich daß man dich zur vnschuld geläſtert hat.
Ie ſuis marriqu' ont' blaſmé ſans cauſe.

DOleo immerentem conuitio exagitatum.
Doleo te immerentem conuitio iactatum | vexatum | malè acceptum.

Angor animo, quòd ignominiam tuleris, nullâ tua culpa | quod ignominia tibi ſit illata immerenti | quòd ignominiosè ſis tractatus | quòd ignominia ſis affectus, nullo tuo merito.

Man widerrüfft die ſach öffentlich.
L'on reprehend la choſe publiquement.

RES palàm improbatur.
Res palàm exagitatur | damnatur | vituperatur | reprehenditur | accuſatur | acerbè notatur | infamia notatur.

Sermones ea de re minùs commodi ſunt.
Sermones ea de re parum honeſti diſſipantur.

Es iſt ein heßlich ding / für niemand als für ſich ſorgen.
C' eſt vne choſe vilaine, de n' avoir ſoing que de ſoy meſme.

SIbi vni ſtudere, præterea nemini, turpiſſimum eſt.
Sibi vni ſeruire | proſpicere | cõſulere, præterea nemini | ſeipſum curare, nihil pterea | de ſeipſo tantũ laborare, ſua tantũ vnius cauſa laborare, turpiſſimũ eſt | maximè dedecet | indecorũ in primis eſt | infamiæ | dedecori | ignominiæ eſt | dedecus affert | infamiam | turpẽ famam parit | opinionem minimè commodam aut optabilem parit | fraudi eſt | vitio vertitur | vitio tribuitur | datur | aſcribitur | aſſignatur.

Sibi vni proſpicere, præterea nemini, eiuſmodi res eſt, quam ſumma conſequitur infamia | ignominia | ignominiæ nota | turpis infamiæ nota | dedecus & accuſatio | reprehenſio.

Vide Detrahere. Diſſipare. Contemnere. Dignitatem violare. Oratio maledica. Maledicta conij cere.

VOLVPTARIVS.

Du haſt dich zu ſehr begeben zu wollüſten.
Tu es par trop addonné à tes plaiſirs.

NImium deditus es voluptatibus.
Nimium tibi voluptates placent.
Voluptatem vnam ſpectas, præterea nihil.
Omnia ad voluptatem refers | in voluptate ponis.
Nemo tanti voluptates, quanti tu, facit.
Præter modum | ſupra modum | plus quam ſatis eſt | plus quam decet | conuenit, genio indulges | mollitia & luxu fluis.
Prorſus voluptarius es.
Epicureorum te vita delectat.
Epicureis annumerandus es.
Epicuri te mores delectant.
Epicuream doctrinam profiteris.
Epicuri de grege porcus es.

VOLVPTAS HOMINIBVS malorum eſca.

Viel irren gröblich/ wenn ſie der wolluſt als einem gleidsman folgen.
Il y en a pluſieurs qui trebuchent, ſuiuans comme vne guide la volupte.

MVlti ducem ſequentes voluptatem, grauiter offendunt.
Duce voluptate multi errant miſerrimè.
Multi, illecti voluptate, infortunia ſubeunt.
Multi, dulcedine voluptatis illecti, calamitates adeunt.
Non pauci, blanditijs voluptatum illecti, in miſerias iucurrunt.
Voluptas ad ea, quæ minus decent, homines allicit.
Voluptate, tanquam dulci veneno, homines pereunt.
Iucundam ac dulcem voluptatum conſuetudinem triſtis admodum & amarus conſequitur euentus.

Sæ-

Sæpe voluptatem excipit dolor.
Voluptas dolore terminatur.
Voluptatis exitus, doloris initium est.

VTI OPERA ALICVIVS.

Apollonius hat Crasso in seinem studieren sehr geholffen.
Apollonius aidoit grandement Crassus en ses estudes.

EGregiam Crasso in suis studiis operã nauabat Apollonius.

Optima suis in studijs Crassus Apollonij opera vtebatur.

Fructum Crassus in suis studijs capiebat optimum ex opera Apollonij.

Vtebatur multum Apollonio Crassus in studijs suis.

Erat Apollonius Crasso vtilis in studijs, admodumque commodus.

Erat Apollonius ad Crassi studia vehementer aptus.

Ich wil deines Bruders hülff in allen dingen gebrauchen.
Ie me seruiray de l' aide de ton frere en toutes choses.

VTar opera fratris tui in omni re.

Vtar ad omnia fratre tuo.

Fratri me tuo committam | tradam.

Si quid agendum erit | quidquid acciderit, fratri tuo committam | ad fratrem tuum referam | in fratrem tuum reijciam | fratris tui consilium petam | fratris tui operam exposcam | per fratrem tuum vt agatur operam dabo.

Curabo, vt ad omnia, quæ mihi agenda sunt, frater tuus præsto sit | vt frater tuus meis negotijs præsit.

Curabo vt frater tuus suam operam meis negotijs impendat | præbeat | præstet | nauet | commodet | adiungat | tradat | dicet.

Curabo, vt frater tuus suum laborem in negotia mea | ad negotia mea insumat | impendat.

Curabo, vt frater tuus suam operam in meis negotijs insumat | impendat | collocet.

Curabo, vt frater tuus suum studium | suam diligentiam | curam | opem | industriam ad meas res conferat.

Curabo, vt frater tuus mea negotia conficiat| obeat| curet| gerat| transigat| perficiat| comsummet| ad exitum perducat.

Confugiam ad fratrem tuum, quidquid agendum erit.

Vide Committere aliquid alteri.

VTILE VTILITAS.

Jahre in dem forth was du angefangen hast/ so es dir nützlich ist.

Fay comme tu as commencé si cela t' est profitable.

PErge vt cœpisti, si è re tua est.

Qua ire via cœpisti, ea perge| tene tuum institutum| tene quem cœpisti cursum| tuam consuetudinem tuere ac serua, si è tuo commodo est| si ex vsu tuo est| si tibi vtile est| si vtilitas tua ita fert| si suadet vtilitas| si ratio rerum tuarum ita postulat| si tibi conducit| expedit| si bono| vtilitati| commodo| vsui| emolumento tibi est| si est vt vtilitatem capias| si est vt fructum feras| percipias| colligas| si fructuosum est.

Die wolredenheit ist dem Cicero gar nützlich gewesen.

L' eloquence a apporté tres grand prouffit à Ciceron.

FVit Ciceroni eloquentia summo emolumento.

Ciceroni eloquentia peperit emolumentum| commoda| vtilitatem| copias| optima quæque| emolumentum attulit| fructum dedit| fructum tulit| attulit| profuit.

Magnum ex eloquentia fructum Cicero consecutus est.

Admodum Ciceroni fructuosa fuit eloquentia.

Ciceroni eloquentia fuit vtilitatis eximiæ.

Commodorum neque paucorum neque mediocrium Ciceroni fuit eloquentia.

Man findt kein nützlicher ding.

C' est la plus prouffitable chose du monde.

NIhil est maioris emolumenti.

Nihil est vberius | conducibilius | fructuosius | ad vtilitatem præstantius | vnde plus manet vti-

tatis|vnde plus emergat commodi | vnde plus existat emolumenti | è re magis.

Nihil magis ad rem pertinet.

Nihil pluris est.

Tantum continet vtilitatis, quantum fortasse nulla res præterea|quantum haud scio an vlla res præterea.

So dv die Reyse vollbringest die du dir vorgenommen hast / wirstu guten nutz daruon haben.

Si tu fais le voyage que tu as entreprins, tu en receuras beaucoup de prouſit.

CONstitutum iter si susceperis, valdè in rem tuam erit. Constitutum iter si susceperis, valdè erit è re tua|tuis rationibus vehementer conducet|vtilitas maxima consequetur | in eo tibi maximè consuletur | vehementer expediet | proderit | fructuosum erit | cum fructu|emolumento|vtilitate|commodo| bono rerum tuarum erit | emolumenti | vtilitatis | commodi plurimum capies|præstantem fructum sumes|colliges.

Vide Oeconomus.

VTILITATEM SVAM ANTE omnia spectare.

Das ist ein stück von einem sorgfeltigen Menschen / vor allen dingen sein eygen nutzen suchen.

C'est le faict d'vn homme ruſé, de chercher deuant toutes choſes ſon prouſit propre.

ASTUTI id hominis est, ad suam vtilitatem omnia referre.

Astuti id hominis est, vtilitatem suam in primis sequi|spectare|suam vtilitatem rebus cunctis anteferre| vtilitatem suam rerum omnium habere antiquissimā| vtilitatem suam primam ducere|emolumentum suum in primis ponere.

Vide Vituperare.

VVLNERARE. VVLNERARI.

Er ist in der schlacht sehr verwundt gewesen.
Il est en ceste bataille griefuement blessé.

IN illa pugna grauiter vulneratus est.
In illo certamine grauiter percussus est|grauevulnus accepit|tulit|plagam accepit | graui vulnere est affectus.

Vide Verberare.

VVLNVS INSANABILE.

Ich hoffe nicht das er von dieser wunden geheylt wird.
Ie n' esperepas qu' il guarisse de ceste playe.

FVturum non spero, vt ex hoc vulnere conualescat. Eiusmodi vulnus est, vt sanari non possit|vt salus desperanda videatur|vt spes salutis nulla supersit|vt medicinæ non sit locus.

Vide Consolari.

VVLTVS MENDAX.

Das hertz stimmet mit dem gesicht nit vberein.
Le visage ne respond pas au cœur.

DIssentit animus à vultu.
Non congruit|non conuenit animus cum vultu.
Vultus fallit|decipit | mentitur | fraudem facit| in fraudem inducit.
Index animi verus non est vultus.
Falsa vultus imagine |ficta vultus specie dissimulatur animus.
Aliud vultus præ se fert, aliud animus celat|occultat| tegit.
Aliud vultu significatur, aliud in animo latet.
Tegit animum vultus.
Latet animus in vultu.
Vultu, quasi velo & inuoluero, animus obtegitur atque obtenditur.
Veram imaginem animi vultus non præ se fert.
Animi sensus vultus occultat.

Sen-

Sensus animi cum specie vultus non congruit | minimè consentit.

Vide Fallere. Sincerus.

VXOR FOECVNDA.

Sein Haußfraw hat jhm viel Söhn geboren.
Sa femme luy a enfanté beaucoup de fils.

VXor ei peperit multos filios.

Ita fœcunda vxore vsus est, vt filiis auctus sit multis.

Ita fœcunda ei vxor fuit, vt filiorum multitudine abundauerit.

Complures ex ea filii nati sunt.

Multos ex ea filios genuit | suscepit | tulit.

FINIS.

INDEX ABSOLVTISSIMVS, NON MODO PHRASEON earum, quæ proprium sibi caput in hoc libro vendicant: sed aliarum pene innumerabilium copiam suppeditans.

A.

A Puero, lege, Pueritia, Humaniores artes colere.

Abduci fallacijs, l. Fallere.

Abduci iracundia, leg. Certè.

Abesse à culpa, l. Innocens.

Abhorrere à moribus omnium, l. Solitarius.

Abiectus, Abijcere se.

Abiectio animi, l. Humilitas nimia.

Abijcere rem susceptam, l. Susceptam rem abijcere.

Abijcere studia, l. Studia abijcere.

Abijcienda est omnis mora, l. Expedire.

Abire, l. Discedere velle.

Ablegari è patria, leg. Exul.

Abscondere, l. Tegere rem aliquam, Tacere.

Absentia, l. Discedere libenter à patria.

Absoluere, l. Bellū absoluere, Finem imponere.

Absoluere scripta, l. Famam perpetuam consequi.

Absolutus est, l. Impunitus.

Absolutum est, leg. Inchoare.

Absque dubio, l. Certè.

Absque mora, l. Statim.

Abstemius, l. Bibere.

Abstinere cibis noxijs, l. Diæta vti.

Abstinere cibo, l. Pinguis, Sobrius.

Abstinere nunquam lachrymis, l. Lacrymari assiduè.

Abstinere sermone alicuius rei, l. Conijcere. Tacere,

Abstinere vino, l. Bibere.

Abstrahere à studijs, l. Impedire.

Abundare, l. Diues.

Abundare propinquis l. Propinquis abundare.

Acce-

Accedere, l. Appropinquare.
Accidit. 2
Accipere moleſtiam, l. Dolere.
Accommodare alicui de cubiculo, l. Hoſpes.
Accommodare voluntatem ſuam ad Remp. 2
Accommodatus, l. Aptus.
Accommodatus alicuius naturæ. 3
Accuſare, accuſari. 3
Accuſare innocentem, l. Innocentem accuſare.
Aciem ordinare l. Ordinare aciem.
Acies, l. Pugna.
Acquieſcere ſententiæ alterius, l. Conſentire.
Acquirere optata. 4
Actiones dignitati conſentaneæ, l. Dignitatem ante omnia ſpectare.
Actiones egregiæ, l. Facinus honorificum. Virtutis ſigna.
Actionum diſſenſio, l. Rationem agendi alterius improbare.
Addere, l. Augere.
Adducere. Adduci, leg. Perſuadere.
Adducere ad egeſtatem, l. Inopia premi.
Adducere in diſcrimen l. Periclitari.
Adduci humanitate non præmijs, l. Humanitate adduci.
Adeſſe alicui. 4
Adhibere diligentiam, l. Diligentiam ponere, Honorem lædere.
Adhibere ingenium, l. Ingenium adhibere.
Adhibere ſtudium, leg. Difficilis res, Studere.
Adire aliquem, l. Excipere humaniſſime, Perſuadere.
Aditu prohibere, l. Ingredi.
Aditum ad honores intercludere, l. Honorum aditum intercludere.
Aditum præfacere, l. Ingredi, iter intercluſum.
Adiuuare, l. Opitulari.
Adminiſtrare res ſuas, l. Oeconomus, Officio ſuo laudabiliter fungi.
Adminiſtrare ius, l. Iudicare.
Adminiſtrare laudabiliter prouinciam. 4
Adminiſtrare magiſtratū, l. Magiſtratum gerere.
Adminiſtrare Remp. 5
Adminiſtrare res alteri⁹. 6
Adminiſtrare ſummo cum ſtudio, l. Imperare.
Adminiſtrationis annuæ finem attingere. 6
Admiror, l. Mirari.
Adoleſcens, Adoleſcētia. 7
Ad omnia aptus, l. Aptus ad omnia.

Adscribere inciuitatem, l. Ciuis.
Aduena, l. Peregrinus.
Aduenire, l. Appellere, Accidit.
Aduersa fortuna, l. Fortis aduersus fortunam. Aduersarius, Aduersari. 7
Auertere, l. Cauere.
Aduesperascit. 8
Adulari, Adulator. 8.341
Aedilitatem gerere, leg. Officio aliquo laudabiliter fungi.
Aegrè ferre, leg. Molestè ferre.
Aegrotare, l. Valetudo infirma.
Aegrotare ex itineris labore. 8
Aegrotare ex studiorum labore. 9
Aequa conditio, l. Periclitari.
Aequa querela, l. Queri.
Aequalibus se postponere, l. Humilitas nimia.
Aequalis, l. Aequiparare.
Aequè ac me ipsum, leg. Amare.
Aequè ac tu, leg. Impudens.
Aequiparare. 9
Aequitas animi, l. Tranquillus.
Aequum, l. Honestum.
Aestimare. 10
Aestimare pluris, l. Anteponere.
Aestimare minimi, leg. Contemnere diuitias.
Aetas, l. Olim.
Aetas maiorum. ib.
Aetate florere, l. Iuuenis.
Aetatis annum duodecimum agere, l. Natus duodecim annos.
Aetatis initium, l. Puericia.
Aeterna possessio l. Hortari ad literas.
Aeternam famam vel gloriam cõsequi, l. Famam perpetuam consequi, Gloriam æternam consequi.
Æternum dedecus, l Dedecus æternum subire.
Affectus in aliquem, l. animum alicuius cognoscere, Desiderare.
Afficere præmijs, l. Præmijs afficere.
Affinitas, l. Propinquus, Societatem inire.
Affirmandi formulæ, l. Certè, Iurare.
Affirmare, l. Certiorem facere, Vim inferre.
Affligere. 10
Agere causas, l. Lucrari, Patronus.
Agere pro viribus, l. Conari omni studio.
Aggredi, pro incipere, l. in-

inchoatum opus relinquere.
Aggredi aliquem. 11
Aggredi bellum, l. Bellum fuscipere.
Aggredi facinus præclarum, l. Conari præclarum quid.
Agricultura, Agriculturæ vacare. 12
Agros colere. ibid.
Alacriter, l. Libenter.
Alacer ad, l. Aptus, Paratus.
Alienas res curare, leg. Administrare, & Curare res alienas.
Alienam voluntatem suæ præponere, l. Desererese aliorum causa.
Alienas res suis præponere. ibid.
Alienare à se aliorum animos, l. Inuidiosus.
Alienis affici vt suis, l. Lætari alienis vt suis.
Alienum tempus, l. Tempus alienum.
Aliorum causa se deserere, l. Deserere se.
Aliquando. 12
Aliquantum, l. Otium nanciscí.
Alirer, leg. Differre pro Discrepare.
Allicere, allici, l. Voluptas malorum esca.
Alloqui aliquem, l. Persuadere.
Altercari, l. Contendere.
Altius repetere, l. Exordium longinquum.
Altus. 12
Altus animus, l Magnanimus.
Amandus, seu amore dignus. 13
Amare inter se, l. Amor mutuus.
Amare vehementer. 14.
Ambire, l. Prehensare.
Ambitiosus l. Gloriæ cupidus.
Amentia, l. Furor.
Amici, l Amor mutuus.
Amicis priuari, l. Priuari amicis.
Amicitiam inire, l. Magnanimus. Adolescens.
Amittere mentem, leg. Furere.
Amittere populi studium, l. Gratia alicuius excidere.
Amor mutuus. 16
Amor impar, l. Amor mutuus.
Amor mutuus à pueritia, l. Pueritia.
Amor rectus ex virtute. 17
Amor verus, l Pueritia.
Amore indignus, l. Indignus amore.
Amorem patefacere. 16.
Amplecti. 18
Amplificare, l. Augere.
Amplificatio dignitatis, 18. Am-

Amplificatio honorum & diuitiarum. 18
Amplitudo, l. Dignitas, Gloria.
Anceps, l. Dubitare.
Angere, angi, l. Dolere, Inuidia.
Angusta loca. 19
Angustijs premi, l. Inopia premi.
Animaduertere aliquid, l. Considerare, Cauere.
Animaduertere in aliquem, l. Punire.
Animatus in vel erga aliquem, l. Animum alicuius cognoscere.
Animi deliquium pati, l. Deliquium animi pati.
Animi magnitudo, leg. Magnanimi, Imprudēs.
Animi præstantis viri. l. Magnanimitas.
Animo infenso in aliquem esse, l. Conijcere ex facie.
Animorum consensus, l. Dissentire opinione.
Animos excitare, vel addere alicui, leg. Timore liberare.
Animum alicuius penitus cognoscere. 19
Animum aperire. 20
Animum demittere, l. abiectus.
Animum recipere. 21
Animum relaxare, leg. Relaxare animum.
Animus abiectus, l. Abiectus.
Animus constans, l. Constans.
Animus excelsus, l. Magnanimus.
Animus incertus, l. Dubitare.
Animus occultus, l. Occultus animus.
Animus sincerus, l. Sincerus.
Animus tranquillus, l. Tranquillus.
Annonæ caritas, l. Caritas annonæ.
Annua administratio, l. Administrationis annuæ finem attingere.
Annum duodecimum agere, l. Natus duodecim annos.
Ansam præbere, l. gratia excidere. Occasio.
Antea, l. Curam grauiorem susc ipere.
Antecellere. 21
Ante oculos ponere, l. Considerare.
Anteponere. 22
Anteponere sibi aliquem, l. Cedere alicui.
Antiquus, l. Vetus.
Anxietas animi, l. Dolor.
Aperire animum, l. Animum aperire.
Apertæ ædes, leg. Ingredi.
Appellare, l. Nominare.

Appellere. 23
Appetere, l. Desiderare.
Appetitus intemperatus. l. Appetere, Contentus sua sorte.
Approbare. 23
Appropinquare. ib.
Aptus ad omnia. 24
Aptus mihi, l. Accommodatus alicuius naturæ.
A Pueritia, l. Pueritia.
Arbitrari, l. Putare.
Ardere. 25
Arduum opus, l. Facinus arduum.
Arguere, l. Reprehendere.
Argumentis probare, l. Sapienter factum.
Argutus, l. Facetus.
Arma capessere, l. Bellũ suscipere.
Arrogantia nimia. 25
Ars, Arte factum, l. Iudicium bonum.
Artes humaniores, leg. Humaniores artes.
Ascendere ad aliquem dignitatis gradum, l. Gradum honoris adipisci.
Aspicere, l. Intueri.
Aspirare ad magnum quid, l. Conari præclarum quid.
Assentiri, l. Consentire.
Asseuerare, leg. Iurare. Certè.
Assiduè, l. Studere supra modum, Studia intermittere.
Assimulare, l. Aequiparare.
Associare, l. Coniungere.
Assuescere laboribus. 26
Assuetus, l. Expertus.
Assuetus minimè, l. Rudis.
Astutiæ, Astutissimus. 27
Astutias improbare. ib.
Attendere, l. Considerare attentius.
Attentos reddere auditores, l. Eloquens,
Attingere finem, l. Finem imponere.
Auarus, auaritia. 28
Auaritia commune vitium. 29
Auaritia multorum malorum causa. ib.
Auaritiæ nomine accusari. 28
Auarus naturaliter, leg. Inclinare naturaliter.
Auctor, l. Dei virtutes, Dignitatis principium.
Auctor turbarum ac malorum. 30
Auctoritate valere, leg. magni pendere. Vir grauissima auctoritatis.
Auctus fortunis, ac dignitate, l. Amplificatio honoris & diuitiarum.
Audax, Audacia, l. Magnanimus, Impudens,
Audire. 31.
Augere, Augeri. ib.
Augmentum, l. Amplificatio.

Augurari, l. Conijcere. Omen.
Auidus Auiditas nimia, l. Desiderare.
Aures dare, l. Exaudie.
Auribus dare, l. Adulari.
Auxiliari, l. Opitulari.
Auxilium implorare, l. Dei opem implorare.

B.

BEata vita, l. Vita felicissima Probitas ad felicitatem satis. Felix.
Beatus. ibid.
Belli exitus incertas, l. Dubitare.
Bellicæ rei peritus, l. Astutissimus.
Bellicosus. 32
Bellum absoluere. 33
Bellum calamitosum est, l. Affligere.
Bellum gerere, l. Pugnare.
Bellum imminens. 33
Bellum minimè bellum, sed pernicioſum. 33
Bellum renouare. 34
Bellum suscipere. ibid.
Bene alicui cupere, leg. Desiderare.
Benedicere alicui, leg. Honorificè loqui de aliquo.
Bene mereri de aliquo, l. Beneficium conferre.
Bene succedere, l. Administrare res alienas.
Beneficij loco ponere. 35
Beneficio indignus, l. Indignus beneficio.
Beneficiorum memor, aut immemor. 35
Beneficium conferre. 37
Beneficium exiguum, l. Beneficium conferre.
Beneficium magnum. ibid.
Beneficium referre, l. Remunerare.
Beneuolentia, l. Amare, Amor.
Benignitas diuina, leg. Deus benignissimus.
Benignitate adduci, leg. Humanitate adduci.
Bibere. 38
Blanda oratio, l. Oratio blanda.
Bona animi, l. Superbia ex diuitijs, Ingeniosus. Doctus. Vir bonus.
Bona corporis, l. Fortissimus corporis robore, Pulcer.
Bona fortunæ, l. Diuitiæ.
Bona dissipare, l. Dissipare rem suam.
Bonis animi, corporis, fortunę abundare, l. Diues. Vir bonus. Pulcer. Fortissimus corporis robore.
Bonis proposita præmia, leg. Probitati præmia proposita.
Bonum summum, l. Probitas ad felicitatē satis.

Bonus, l. Probus, Vir bonus.
Breuis oratio, l. Oratio breuis.

C.

CAcare, l. Ventrem exonerare.
Cacumen, l. Fastigium.
Cadere. 39
Cadere animo, l. Abijcere se. Fortuna virtute destitutos vincit, Timore perculsus.
Cadere caussa, l. Accidit.
Cæcus. 39
Cædes, l. Mortem alicui adferre.
Calamitas, l. Affligere, Miserrimus, Ruina.
Calamitas omnibus impendet, l. Communis miseria,
Calamitatum caussa bellum, l. Bellum minimè bellum.
Calefactio valetudinẽ lædit, l. Valetudinem lædere.
Callere artem canendi, l. Canere.
Callere Geometriam, l. Scientiam callere.
Callere medicinam, l. Doctus medicus.
Callidus, l. Astutissimus.
Callum obducere, aut contrahere. 39.
Calor ingens. ibid.
Calumniari, l. Detrahere de honore.
Candidus animus, Candor animi, l. Sincerus.
Canere Musicè. 40.
Capax l. Continere.
Capessere Remp l. Administrare Remp.
Captare beneuolentiam, l. Eloquẽs, Adulari, Gratificari.
Caput rei, l. Conari omni studio, Seria res.
Carceribus frenare aliquem, 40.
Carere, l. Pauper, Priuari.
Carere facile, l. Egere.
Carissimus, l. Amare vehemẽter, Desiderare, Certò scire.
Carissima omnium vita, l. Vita omnium carissima.
Caritas annonæ. 40
Castrametari, l. Obsidere.
Casus, l. Accidit. Fortunæ.
Cauere. 41.
Caussa, l. Auctor. Occasio, Dolere alterius caussa, Voluptas hominibus malorum esca.
Caussa cadere, l. Accidit.
Caussam alicuius tueri, l. Defendere partes alicuius.
Caussam alienam fouere, suam verò abijcere, l. Deserere se aliorum caussa.
Caussam suam tueri, l Sapienter factum.

Cauſſas agere, l. Patronus.
Cauſſidic., leg. Patronus.
Cautè agere, leg. Fidem caute habere.
Cautus, l. Prudens. Aſtutiſſimus.
Cedere alicui. 42
Cedere patria, l. Diſcedere
Cedere tempori. 42
Celare, l. Tacere. Tegere.
Certare, l. Contendere.
Certè. 43
Certiorem facere. ib.
Certò conijcere, l. Conijcere.
Certò ſcire. 44
Certum eſt, l. Certè.
Ceſſare. leg. Quieſcere.
Relaxare animũ, l. Studiũ intermittere.
Chriſtianum decet eſſe humilem, l Humilis debet eſſe Chriſtianus.
Cibis abſtinere, l. Diæta vti. Sobrius. Pinguescere.
Cicero patronus præſtantiſſimus, l Patronus.
Ciceroni ſtudere, l. Studere Ciceroni.
Circumdare, l Obſidere.
Cito, l. Statim.
Ciuem bonum ſe præbere. 46
Ciuilis diſcordia, leg Diſſenſio ciuilis.
Ciuis, Ciuitate donari. 46
Clamor, Clamare. 47
Clarus, leg. Generoſus, Præclarus. Magnipendere. Honorare.
Claudere ædes ſuas alicui, l. Ingredi.
Clementia, l. Pietas. Humanitas.
Coërcere. 47
Cogitare attentius, leg. Cõſiderare. Miſerrimus.
Cogitare perpetuo. 48
Cogitationũ finis, l. Scopus cogitationum.
Cognominat°, l. Accuſare.
Cognoſcere, l. Intelligere. Prouidere.
Cognoſcere animum alicuius, l. Animum alicuius cognoſcere.
Cognoſcere cauſſas, leg. Iudicare.
Cognoſcere de aliqua re, l. Certiorem facere.
Cognoſcere penitus, l. Animũ alicuius cognoſcere.
Cohærere, l. Coniungere.
Cohibere, l. Reſipiſcere.
Colere agros, l. Agricultura.
Colere aliquẽ, l. Honorare
Colere iuſtitiam, l. Iuſtitiam colere.
Colere virtutem, l. Virtutem colere.
Colligere ſe, l. Conſiderare attentius.
Colloqui, l. Perſuadere, Oratio longa.
Comedere nimiũ, l. Gula.
Comitari. 49

Com-

Commendare aliquē alicui diligentissimè. ibid.
Commendare negotium alicuius alteri. 51
Cōmittere aliquid alteri. 52
Cōmittere culpā. l Peccare
Cōmittere litteras, l. Litteras committere, Tabellarius.
Committere se alicui, l. Vti opera alicuius.
Commodum l. Vtilitas.
Commorari, l Morari.
Commoueri animo, l. Timore perculsus.
Commune vitium, l. Auaritia.
Communicare rem suam cum altero. 52
Communione excludere, l. Interdicere.
Communis consensus, l. Consensus communis.
Communis consuetudo, l. Cōsuetudo cōmunis.
Communis miseria. 52
Communis mons. 53
Communis opinio, l. Opinio communis.
Comparandus, l. Aequiparare.
Cōparare, l. Aequiparare.
Comparare sibi aliquid, l. Acquirere optata Virtutē laboribus cōparare.
Compensare damna. 54
Compensatio, l. Remunerare.
Complecti, l. Amplecti.
Componere. l. Scriptis mandare.
Cōpos voti. l. Acquirere optata, Religiosus.
Conari facinus arduum. l Facinus arduū conari.
Conari omni studio 54
Conari præclarū quid. 55
Conari pro virium imbecillitate.
Concedere libenter, l. Libenter concedere, Dimittere aliquem.
Conciliare sibi alicuius beneuolentiam, l. Eloquens, Gratificari.
Concludere epistolam. 56
Concludere orationem. ibid.
Concordia, l. Consensus, Reconciliari. Sperare.
Condemnare innocentē, l. Innocentem condemnare.
Conditionis infimæ, l. Ignobilis.
Conditionis optimæ, l. Generosus.
Conditio similis, l. Periclitari.
Conditio singularis. 57
Conferre aliquem cum aliquo, l. Æquiparare.
Conferre beneficium, l. Beneficium conferre.
Conferre se ad Mercaturam

ram exercendam, l. Fidem cautè habere.
Confestim, l. Statim.
Conficere, l. Finem imponere, Bellum absoluere.
Confici curis, l. Languere tristitia.
Confidere, l. Fidem habere.
Confidere Deo, l. Religiosus.
Confidere sibi, l. Falli, Spe rare à se omnia.
Confirmare aliquem, l. Cõsolari, Timore liberare.
Conformare se ad Reip. vtilitatem, l. Accommodare voluntatem suam ad Remp.
Conformare se ad temporis rationem, leg. Cedere tempori.
Confugere ad aliquem, l. Vti opera alicuius.
Confugere ad Deum, l. Dei opem implorare.
Congruere, l. Consentire.
Conijcere, Coniectura. 57
Conijcere ex facie. 58
Coniicere, vel Coniici in maximas difficultates, l. Inopia premi.
Conijcere in vincula, l. Carceribus frenare,
Conqueri, l. Queri.
Coniungere, Coniungi 58
Conscientia, Conscius sibi. 59
Consensus, consentire consentaneum. 59
Consensus animorum, l. Dissensus opinionum.
Consensus communis. 61
Consentaneum rationi, l. Verisimile.
Consentientes, l. Amor mutuus.
Consequi, l. Acquirere.
Consequi famam, l. Famã aliquam consequi.
Conseruare dignitatem, l. Dignitatem seruare incolumem.
Conseruare patrimonium. 61
Considerare attentius. 62
Consilia sua ad Deum referre, l. Consulere Deũ.
Consilij inops, l. Dubitare, Imprudens.
Consilium dare, l Consulere alicui.
Consilium meũ est, l. Scopus cogitationum.
Consilium mutare, l. Sententiam mutare.
Consilium occultum, l. occultus animus.
Consilium periculosum, l Timere successum nõ optatum.
Consilium petere, l. Consulere aliquem.
Consilium senile optimũ 64.

Consilium sequi alienum. 63
Consilium sequi suum. l. Falli, Consilium sequi alienum.
Consilium superuacaneum, l. Egere.
Consolari. 64
Consolatio inanis, l. Consolari.
Constans, Constantia, Constare sibi. 66
Constat, l. Certè.
Constituere, l. Deliberare, ordinare, Iudicium bonum.
Constituta dies, l. Dies præfixa.
Consuetudine alienus, l. Solitarius.
Consuetudine leuiora videntur mala. l. Callum obducere.
Consuetudinem deponere. 68
Consuetudinem seruare, l. Honorem eximium consequi, Vtilitas.
Consuetudo communis. 68.
Consuetudo diuersa, l. Diuersa vitæ instituta.
Consuetudo familiaris. l. Familiaritas. Occultus animus.
Consuetudo ita fert. 69
Consuetudo odiosa, l. Odiosus.
Consulere alicui. 69
Consulere aliquem. 70
Consulere Deum. ibid.
Consulere rebus alienis, l. Curare res alienas.
Consulere vitæ simul & honori, l. Vitæ simul & honori consulere.
Consumere, l. Dissipare.
Consumi, l. Minui.
Contagio, l. Pestis.
Contaminare se flagitiis, l. Peccare.
Contemnere, contemni, contemptus. 71
Contemnere diuitias. 72
Contemnere omnia. 73
Contemnere sententiam alicuius. 73
Contendere. Contentio ibid.
Contendere omni studio, l. Conari omni studio.
Contentus, l. Tranquillus.
Contentus sua sorte. 74
Continere. ib.
Continere se, l. Resipiscere.
Continentiam violare, l. Cauere.
Contigit, l. accidit.
Controuersia, l. Contendere.
Conualescere. 74
Conualescere alterius beneficio. l. Sanare morbum.
Conuenire, l. consentire.

Conuenire cum nemine, l. Solitarius.
Conuitium alicui facere, l. Maledicta conijcere.
Copiam facere, l. Libenter dimittere.
Cordi est, leg. Desideriũ.
Corrigere, gi. 76
Corruere, l. cadere. Ruina.
Coryphæus, l. Patronus præstantissimus.
Crapula, l. Gula.
Creare ciuem, l. ciuis.
Creare ex nihilo, l. Dei virtutes.
Crebras litteras scribere, l. litteras scribere.
Crede mihi, leg. certò scire.
Credere, leg. certò scire. Iudicare, Putare.
Credere caute, l. Finem caute habere.
Credere se nemini, l. Fidem nemini habere.
Credibile, l. Incredibile, Verisimile.
Crepusculum matutinũ, l. Diluculum.
Crescere, l. Augeri.
Crimen graue, l. Scelus grauissimum.
Criminis expers nemo, leg. Vitare offensionẽ.
Crudelitas, crudelissimus. 76
Crudelitatem exercere. 77
Cruditas. Gula. Languet stomachus.
Culmen, l. Fastigium.
Culpæ expers, l. Innocens. Peccare.
Culpam committere, l. Peccare.
culpam in aliquem conferre, leg. Reprehendere.
Cunctari, l. Differre, seu Procrastinare.
Cupere, l. Desiderare.
Cupiditatẽ alicuius reprimere, leg. Reprimere.
Cupiditatem moderari, l. continere se.
Cupiditatis expers, leg. Temperatus.
Cupidus laudis, l. Gloriæ cupidus.
Cupidus lucri, l. Lucrari.
Cupidus nouitatis, leg. Nouitatis cupidus.
Cur, l. Sperare sine causa.
Cura liberare, leg. Vim inferre, consolari.
Curam grauẽ suscipere. 78
Curam grauiorem suscipere. ibid.
Curam maximam alicuius gerere, l. cogitare perpetuo.
Curam nullam suscipere, l. Patrimonium conseruare.
Curam nullam alicuius gerere, l. contemnere.
Curam nullam rerum suarum gerere, l. Oeconomus negligens.

Dili-

Diligentiam exiguam ponere.
Curare diligenter res alienas. 78
Curare seipsum, l. Vituperare.
Curare valetudinem, l. Valetudinem curare.
Curarum expers, l. Otium nancisci. Tranquillus animus.
Cursum honorum interrumpere. l. Honorum aditum intercludere.
Cursum institutum tenere, l. Honorem eximium consequi. Vtilitas.

D.

DAmna compensare, l. Compensare damna.
Damnare, l. Condemnare.
Damnum adferre, aut perferre, l. Affligere, Bellum minime bel um.
Damnum leue, l. Detrimentum leue.
Dare, l. Largiri.
Dare auribus, l. Adulari,
Dare operam alicui rei, l. Curare. Studere, Deferre se.
Dare pœnas, l. Impunitus. Punire.
Dare vitio, l. Reprehendere.
Debilis. Debilitare. 79
Decet, l. Accommodare voluntatem, &c. Cedere tempori. Officium.
Decere maxime hominem, l. Humanitas homine decet maxime.
Decipere, l. Fallere.
Declarare, l. Animum aperire.
Decoquere, l. Soluendo non esse.
Decorum, l Honestum.
Decorum negligere, l. Humilitas nimia.
Decorus, l. Præclarus.
Decreui. l. Deliberare.
Decursiones hostium, l. Prædari.
Dedecus. 80
Dedecus æternum subire. ibid.
Dedicare librum. ib.
Deditus vitijs, l Vitiosus.
Deesse alicui, l. Adesse alicui. Officiosus.
Deesse officio, l. Accidit.
Deesse promissis, l. Promissa præstare.
Defatigatus, l. Fessus. Ægrotare.
Defendere honorē suum aut alterius, l. Dignitatē seruare incolumem.
Defendere partes alicuius. 81
Defendere patriam, l. Patriam tueri.
Defendere suā causam, l. Sapienter factum.
Deferre sermonem. 81

Deficere, l. Deliquium animi.
Deficere ab aliquo, l. Infidelis, Rebellare.
Deflere, l. Lugere.
Deformis, Deformitas. 82
Dei gratia, l. Tranquillus animus.
Dei opem implorare. 81
Dei opt. M. virtutes, atq; epitheta. 82
Deiicere se, l. abiicere se, Humilitas nimia.
Deinde, l. Consolari.
Delectare, ri, l. Lætari.
Delectare ludo, l. Ludere.
Delectari maritimis locis, l. Frequentare.
Delectari rure, l. Rure delectari.
Delectatio perpetua, l. literarum delectatio perpetua.
Deliberare. 83
Deliberatio difficilis, l. Durare.
Deliquium animi pati. 83
Delirare, l. Insanus
Demens, tia. ibid.
Denique. 84
Deo excepto, l. amare vehementer.
Deo sit gratia, l. Tranquillitas.
Deponere, l. consuetudinem deponere.
Deponere inimicitiam, l. Reconciliari.
Deponere sententiam, l. Sententiam rectam deponere, Sententiam mutare.
Deprædari, l. Prædari.
Delinquere se, l. Deserere se.
Deserere se aliorum causa. 84
Desiderium, Desiderare. 85.
Desiderare diligentiam in aliquo, l. Diligentiam exiguam ponere.
Desidia, l. Ignauia.
Desipiens, l. Insanus.
Desistere ab incepto, l. Susceptam rem abiicere.
Despectus, l. Contentus.
Desperare. 86
Desperata fortuna', l. Miserrimus, Ruina.
Destinare, l. Dedicare.
Destituere, l. Deserere se, Priuari amicis.
Detegere insidias, l. Prouidere.
Detestari aliquid, l. Ingratus.
Detrahere de fortunis, l. Conseruare patrimonium, Dissipare, Ruina fortunarum, Dignitatem seruare incolumem.
Detrahere de honore, vel fama. 87
Detrimentum afferre, l. affligere. Damnum inferre.

Detri-

Detrimentum capere, ib. l. Mors Aldi Manutii.
Detrimentum graue, l. Peccare.
Detrimentum leue. 88
Deũ colere, l. Religiosus.
Deum colere, l. Consulere Deum.
Deus beniginissimus. 88
Deus potest omnia, l. Posse omnia.
Diæta vti. 89
Dicare, l. Dedicare.
Dicare se Deo, l. Religiosus.
Dies dolorem minuit, l. Mederi doloribus.
Dies præfixa. 89
Differre seu discrepare.
Differentia. 89
Differre seu Procrastinare. ib.
Difficile iter, l. Iter difficile.
Difficilia imperare, l. Iubere.
Difficilis homo, l. Odiosus. Solitarius.
Difficilis res. 91
Difficulter, l. Facilè.
Diffidere, l. Fidem nemini habere Fidem cautè habere, Beneficium conferre.
Digerere, l. Ordinare.
Digladiari, l. Pugnare.
Dignitas, l. Fama.
Dignitas altissima, l. Magistratus. Imperare, Imperator.
Dignitate florere, l. Inuidia.
Dignitatem amplificare, l amplificatio dignitatis.
Dignitatem ante omnia spectare. 92
Dignitatem seruare incolumem. 93
Dignitatem violare. 94
Dignitati alicuius fauere, l. Honori alterius fauere.
Dignitatis auctor seu principium. 95
Dignitatis gradum obtinere, l. Famam consequi. Honorem consequi.
Dignus, l. Mereri.
Dignus amore, l. amandus, indignus amore.
Dignus beneficio, l. Indignus beneficio. Mereri.
Dignus laude, l. Laudare, agricultura, Conari præclarum quid.
Dignus venia, l. Parcere.
Diligenter prensare, leg. Prensare diligenter.
Diligentia, Diligentissimus.
Diligentia ingraueſcens, l. Studium ingraueſcens.
Diligentiam exiguam ponere. 95
Diligentiam nimiam in studiis ponere, l. Studere supra modum.

Diligentissima commendatio, l Commendare aliquem alicui diligentissimè.
Diligentissimus omnium.
Diligere, leg amare Amor.
Diluculo surgere. 96
Diluculum. 97
Diminui, l. Minui.
Dimittere aliquem. 97
Dimittere sine pœna, l. Impunitus.
Directus animus, l. Sincerus.
Dirimere, l. Dissoluere.
Discedere libenter à patria. 97
Discedere velle. 98
Discere. ibid
Discipulus, ibid
Discordare, l. Dissentire.
Discordia, leg dissensio.
Discrepare, le Differre, seu discrepare, Dissentire, Consentire.
Disiuncti, l. Longinquitas locorum.
Disperdere, l. Dissipare.
Disputare, Disputatio 99
Dissensio ciuilis perniciosa Re pub. ib.
Dissentire institutis, l. Diuersa vitæ instituta.
Dissentire opinione. 100
Dissimilia, l Coniungere.
Dissimulatio, l. Simulatio. Sincerus, Astutiæ.
Dissipare rem suam. 101
Dissoluere coniunctionem. 102
Distrahi curis, l. Curam grauem suscipere.
Distrahi variè, l. Dubitare.
Disturbare, l. Impedire.
Ditior. l. Diues.
Diu viuere, l. Senex.
Diuersa vitæ institit. 102
Diuersitas, l Differre, seu Discrepare.
Diues, Diuitiæ. 102
Diuinam opem implorare, l Dei opem implorare.
Diuinare, l. Conijcere, Omen.
Diuitiarum cupidus, l. Diuitias omni studio quærere.
Diuitiarum instabilis possessio. 104
Diuitiarum proprium, l. Proprium diuitiarum.
Diuitias amplificare, l. Amplificatio honoris & diuitiarum.
Diuitias contemnere, l. Contemnere diuitias.
Diuitias dissipare, l Dissipare.
Diuitias honestè quærere. 104
Diuitias magni pendere, l. Magni pendere.
Diuitias omni studio quærere. 105
Diuitias perdere, l Dignitatem seruare incolumem, Ruina fortunarũ.

Diuitijs satis instructus, l. Sat diues.
Diuturnum tempus, l. Mederi doloribus.
Diuulgare, l. Euulgare.
Docere. 105.
Doctus Græcè & lat. 106
Doctus Medicus. ib.
Dolere, Dolor. 107.
Dolere alterius causſa 108
Dolere doloribus alienis. ibid.
Dolere grauissimè. 109
Dolor intolerabilis. 111
Dolore confici. ib.
Dolorem renouare. ib.
Doloris expers, l. Trãquillus.
Doloris incrementum, l. Curam grauiorem susscipere.
Dolus, Dolosus, l. Astutissimus, Fallere.
Dominatum cum seruitute commutare, l. Imperio priuari.
Domus fastigium, l. fastigium domus.
Domus lauta. 111
Domus omnibus aperta, l. Ingredi.
Donare, l. Largiri, Dedicare.
Donec viuam, l. Remunerare.
Dormire', Dormire non posse. 112
Dubitare Dubium. ibid.
Dubitationis nihil habere, l. Magistratum obtinere.
Ducem sequi aliquem. 114
Dubium mihi non est, l. Certo scire.
Dubium nolim tibi sit, l. Certiorem facere.
Durare, 115
Dux ad virtutem, l. Cogitare perpetuo.
Dux præstantissimus, 115
Dynaton. 116

E.

EBrius, Ebrietas. 116
Edax. leg. Gula.
Edere in publicum, l. Dedicare. Scriptis mandare.
Effectus diuitiarum, l. Proprium diuitiarum.
Effectus inopinatus, l. Successus inopinatus.
Efferri ibidine, l. Reprimere cupiditatem.
Effugere, l. Vitare.
Egens, Egestas, l. Pauper.
Egere. 116
Egredi, l. Exire.
Egregia laus, l. Laudem eximiam consequi.
Egregius pictor, l. Pingere.
Eijcere ex vrbe, l. Exul.
Eiusdem ordinis esse, l. Humilitas nimia.
Elaborare l. Difficile opus conari omni studio.

Elegantia, l. Eloquens.
Eligere, l. Amandus.
Eligere optimam partem. 117
Eloqui, l. Animum aperire.
Eloquens, Eloquentia. 117
Emanare ex, l. Auaritia multorũ malorũ cauſſa.
Emendare, l. Corrigere.
Eminere, l. Antecellere.
Emolumentum, l. Vtilitas
Eniti, l. Conari omni ſtudio, Honorem lædere, Remunerare.
Epiſtolam concludere, l. Concludere epiſtolam.
Eques, Equitatus bellicoſus. 118
Equum incitare. 119
Ere eſſe, l. Vtile.
Eripere patriam, l. Saluare.
Erogare, l. Diſſipare.
Errare, l. Falli, Peccare.
Error pernicioſus, leg. Peccare.
Erudire, Erudiri, l. Docere Diſcere.
Eruditus, l. Doctus.
Euadere, l. Vitare. Impunitus.
Euentus, l. Fortuna, Succeſſus. Accidit.
Euentus dubius, l. Ignorare rerum euentus, Dubitare.
Euentus inopinatus, l. Succeſſus inopinatus.
Euentus vicinus, l. Appropinquare.
Euertere imperium, l, Imperium euertere.
Euertere vrbem, l. Ruina vrbis.
Euigilare. 119
Euoluere libros, l. Magni pendere.
Euulgare. 119
Examinare, l. Conſiderare attentius.
Exaudire. 120
Excellens virtute, l. Præclarus.
Excellere, l. Antecellere, Patronus, Aſtutiſſimus, Æquiparare, Accuſare.
Excelſus animus, l. Magnanimus, Abiectus.
Excepto Deo, l. Amare vehementer.
Excidere alicuius gratia, l. Gratia alicuius excidere.
Excipere hoſpitio, l. Hoſpes.
Excipere humaniſſimè. 120.
Exclamare, l. Clamare.
Excludere portu l. Portu excludi.
Excommunicare, l. Interdicere.
Excuſare. 121
Excuſatio ſuperuacanea. ibid.
Exequi mandata, l. Statim Obedire.

Exequiæ honorificæ, leg. Sepelire honestè.
Exercere iustitiam, leg. Iustitiam colere.
Exercere liberalitatem, l. Liberalissimus.
Exercere mercaturam, l. Fidem cautè habere, Negotiari.
Exercitatus, l. Expertus.
Exercitum lustrare, leg. Lustrare.
Exercitus fortis, l. Fortis exercitus.
Exhilarare, l. Lætari. Exilium, l. Exul.
Eximere dolore, l. Consolari.
Eximere metu, l. Timore liberare.
Eximia laus, l. Laudem eximiam consequi.
Eximius, l. Antecellere, Præclarus, Patronus.
Exire. 121
Existimare, l. Putare.
Existimatio magna, l. Magni pendere, Fama optima.
Existimatio nulla, leg. Cõtemnere.
Exitium, l. Ruina.
Exitus incertus, l. Dubitare.
Exitus inopinatus, leg. Successus inopinatus.
Exonerare aluum, l. Ventrem exonerare.
Exordium longinquũ. 122
Expectare magnum quid ab aliquo. ibid.
Expectationi hominum nõ respondere. ib.
Expedire. 125
Expedire, l. Statim. Differre.
Expedita res, l. Facilis.
Expeditus. l. Paratus.
Expellere. l. Exul.
Expergisci, l. Euigilare.
Experientia, Expertus. 124.
Experientia carens, leg. Rudis.
Experientia multa docet, l. Discere.
Expers culpæ. leg. Innocens.
Expers humanitatis, l. Humanitatis expers, Illiberalis.
Expers iudicij, l. Iuuenis.
Expers vsus, l Rudis.
Explicare animi sensa, l. Animum suum aperire.
Exponere, l. Animum aperire.
Exponere summatim, l. Oratio breuis.
Expostulare, l. Queri.
Exprimere animi sensa, l. Animum aperire.
Expurgare, Excusare.
Extinguere dignitatem, l. Illustrare. Honorẽ lędere
Ex studio nimio. l. Aegrotare.
Extollere nomen suum, l. Lau-

l. Laudem eximiam cõsequi.
Extraneus l. Hospes.
Exul, Exulare. 124

F.

Fabulari, l. Nugari.
Facere certiorem, l. Certiorem facere.
Facere copiam, l. Dimittere libenter.
Facere iacturam, l. Honorem lædere. Ruina.
Facere impetum, leg. Impetum facere.
Facere sacrum, leg. Sacrum facere.
Facere sumptum, l. Sumptum facere.
Susque deque facere. l. Fortis aduersus fortunã, Contemnere.
Facessere negotium, leg. Negotium facessere.
Facetus, Facetiæ. 124 ex Facie conijcere, l. Conijcere ex facie.
Facile 125
Facilis res. ibid.
Facinus arduum conari. 126
Facinus honorificum. ib.
Facta præclara, l. facinus honorificum, Dignitatem ante omnia spectare, Virtutis signa.
Factus ad naturam alicuius, le. Accommodatus naturæ alicuius.
Factus ad omnia, l. Aptus ad omnia.
Facultatem dare, l. Dimittere libenter.
Facultatem liberam habere, l. Administrare Remp.
Fallacias odisse, le. Astutiæ.
Fallere, falli. 127.
Fallere opinionem, l. Expectationi non respondere, Successus inopinatus.
Falsa oratio, leg. Mendacium.
Fama optima. 127
Famam aliquam consequi. 128
Famam honestam consequi. ibid.
Famam lædere, l. Detrahere de honore.
Famam perpetuam consequi. 129
Familia illustris, leg. Generosus
Familiam administrare, l. Oeconomus.
Familiaritas assidua, l. Occultus animus.
Familiaritas mutua. 130
Fas. l. Honestum, inhonestum.
Fastidire mores aliorum, l. Solitarius.
Fastidire vitam, l. Vita fastidiosa.
Fastigium domus. 130
Fatum singulare, l. Conditio singularis.

Fauere, l. Gratia excellere.
Fauere vt filio, l. Desiderium.
Fauorem populi amittere, l. Gratia excidere.
Felicissimus, l. Conditio singularis.
Felix, Felicitas. 130
Felicitas virtute comparatur, l. Probitas ad felicitatem satis.
Fere, l. Finem imponere. Appropinquare.
Feriari, l. Quiescere.
Feriari à studiis, l. Studia intermittere.
Ferre, l. Impatiens.
Ferre molestè, l. Molestè ferre.
Fessus de via. 132
Fidelis, fides. 133
Fidem cautè habere, ib. l. Insidiari.
Fides nemini habenda. 134
Fidem seruare, l. Fidelis, Promissa præstare, Supplicare.
Fidem violare, l. Infidelis, Promissa præstare, Rebellare.
Fides suspecta, l. Infidelis.
Fiducia maxima in Deo, l. Religiosus.
Fieri non potest, l. Dynaton.
Figere cogitationem suã in re aliqua, l. Cogitare perpetuo.
Filius frugi seu bene moratus, l. Lætari de filijs bene moratis.
Finem aliquem sibi proponere, l. Proponere sibi libertatem communem, Dignitatem ante omnia spectare.
Finem attingere, l. Administrationis &c.
Finem dicendi aut scribẽdi facere, l. Cõcludere.
Finem imponere. 134
Finem imponere bello. l. Bellum absoluere.
Finem non reperire, l. Concludere orationẽ.
Finem principio similem assequi. 135
Fines transilire, l. Cauere.
Fingere, l. Simulatio.
Finis consilij, l. Scopus cogitationum,
Finis, l. Successus.
Firmus ab opib⁹, l. Diues.
Flagitium, Flagitiosus, l. Peccare, Scelus, Vitiosus.
Flere, l. Lacrymari.
Florere ætate, l. Iuuenis.
Florere dignitate, honore, laudibus, l. Honorari, Laudari, Inuidia.
Florere virtute, l. Præclarus, Virtutem laboribus comparare.
Fœcunda vxor, l. Vxor fœcunda.
Formosus, l. Pulcer.
Foro cedere, l. Soluendo

non esse.
Fortis, Fortitudo, l Magnanimus. Bellicosus.
Fortis aduers⁹ fortunã. 135
Fortis exercitus. 136
Fortis vir. leg. Bellicosus.
Fortissimus corporis robore 136
Fortuna fert. leg. Accidit.
Fortuna oppugnat me, l.
Fortis aduersus fortunam
Fortuna prospera, aut aduersa. l. Felix. Miserrimus. Successus optimus Fortis aduersus fortunam.
Fortuna summos dominatus euertit. l. Imperium euertere.
Fortuna virtute destitutos vincit. 137
Fortunæ confidere. leg. Fidem cautè habere.
Fortunæ exposita est hominum vita. 137
Fortunæ resistere. l. Fortis aduersus fortunam.
Fortunæ varietas propria. 138
Fortunare. l. Successus optimus.
Fortunatus. l. Felix.
Frenare, l. Coercere.
Fraudare. Fraudulentus. l. Fallere. Sincerus.
Fraudem cognoscere, l. Fallere.
Frequentare libenter loca maritima. 138
Frequenter. l. Imprudentia. Litteras crebriores scribere.
Frigus ingens. 139
Fructus. Fructuosum l. Vtilitas.
Fructum percipere. ibid. l. Participare.
Frugalitas. l. parcus. Incolumitas Reipub.
Frugi filius. l. Lætari de filiis bene moratis.
Frui. 139.
Frui quiete. l. Tranquillus. Quiescere.
Frustra elaborare. l. Labor inanis.
Frustrari spe, vel spem. l. Conari præclarum quid. Expectationi non respondere. Fallere.
Fuga. Fugere. 139
Fugare l. Obsidione liberare.
Fugere periculum. l. Equũ incitare. Imprudens in in periculis.
Fugit me. l. Sperare sine caussa.
Fulmine percuti. l. Omen infaustum.
Funebris pompa. l. Sepelire honorificè.
Fũgi officio laudabiliter. l. Officio laudabiliter fungi.
Fur. Furari. 140
Furor. Furere. ibid.
Fuste aliquẽ percutere. ib

Futura ignorare, l. ignorare rerum euentus.
Futura præuidere l. Prouidere futura.

G.

GArrulus. l. Nugari.
Gaudere. l. Lætari.
Generosus. 140
Genus clarum. 141
Genus obscurum. l. Ignobilis.
Geometriam callere. l. Scientiam callere.
Gerere bellum. l. Pugnare.
Gerere imperium. l. Imperator.
Gerere magistratum. l. Magistratum gerere.
Gigantes hominum maximi. 141
Gignere, l. Nasci.
Gloria ex iniuria. l. Illustrare.
Gloriæ alienæ cupidus. l. Desiderare.
Gloriæ cupidus. 142
Gloriam æternam consequi. 142
Gloriam virtus parit. l. Virtus gloriam parit.
Gradum honoris assequi. 143.
Græcè doctus. l. Doctus Græce.
Grata res. l. Lætari.
Gratam rem facere. leg. Gratificari.
Gratia alicuius excidere. 143
Gratia excellere. 144
Gratiæ causa quid præstare, l. Gratificari.
Gratiã inire, l. Gratificari.
in Gratiam redire, l. Reconciliari.
Gratiam referre, l. Ingratus. Remunerare.
Gratificari. 145
Gratum se præstare, leg. Beneficiorum memor.
Grauari somno, l. Dormire.
Grauis homo. Grauitas, l. Constans.
Grauissima res, l. Difficilis res Seria res.
Grauissimum scelus, leg. Scelus grauissimum.
Grauitatis expers, l. Inanis, Incõstans. Iuuenis.
Gubernare, l. Administrare. Imperare.
Gula, Gulosus. 146

H.

HAbenas laxare, leg. Equum incitare.
Habere exploratum, l. Certò scire.
Habere fidem, l. Fidem habere.
Habere in manibus, l. Magni pendere.
Habere rationem dignitatis, l. Dignitatem ante omnia spectare.
Habere rationem vtilitatis suæ, l. Oeconomus.

Habitare colles. 147
Habitare lautè & iucundè, l. Domus lauta.
Habitatio ruſtica, le. Rure delectari.
Hactenus, l. Curam grauiorem ſuſcipere.
Hæres, Hæreditas. 147
Hebes. l. Pinguis.
Hiſpanienſis veſtitus, l. Indumentum Hiſpanienſe.
Hiſtoriam ſcribere, l. Scriptis mandare.
Homo conſtans, l. Conſtans
Homo durus, l. Odioſus, Amandus, Obſtinatus.
Homo ſingularis conditionis, l. Conditio ſingularis.
Hominem ſuſcipere, l. Æſtimare,
Honeſta mors, l. Mortem præclaram ſubire.
Honeſtam famam conſequi, l. Famam honeſtã conſequi.
Honeſtare, l. Ornare.
Honeſtum. 148
Honeſtum vtili præferendum, l. Anteponere.
Honorare, Honorari. 148
Honorem amplificare, l. Amplificatio dignitatis, Honori fauere.
Honorem debitum tribuere, l. Contemnere.
Honorem eximium conſequi. 149
Honorem lædere. ib.
Honori alterius fauere. 151
Honorificè loqui de aliquo. 152
Honorificum facinus, l. Facinus honorificum.
Honoris amplificatio, l. Amplificatio honoris, Impetum facere.
Honoris periculum, l. Periclitari de honore.
Honorum aditum intercludere. 152
Hortari. 153
Hortari ad literas. ib.
Hoſpes Hoſpitio accipere aliquem. 154
Hoſtis infeſtus, l. Aduerſarius.
Humana prudentia fallax, l. Conſulere Deum.
Humaniores artes colere. 155
Humaniſſimè excipere, l. Excipere humaniſſimè.
Humaniſſimus, Humanitas. 155
Humanitas hominem decet maximè. 156
Humanitate adduci, non præmijs. 157
Humanitatem colere, l. Humaniſſimus, Humanitas hominem decet.
Humanitatis expers, 157
Humilia tollere, l. Illuſtrare

Humilis animus, l. Abiectus.
Humilis esse debet Christianus. 157
Humilitas nimia. 158.
Hyems tristis. 129
Hypocrisis, l. Simulatio.

I.

IAcere cõuitium, l Maledicta conijcere, Oratio maledica.
Iactutam honoris, vel fortunarum facere, l. Honorem lædere, Ruina fortunarum.
Ignarus, l. Ignorare, Indoctus, Rudis.
Ignauus. Ignauia. 159
Ignauiæ nomine accusari. ibi.
Igni absumi, l. Ardere.
Ignobilis. 160.
Ignominiæ notam inurere, l. Infamia.
Ignorare, ignorantia. 160
Ignorare rerum euent° 161
Illiberalis, Illiberalitas, ib.
Illustrare. 162
Illustris, l. Præclarus.
Illustris familia, l. Generosus.
Imbecillitas, l. Valetudo infirma, Conari pro virium imbecillitate.
Imitari aliquem. 162
Imitari maiores, ibid. I. Virtutem colere.
Immanis, l. Crudelissim°.
Immmemor, l. Beneficiorum immemor.
Immeritò, leg. Innocens, Iniuriã inferre, Vexare.
Imminere, l. Appropinquare. Bellum imminens.
Immittere equum in hostem, l. Equum incitare.
Immoderate, l. Studere supra modum.
Immodestus, Immodestia. 163
Immorari, l. Morari.
Immunis. 163
Impar dolori sum, l. Dolor intolerabilis.
Impatiens. 164
Impedire. ri, Impedimentum. ib.
Impendent casus plurimi, l. Fortunæ exposi. ta hominum vita.
Impensæ facultatibus maiores, l. Sumptus.
Imperare. 166
Imperator. ib.
Imperfectum opus, l. Finẽ imponere. Inchoatum opus relinquere.
Imperio priuari. 167
Imperitus, l. Indoctus, Rudis. Ignorare.
Imperium augere, l. Augere.
Imperium euertere. 167
Imperium in omnia habere, l. Posse omnia.
Impetrare, l. Acquirere. Rogare.
Impetum facere, 168

Impetum reprimere. ib.
Impiger, l. Diligentissimus.
Implorare auxilium, l. Dei opem implorare.
Imponere munus, leg. Committere, lubere.
Importunus. 168
Impossibile, l Dynaton.
Impotens, l. Impatiens.
Improbare, l. Rationem agendi alterius improbare. Astutias improbare.
Improbus, leg. Vitiosus. Impunitus.
Improborum fugiēda societas, l Societatē inire.
Improuisò, l. Aggredi aliquem.
Imprudens, Imprudentia. 169.
Impudens, impudētia. 170
Impudenter, l. Peccare impudenter.
Impunitus, impunitatem assequi scelerum. 171
Inania sequi. 172
Inanis homo. ib.
Inanis labor, l. Labor inanis.
Incendium, l. Ardere.
Incerta fortunæ bona, l. Fortunæ varietas propria.
Incertus, l. Dubitare, Iudicium bonum.
Incertus exitus, l. Dubitare.
Incertus rumor, l. Rumor incertus.
Inchoare, l. Inchoatum opus relinquere.
Inchoatum opus relinquere. 173
Incidere in morbum, l. Ægrotare.
Incipere, l. Inchoare.
Incitare, l. Hortari.
Inclinare naturaliter. 173.
Includere in carcerem, l. Carceribus frenare aliquem.
Incolumem dignitatem seruare, l. Dignitatem seruare incolumem.
Incolumis. Incolumitas rerum. 174
Incolumitas Reip. ib.
Incommodare alicui. 175
Incommodum, l. Detrimentum.
Inconstans. Inconstantia. 176.
Inconsideratus, l. Imprudens.
Incontinens, Incontinentia, l. Cauere.
Incredibile. 176
Incumbere ad aliquid, l. Curare, Studere. Conari, Hortari, Deserere se.
Incumbere ad vnum aliquid. l. Remunerare.
Indecorum, l. Inhonestū, Humilitas nimia, Vituperare.
Indigere, l. Egere.

Indignus amore. 177
Indignus beneficio. ibid.
Indignus laude, l. Laude indignus.
Indiligentia, l. Diligentiam exiguam ponere. Ignauia.
Indoctus. ibid.
Indumentum Hiſpaniense. 178
Ineptus, l. Indignus.
Inertia, l. Ignauia.
Inexercitatus, l. Rudis.
Inexpertus. ibid.
Infamia, Infamiam ferre. 179
Infamia perpetua, l. Detrahere, Dedecus æternum.
Infantia, l. Pueritia.
Infelix, l. Felix. Miſerrimus. Iurare.
Inferre vim, l. Vim inferre.
Infidelis, Infidelitatis nomine ſuſpectus. 179
Infima conditio, l. Ignobilis, Vilis.
Infirmare vires, l. Debilitare.
Infirmus, l. Ægrotare, Valetudo infirma.
Informis, l. Deformis.
Infortunatus, Infortunium, l. Miſerrimus.
Ingenioſus, Ingenium præſtantiſſimum. 80
Ingenium adhibere. ibid.
Ingenium ſtupidum, l. Pinguis.
Ingratus, Ingratitudo. 181
Ingraueſcere, l. Augeri.
Ingraueſcens cura, l. Curã grauiorem ſuſcipere.
Ingraueſcens ſtudium, l. Studium ingraueſcens.
Ingredi. 181
Ingredi portum, l. Portum ingredi.
Inhoneſtè loqui, l. Loqui turpiter.
Inhoneſtè viuere, l. Reſipiſcere, Vitioſus.
Inhoneſtum. 182
Inhumanus, l. Crudeliſſimus.
Humanitatis expers.
Inimicitiæ, Inimicus. 183
Inimicitias deponere, l. Reconciliari.
Inimicitias ſubire. 183
Inimicos occultos habere. ibid.
Iniquus, l. Vitioſus.
Inire amicitiam, l. Adoleſcens.
Inire gratiam, l. Gratificari.
Inire rationem, l. Numerare.
Inire rectam viam, l. Eligere optimam partem, Religioſus.
Inire ſocietatem, l. Societatem inire.
Iniuria gloriæ cauſſa, l. Illuſtrare.
Iniuriam inferre. 184
Iniuriam inferre grauiſſimam.

mam. 185
Iniuriam referre. ib.
Iniurias obliuiſci. 186
Innata conſuetudo, l. Cõſuetudo communis.
Innata inclinatio, l. Inclinari naturaliter.
Innocens. 186
Innocentem accuſare, ib.
Innocentem condemnare. 187
Inofficioſus, l. Officioſus.
Inopia, Inops, l. Pauper.
Inopia premi. 187
Inſanabilis dolor, l. Conſolari.
Inſanabile vulnus, l. Vulnus.
Inſania, Inſanus, Inſanire. 188
Inſania perpetua. ib.
Inſcitia, l. Indoctus.
Inſcribere, l. Nominare
Inſeruire, l. Officioſus, Vti opera alicuius.
Inſidiari. 189
Inſidias detegere, l. Prouidere.
Ex inſidijs aggredi, l. Aggredi.
Inſidioſus, l. Fallere, Sincerus.
Inſignis, l. Præclarus.
Inſignis laus, l. Laudem eximiam conſequi.
Inſolens, Inſolentia, l. Immodeſtus, Impudens, Vitioſus.
Inſomnem noctem ducere, l. Vigilare.
Inſpicere, l. Intueri.
Inſtabilis diuitiarum poſſeſſio, l. Diuitiarum inſtabilis poſſeſſio.
Inſtabilitas fortunæ, l. Cogitare perpetuò, Fortunæ varietas propria.
Inſtituta diuerſa, l. Diuerſa vitæ inſtituta.
Inſtitutum ſuum tenere, l vtile.
Inſtitutũ optimum, l. Eligere optimam partem.
Integra res, l. Incolumitas rerum.
Integritas, l. Probitas.
Intelligere. 189
Intemperantia, l. Coercere.
Intemperantia vires minuit, l. Debilitare.
Intemperanter, l. ſtudere ſupra modum.
Intercludere aditum ad honores, l Honorum aditum includere.
Intercludere iter, l. Iter interclusum.
Interdicere alicui ſacris, 190.
Intereſt magni, l. Seria res.
Intereſt mea non tua. 191
Interficere, l Mortem alicui afferre.
Intermittere ſtudia, l, ſtudia intermittere.
Intermortuus, l. Deliquiũ animi.

Inter-

Interpellare, l. Impedire.
Interrogare. 191
Interrumpere honorum cursum, l. Honorum cursum interrumpere.
Interturbare, l. Impedire.
Interuallum locorum, l. Longinquitas locorum.
Intolerabilis dolor, l. Dolor intolerabilis.
Intolerabilis sumptus, l. Sumptus.
Intrare, ingredi.
Intueri. 191
Inuadere, l. Aggredi aliquem.
Inuehi in aliquem, l. Maledicta conijcere.
Inuestigare, l. Quærere.
Inueterata opinio, l. Vetus.
Inuidia, inuidus, inuidere. 192.
Inuidiosus. ibid.
Ira, irasci, iracundus. 193
Iracundia efferri, l. Certè.
Iracundia multorum malorum caussa, l. Certè.
Iracundiæ expers, l. Ira.
Iratum aliquem facere, l. Irasci.
Iratus omnia cum dedecore agit. 194
Ire. ib.
Ire obuiam, leg. Occurrere.
Irreligiosus. 195
Irritare. l. Irasci.
Irritum facere, l. Prudentia.
Irritus labor, l. Labor inanis.
Irrumpere, l. Impetum facere.
Ita, vt, l. Impudens.
Iter difficile hyeme. 195
Iter facere, l. ire.
Iter intercluſum. 196
Iter susscipere. ibid.
Iubere inhonesta aut difficilia. ibi.
Iucunditas, l Lætari.
Iucunditatem haurire, l. Frequentare libenter maritima loca.
Iudex sincerus. 197
Iudicare, seu ius administrare. ib.
Iudicare, seu putare, l. Putare.
Iudicii expers, l. Iuuenis.
Iudicium bonum, an natura, an arte contingat, dubium. 198
Iudicium prauum, l. Iudex sincerus.
Iudicium rectum, l. Iudex sincerus, Iudicium bonum.
Iudicium sanum, l Eligere optimam partem.
Iurare. 198
Iusiurandum, iurandi formulæ. 199
Iure, l. Lætari de filiis benè moratis.
Iure factum, l. Sapienter factum.

Ius administrare, l. Iudicare.
Iustitiam colere. 200
Iustitiam vitutes omnes comitantur. 201
Iuuare, l. Opitulari.
Iuuenis, Iuuentus. 201

L.

LAbi, l. Vitare offensionem.
Labor, laboriosa res, l. Difficile opus.
Labor inanis. 202
Laboris inanis adagia. ibid.
Laborare auaritiæ infamia. l. Auarus.
Laborare de laude, leg. Consulere alicui.
Laborare de re aliqua, l. Curare.
Laborare morbo, l. Ægrotare.
Laborare parum de se suisue rebus l. Deserere se aliorum causa, Oeconomus.
Labori finem imponere, l. Quiescere.
Laboribus assuescere, l. Assuescere laboribus.
Laboribus sibi Virtutem comparare, l. Virtutem laboribus comparare.
Lacessere aliquem iniuria, leg. Aduersarius.
Lacrymari assiduè. 203
Lædere honorem, l. Honorem lædere, Illustrare.
Lætari alienis rebus vt suis 204
Lætari de allato nuntio. ibid.
Lætari de liberis bene moratis. 205.
Lætari de valetudine alicuius. ibid.
Lætitiæ occasionem habere, l. Lætari de liberis bene moratis.
Lætitiam afferre, l. Lætari, Rure delectari.
Languere tristitia. 205
Languet stomachus. 206
Largiri. ibid.
Largiri liberaliter. ib. l. Liberalissimus.
Largiri tenuiter, l Parcus.
Latepatere, l. Auaritia commune vitium.
Latinè doctus, l. Doctus Græcè & Latinè.
Latro, l. Fur, Aggredi aliquem.
Laudabile est, l. Constans. Putare.
Laudabiliter, l. Administrare laudabiliter.
Laudare, ri, Laus. 207
Laude dignus, l. Conari præclarum quid Dignitatem ante omnia spectare. Agricultura.
Laude indignus. 208
Laudem eximiam consequi. ibid
Laudi aduersari, l. Honorem lædere.

Laudibus florere, l. Laudati. Honor. Dignitas.
Laudis cupidus, l. Gloriæ cupidus.
Laudis alienæ cupidus, l. Desiderare.
Laus debetur præclara conantibus, l. Conari præclarum quid.
Laus vera ex virtute, l. Sapiens, Virtus gloriã parit.
Laus vtiliſſima. 209
Lauta domus, l. Domus lauta.
Laxamentum animi, l. Retaxare animum.
Lectitare librum, l. Magnipendere. Studere Ciceroni.
Legatus, l. Vicarius.
Legere aſſiduè, l. Studere ſupra modum.
Lepidus, l. Facetus.
Leue beneficium, l. Beneficium conferre.
Leue detrimentum, l. Detrimentum leue.
Leuia ſequi, l. Inania ſequi.
Leuis, Leuitas, l. Conſtans, Inconſtans, Inanis homo.
Leuis offenſio, l. Offendere leuiter.
Libenter. leg. Diſcedere libenter à patria.
Libenter concedere. 209
Liber, Libertas. ib.
Libet à negotijs, l. Otium nancisci.
Liber à vectigalibus, l. Immunis.
Liberaliſſimus. Liberalitas. Liberalitatem exercere. 210
Liberalitas anguſta. leg. Parcus. Auarus. Natura parca.
Liberare cura, l. Vim inferre.
Liberare dubitatione, l. Certiorem facere.
Liberare exitio, l. Saluares.
Liberare obſidione, leg Obſidione liberare.
Liberare ſeruitute. ibid.
Liberare timore, l. Timore liberare.
Liberari iudicio, l. Impunitus.
Libertate donare, l. Obſidione liberare.
Libertatem publicam curare, l. Anteponere.
Libertatem ſeruitute commutare, l. Imperio priuari.
Libido, l. Debilitare.
Libidine efferri, l. Reprimere cupiditatem.
Libri apud omnes in honore, l. Magnipendere.
Librum dedicare, aut edere, l. Dedicare librum.
Librũ ſcribere, l. Scribere.
Licet, l. Honeſtum.
Litem perdere, l. Accidit.

Literæ vberiores. 210
Literæ humaniores, l. Humaniores artes.
Literæ iniucundæ, l. Dolere.
Litteræ iucundæ, l. Intelligere.
Literæ officiosæ, seu amoris plenæ. 211
Literarum vtilitas perpetua. ibid.
Litteras committere. ib.
Litteras raras scribere. 212.
Litteras tempori non reddere, leg. Tempus alienum.
Litigare, l. Contendere.
Loca angusta, leg. Angusta loca.
Locum cedere, l. Cedere alicui.
Longæuus, l. Senex.
Longinquitas locorum. 212.
Longinquitas temporis, l. Mederi doloribus.
Longinquum exordium capere, l. Nugari, Oratio longa.
Loquendum iis de rebus non est, l. Coniicere.
Loqui cum aliquo, l. Persuadere, Oratio longa.
Loqui honorificè de aliquo, l. Honorificè loqui.
Loqui inhonestè de aliquo, l. Vituperare.
Loqui ornatè, l. Eloquens.
Loqui paucis, l. Oratio breuis.
Loqui pluribus, l. Oratio longa.
Loqui turpiter. 212
Lucescit, l. Diluculum.
Luctari, Lucri cupidus. 213
Lucrum exiguum, l. Vectigalium præfectus.
Lucrum magnum, l. Lucrum turpe. 213
Ludere, Ludo delectari. 214.
Ludum negligere. ib.
Luere culpam, l. Peccare, Punire.
Lugere mala publica. 214
Lustrare exercitum. ibid.
Luxus, Luxuria vires minuit, l. Debilitare.

M.

MAgister l. Auctor, Discipulus. Ducem sequi aliquem, Docere, Discere.
Magister scripturæ, l. Vectigalium præfectus.
Magistratum obtinere. 215
Magistratum præclarè gerere. ibid.
Magistratu annuo perfunctus, l. Administrationis annuæ finem attingere.
Magna res, l. Seria res.
Magnanimus, Magnanimitas, 216

Magnanimitatem ſæpe imprudentia comitatur, l. Imprudens.
Magnipendere. 217
Magnipretii, l. Precioſa bibliotheca.
Magnitudo animi, l. Magnanimitas.
Magnitudo corporis immenſa, l. Gigantes.
Magnopere. 219
Maiores, l. Olim.
Maiores imitari, l. Imitari, Virtutem colere.
Mala, leg. Miſerrimus, Affligere, Auctor turbarum.
Malè audire. l. Accuſari. Auarus.
Malè habere, l. Valetudo infirma.
Malè haberi, l. Curam grauiorem ſuſcipere.
Malè ominari, l. Omen.
Maledica oratio, l. Oratio maledica.
Maledicta coniicere. 220
Maleuolentia, l. Inimicus, Inuidus, Ingratus.
Malorum auctor, l. Auctor malorum.
Malus, l. Vitioſus.
Manare, l. Naſci.
Manare longius, l. Impedire.
Mandare, l. Committere, Imperare, Iubere.
Manducare, leg. Gula. Sobrius:
Manè, l. Diluculum.
Manifeſtus animus.
Maximi, l. Gigantes hominum maximi.
Mederi doloribus. 220
Medicina, medicinæ peritus, l. Doctus medicus.
Medicina inanis, l. Conſolari.
Mediocritatem ſeruare, l. Conualeſcere.
Meditari, l. Conſiderare.
Meminiſſe, memor, l. Beneficiorum memor.
Memoria perpetua. ibid. & adminiſtrare laudabiliter prouinciam.
Memor iniuriæ, l. Iniuriam referre.
Memoria præſtans. 221
Memoria repetere, l. Miſerrimus.
Mendacia, Mentiri. 221
Mendacium olim odioſum, l. Olim.
Mendax, l. Conſtans, Inconſtans.
Mendax vultus, l. Vultus mendax.
Menſe captus, l. Furere, Infania.
Mentem reuocare, l. Inſania perpetua. Reſipiſcere.
Mercaturam exercere, l. Fidem cautè habere. Negotiari.
Mercedem accipere, leg. præ-

præmijs afficere. Remunerare.
Merces tenuis. le. Vectigalium præfectus.
Mederi. 221
Mereri optimè de aliquo, l. Honorifice loqui de aliquo. Contemnere.
Metuere l. Timere.
Miles fortitudine excellens, l. Bellicosus.
Mirari. 222
Minuere, minui. ib.
Mirari. 223
Mirabiliter, l. Desiderare, magnopere.
Mirabilis. leg. mirari Laudem eximiam consequi.
Mirificè, l. magnoperè, Desiderium.
Miseria, miserrimus. 223
Miseria communis, leg. Communis miseria.
Miserum subleuare, leg, Dei opem implorare, Opitulari.
Miserum tempus, l. Tempus miserum.
Moderari sibi, l. Respiscere.
Moderari studia, l. Conualescere.
Moderatus, l. Temperatus.
Modestia, Modestus, l. Immodestus. Impudens.
Modulari, l. Canere.
Mœror, Dolor.
Molestè ferre. 226
Molestiam exhibere, l. Importunus, Negotium facessere. Dolor.
Molestus, leg. Importunus, Odiosus.
Momenti magni, l. seria res.
Mora, Morari. 226
Mora nulla facienda. l. Expedire, Statim.
Morbo affici, l. Ægrotare, Valetudo infirma.
Morbo releuari, l. Conualescere.
Morbum sanare, l. Sanare morbum.
Morbus insanabilis, l. Consolari.
Moris est, l. Consuetudo ita fert.
Morem gerere, l. Obedire.
Mores peruersi, l. Peruersi mores hominum.
Mores probi, l. Lætari de liberis bene moratis.
Morosus, l. Odiosus, Solitarius.
Mors, Mori. 227
Mors Aldi Manutij pernicioſa litteris. 228
Mors immatura, l. Gula.
Mors omnibus imminet. 228
Mors sensus expers, leg. Sen-

Sensu carere.
Mortem alicui afferre. 228
Mortem appetere, l. Vita fastidiosa.
Mortem sibi afferre, l. Fallere, Mori
Mos, l. Consuetudo.
Mos vetus, l. Vetus mos.
Mouere auditores, l. Eloquens.
Mouere risum, l. Ridere.
Muneris tui est, leg. Officium.
Munus imponere, l. Committere.
Munus offerre, le. Largiri.
Munus sapientis, l. Cedere tempori.
Musas colere, l. Poetice studia repetere.
Musis valedicere, l. Studia abiicere.
Musica, Musicus, l. Canere.
Mutabilis, l. Constans. Inconstans.
Mutare sententiam, l Sententiam mutare.
Mutatio rerum aut status, l. Differre, id est, disserepare.
Mutuus amor, l. amor mutuus.
Mutua familiaritas, l. Familiaritas mutua.

N.

NAnciscì otium, l. Otium nanciscì.
Narrare. 229
Nascì. 230
Nascì, l. Auaritia multorum malorum caussa.
Natura parca. 230
Natura an arte, l. Iudicium bonum.
Naturaliter inclinare, leg. Inclinare naturaliter.
Natus duodecim annos. 231.
Natus honesto loco, l. Generosus.
Natus obscuro loco, l. Ignobilis.
Nauare operam, Curare, Studere, Deserere se.
Nauigantibus spectanda tempestas, l. Cedere tempori.
Necessitas imposita, l. Generosus.
Negligentia, Negligentiæ nomine suspectus, l. Ignauia Oeconomus negligens.
Negligere, l. Contemnere, Ludere.
Negligere seipsum. l. Deserere se aliorum caussa.
Negligere virtutem, l. Probitas.
Negotiari. 231
Negotia impedire, l. Impedire.
Negotia sua alicui committere, l. Vti opera alicuius, Curare res alienas.
Negotium arduum, l. O-

perosa res, Difficile opus.
Negotium facessere, 231
Nemini se credere, l. Fidem nemini habere.
Nemo omni parte beatus, l. Felix.
Nemo sine crimine. leg. Vitare offensionem.
Nequaquam, l. Sententiam mutare.
Nescire, l. ignorare.
Nihili facere, l. Contemnere, Probus.
Nimia arrogantia, leg. Arrogantia.
Nimis, l. Studere supra modum.
Niti, l. Senex.
Niti se ipso. l. Magnanimus, Spem omnem in seipso habere.
Nobilis, l Generosus.
Nobiles decet inprimis doctrinæ studiū. Ibidē.
Nobilitare, leg. Ignobilis.
Nocere alicui, l. Conari pro virium imbecillitate, Affligere. Incommodare.
Nocere honori, l, Honorem lædere.
Nocere valetudini, leg. Valetudinem lædere.
Noctem insomnem ducere, l. Dormire.
Noctu studere, l. studere noctu.
Nomen, Nominare. 231
Nomen suum extollere, l. Laudem eximiam consequi.
Nomen suum immortalitati commendare, l. Famam perpetuam consequi.
Nomen suum obscurum reddere, l. Honorem lædere.
Nondum, l. Finem imponere, Assuescere laboribus.
Non tribuo mihi tantum. l. Arrogantia nimia.
Notare infamia, l. Detrahere.
Nouitatis cupidus. 232
Nouus, l. Rudis.
Noxijs cibis abstinere, l. Dieta vti.
Nugari, Nugæ. 232
Nullus, l. Abiectus, Vilis homo.
Numerare. 232
Nunc, l. Curam grauiorem suscipere.
Nunquam, l. Beneficiorum memor. Semper.
Nuntij infausti. 233
Nuntius gratus, l. Lætari de allato nuntio.
Nuntius, l. Tabellarius.

O.

Obducere callum, leg. Callum obducere.
Obedire. 233
Obesse, l. Incommodare, Affligere, Conari pro viri-

virium imbecillitate.
Obesus, l. Pinguis.
Obijcere culpam alicui, l. Beneficiorum memor. Accusare.
Obijcere difficultates alicui, l. Honorum aditum intercludere.
Obiurgare, l. Corrigere.
Oblectare, l. Lætari.
Obligatio, Obligatus. 234
Obliuiſci. 235
Obrui dolore, l. Dolere grauiſſimè.
Obſcurare honorem, l. Honorem lædere, illuſtrare.
Obſcuri inimici, l. Inimicos obſcuros habere.
Obſcuritas generis, leg. Ignobilis.
Obſequi, obſequium, l. Obedire, Officioſus.
Obſequi tempeſtati, le. Cedere tempori.
Obſeruare, obſeruantia, l. Honorare.
Obſeruare tempus, l. Cedere tempori. Tempus alienum.
Obſidere. 235
Obſidione liberare. 236
Obſoletus mos, l. Vetus.
Obſtinatus. 236
Obſtupefacere. Obſtupefieri. 237
Obtemperare, l. Obedire.
Obtemperare libidini. l. reprimere cupiditatem alicuius.
Obtemperare ſibi, l. Falli.
Obtinere, l. Acquirere.
Obtinere magiſtratum, l. Magiſtratum obtinere.
Obtrectare alicui, l. Detrahere. Honorem lædere.
Obuiam ire, l. Occurrere, Succeſſus inopinatus.
Occaſio elapſa. 238
Occaſio oblata, l. Accidit, Adeſſe alicui, Tempus opportunum.
Occaſionem lætitiæ habere, l. Lætari de filijs bene moratis.
Occaſionem præbere. 238
Occidere, l. Mortem afferre.
Occidere ſeipſum, leg. Fallere.
Occultus animus. 238
Occultus inimicus, l. Inimicos occultos habere.
Occupatio grauis, l. Operoſa res.
Occupationib. liberari, l. Otium nanciſci.
Occupatus. 239
Occurrere. ibid.
Odioſus. ibid.
Odiſſe, l. Inimicus ingratus. Aſtutias improbare.
Odium ſubire, l. Inimicitias ſubire.
Oeconomus negligens. 240

Offendere, l. Vitare offensionem.
Offendere aliquem. l. Inuidus, Honoré lædere.
Offendere leuiter. 241
Offensio, l. Peccare.
Offensionem vitare, leg. vitare offensionem.
Offerre librum, l. Dedicare.
Offerre munus. l. Largiri.
Officio fungi, leg. Accidit. Ciuem bonum se præbere.
Officio aliquo laudabiliter fungi. 241
Officiosus. 242
Officiosa oratio, l. Oratio blanda.
Officio satisfacere, leg Accidit.
Officium alicuius aut munus. 244
Officium boni ciuis. leg. Ciuem se bonum præbere.
Officium Oratoris, l. Illustrare.
Officium promittere, l. Officiosus, Promittere studium suum.
Officium sapientis, leg. Cedere tempori.
Olim. 244
Omen infaustum. ibid.
Ominari male, ib. l. Conijcere.
Omnes omnium peccatorum rei, l. Peccatum quoduis familiare.
Omnia conari, l. Aduersari.
Omni studio conari. le. Conari omni studio, Diuitias omni studio, quærere.
Omnia contemnere, le. Contemnere omnia.
Omnia debere alicui. l. Officiosus.
Omnipotens, l. Posse omnia, Dei virtutes.
Omnis homo peccator. l. Vitare offensionem.
Omnium conditor Deus, l. Dei virtutes.
Omnium consensus, consuetudo, opinio. leg. Communis.
Omnino beatus nemo. l. Felix.
Opera frustrata, l. labor inanis.
Opera vti alicuius, l. Vti opera alicuius.
Operam dare alicui rei, l. Studere, Curare, Deferre se, Agricultura.
Operam præbere alicui, l. Officiosus, Accidit.
Opem ferre l. Deus benignissimus.
Operosa res. 245
Opes l. Diuitiæ.
Opinari. l. Putare.
Opinio alicui contraria, Reipub. verè vtilissima. 246

Opinio communis. 245
Opinio diuersa. l. Dissentire.
Opinio grauissima, seu Magni ponderis. 246
Opinio inueterata. leg. Vetus opinio.
Opinionem fallere, leg. Expectationi non respondere.
Opinionem mutare. l. Sẽtentiam mutare.
Opitulari. 246
Opportunitas elapsa, l. Occasio elapsa.
Opportunum tempus, l. Tempus opportunum.
Opprimere, l. Affligere. Aduersari.
Oppugnare. ibid.
Optare l Desiderare.
Optata acquirere. leg. Acquirere, luuare.
Optatus successus, l. Successus optimus.
Oratio blanda. 247
Oratio breuis. ibid
Oratio falsa, l. Mendacium.
Oratio longa. 248
Oratio maledica. 249
Oratio modica. 248
Orationi finem imponere, l. Concludere orationem.
Ordinare aciem. 249
Originem ducere, l. Nasci.
Origo dignitatis, l. Dignitatis principium.
Origo mali, l. Auaritia multorum &c.
Ornare. 249
Ornatus, l. Præclarus.
Osculari 250
Otium, l. Quiescere, Tranquilla vita.
Otium alicui præstare, l. Tranquilla vita.
Otium nancisci. 250

P.

PAcem coire, l. Reconciliari.
Pacificus, leg Imperator.
Par, l. Æquiparare. Par referre. Vindicare.
Paratus ad aliquid. 251
Parca natura, l. Naturæ parca.
Parcus, leg. Incolumitas Reipub.
Parcere. 251
Parcus. ibid.
Parcere calamo, l. Litteras raras scribere.
Parcere cibo, l. Pinguis.
Parcere sibi in studijs, l. Ægrotare ex studiorum labore.
Parere, l obedire.
Parere leg. Vxor fœcunda.
Patricida, Patricidium, l. Scelus grauissimum. Mortem afferre.
Partem optimam eligere, leg. Eligere partem optimam.
Partes alicuius, l. Officiũ.

Partes alicuius defendere, l. Defendere partes alicuius.
Participare. 252
Parui facere vel fieri, l. contemni. Probus.
Parum de se suisue rebus laborare, l. Deserere se aliorum causſa, Oeconomus negligens.
Patere, l. Euulgare.
Patefacere, l. Amorem patefacere, Animum aperire, Certiorem facere, Virtutem patefacere.
Pati detrimentum, leg. Affligere.
Pati dolorem, l. Dolere.
Patiens, Patienter, l. Impatiens.
Patrem colere, leg. Officium.
Patrem violare, l. Scelus grauiſſimum.
Patria cedere, l. Diſcedere libenter à patria.
Patriam tueri. 252
Patriæ opem ferre, l. Opitulari.
In Patriam redire, l. Denique.
Patrimonium conſeruare, l. Conſeruare patrimonium.
Patrimonium diſſipare, l. Diſſipare.
Patronus præſtantiſſimus Cicero. 253
Pauci virtutis cultores, l. Probus.
Paucis loqui, l. Oratio breuis.
Paucitas, l. Fortis exercitus.
Paululum, l. Otium nanciſci.
Pauper, Paupertas. 253
Paupertas honorum aditum intercludit, l. Honorum aditum intercludere.
Peccare, Peccatum. 254
Peccare impudenter. 255
Peccare impunè, l. Impunitus.
Peccato omnes obnoxij, l. Vitare offenſionem.
Peccatum periculoſum, l. Peccare.
Peccatum quoduis nunc familiare, l. Peccare.
Pecuniam debere, l. Obligatus.
Pecuniæ penuria. 256
Pecunioſus. ib.
Penuria, leg. Paupertas, Caritas annonæ, Inopia premi.
Percunctari, l. Interrogare, Reſpondere, Certiorem facere.
Percutere, leg. Fuſte aliquem percutere, Verberare, Vulnerare.
Perdere ſuã rẽ, l. Diſſipare.
Perdere aliquem, l. Affligere.

Perdere aliquid, l. Perire.
Perdere vrbem, l. Dissensio.
Perditus, l. Vitiosus.
Perditorum societas fugienda, l. Societatem inire.
Peregrinus. 256
Peregrinari, l. Iter suscipere.
Peregrinari in re aliqua, l. Ignorare.
Perfectè, l. Animum alicuius, &c.
Perfectus, leg. Vir perfectus,
Perficere, l. Finem imponere Inchoare.
Perfidus, leg. Rebellare, Infidelis.
Perfugium habere ad Deum, leg. Dei opem implorare.
Perfungi munere, l. Officio fungi, Administrationis annuæ finē attingere
Pergere eadem via, leg. Vtilitatem capere, Honorem eximium cōsequi.
Periclitari, Periculum. 257
Periclitari de honore. 258
Periculum simile subire, l. Periclitari.
Periculum vitare, l. Equū incitare, Inprudens in periculis.
Perire, leg. Miserrimus, Reuereri, Ruina.
Peritus administrandæ Reipub. l. Vir grauissimæ auctoritatis.
Permanere in sententia, l. Constans.
Permittere, l. Dimittere, Libenter concedere.
Perniciem afferre, l. Affligere, Bellum minime bellum.
Pernicioſa mors, leg. Mors Aldi Man.
Perpendere, l. Considerare.
Perpetua fama, l. Famam perpetuam consequi.
perpetua vtilitas l. studiorum vtilitas perpetua.
perpetuo, leg. Cogitare perpetuò, Detrahere.
perpetuum dedecus, l. Detrahere, Dedecus æternum subire.
perpetuus comes, l. Comitari.
perpolire opus, l. Inchoatum opus.
perquirere, l. Quærere.
perseuerare in sententia, l. Constans, Obstinatus
persuadere. 258
persuade tibi. l. Certò scire.
pertinax, l. Obstinatus.
pertinet ad me, l. Interest mea.
peruersitas hominum. 258
pestilentia grauis. ibid.
petere, l. Rogare.
petere nimis imprudentes,

ter, l. Imprudens.
Philosophiæ studere. 259
Piger, l. Ignauus.
Pingere, Pictor egregius. 259.
Pinguis, Pinguescere. 260
Pius, l. Religiosus.
Placere sibi, l. Arrogantia.
Placet mihi, l. Honorare.
Pluris æstimare, l. Anteponere.
Pluris esse, l. Magnipendere.
Pœnam effugere, l. Impunitus.
Pœnas dare, l. Impunitus, Punire.
Pœnas exigere, leg. Punire.
Poeticæ studia repetere. 261.
Politicus, l. Administrare Remp.
Polliceri, l. Promittere, Officiosus.
Pompa funebris, l. Sepelire honorifice.
Pondus, ponderosa res, l. Seria res.
Ponere ante oculos, leg. Considerare attentius.
Ponere in primis, vel postremis, l. Contemnere, Valetudinem curare.
Pontifex. 261
Pontificis vicarius, leg. Vicarius.
Portum ingredi, l. Portu excludi.
Portu excludi. 261
Posse omnia. ib.
Possessio instabilis. leg. Diuitiarum possessio instabilis.
Possibile, l. Dynaton.
Possidere, l. Diues. Frui. Acquirere.
Posteri, Posteritas. 263
Postponere virtuti opes. l. Contemnere diuitias.
Postremo, l. Denique.
Postulare impudenter, l. Impudens.
Potentia & opibus valere, l. Diues.
Potestas infinita, l. Dei Opt. Max. virtutes.
Potiri, l. Frui, Acquirere.
Præbere l. Largiri.
Præcepta inutilia, l. Egere.
Præcipuè, l. Magnoperè.
Præclara conari, l. Conari præclarum quid.
Præclara facta, l. virtutis signa.
Præclarus omni virtute. 263
Prędari. ibid.
Præditus omni virtute, l. Præclarus.
Præesse, l. Imperare. Vectigalium præfectus.
Præfectus vectigalium, l. Vectigalium præfectus.
Præferre, l. Anteponere.

Præfixa dies, l. Dies præfixa.
Præmia proponere, leg. Probitati præmia proposita.
Præmijs afficere, affici 264
Præmijs non adduci. leg. Humanitate adduci.
Præstans iudicium, leg. Ingenium præstantissimum.
Præstans ingenium, leg. Iudicium bonum.
Præstare, l. Antecellere.
Præstare fidem, l. Promissa præstare.
Præstare operam alicui. l. Deferere se aliorum caussa.
Præstare promissa, leg promissa præstare.
Præstare se ciuem bonũ, l. Ciuem bonum se præstare.
Præsto esse, l. Adesse alicui. Deus benignissimus.
Prætermittere nihil, le. Beneficium conferre.
Prætermittere sermonem alicuius rei, l. Conijcere
Præuidere, l. prouidere, prudens.
Precari, l. Rogare.
Preces exaudire, l. Exaudire.
Pretiosa bibliotheca. 265
Prehensare. 264
Premi angustijs, l. inopia premi.
Primas dare alicui, leg. Anteponere, Cedere alicui.
Primas sibi vendicare, l. Amare vehemẽter, Theologia.
Principio similis finis, le. Finis principio similis.
Principium dignitatis, l. Dignitatis principium.
Principium vitæ egregiũ, l. Eligere optimam partem.
Priuari amicis. 265
Priuari imperio, l. Imperio priuari.
Probare, l. Approbare.
Probare argumentis, le. Sapienter factum.
Probus, probitas rara auis. 266.
Probitas, ad felicitatem satis est. ibid.
Probitati præmia proposita. 267
Procax, l. Impudens, Importunus.
Procliuis ad auaritiam, l. Inclinare naturaliter.
Procliuis ad iram, l. Irasci.
Procrastinare, l. Differre. .i. procrastinare.
Procurare res alienas, l. Cogitare perpetuo, Curare diligenter res alienas.

Prodere aliquem, l. Insidiari.
Prodere ac prodire in lucem, l. Dedicare.
Prodesse, l vtile.
Prodigus, l. Dissipare.
Producere, l. Differre, id est, procrastinare.
Profecto, l, Certè.
Proficere, l. vtilitas.
Proficisci, l. ire, Discedere, iter suscipere.
Profiteri, l. promittere, Officiosus.
profligata res, l. Finem imponere.
Progressus, l. vtilitas.
Promittere, leg. vim inferre, Certiorem facere.
Promittere studium suũ. 269
Promissa præstare. 268
Promissa præstare alterius ibid.
Propagari, leg posteritas, Impedire. Durare.
Propensus, propensio animi, le. inclinare naturaliter. Animum alicuius cognoscere.
Propensus ad laudem, l. Gloriæ cupidus.
Propinquis abundare. 269
Proponere præmia, leg. probitati præmia proposita.
Proponere sibi finem aliquem, l. Dignitatem ante omnia spectare. Remunerare. Scopus cogitationum.
Proponere sibi libertatem communem. 269
Proprium diuitiarum. 270
Prorogare, leg. Differre seu procrastinare.
Prosequi odio, leg. Astutias improbare. Inimicus. ingratus.
Prospicere, l. prouidere.
Protegere protectio, leg. Defendere partes alicuius.
Prouidere futura. 270
Prouidere rebus alienis, l. Curare res alienas.
Prudens, prudentia, 271
Prudentia humana fallax, leg. Consulere Deum.
Publicam salutem, aut vtilitatem curare, leg. Anteponere.
Pudoris expers, l. impudens.
Pueritia, à pueritia. 271
Pugna, pugnare. 272
Pugnare pro patria, leg. patriam tueri.
Pugnax, Bellicosus.
Pulcer, pulcritudo, 272
Pungere aliquem, l. Inuidus.
Punire. 273
Punitus, l. innocens.
Purgare se, l. Excusare.
Pusillanimitas, l. Abiectus Vilis. Timore perculsus.

Putare. 273

Q.

Quærere diligẽter. 274
Quærere diuitias, l. Diuitias omni studio quærere.
Quærere vtilitatem suam. l. Vituperare.
Quæstionem soluere, l. Disputare, Respondere.
Quamprimum, l. Statim.
Differre seu Procrastinare.
Quantum in me. l. Beneficium conferre.
Quare, l. Sperare sine causa Occasionem prębere.
Quemadmodum, l. Impudens.
Queri, Querela æqua. 275
Quiescere, Quies. ibid.
Quieta vita, l. Tranquilla vita Quiescere.
Quoad viuam, l. Remunerare.
Quotidiè l. Conualescere. Studium ingraueſcens.
Quotiescunque, l. Tabellarius.

R.

Rabulæ auari, l. Lucrari.
Rapere, l. Furari.
Rapina, l. Prædari.
Raro scribere, l. Litteras raras scribere.
Ratio vitæ diuersa. leg. Diuersa vitæ instituta.
Ratio agendi. l. Cõsuetudo.
Rationem agẽdi alterius improbare. 276
Rationem ducere, seu habere alicuius rei l. Valetudinem curare.
Rationem inire, l. Numerare.
Rationem temporis habere, l. Cedere tempori.
Rationi consentaneum. l. Honestum. Verisimile.
Rationibus persuadere, l. Sapienter factum.
Ratum seu certum, leg. Certo scire. Iudicium bonum.
Rebellare. 277
Recipere animum, l. Animum recipere.
Recipi in ciuitatem, l. Ciuitate donari.
Reconciliare, ri. 277
Recordari, l. Beneficiorum memor.
Recreare aliquem, l Lætari.
Recreare animum, leg. Relaxare animum.
Recuperare valetudinem l. Conualescere.
Redactus ad pauperiem, l. Pauper. Inopia premi.
Reddere certiorem, l. Certiorem facere.
Re declarare, l. Amorem patefacere.

Redire. 278
Redire alieno tempore. l. Tempus alienum.
Redire in gratiam cum aliquo, l. Reconciliari.
Referre gratiam, l. Remunerare.
Referre iniuriam, l. Iniuriam referre.
Regere, Rex, l. Imperare, Administrare. Imperator
Regna opulentissima fortunæ vis euertit. l. Imperium euertere.
Regnare, l. Auaritia commune vitium. Posse omnia.
Reijcere aliquid in alterum, l. Vti opera alicuius.
Reipub. administrandæ peritus, l. Vir grauissimę auctoritatis.
Reipub. ruina l. Ruina. Reip. Dissensio ciuilis.
Reipub. libertatem aut salutem curare, l. Anteponere, Proponere sibi libertatem.
Reipub. vtile, leg. Constans.
Reipub. vtilitatem curare. 278.
Relaxare animum. 279
Relegari è patria, leg. Exulare.
Religio, religiosus. 279
Rem diuinam facere. l. Sacrum facere.
Rem dissipare. l. Dissipare.
Rem facere, l. Lucrari. Lucrum turpe.
Rem familiarem augere, l. Diuitias quærere.
Remedium inutile, leg. Consolari.
Remp. administrare. le. Administrare Rempub.
Remunerare. 280
Renouare, l. Bellum renouare.
Renuntiare, l. Certiorem facere.
Repetere longè sermonis initium, l. Exordium longinquum.
Repetere studia. l. Studia intermissa repetere.
Reprehendere. 281
Reprehendi, Auaritia.
Reprimere alicuius cupiditatem. 282
Reprimere consilium perditorum hominum, l. Prudentia.
Reprimere malorum impetum, l. impetum reprimere.
Repugnare. l. Successus inopinatus.
Repulsam ferre, l. Certo scire. Honorum aditū intercludere.
Res euersæ, l. Ruina fortunarum.
Res facilis, leg. Facilis res.
Res humanæ mutabiles, l. Con-

l. Considerare attentius.
Res operosa, l. Operosa res
Res saluæ, leg. Incolumitas rerum.
Res seria, l. Seria res.
Resarcire, l. Compensare damna.
Respiscere. 383
Resistere, l. Coërcere. Reprimere. Impedire. Successus inopinatus.
Respondere. 283
Respondere alicui in amore, leg. Amor mutuꝰ.
Respondere exspectationi. leg. Exspectationi hominum respondere.
Respondere meritis, leg. Ingratus, Remunerare.
Respondere optatis, leg. Iurare. Successus optimus.
Respondere optatis, leg. Sumptus magnos facere
Responsum nullum dare, l. Respondere.
Restituere in libertatem, leg Obsidione liberare.
Reuereri. 284
Reuerti, l. Redire.
Reuocare in dubium, l. Dubitare. Certiorē facere.
Reuocari ad spem, l. Animum recipere.
Reus, l. Accusare. Vitiosus
Rex, l. Imperator. Posse omnia. Dei Opt. Max. virtutes.
Ridere, Risum mouere. 284
Rimas agere. 285
Robur, robustus, l. Fortissimus corporis robore.
Rogare studiosissimè. 285
Rudis. 286
Ruina fortunarum. 287
Ruina, puinciæ, l. Prędari.
Ruina Reip. 287
Ruina vrbis. 288
Rumor incertus. ib.
Rus, rure delectari seu rusticari. 289

S.

SAcrum facere. 289
Sæpè, l. Imprudens, Litteras crebras scribere.
Sæuire, l. Crudelitatem exercere.
Sagax, l. solertia.
Salua res, l. Incolumitas rerum.
Saluare, salus, saluus. 290
Salus desperata, le. Miserrimus. Dolere grauissimè. Durare.
Salutem afferre alicui, l. saluare. Patriam tueri.
Saluti consulere, l. Vitæ consulendum.
Saluti publicæ consulere, l. Anteponere.
Salutare, l. Excipere humanissimè. Impedire.
Salutare alterius nomine. 290.
Sanare morbum. 291

Sanctus, l. Religiosus.
Sane, l. Certè.
Sapiens, sapientia. 291
à Sapiente alienum. 292
Sapientem decet, l. Cedere tempori. Fides nemini habenda sapiens.
Sapienter consulunt, senes, leg. Consilium senile optimum.
Sapienter factum. 292
Sat diues. 293
Sat diu vixi, l. senex.
Sceleratus, l. Vitiosus, Impunitus.
scelerum impunitas, l. Impunitus.
Scelus committere, leg. Peccare
scelus grauissimum. 293
Scholam frequentare, l. Discipulus.
Scelus, scientia, l. Doctus.
Scientiæ alicui studere, l. studere alicui disciplinæ.
Scientiam aliquâ omninò callere. 293
Scientiam consequi, l. Discere.
Scire, l. Prouidere futura. Intelligere.
Scire certò l. Certo scire.
Scisciatari, leg. Interrogare.
Scopus cogitationum. 294
Scribere, seu scriptis mandare. ibid.
Scribere litteras, l. litteras scribere, Tabellarius, Litteras committere.
Scribendi finem facere, l. Concludere epistolam.
Seipsum tantum curare, l. Vituperare.
Secundare, secunda fortuna, l. Successus optimus. Iurare. Felix.
Secundum Deum, l. Amare.
Secura vita, l. Vita secura.
Sedere in puppi, l. Imperio priuari, Imperare.
Seditio, leg. Dissensio ciuilis.
Semper. 296
Semper & vbique, l. Comitari. Honori alterius fauere.
Senex, senectus, senescere. 296
Senes sapienter cõsulunt, l. Consilium senile.
Sensus animi, l. Animum aperire.
Sensu carere. 298
Sensum adimere, aut amittere, l. Obstupefacere. Callum obducere.
Sententia à multis probata, l. Magnipendere.
Sententia magnæ auctoritatis, l. Magnipendere.
Sententia omnium, l. Opinio communis.
Sententia recta, & Reipub. vtilis, l. Constans.
Sententiam alicuius amplecti, l. Magnipendere.
Sententiam alicuius con-

temnere, l. Contemnere sententiam alicuius.
Sententiam mutare. 298
Sententiam rectam deponere. 300
Separatus ab aliquo, l. Accommodare voluntatem &c.
Sepelire. 300
Sepelire honorificè. 301
Sequi consilium alienũ, l. Cõsilium alienum.
Sequi ducem aliquem, l. Ducem sequi.
Seria res. 301
Sermo, l. Oratio.
Sermo inhonestus, l. Loqui turpiter.
Sermonem habere, l. Oratio, persuadere.
Seruare, l. Saluare. Dignitatem seruare. Patriam tueri.
Seruare pudorem, l. Impudens.
Seruire, l. Vti opera alicuius Officiosus.
Seruire Deo, l. Religiosus.
Seruire tempori, l. Cedere tempori.
Seruus, l. Libertas.
Seruus ex Domino, l. Imperio priuari.
Sicuti, l. Impudens.
Signa virtutis, l. Virtutis signa.
Significare aliquid alteri, l. Certiorem facere.
Silentio præterire, l. Tacere.
Similis, similitudo. 302
Similis, seu æqualis, l. Æquiparare.
Similiter, impudens. Dolere doloribus alterius.
Simplex animus, l. Sincerus.
Simulatio à viro bono aliena. 302
Sincerus. 303
Singularis beneuolentia, l. Amorem patefacere.
Singularis conditio, l. Cõditio singularis.
Sobrius, sobrè viuere. 304
Situm esse, l. Sapiens.
Societatem inire. 304
Societas improborum fugienda. ibid.
Solatium, l. Consolari.
Solere, l. consuetudo.
Solers, Solertia. 304
Solicitare, ri, solicitudine afficere, l. Dolor. Negotium facessere.
Sol exoritur, l. Diluculum.
Solitarius. 305
Soluere, l. Promissa præstare. Præmijs afficere.
Soluendo non esse. 306
Soluere quæstionem, leg. Disputare.
Solutus molestia, l. Tranquillus.
Somnus, l. Dormire.
Sorte sua contentus, leg. Contentus sua sorte.

Spe-

Spectare, l. Intueri.
Spectare magnum quid, l. Seriares.
Spem abijcere, l Desperare.
Spem afferre, leg. sperare.
Spe vel spem frustrari, l. Conari præclarum quid, Labor inanis.
Spem in aliquo constituere, l. Fidem habere.
Sperare, spes. 306
Sperare à seipso oīa. 307
Sperare optimè. ib.
Sperare sine causa. 308
Splendor. leg. Dignitas. Honorem consequi,
Splendorem afferre, leg. Illustrare.
Spondere pro alio, leg. Promissa alicuius præstare.
Stare ab aliquo, leg. Defendere partes alicuius.
Statim. 308
Statuere, l. Deliberare. susceptam rem abijcere.
Status dissimilis, l. Differre, id est, Discrepare.
Status idē, leg. Incolumis.
Status miserrimus. leg. Miserrimus. Tēpus miserum.
Status optimus. l. Felix,
Statum rei significare, l. Certiorem facere.
Status rei, l. Certò scire.
Stomachum alicui facere, l. Irasci,
Stomachus languet, leg. Languet stomachus.
Strenuus, l. Bellicosus.
Studere alicui disciplinæ 309.
Studere Ciceroni. ib.
Studere noctu. 310
Studere philosophiæ, l. Philosophiæ studere.
Studere rebus inanibus, l. Inania sequi.
Studere semper, l. Studia intermittere. Studere supra modum.
Studere supra modum. 310
Studia abijcere. 311
Studia intermittere, ibid.
Studia intermissa repetere. 312
Studia interpellare alicuius, l. Impedire.
Studia moderari, l. Conualescere.
Studia omnia atque officia debere alicui, l. Officiosus.
Studio omni conari, leg. Conari omni studio, Honorem lędere.
Studiorum intemperantia morbi causa, leg. Ægrotare ex studiorum labore.
Studiorum onus ferrenō posse, l. valetudo infirma.
Studiorum perpetua vtilitas. 312.
Studiosus nimis, l. Studere supra modum.

Studium inane, l. Inania sequi.
Studium ingraueſcens. 313
Studium polliceri, leg. Officioſus. Promittere ſtudium.
Studiū ponere, l. Conari.
Studium populi amittere, l. Gratia excidere.
Studium ſuum alio traducere, l. Studia abijcere.
Studium ſuum vel operam alicui dicare, l. Deferere ſe. Officioſus.
Studium vni rei maximè dicare, l. Remunerare.
Stultus. leg. Inſanus. Imprudens.
Stupidus, l. Pinguis.
Stuporem inducere, l. Obſtupefacere.
Suadeo tibi, l. Conſulere alicui.
Subducere rationes ſuas, l. Numerare.
Subigere regiones, l. Augere.
Subiecta omnia virtuti, l. Poſſe omnia.
Subijcere ſe æqualibus, l. Humilitas nimia.
Subire graue onus, l. Facinus arduum conari. Curam grauem ſuſcipere.
Subire incertam fortunā, l. Periclitari.
Subire infortunia, l. voluptas malorum eſca.
Subire iudicium, l. accuſari.
Subire odium, l. Inimicitias ſubire.
Subire periculum, l. Periclitari.
Subire poteſtatem alicuius, l. Augere.
Subito, l. Statim.
Subiugare, l. Augere.
Sublimis, l. Altus.
Sublimitas animi, l. Magnanimitas.
Subuenire, l. Opitulari.
Succenſere alicui, l. Reprehendere.
Succeſſor bonorum, leg. Hæres.
Succeſſores, l. Poſteri.
Succeſſus, ſuccedere. 313
Succeſſus infelix, l. Timere ſucceſſum non optatum.
Succeſſus inopinatus ſeu non optatus. 314
Succeſſus optimus, ſeu optatus. 315
Sufficere, l. Probitas ad felicitatem ſatis.
Suffragari. Felix. Gratia excellere.
Summa dignitas, l. Magiſtratus.
Summa laus, l. Laudem eximiam conſequi.
Summatim loqui, l. Oratio breuis.
Summū bonum, l. Probitas ad felicitatem ſatis.

Summus Pontifex, l. Pontifex.
Summittere se æqualibus. l. Humilitas nimia.
Sumptus magnos facere, 316.
Superare. l. Antecellere. Vincere.
Superbus, superbè agere, l. Arrogantia nimia. Superbia ex diuitiis.
Superbia ex diuitiis. 317
Superuacanea excusatio, l. Excusatio superuacanea.
Superuacaneum consilium, l. Egere.
Supplicare. 317
Supplicium de aliquo sumere, l. Punire.
Supplicium de se ipso sumere, l. Vindicare.
Supprimere, l. Tacere.
Supputare, l. Numerare.
Supremus, l. Altus,
Surgere diluculo, l. Diluculo surgere.
Susceptam rem abiicere. 318.
Suscipere bellum, leg. Bellum susciperе.
Suscipere Remp. l. Administrare Rempub.
Suscipere sermonem, l. Coniicere.
Suscitare bellum, l. Bellum renouare.
Suspendere rem, l. Differre, seu procrastinare.
Suspicari, l. Coniicere.
Suspectus, l. Infidelis.
Susque deque facere, leg. Fortis aduersus fortunam. Contemnere.
Syncerus, vide Sincerus.

T.

TAbellarius fidus. 318
Tacere. Tacitum relinquere. ib.
Taciturnitas, l. Fidelis.
Tædium vitæ, l. Vita fastidiosa.
Tandem, l. Denique. Aliquando.
Tardum ingenium, l. Pinguis.
Tegere rem aliquam. 319
Temeritas, l. Imprudentia. Bellum suscipere Fidem cautè habere.
Temperatus. 320
Tempestati in nauigando obsequi, l. Cedere tempori.
Temporis longinquitas l. Mederi doloribus.
Tempus alienum, seu minimè opportunum. 320
Tempus fert, l. Accidit.
Tempus miserum. 321
Tempus oportunum, seu prosperum. 321
Tempus protrahere, leg. Differre, seu procrastinare.
Tempus vacuum habere, l. Otium nanciſci.

Tempus veniet, leg. Aliquando.
Tenere memoria, l. Beneficiorum memor.
Terrere, l. Minari. Timere.
Testis sibi, l. Conscientia.
Theologia disciplinarum omnium præstantissima 322.
Timere. 323
Timere successum non optatum. ibid.
Timidus. 324
Timore liberare, ri. ibid.
Timorem deponere, l. Timore liberare.
Titulum dare, l. Nominare.
Tolerare, l. Impatiens.
Tollere humilia, leg. Illustrare. Laudem eximiam consequi.
Tractare iniuriosè, l. Iniuriam inferre.
Tractare libros, l. Magnipendere.
Tractare Remp. l. Administrare Remp.
Tranquilla vita. 325
Tranquillus, Tranquillitas animi. ib.
Transire fines, l. Cauere, Imprudens.
Transitus intercluſus, l. Iter intercluſum.
Tribuere plurimum alicui, l. Magnipendere.
Tribuere sibi nimium, l. Arrogans.
Tributarius, l. Immunis, Vectigalis.
Tributum nullum conferre, l. Immunis.
Triſtes nuntii, l. Nuntii triſtes.
Triſtis, l. Dolere. Hyems triſtis. Odioſus. Vita acerba.
Triſtitia languere, l. Dolere grauiſſime. Languere triſtitia.
Tueri, l. Defendere, patriam tueri, Saluare. Incolumis. Obſidione liberare.
Turbarum auctor, l. Auctor turbarum.
Turpe, l. Vituperabile, Inhoneſtum.
Turpis, l. Deformis.
Turpiſſimum erit, l. Abiectus.
Turpiter loqui, leg. Loqui turpiter.
Turpiter diteſcere, le. Lucrum turpe.
Turpiter viuere, l. Reprehendere. Vitioſus.
Turpitudo, l. Dedecus.
Tutus, l. Vita ſecura.

V.

Vacare agriculturæ, l. Agricultura.
Vacare culpa, l. Innocens.
Vacatio à rebus gerendis, l. Quieſcere.

Vacuus à cura, l. Tranquillus.
Vacuus moleſtiis. ib.
Vafer, l. Aſtutiſſimus.
Valdè, l Magnoperè. Amare vehementer.
Valere, l. Valetudo bona.
Valere ad omnia, l. poſſe omnia.
Valere auctoritate, l. Magnipendere.
Valere memoria, l. Memoria præſtans.
Valetudo bona. 327
Valetudo infirma, Valetudinarius. ib.
Valetudinem ſuam curare. 326
Valetudinem lædere. 327
Valetudinem negligere, l. Valetud nem curare.
Valetudinem recuperare, l. Conualeſcere.
Validus, l. Fortiſſimus.
Vanus, l. Inanis.
Vapulare l. Verberare.
Variè diſtrahi, le. Dubitare.
Varietas, l. Fortunæ varietas propria.
Vaſtare. l Prædari.
Vaticinari, l. Conijcere.
Vbiq;, l. Auaritia commune vitium.
Vectigalis. 329
Vectigalium præfectus. ib.
Vehementer, l. Magnoperè, Amare.
Velle, l. Deſiderare.
Venatione delectari. 329
Vendicare ſibi primas partes, l. Amare vehementer. Antecellere.
Venerari, l. Honorare.
Veniet dies, l. Aliquando.
Venire in poteſtatem. l. Augere.
Venire in ſuſpicionem, l. Infidelis.
Ventrem exonerare. 329
Ventus aduerſus, l. portu excludi.
Venuſtus, l. Pulcritudo, Facetus.
Verax, veritas, l. Conſtans.
Verba facere, l. Oratio.
Verberare. 330
Verbis allicere, l. Oratio blanda, Adulari.
Verbosus, l. Nugari, oratio longa.
Verecundia, l. Impudens. Peccare impudenter.
Vereor ne, vel vt. l. Exſpectationi hominum, &c.
Vereri, l. Honorare. Timere.
Veriſimile. 330
Veritatem amicitiæ anteponere. 330
Verſari incalamitate, l. Miſerrimus.
Verſari in diſcrimine, l. Periclitari.
Verſari in maritimis locis, leg. Frequentare.
Verſatus. leg. Expertus.

Vertere vitio. l. Reprehendere. Innocentem accusare.
Vestigia sequi. l. Imitari.
Vestimentum. l. indumentum.
Vetus mos. 331
Vetus opinio. ib.
Vexare, ri. ib.
Via, l. Iter.
Via laboriosa, l. Angusta loca. Iter difficile.
Viatores inuadere. l. Aggredi aliquem.
Vicarius. 331
Vicissitudo rerum, l. Fortunæ expositæ hominum vitæ.
Videre. 332
Vide ne. l. cauere.
Vigere, l. auaritia commune vitium.
Vigere animo, l. Magnanimus.
Vigilare studiorum causſa, l. Studere noctu.
Vigilare tota nocte. l. Dormire.
Vilis homo. 332
Vim ferre vel inferre. 333
Vim repellere. l. Impetum reprimere.
Vincere, Victor, Victoria. ibid.
Vincere aliquem diligentia. Diligentissimus.
Vinculis multare, l. Carceribus frenare.
Vindicare. 334
Vino abstinere, l. Bibere.
Vino vti. ib.
Violare dignitatem, l. Dignitatem violare.
Violare parentem. l. Scelus grauissimum.
Vir bonus ac diues. 334
Vir grauissimæ auctoritatis. 335
Vir perfectus. 335
Vires corporis minuere, l. Debilitare.
Vires imbecillæ, l. Conari pro virium imbecillitate.
Vires minuere, l. Debilis.
Vires omnes ad aliquid conferre, l. Conari omni studio.
Virium imbecillitas, l. Valetudo infirma.
Virtus ad felicitatem satis, l. Probitas ad felicitatem satis.
Virtus ad omnia valet, l. Posse omnia.
Virtus animi. l. Magnanimitas.
Virtus dãna fortunæ compensat, l. Compensare damna.
Virtus gloriam parit. 336
Virtus ignobiles nobilitat, l. Ignobilis.
Virtus in Scholis cum disciplinis coniungenda. 336.
Virtus omnia potest, leg. Posse omnia.

Virtus semper vtilis. 337
Virtus superat fortunam, l. Vita secura.
Virtuti honos habetur, le. Aliquando.
Virtute aliquem imbuere, l. Cogitare perpetuo.
Virtute destitutos fortuna vincit, l. Fortuna virtute destitutos vincit.
Virtute munitus, l. Vita secura.
Virtute nihil præstantius, l. Semper.
Virtute præditus, l. Diues. Probus. Præclarus ciuis.
Virtutem colere. 337
Virtutem laboribus sibi comparare. 338
Virtutem negligere, l. Probus.
Virtutem suam patefacere. 338
Virtutes diuinæ, l. Dei virtutes.
Virtutes omnes comitantur iustitiam, l. Iustitiam &c.
Virtut's encomia, l. Posse omnia.
Virtutis signa. 339
Virtutum omnium particeps, l. Vir perfectus, Præclarus omni virtute.
Visitare, l Excipere humanissimè. Impedire.
Vita carissima omnium. 339.
Vita dissolutè traducta, l. Debilis.
Vita diuturna, l. Senex.
Vita fastidiosa. 339
Vita felicissima. 340
Vita humana fortunæ exposita, l. Fortunę exposita hominum vita, Considerare attentius.
Vita inhonesta, l. Resipiscere. Vitiosus.
Vita misera, leg. Mortem præclaram obire.
Vita quieta, l. Tranquilla vita.
Vita rustica, l. Rure delectari.
Vita secura. 340
Vita tranquilla, l. Tranquilla vita.
Vitæ præclara institutio, l. Religiosus.
Vitæ ratio diuersa, l. Diuersa vitæ instituta.
Vitæ simul & honori consulere. 341
Vitam emendare, l. Resipiscere.
Vitam producere. l. Senex.
Vitam sapienter instituere, l. Eligere optimam partem.
Vitare adulatorem. 341
Vitare offensionem. ibid.
Vitare periculum, l. Equũ incitare. Imprudens in periculis.
Vitare pœnas, l. Impunitus.
Vitio vertere, l. Reprehende-

dere. Innocentem accusare.
Vitiosus. 342
Vituperare, ri, bile. 343
Viuendi ratio, l. Diuersa vitę institutа.
Viuendi regulam seruare, l. Dicta vti.
Viuere, leg. Remunerare. Fortunæ exposita hominum vita.
Viuere diu, l. Senex.
Viuere honestè, l. Probitati præmia proposita.
Vix credas, l. Tranquillus animus.
Vlciſci, l. Vindicare.
Vltor sui ipsius, l. Vlciſci.
Vnum aliquod spectare, l. Remunerare.
Vocare, l. Nominare.
Vocare in dubium, l. Dubitare.
Vocare in iudicium, l. Accusare.
Vocari in crimen. ib.
Voluere aliquid in animo, l. Confiderare attentius.
Voluntatem alienam sequi, l. Deserere se aliorum causſa.
Voluntatem suam accommodare ad Remp. l. Accommodare voluntatem suam ad Rempub.
Voluntatum consensus, l. Dissentire opinione.
Voluptas. Voluptuarius. 344.
Voluptas hominibus Malorum esca. ibid.
Voluptas litterarum perpetua. l. Litterarum perpetua vtilitas.
Voluptatem sequi, l. Voluptuarius.
Voluptas malorum esca.
Voluptati esse, l. Lætari.
Voti compos l. Acquirere optata, Religiosus.
Vrbis ruina l. Ruina vrbis.
Vsitatum. l. Consuetudo ita fert.
Vsus. l. Experientia.
Vti. l. Frui.
Vti breuitate, l. Oratio breuis.
Vti cubiculo alicuius, l. Hospitio vti.
Vti opera alicuius. 345
Vti valetudine bona, vel aduersa. leg. Valetudo.
Vtile, vtilitas. 346
Vtili honestum præferre, l. Anteponere.
Vtilis.
Vtilitas perpetua, l. Litterarum vtilitas perpetua.
Vtilitatem alienam curare, suam negligere, leg. Deserere se.
Vtilitatem alterius assiduè spectare, l. Cogitare perpetuo.

Vtilitatem ſuam ſpectare ante omnia. 347
Vtilitatem ſuam negligere, l. Oeconomus.
Vtilitati publicæ conſulere, l. Reip. vtilitatem curare.
Vulnerare, ri. 34
Vulnus inſanabile. ibid
Vultus mendax. ib
Vxor fœcunda. 349

Ad Lectorem.

Editio præſens vitii ſi continet in ſe
Quid, remoue, Lector, dexteritate tua.

FINIS.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0026976